

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
Ε. ΤΡΟΥΛΛΙΝΟΥ

OX

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΗΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

Σ.Π.

ΑΘΗΝΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ :

Αἱ εἰκόνες δὲν ἀνταποκρίνονται ἀπολύτως πρὸς τὸ κείμενον. Πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς αὐτοτελῆς καλαισθητικὴ διδασκαλία. Καὶ τὰ κοσμήματα καὶ αἱ ἀπεικονιζόμεναι ζωνταναὶ μορφαὶ ἐκπληροῦν τὸν καλαισθητικὸν προορισμὸν των πολὺ καλύτερον μὲ τὴν αὐθυπαρξίαν αὐτήν. Εἶναι καθαρὰ, ἔντονα καὶ εὐχάριστα ζωγραφήματα. Ἐκτὸς αὐτοῦ τὰ κοσμήματα ὅλα ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν Ἑλληνικὴν ζωὴν, αἱ δ' εἰκόνες ἢ ἀναφέρονται εἰς Ἑλληνικοὺς τόπους ἢ εἶναι ἔργα τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς τέχνης.

17485

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

α'. Τὰ πηρούνια καὶ τὰ μαχαίρια.

Εἰς τὸ 1821 Ἰουλίου 20 συνέτρωγαν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης εἰς τοὺς ἴσκιους τῶν δένδρων τοῦ Ἄστρους τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὅπου ὁ Ὑψηλάντης εἶχε φθάσει.

Γίδα ψητὴ στρωμένη εἰς φύλλα, ἄσκι μὲ ρετσινόκρasso, μισὸ φλασκὶ διὰ ποτῆρι καὶ ψωμὶ ὄχι πρώτης ποιότητος ἦτον ἡ ἐτοιμασία τοῦ γεύματος. Ὄταν ἐκάθησαν, κόβοντας ὁ Κολοκοτρώνης τὸ ψητὸ μὲ τὰ χέρια του, εἶπε εἰς τὸν Ὑψηλάντην: «Αὐτὰ εἶναι τὰ χρυσὰ πηρούνια καὶ τὰ χρυσὰ μαχαίρια τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτὸ τὸ ρετσινόκρasso τὰ πολύτιμα κρασιά της».

Ἄρσεν εἰς τὸν φιλόπατριν Ὑψηλάντην τὸ γεῦμα τοῦ Κολοκοτρώνη, ἐπειδὴ ἐνόησε τὸ πνεῦμα του. Ἦθελε νὰ τὸν προλάβῃ ὁ Κολοκοτρώνης μὲ μάθημα, αὐτὸν ἀναθρεμμένον μὲ ὄλην τὴν πολυτέλειαν τῆς εὐζωΐας, καὶ νὰ εἰκονίση τὰς δεινοπαθείας τοῦ Ἑλληνικοῦ πολέμου, ἀλλὰ συνάμα καὶ ὅτι μὲ τὰ μέσα τοῦ τόπου, ἂν καὶ ἀτελῆ, πρέπει νὰ γενναιοψυχοῦν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ πολεμήσουν τὸν ἐχθρόν.

β'. Ταπείνωση.

Τις τελευταῖες μέρες πρὶν πέση ἡ Τριπολιτοῦσά Τουρκοὶ ἀπὸ μέσα καὶ Ἕλληνες ἀπόξω σμίγανε συχνὰ καὶ τὰ λέγανε. Οἱ Τουρκοὶ μὲ δῶρα ἀκριβὰ καὶ μ' ἄρματα Νεοελληνικά: Παπαντωνίου—Τρουλινοῦ Ἔκδ. Γ'. ἀντίτ. 3.000 1

κυττάζανε νά μαλακώσουν τὸ ραγιαῖ, ποὺ σὲ λίγο θὰ πέφτανε στὰ χέρια του. Ἐπίσημοι μάλιστα Τοῦρκοι ἀνταμώνανε μὲ παληοὺς φίλους ἢ γνῶριμους χριστιανούς. Ἔτσι πηγαίνανε πολλοὶ καὶ στὸν Κολοκοτρώνη. Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς τοῦ παρουσιαστήκανε ταπεινοὶ μιὰ μέρα, καὶ σκύψανε νά φιλήσουνε τὸ χῶμα κατὰ τὴν συνήθειά τους τὴν ἀνατολίτικη.

— Τί κάνετε αὐτοῦ; τοὺς φώναξε ὁ Κολοκοτρώνης. Αὐτὰ τὰ καμώματα φυλάχτε τα διὰ τοὺς πασάδες σας! Κυττᾶτε με ἴσα καὶ κρίνετε!

γ'. Τὸ τσοπανάκι.

Ἄρξαμένης τῆς μάχης εἰς Δερβενάκι τὴν 27ην ἦλθε παρ' ἡμῖν ἐν τῇ σκοπιᾷ εὐρισκομένοις μεῖράξ τις ποιμήν, λεροφορεμένος μὲν, ἵνα μὴ εἶπω ρακενδύτης, ἀλλὰ ζωηρὸς καὶ ἄοπλος, ἰστάμενος μὲ τὴν μακράν του μαγκοῦραν καὶ γοργὸν βλέπων μετὰ περιεργείας καὶ θαυμασμοῦ τὸν γινόμενον παρὰ κάτω πόλεμον. Ὁ Κολοκοτρώνης παρατηρήσας τὴν στάσιν καὶ τὴν περιέργειάν του: «Τί στέκεσαι καὶ βλέπεις, καὶ δὲν πᾶς καὶ σὺ νὰ πολεμήσης, βρὲ Ἑλληνα;» εἶπεν αὐτῷ ζωηρῶς.

«Δὲν ἔχω ἄρματα, καπετάνιε».

«Ἔχεις τὴν μαγκοῦραν σου, ἄρμα εἶναι κι' αὐτή, νά! πῆγαινε νὰ σκοτώσης κάναν ἐχθρὸν μὲ αὐτήν, νὰ πάρης τ' ἄρματά του καὶ ν' ἄρματωθῆς καὶ τὰ ροῦχα του νὰ ντυθῆς».

«Μὰ λές;» καὶ πάραυτα, ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον, πηδήσας καὶ μὲ τὴν μαγκοῦραν του ὑποστηριζόμενος, δι' ἀλμάτων ὅπ, ὅπ, ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ἀνεμίχθη μεταξὺ τῶν πολεμούντων. Τὸ δ' ἐσπέρας ὁ αὐτός, ἀλλὰ μετημφιεσμένος καὶ ἔνοπλος, καὶ ἀγνώριστος, ἐλθὼν αὐθις ἔσθη πρὸ τοῦ Κολοκοτρώνη ἐπιδεικτικῶς.

«Τί εἶσαι σύ, θρὲ Ἕλληνα;» λέγει αὐτῷ ὁ Κολοκοτρώνης.

«Δὲν μὲ γνωρίζεις, καπετάνιε ; Ἐγὼ εἶμαι ποὺ μ' ἔστειλες τὸ μεσημέρι μὲ τὴ μαγκοῦρα νὰ πολεμήσω, καὶ μὲ τὴν εὐχή σου ἔκαμα ὅπως μοῦ εἶπες».

δ'. Φυλακισμένος.

Τὰ λευκὰ καὶ ἄταχτα μαλλιά του πέφτανε στοὺς πλατεῖς ὤμους του καὶ σμίγανε μὲ τὴν πυκνὴ γενειάδα του. Τὰ χαρακτηριστικά του, τραχιὰ κι' ἀνδρικήκεια, τὰ μάτια του γεμᾶτα φωτιά, ὁ τρόπος του ὁ ἄγριος καὶ πολεμικός, τὸν κάνανε νὰ μοιάζῃ μὲ τοὺς μυτεροὺς ἐκείνους καὶ σταχτόχρωμους θράχους ποῦναι σπαρμένοι στὸ Αἰγαῖο πέλαγος. Τοῦ εἶπα γιὰ τοὺς Ἀραπάδες ποῦχανε θγῆ στὸ Μωριά. Ἔκαμε πὼς γονατίζει καὶ ρίχνει στὸ σημάδι.

«Ξέρω κατατόπια, πού δὲ θὰ μπορέση οὔτε ἡ ἐπιστήμη τους οὔτε ἡ καθαλλαρία τους νὰ τὰ πάρη. Νὰ σοῦ πῶ γιατί νικοῦν οἱ Ἀραπάδες; Γιατί οἱ Ἕλληνες εἶναι κομματιασμένοι καὶ δὲν ἔχουν ἓνα ἀρχηγό! Ὅλοι θέλουνε νὰ προστάζουνε, χωρὶς νᾶχουν καὶ τὴν πείρα πού χρειάζεται σ' αὐτό».

Καθὼς κίνησε τὸ χέρι, φάνηκε μιὰ πληγὴ ἀπὸ σπαθί. Στ' ἀριστερὸ του χέρι ἔδειξε ἄλλη μιὰ ἀπὸ βόλι κι' ἄλλη στὸ στήθος καὶ τέταρτη στὸ ποδάρι!

«Ἐνῶ μιλοῦσε ἔπαιζε γρήγορα τὸ κομπολόγι του, καὶ στριφογύριζε τὰ μάτια του ζωηρὰ κι' ἀγριωπά, σηκωνότανε καὶ ξανακάθιζε μ' ἐκείνη τὴν ἀνησυχία τοῦ κλέφτη, πού φοβᾶται μὴ τοῦ στήσουνε καρτέρι καὶ τοιμάζεται γιὰ πόλεμο...»

ε'. Μεγαλόκαρδος.

Κάποτε εἶδε κάτι στρατιῶτες ἀπὸ τ' ἀντίθετο παρτίδο (κόμμα) νὰ φορᾶνε τὰ ὄπλα τοῦ γιοῦ του τοῦ Πάνου, πού τὸν εἶχανε σκοτώσει στὸν ἐμφύλιο πόλεμο στὰ 1824, ἔξω ἀπὸ τὴν Τρίπολη.

Γύρισε πέρα τὸ πρόσωπο καὶ δάκρυσε :

«Θέ μου, εἶπε, συχώρα τοὺς φονιάδες τοῦ παιδιοῦ μου».

Ἄλλη πάλι φορὰ παρουσιάστηκε σ' αὐτὸν κάποιος πού εἶχε τὴν ἀνάγκη του. Νόμισε πὼς δὲ θὰ θυμηθῆ ὁ Στρατηγὸς καὶ φοροῦσε τὸν ὀλόχρυσο ντουλαμᾶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Στρατηγοῦ, πού τὸν εἶχε σκοτώσει πρὶν ἀπὸ τὸ εἰκοσιένα, θαλμένος ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ὁ Κολοκοτρώνης γνώρισε ἀμέσως τὸ φόρεμα κι' ἀναστέναξε ἡσυχᾶ, ἐνῶ στὴν ἴδια στιγμή ἔδινε τὸ λόγο του στὸ φονηᾶ νὰ κάμη τὸ ζήτημά του. Ἐτυχε ὅμως ὁ γέρος νᾶναι πρὸ τραπέζι καὶ τὸν κράτησε νὰ φᾶνε, καὶ κάθε φορὰ

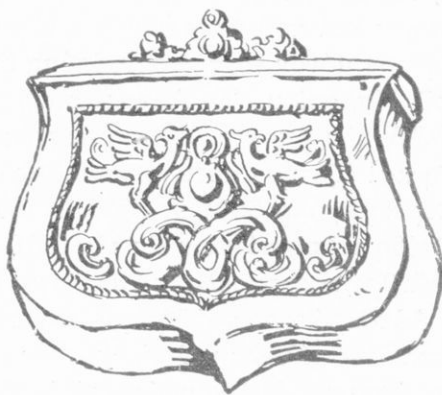
πού ἐρχότανε στοῦ σπίτι του τὸν καλοδεχόταν καὶ τονὲ δειπνοῦσε.

Ἡ μάνα ὅμως τοῦ Κολοκοτρώνη δὲ βαστοῦσε βλέποντας τὸ φόρεμα τοῦ παιδιοῦ της, κ' εἶπε στοῦ Στρατηγὸ μὲ πόνο βαθύ :

— Παιδί μου, στοῦ τραπέζι μας θὰ τονὲ θάνης τὸ φονηᾶ τοῦ παιδιοῦ μου ;

— Σώπα, μάνα! εἶπε ὁ Στρατηγός. Αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο μνημόσυνο πού κάνουμε τοῦ σκοτωμένου.

Ι. Βλαχογιάννης

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Οί θρῦλοι οἱ ὁποῖοι περυγίζουσι γύρω εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν φανερόν τὴν κατάπληξιν πού εἶχεν αἰσθανθῆ ὁ Βυζαντινὸς λαὸς ὅταν εἶδε περατωθῆν τοιοῦτο ἔργον. Τὸ ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἐπέμβασιν ὑπερφυσικῶν δυνάμεων.

Διηγεῖται ἡ λαϊκὴ παράδοσις ὅτι εἰς τὸν Ἰουστινιανὸν ἐνεφανίσθη ἕνας ἄγνωστος καὶ τὸν συνεβούλευσε νὰ μὴ φοβηθῆ τὴν δαπάνην. Εἶχεν ἀρχίσει τότε νὰ κτίζεται ὁ περίφημος θόλος. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔβλεπεν ὅτι αἱ δαπάναι ὑπερβαίνουν τοὺς ὑπολογισμούς του, ἐνῶ ἐξ ἄλλου τὸ Κράτος εἶχεν ἀνάγκην πόρων διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἄλλας τοῦ ἀνάγκας. Ὁ ἄγνωστος ἐνεφανίσθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τοῦ ὑπεσχέθη νὰ εὔρη αὐτὸς τὰ χρήματα. Ἐζήτησε μόνον νὰ τὸν συνοδεύσῃ ἕνας ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Παλατίου. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἔδωκε προσοχὴν. Ἀλλὰ τὴν ἐπομένην ὁ ἄγνωστος πάλιν τοῦ παρουσιάσθη καὶ ἐζήτησε μεταγωγικὰ διὰ νὰ φέρῃ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα μεγάλα θάρη χρυσοῦ. Ἡ ὑπηρεσία τῶν Ἀνακτόρων ἐτέθη τέλος πάντων εἰς τὴν διάθεσίν του. Ὁ μυστηριώδης ἄνθρωπος παρέλαβε 20 ἄλογα μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Αὐτοκράτορος, ὠδήγησε τὴν συνοδείαν ἔξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ἔφερεν εἰς παράδοξον Παλάτι κατάφορτον ἀπὸ χρυσάφι, τὸ ὁποῖον ὑψώνετο κατὰ σωροὺς μέσα εἰς τὰς αἰθούσας του. Βυθίζων ἐκεῖ τὸ φτυάρι του ὁ ἄγνωστος ἐφόρτωσε τὰ εἴκοσι ἄλογα μὲ χρυσάφι καὶ τὰ ἔστειλεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅπου εἶπεν εἰς τοὺς αὐλικούς ὅτι εἶναι ἠναγκασμένος νὰ μείνῃ ὀλίγον πίσω διὰ νὰ κλείσῃ τῆς πόρτες τοῦ σπιτιοῦ. Ὅταν ὁ Αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὸν θησαυρὸν ἔστειλεν ἀμέ-

σως τούς ανθρώπους του να τὸν εὗρουν καὶ νὰ τὸν φέρουν. Ἐπῆγαν εἰς τὸ ἴδιο μέρος, ἀντὶ ὅμως τοῦ Παλατιοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶδαν παρὰ τὴν Ἔρημον.

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐκφράζει ἡ παράδοσις τὴν δόξαν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ ὁποῖος μὲ ἀδάμαστον πίστιν τὸ συνέλαθε καὶ τοῦ τολμηροῦ Ἀρχιτέκτονος πού ἔφερε τὸ ἔργον εἰς πέρας, καὶ τὸ ἐξετέλεσεν. Ὁ Ἀνθέμιος ἐκ Τράλλεων καὶ Ἰσίδωρος ἐκ Μιλήτου, οἱ οὐο ἀρχιτέκτονες τῆς Ἁγίας Σοφίας, Ἀσιατικῆς καταγωγῆς καὶ οἱ δύο, ἄνθρωποι τόλμης καὶ ἐπιστήμης ἐξαιρετικῆς, ἀντίκρυσαν μὲ ἠρωϊσμόν τὸ πρόβλημα τοῦ θόλου. Κατάρθωσαν μὲ μεγάλους μόχθους νὰ ὑψώσουν τέλος εἰς ὕψος 50 μέτρων ὑπὲρ τὴν γῆν τὸν περίφημον τροῦλλον, ἔργον τρομακτικὸν καὶ θαυμαστόν, κρεμάμενον μᾶλλον διὰ χρυσῆς ἀλύσεως ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καθὼς τὸ χαρακτηρίζει ὁ Προκόπιος, παρὰ στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ κτιρίου. Συνετελεῖτο οὕτω τὸ ἀποκορύφωμα τῶν οἰκοδομικῶν ἔργων τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Διότι ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν οἰκοδόμος Αὐτοκράτωρ.

Διὰ τῆς πρωτοβουλίας του, ἡ Πρωτεύουσα καὶ τὸ Κράτος τοῦ Βυζαντίου ἐπροικίσθησαν μὲ μνημεῖα, ἐκκλησίας, μοναστήρια, ἀνάκτορα, τείχη, γεφύρας, ὕδραγωγεῖα, θέρμας καὶ νοσοκομεῖα. Τὰ ἐρείπια τῶν σκορπισμένα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ τότε Βυζαντιακοῦ Κράτους, μαρτυροῦν περὶ τῆς θαυμαστῆς του ἐνεργητικότητος καὶ διατηροῦν τὸ ὄνομά του. Σήμερον ἀκόμη εἰς τὸ Ἀλγέριον, εἰς τὴν Τύνιδα, εἰς τὸ Σινᾶ, εἰς τὰς ἐρήμους χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν Ραβένναν, διατηροῦνται αἱ ἀναμνήσεις τῆς Μεγάλης ταύτης Βασιλείας. Καὶ ἐπὶ ταύτης ὑψώθη τὸ μέγιστον τῶν θρησκευτικῶν κτισμάτων τοῦ Βυζαντίου, τὸ ὁποῖον ἔδωκε τὸν θεμελιώδη τύπον τοῦ Βυζαντινοῦ ναοῦ. Ἀλλὰ πρέπει κανεὶς νὰ παραδεχθῆ ὅτι

τὴν πολλὴν τόλμην τοῦ ἀνθρώπου τὸ θεῖον τὴν φθονεῖ. Τὸ τόλμημα τοῦ Ἀνθεμίου καὶ τοῦ Ἰσιδώρου, ὁ τροῦλλος τῆς Ἁγίας Σοφίας, κατέπεσε τὴν 7ην Μαΐου τοῦ ἔτους 558. Μεγάλῃ θλίψει διὰ τοῦτο ἐχύθη εἰς τὸ Βυζάντιον. Οἱ δύο ἀρχιτέκτονες τοῦ Ναοῦ εἶχαν ἐν τῷ μεταξύ ἀποθάνει. Ἐπεφορτίσθη ἐν τούτοις ὁ Ἀρχιτέκτων ἀνεψιὸς τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, τοῦ Ἰσιδώρου, νὰ ἀνεγείρῃ τὸν τροῦλλον. Καὶ τὸ κατάρθωσε διαρρυθμίσας ὀλίγον τὸ σχῆμα καὶ περιορίσας τὴν τόλμην τοῦ ἀρχικοῦ ἔργου, οὕτως ὥστε ἡ πίεσις νὰ εἶναι μικροτέρα. Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 562 ἐγκαινιάσθη ὁ νέος τροῦλλος ἢ μᾶλλον ἔγιναν διὰ δευτέραν φοράν τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐνώπιον τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Εὐκόλον εἶναι νὰ ἐννοήσωμεν τὴν χαρὰν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Ἀυτοκράτορος, ὅταν εἶδαν τὸν ναὸν καὶ πάλιν ἀνυψωμένον εἰς δόξαν τοῦ Κυρίου. Βεβαίως αἱ προβλέψεις τοῦ Ἀνθεμίου καὶ τοῦ Ἰσιδώρου δὲν ἐπηλήθευσαν μέχρι τέλους. Ἠπατήθησαν ὅσον ἀφορᾷ τὴν στερεότητα τοῦ θόλου.

Ἄλλὰ ἡ δόξα των δὲν ἐμειώθη. Διότι, ὅπως λέγει ἕξνος ἐπιστήμων κρίνων τὸ κτίριον, ἔργα τοιαύτης μεγαλοτόλμου συλλήψεως δὲ εἶναι δυνατὸν ἀμέμπτως καὶ νὰ ἐκτελεσθοῦν ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν. Ἡ Ἁγία Σοφία, κατ' αὐτόν, εἶναι ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα δημιουργήματα τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ κόσμου. Περισσότερον ἀπὸ ὅλην τὴν διακόσμησιν ἐκπλήττει ἡ ἐλαφρότης τὴν ὁποῖαν ἔδωσαν οἱ ἀρχιτέκτονες εἰς τὸν κολοσσιαῖον Ναόν.

Ἀπὸ τοῦ 1453, ὅπου ἡ Ἁγία Σοφία ἔγινε Τουρκικὸν Τζαμί, δὲν ἔχει θέβαια τὴν πρώτην τῆς λάμπιν. Τὸ «Μιχράβ», τὸ ὁποῖον δεικνύει τὴν διεύθυνσιν τῆς Μέκκας, ὁ Χρυσοῦς θρόνος, ὅπου λαμβάνει θέσιν ὁ Σουλτᾶνος, οἱ πράσινοι δίσκοι οἱ χαραγμένοι μὲ μουσουλμανικὰ

γράμματα, χονδροειδεῖς εἰς τὸ μέγα των σχῆμα καὶ ἐκ-
 τυφλωτικοῦ χρωματισμοῦ, οἱ τάπητες ποῦ ἐσκεπάσαν
 τὰς θαυμαστάς πολυχρωμίας τοῦ δαπέδου, εἶναι Ἰσλα-
 μικὴ διακόσμησις, ἡ ὁποία μοιραίως θὰ ἐπήρχετο διὰ
 νὰ καλύψῃ τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ναοῦ.

Τὸ ἀσθεστόχρισμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἐσκεπάσθησαν τὰ
 μωσαϊκὰ ἀπὸ τὸν κατακτητὴν, ἐξηφάνισε τὸ λαμπρότε-
 ρον στόλισμα τοῦ Ναοῦ. Πρέπει ὁ ἐπισκέπτης μὲ μίαν
 εὐκολὸν προσπάθειαν τῆς φαντασίας του νὰ ξαναφέρῃ
 τὸν Βυζαντινὸν διάκοσμον, νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ ἀσθεστό-
 χρισμα ποῦ σκεπάζει τὴν λάμπιν τῶν μωσαϊκῶν, ν' ἀ-
 νάψῃ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ν' ἀναστήσῃ τὰς
 θαυμασίας πομπάς, τὰς λειτουργίας, τὰς στέψεις, τὰς
 συνόδους καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ Ἁγία Σοφία
 μέχρι τῆς ἡμέρας ὅπου εἰσῆλθεν ἐκεῖ ὁ κατακτητὴς.

Οἱ μετέωρος ἐκεῖνος θόλος εἶδεν ἄλλοτε τὴν πομπὴν
 αὐτοκρατορικῶν στέψεων, τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Αὐ-
 τοκράτορα νὰ προχωροῦν τελετικῶς διὰ μέσου τῶν νε-
 φῶν τοῦ λιθανωτοῦ καὶ τῶν φλογῶν τῶν λαμπάδων, τὴν
 λάμπιν ἀτελειώτων παρελάσεων εἰς τὰς μεγάλας ἐορ-
 τὰς τῆς Χριστιανωσύνης, ὅταν ὁ Αὐτοκράτωρ προσήρ-
 χετο νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Ὑψιστον τ' ἀφιερῶματα καὶ
 τὰς προσευχάς του. Εἶδε τὰς μεγαλοπρεπείας τῆς Βυ-
 ζαντινῆς λειτουργίας, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἱεροὶ ψαλ-
 μοὶ, τὰ πολυάριθμα φῶτα καὶ αἱ τελετικαὶ κινήσεις τοῦ
 κλήρου ἐξέπληττον τοὺς βαρβάρους ποῦ ἤρχοντο εἰς
 τὸ Βυζάντιον. Εἰς τὴν ἁρμονίαν τῶν γραμμῶν τῆς Ἁ-
 γίας Σοφίας, τὴν ἀστραποβολὴν τῶν πολυχρῶμων μαρ-
 μάρων της, τὴν ὠραιότητα τῶν χρυσῶν της διακοσμή-
 σεων, ὠχρῶν πλέον ἀπὸ τὸν χρόνον, προστίθεται τὸ
 θέλημα τῆς ἱστορίας. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ
 Βυζαντινοῦ Κράτους, ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία ὑπῆρξε τὸ

Κέντρον τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἡ Μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὅταν αἱ θύραι τῆς Ἁγίας Σοφίας παρεβιάσθησαν ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς ὀρδὰς, ἕνας λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου, καθὼς λέγει ἡ παράδοσις, ἐλειτούργει ἀκόμη ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ. Εἰς τὸν καλπασμὸν τῶν ἵππων τοῦ βαρβάρου, εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κατακτητῶν, εἰς τὰς φωνὰς τοῦ τρόμου τῶν πιστῶν, ὁ Ἱερεὺς διέκοψε τὴν λειτουργίαν, ἔλαβε τὸ δισκοπότηρον μὲ τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς Μεταλήψεως καὶ μὲ σταθερὸν καὶ τελετικὸν βῆμα κατηθύνθη πρὸς τὰ πλάγια τοῦ θυσιαστηρίου. Οἱ στρατιῶται κραδαίνοντες τὰ ξίφη των ὤρμησαν ἐναντίον του, ἀλλὰ ὁ ἱερεὺς ἐξηφανίσθη εἰς ἕνα αἰφνίδιον ἄνοιγμα τοῦ τοίχου, ὁ ὁποῖος ἔκλεισεν αὐτοστιγμὴ μετὰ τὴν ἐξαφάνισίν του. Ἐνόμισαν οἱ Τούρκοι πὼς ἦτο μυστικὴ θύρα καὶ ἔτρεξαν νὰ τὴν ἀνοίξουν. Τίποτε.... Εἶδαν τὸν τοῖχον στερεὸν καὶ συμπαγῆ. Ἀπὸ τὸν τοῖχον αὐτὸν τώρα ἀκούεται κάποτε, λέγουν, ἀόριστος ψαλμωδία. Ὁ κρυμμένος ἱερεὺς ὑποψιθυρίζει τοὺς ψαλμούς.

Χάρης Ἡμερινός

σειοῦνταν μὲ τὸν ἄνεμο καὶ τὸ ζωηρό τους κουδούνισμα συνώδευε τὸ τραγοῦδι της.

Ἡ γρηὰ μπῆκε μέσα.

— Ὠραία εἶναι ἡ δουλειά σου, κόρη μου, εἶπε μὲ σακισμένη γεροντική φωνή. Ἀλήθεια, χάρη νὰ ἔχη ἡ Ἀθηνᾶ ἢ Ἀθάνατη ποὺ ἔδωσε στις γυναῖκες τὸν ἀργαλειὸ καὶ τις ἔμαθε λίγη ἀπὸ τὴ τέχνη της!

Ἡ Ἀράχνη τὴν κύτταξε καὶ χαμογέλασε.

— Λίγη ἀπὸ τὴν τέχνη της, λές ; Ἡ Ἀθηνᾶ ἀρά γε ἔρει νὰ κάνη ὕφασμα σὰν αὐτό ; Κύτταξέ το !

Καὶ μὲ γρήγορη κίνηση ἔσπρωξε τὰ χτένια καὶ σταμάτησε τὴ δουλειά της, νὰ δῆ ἡ γρηὰ τὰ ἔργα της. Ἐκείνη ὅμως κούνησε τὸ κεφάλι της.

— Πρόσεχε, κόρη μου, εἶπε, μὴ λές τέτοια λόγια. Ποιὸς ξεπερνᾷ ποτὲ τοὺς θεοὺς ; Ὠραῖο εἶναι τὸ ἔργο σου, δὲν λέγω, μὰ μετριέται μὲ τίποτε ἐκεῖνο ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἀθάνατα χέρια ;

Ἡ Ἀράχνη ἔγυρε λίγο τὸ κεφάλι καὶ ὕψωσε κοροϊδευτικά τὰ φρούδια της.

— Ἔτσι νομίζεις, μάννα ; Καὶ ἄρχισε πάλι νὰ ρίχνη τὴ σαῖτα. Κρίμα ποὺ δὲν μᾶς ἀκούει ἡ Ἀθηνᾶ νὰ ἔρχονταν νὰ μετρηθοῦμε. Κ' ἐγὼ ἤθελα νὰ ἔβλεπα τὴν τέχνη της ποὺ τόσο τὴν ὑμνοῦν!...

— Ἀλήθεια θὰ τὸ ἤθελες ; ρώτησε ἡ γρηὰ.

— Ἀφοῦ σοῦ τὸ λέγω ; ἀπάντησε ἀδιάφορα ἡ κόρη.

— Ἐδῶ εἶμαι, λοιπόν ! φώναξε ἡ Ἀθηνᾶ, πετώντας τὰ κουρέλια της καὶ δείχνοντας τὴν ἀληθινή της μορφή. Καὶ τώρα θέλεις νὰ μετρηθοῦμε ;

Τὴν κύτταξε κατὰ πρόσωπον ἡ Ἀράχνη καὶ δὲν φοβήθηκε τὰ ὠραῖα της μάτια.

— Τὸ θέλω, εἶπε, νὰ ἕνας ἀργαλειὸς τεντωμένος καὶ ἕτοιμος.

Κάθησε ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἄρχισε νὰ ὑφαίνει. Ἀλήθεια,

καὶ στὰ γυναικεῖα ἔργα ἐπιτήδεια ἢ πολεμικὴ θεά !

Μὲ σουφρωμένα φρύδια ἐργάζονταν στὸν ἐργαλειό της καὶ πάσκιζε νὰ κάμη τέλειο τὸ ὕφασμά της, γιατί θαθεῖα τὴν εἶχαν πληγώσει τὰ λόγια τῆς κόρης. Καὶ λίγο λίγο μάκραινε τὸ ὕφασμα καὶ ἦταν ὠραιότατο, λεῖο καὶ λεπτό. Παρίστανε διάφορες σκηνές πολεμικές, σωροὺς ἀπὸ πτώματα, ὄπλα σπασμένα, ἄλογα πληγωμένα, πολεμιστὲς ματωμένους, ποὺ ἀκόμα βαστοῦσαν τὸ σπαθί. Σ' ὄλες ὅμως τὶς μάχες ἀπὸ μιὰ μεριά οἱ θεοὶ νικηφόροι καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄνθρωποι νικημένοι καὶ σπασμένοι.

Σήκωσε μὲ καμάρι τὸ κεφάλι της ἢ Ἄθηνᾶ.

Ἄλήθεια, ὠραιότερο πρᾶγμα δὲν εἶχε ξαναἰδῆ μάτι ἀνθρώπου. Γύρισε καὶ κύτταξε τὴν Ἀράχνη μὲ περιφρόνησι.

Λεπτὴ καὶ λυγερὴ ἔσκυθε στὸν ἀργαλειό της ἢ κόρη καὶ τὰ ἄσπρα της χέρια πηγαινοέρχονταν. Τὰ μάτια της γυάλιζαν ἀπὸ χαρὰ καὶ τὰ μάγουλά της ροδοκόκκινα.

Ὅμορφα ἦσαν καὶ τ' ἄλλα της ἔργα, μὰ σὰν κι' αὐτὸ κανένα δὲν ἦταν. Στὸ ὕφασμα ἔβλεπε διάφορες εἰκόνες ἀρμονικὲς καὶ ζωντανές, ὅπου πάντα ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου νικοῦσε τὴν δύναμι τῶν θεῶν, καὶ τόσο τέλεια ἐργασμένο ἦταν, ποὺ λὲς καὶ ἄκουγες τὰ δένδρα νὰ μουρμουρίζουν καὶ τὰ πουλιὰ νὰ κελαιδοῦν.

Τὸ εἶδε ἢ Ἄθηνᾶ καὶ μαύρισε ἢ καρδιά της.

Ἡ τέχνη της δὲν ἔφτασε ὡς ἐκεῖ.

Ὅταν ὅμως σήκωσε τὰ μάτια ἢ κόρη καὶ χαμογελῶντας κύτταξε τὴ θεὰ θέβαιη γιὰ τὴ νίκη της, ὁ θυμὸς κυρίευσε τὴν Ἄθηνᾶ. Ἄρπαξε τὸ ἀριστούργημα τῆς Ἀράχνης, τὸ ἐσχίσσε καὶ τὸ πέταξε στὸ πρόσωπο τῆς κόρης. Ἡ προσβολὴ ἔτσουξε τὴν Ἀράχνη. Πετάχτηκε ὀπάνω, ὄχι πιὰ γελώντας, μὰ ὠργισμένη καὶ κείνη, καὶ

ἀπειλητικά ὠρθώθηκε ἐμπρὸς στὴν Ἄθηνᾶ. Ἄλλὰ ἀκόμα δὲν εἶχεν ἐκδικηθῆ ἄρκετὰ ἢ θεά, καὶ μὲ γρήγορη κίνησι χτύπησε μὲ τὸ ραβδί της τὴν κόρη στὸν ὄμο καὶ ἀμέσως ζάρωσε τὸ ὄμορφο κορμί, μίκρυνε καὶ μαύρισε καὶ ἔγινε ζωῦφιο μικρό, μαυρειδερό, μὲ μεγάλο κεφάλι καὶ λεπτὰ ποδαράκια.

— Ἔτσι τιμωροῦνται ὅσοι προσβάλλουν τοὺς θεούς, φώναξε ἡ Ἄθηνᾶ. Ὑφαине τώρα, ὕφαине ἀδιάκοπα. Ἄλλη δουλειὰ δὲν θὰ ἔχῃς στὴ ζωὴ, μὰ ὁ ἄνεμος θὰ σοῦ σχίζῃ τὸ ἔργο σου, ὅπως στὸ ἔσχισα ἐγώ, καὶ πάντα μοναχὴ σου θὰ κλαῖς τὴ μοῖρα σου !

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ Ἀράχνη ὄλο ὑφαίνει καὶ ὄλο καταστρέφεται ἡ ἐργασία της. Κρυμμένη σὲ γωνιὲς καὶ χαμηλόκλαδα γυρεύει νὰ ξεχάσῃ τὴ ντροπὴ της, μὰ ἡ δυστυχία τὴν ἔκανε κακιά καὶ ὅ,τι πέσῃ στὸν ἴστό της, ἢ μύιγα, ἢ ἄλλο κανένα ζωῦφάκι, τὸ σκοτώνει καὶ τὸ τρώγει ἀλύπητα.

Ἄλεξάνδρα Δέλτα

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΤΥΧΙΑ

— Γιαγιά, αλήθεια απόψε ανοίγει ο ουρανός;
— Ναί, παιδάκι μου, γιατί ξημερώνουν τ' "Αγία Θεοφάνεια. Καί ὅποιος ἀγρυπνήσῃ καί προφτάσῃ σ' ἐκείνη τὴν ἀπόκρυφῃ ὥρα...

— Τὸ ξέρω, γιαγιά μου, τὸ ξέρω ! μπορεῖ νὰ ζητήσῃ ὅ,τι θέλει ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τοῦ γίνεται;

— Ναί, μὰ φτάνει νὰ ζητήσῃ ἓνα πράμα μονάχα.

Τὸ παιδάκι ἀποφάσισε ν' ἀγρυπνήσῃ. Κοντὰ στὴν κάμαρά του, ἀπάνω ψηλά, ἦταν ἡ πόρτα ποὺ ἔβγαινε στὸ ἡλιακωτό. Χωρὶς νὰ τὸ ἰδῆ κανεὶς, κουκουλώθηκε μὲ τὸ παπλωματάκι του, πῆρε τὸ προσκεφάλι του καὶ πῆγε νὰ ξαπλωθῆ κεῖ ἔξω. Δὲν εἶχε φόβο κανένα. Ὁ παπᾶς εἶχε βγῆ ἐκείνη τὴν ἡμέρα μὲ τὴν ἀγιαστοῦρα του καὶ εἶχε διώξει ὄλους τοὺς καλικαντζάρους, ποὺ περπατοῦσαν στὴ χώρα καὶ παίρνουν τὰ παιδιά. Στὴ χειμωνιάτικῃ νύχτῃ τὸ ζέσταινε τὸ πάπλωμα καὶ ἡ ἐλπίδα.

Ἦταν ἀργά... Σοκτάδι καὶ σιωπὴ ἀπλωνότανε κάτω σ' ὅλη τὴν κοιμισμένη πόλη. Ἐδῶ καὶ κεῖ μονάχα ἐτρεμόκαιγε κανένα φανάρι σὰν μάτι νυσταγμένο καὶ τ' ἀγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἔκει πέρα ἐλαμπύριζαν,

στη μυστική αστροφεγγιά. Ἀπέραντος θόλος σὰν μαῦρο βελουῶδο καρφωμένο μὲ διαμαντένια καρφιά, τὸ σκέπαζε ὁ οὐρανός. Καὶ τὸν ἐκύτταζε μὲ ἀνήσυχα μάτια τὸ παιδάκι καὶ περίμενε ἤσυχα ν' ἀνοιξη· "Ὅ, τι ζητοῦσε τότε θὰ γινόταν. Μὰ φτάνει νὰ ζητοῦσε ἕνα μονάχα—καὶ τὸ παιδάκι εἶχε τὸ σκοπὸ του...

Οἱ ὄρες περνοῦσαν ἔτσι καὶ οἱ πετεινοί, ζωντανὰ ρολόγια, τὶς ἔλεγαν μὲ τὴ βραχνή τους φωνὴ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον.

Ἦλθε τέλος πάντων καὶ ἡ ἀπόκρυφη ὥρα ποὺ ἀνοίξε ὁ οὐρανός. Μέσα στὴν ἀστροσπαρμένη μαυρίλα ἐπρόβαλε ἕξαφνα μιὰ λάμψη ζωηρή, ποὺ ἔσβυσε ὄλα τ' ἀστέρια. Ἐνα φῶς γλυκὸ χύθηκε τότε στὴν κτίση καὶ τὰ ἁγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα ἔλαμψαν σὰν ἀναμμένα.

Στὸ θέαμα αὐτὸ τὸ παιδάκι τὰ σάστισε. Τοῦ φάνηκε σὰν νὰ εἶδε ἀγγέλους νὰ πετοῦν ἐκεῖ ψηλὰ μέσ' στὸ φωτεινὸ ἀνοιγμα καὶ ἕνα ὀλόχρυσο ποταμὸ νὰ τρέχη στὸν οὐρανό, καθὼς λένε, Ἰορδάνη... Στὸν τρόμο του, στὴ θάμπωσή του, στὴν σαστιμάρα του, λησμόνησε τί εἶχε νὰ ζητήση καὶ ἔβλεπε βουβό...

Μονάχα τὴν τελευταία στιγμή ποὺ συνῆλθε λιγάκι, ἐπρόφτασε νὰ πῆ ἕνα ἴλογο. Καὶ σβυνόταν πιά ἡ θεία λάμψη, σὰν ἀκούστηκε στὸν ἀέρα τῆς νύχτας ἡ ψιλὴ φωνούλα τοῦ παιδιοῦ:

— Πλοῦτο !

Ἐγύρισε τρέμοντας στὸ κρεββατάκι του. Σκεπάστηκε ἀπ' τὸ κεφάλι κι' ἐπροσπάθησε νὰ κοιμηθῆ. Μὰ τὸν ἄφησε γιὰ πολλὴ ὥρα ἄγρυπνο τὸ ἐκπληκτικὸ θέαμα ἀπ' τὸνα μέρος, ποὺ ἐβασάνιζε ἀκόμα τὰ μάτια του, καὶ μιὰ ἀνήσυχη σκέψη ἀπὸ τ' ἄλλο, ποὺ ἐβασάνιζε τὸ μυαλό του.... Τί λαμπρὸ καὶ ἀπίστευτο θάμα! Νὰ τὸν ἄκουσε τάχα ὁ Θεός; Ἐπρόφτασε νὰ μιλήσῃ σὲ κα-

τάλληλη στιγμή; "Αχ! καὶ θ' ἀποκτοῦσε τὸν πλοῦτο, τὸ ἓνα πρᾶμα ποὺ ζήτησε μὲ τὴν καρδιά του τὸ φτωχὸ παιδάκι;

Σὰν ἀποκοιμήθηκε, κατὰ τὸ πρῶτ' εἶδε ἓνα παράξενο ὄνειρο τόσο ζωηρό, ποὺ ἀκόμα καὶ τώρα δὲν ξέρει ἂν ἐκοιμότανε πραγματικῶς ἢ ἂν ἀγρυπνοῦσε μὲ πυρετό.

Τοῦ φάνηκε πὼς μπῆκε ἔξαφνα στὴν κάμαρά του ἕνας ἄνθρωπος. Ἦταν νέος, παιδί μάλιστα ἀμούστατο. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπ' τὴν ἔμορφιὰ καὶ ἡ φορεσιά του ἀπ' τὴν πολυτέλεια. Ἀπὸ πάνω ἕως κάτω ἦταν πνιγμένος στὸ χρυσάφι, στὸ μετάξι, στὰ πετράδια. Ἐνα σύννεφο κάτασπρο ὑποστήριζε τὰ πόδια του. Στὰ χέρια του κρατοῦσε ἓνα χρυσὸ ραβδί. Εἶχε φιερούγια χιονάτα καὶ χαμόγελο γλυκό.

— Νᾶμαι! Τί μὲ θέλεις; Εἶπε μὲ τρυφερὴ φωνή.

— "Ἄγγελος... ἐπιθύρισε τὸ παιδάκι τρομαγμένο.

— Δὲν εἶμαι ἄγγελος, ἀποκριθῆκε ὁ νέος, εἶμαι ὁ πλοῦτος ποὺ ζήτησες ἀπόψε. Ἐκεῖνος ποὺ ὀδηγεῖ τὰ θήματά μου εἶδε τὴ φωτιά τῆς καρδιάς σου καὶ μ' ἔστειλε. Μιά στιγμή πρωύτερα ἂν πρόφτανες νὰ πῆς τ' ὄνομά μου, θάρχόμουν νὰ σὲ φορτωθῶ ἀνερώτητα. Μὰ τώρα ποὺ ἄργησες νὰ μιλήσης καὶ ἔγινε ζήτημα ἂν ἔπρεπε νὰ σοῦ γίνῃ χάρις ἢ ὄχι, ἀποφασίσθηκε νὰ ἔλθω μονάχα νὰ σὲ ξαναρωτήσω... καὶ ὅτι μοῦ πῆς θὰ κάνω ἐπιμένεις ἀκόμα στὸ λόγο σου; ἐμένα ζητεῖς καὶ ἐπιθυμεῖς πραγματικῶς, ἀφοῦ ξέρεις ὅτι μονάχα ἓνα πρᾶμα ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσης; ἂν εἶναι ἔτσι, πές μου το καὶ μένω μαζί σου γιὰ πάντα.

Τὸ παιδάκι πῆρε θάρρος, θγῆκε περισσότερο ἀπὸ τὸ σκέπασμά του καὶ εἶπε :

— Σένα θέλω, πλοῦτε μου, σὲ θέλω νὰ μείνης πάντα

Νεοελληνικά: Παπαντωνίου—Τρουλλινού. *Εκδ. Γ' ὀντίτ. 3.000 2

μαζί μου. Είδα πώς όλη ή εύτυχία βρίσκεται πάντα με σένα, και από πολὺν καιρὸ σὺ εἶσαι τ' ὄνειρό μου.

— Βλέπω ὅτι με ἀγαπᾶς πραγματικῶς και ἤθελα νὰ μένω μαζί σου... Ἀλήθεια! Τί ἔμορφη ζωὴ ποὺ θὰ περνοῦμε! Παντοῦ ὁ κόσμος θὰ σκύφτη στὸ διάβα μας σὰν θὰ βγαίνωμε συντροφιασμένοι. Θὰ κατοικοῦμε σὲ παλάτια ὀλομάρμαρα, θὰ κοιμόμαστε σὲ ὀλόχρυσο κρεβάτι, θὰ σκεπαζόμαστε με σεντόνια μεταξωτά. Τὸ γιαιστερὸ ἀτλάζι και τὸ χνουδωτὸ βελουδο θὰ μᾶς τριγυρίζουν παντοῦ, στὸ πάτωμα, στοὺς τοίχους, στὸ ταβάνι, στὰ καθίσματα, παντοῦ ὅπου θ' ἀκουμπᾶ τὸ κορμί, ἢ θ' ἀναπαύεται στὸ βλέμμα. Θὰ φοροῦμε λαμπρὰ φορέματα και στολίδια. Θᾶχουμε δούλους και δούλες και γνώριμους πολλούς. Βαλαμωμένος θὰ εἶναι ὁ ἀέρας, ποὺ θ' ἀναπνέωμε ἀπὸ τ' ἄνθη και τὰ μυρωδικά. Τὸ τραπέζι μας θὰ λάμπη στὸ χρυσάφι και στὸ κρύσταλλ. Θὰ βγαίνωμε στὸν περίπατο με ἀμάξια καταστόλιστα, θὰ πηγαίνωμε στὰ θέατρα, στοὺς χορούς, στὰ ἵπποδρόμια, πάντα στὴν καλύτερη θέσι. Θὰ ταξιδεύωμε με κάθε ἄνεσι τὸ καλοκαίρι ἢ τὸ χειμῶνα. Καὶ θὰ ἔχωμε μέσα σὲ μιὰ κάμαρα ζεστὴ σὰ φωλιά, ἕνα ντουλάπι λουστραρισμένο, με πολλὰ κλειδιά, γεμᾶτο χρυσὰ φλωριά, τόσα, ὥστε νὰ μπορούμε νὰ κάνωμε κάθε ἐπιθυμία ποὺ ἤθελε μᾶς γεννηθῆ...

— Ἄ, τί καλά! ἐφώναξε τὸ παιδάκι, και τὸ γέλιο δὲν θὰ λείπη ἀπ' τὸ χεῖλι μας και ἡ χαρὰ ἀπ' τὴν καρδιά μας. Κάθησε, πλοῦτε μου. Θέλω νὰ εἶμαι μαζί σου δοξασμένος και εύτυχής.

Ὁ νέος ἔχασε με μιᾶς τὸ γέλιο του, ἀκούμπησε ἀπᾶνω στὸ ραβδί του και εἶπε με περίλυπη φωνή :

— Αὐτὸ εἶναι ἴσα ἴσα ποὺ θέλω νὰ σοῦ πῶ... ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ ἐγγυηθῶ ὅτι δὲν θὰ λείπη ἀπ' τὸ χεῖλι

σου τὸ γέλιο καὶ ἀπ' τὴν καρδιά σου ἡ χαρά... Ἄ, ὄχι, ὄχι.....

— Μὰ γιατί ;

— Γιατί;... Δὲν σὲ ἄφησε λοιπὸν ἡ ἀγάπη πὺ μοῦ ἔχεις νὰ τὸ σκεφθῆς ποτέ;... Καὶ τί μπορῶ τάχα νὰ σοῦ κάνω ἐγώ, ὅταν θὰ ἔρχεται ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψη ;....

Ποιὸς ξέρει ἂν δὲ θὰ μὲ θέλῃς γιὰ νὰ πληρώνης πάντα γιατροὺς καὶ γιατρικά ; Ποιὸς σοῦπε πὺς μαζί μου δὲν θὰ δοκιμάσης ποτὲ ἀγωνία βασάνου σὲ δικαστήριο ;... Ποιὸς σοῦ εἶπε πὺς δὲν θὰ σὲ πληγώσῃ ὁ θάνατος σ' ὅ,τι ἔχεις πιὸ ἀγαπημένο στὸν κόσμον καὶ πολῦτιμο ;... Ποιὸς σοῦ εἶπε ἂν μ' ἐμένα θὰ βρῆς τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, τὴν ἀδελφικὴ φιλία ἐκείνη, πὺ θέλεις, καὶ θὰ σοῦ χρησιμεύσω σὰν θὰ σὲ μαχαιρώνῃ ἡ ἀχαριστία, ἡ κακία, τὸ ψέμμα, ὁ φθόνος, ἡ ἐπιβουλή;... Ποιὸς σοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι μαζί μου θ' ἀπολαύσης τίς χαρὲς τῆς

καλής καρδιάς, τοῦ φωτισμένου μυαλοῦ, τῆς καθαρῆς συνειδήσεως ; Ποιός σέ ἐβεβαίωσε ὅτι στοῦ σπίτι σου θά βασιλεύση ἡ τιμή, ἡ ἀγάπη, ἡ χαρά, ἡ ἄρμονία; "Α ! πόσο ἐστάθηκες, παιδάκι μου, ἀπατημένος! ἐγύρευες ἀπό μένα ἐκεῖνο πού ἔπρεπε νά γυρέψης ἀπό τὴν Εὐτυχία.

— Ἀπὸ τὴν Εὐτυχία... ἐψιθύρισε τὸ παιδάκι μὲ ἀπελπισμένη φωνή.

— Μάλιστα, ἀπὸ τὴν εὐτυχία. Καὶ πῶς ; δὲν τὴν ξεύρεις; Εἶναι ἓνα κοριτσάκι μικρὸ αὐτὴ ἢ εὐτυχία, ἕμορφο, γελαστό, μὲ κάτασπρη ἀπλι φορεσιά σὰν τὸ χιόνι. Φιλία σταθερὴ μαζί της δὲν ἔχομε γιατί μ' ἀφίνει τις περισσότερες φορές καὶ πηγαίνει μὲ τὴν φτώχεια, ὅπως καὶ ἐγὼ πηγαίνω καμμιά φορά μὲ τὴν δυστυχία. Τί τὰ θέλεις, παιδί μου! αὐτὴ εἶναι δῶρο ἀληθινὸ καὶ ἀπόλαυση! Τὴν ἀκολουθεῖ σὰ σωματοφυλακὴ ἓνα πλῆθος παιδάκια μὲ γέλια καὶ φωνές, πού γεμίζουν τὸν ἀέρα. Αὐτὴ μονάχη εἶναι ἰκανή, ὅταν σέ πάρη καὶ σένα στὴν ἀκολουθία της νά σέ κάμη νά μὴ λείπη ἀπ' τὸ χεῖλι σου τὸ γέλιο καὶ ἀπ' τὴν καρδιά σου ἡ χαρά, ἀδιάφορο ἂν θά κατοικεῖτε στὴν καλύβη ἢ στοῦ παλάτι, ἂν θά φορεῖτε χρυσὰ ἢ κουρέλια.

— Πλοῦτε μου, καλέ μου φίλε, συγχώρεσέ με, δὲν τὸ σκέφθηκα. "Εκανα λάθος. Τὴν εὐτυχία ἔπρεπε νά ζητήσω, τὴν εὐτυχία ζητοῦσα, τὴν εὐτυχία ζητῶ. "Ενα πρᾶμα μονάχα, βλέπεις, μοῦ εἶναι συγχωρεμένο νά ἔχω καὶ ἄλλο καλλίτερο ἀπ' τὴν εὐτυχία δὲν ὑπάρχει.... "Αχ, οὔτε σύ, καλέ μου πλοῦτε! τὸ βλέπω, τώρα τὸ ἐννοῶ.

— Θέλεις λοιπὸν τὴν εὐτυχία. Καλά, ἐγὼ φεύγω. Καὶ φεύγω, ἄκουσε, ὄχι γιατί δὲν μὲ θέλεις, ἀλλὰ γιατί δὲν πρόφτασες νά μὲ ζητήσης τὴν κατάλληλη ὥρα. Τί

τυχερός πού στάθηκες! Ἀλλιῶτικα δὲν θὰ ἔφευγα ἀπὸ κοντά σου καὶ θὰ ἦταν περιττὴ κάθε σου μετάνοια.... Χαίρε, εἶπε ὁ πλούτος κι ἐξαφανίσθηκε.

Τὸ παιδάκι ἐδόξεσε τὸ Θεό. Ἔτσι εἶχε καιρὸ πάλι ποῦ χρόνου, πιὸ φωτισμένο καὶ πιὸ ἥσυχο, νὰ ἀγρυπνήσῃ τὴν ἴδια νύχτα καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπ' τὸν οὐρανὸ τὴν εὐτυχία, μονάχα τὴν εὐτυχία.

Γρηγόριος Ξενόπουλος

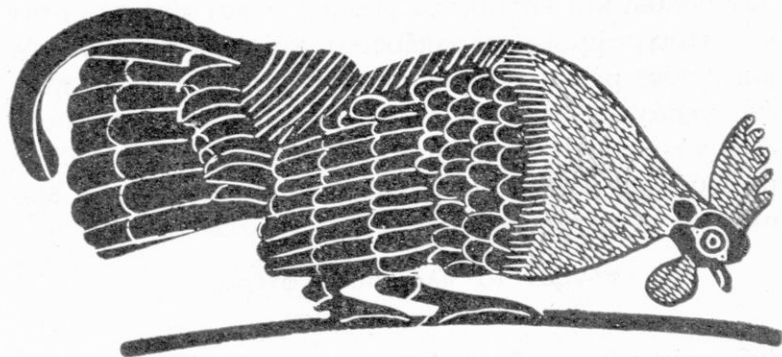
Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

✓ Ήταν Αύγουστος μήνας. Καθόμαστε ἐγὼ κι' ὁ συν-
ἀδελφός μου τὸ ἀπόγειωμα στὸν ἐξώστη τοῦ πύργου,
ποῦ ἦταν στὸ βορεινὸ πλευρὸ του καὶ κυττάζαμε τὸν
ἀπέραντο κάμπο τῆς Θεσσαλίας, ὡς ἐκεῖ ποῦ ἔσμιγε μὲ
τὲς κοντότερες ράχες τῶν Χασιώτικων βουνῶν, ποῦ
φαίνονται ἀπὸ μακρὰ ἓνα κομμάτι πέτρα μεγάλη, γι-
γάντια, πιάνοντας ἀπὸ τὴ Βούλα ὡς τὸ κοκκιναδάκι
τοῦ Ζάρκου. Ὁ Πηνειὸς κυλοῦσε τὰ ρέματά του πολὺ
κοντά μας, ὡς ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ἀπὸ μᾶς ἀλλ' ἂν
κι ὁ Πύργος ἦταν ψηλός, οὔτε αὐτὸν βλέπαμε, οὔτε τὸ
βουητό του ἀκούαμε, γιὰ τὸ ἔδαφος εἶναι ἴσιο καὶ οἱ
δυὸ ὄχτες σμίγουν ἢ μία μὲ τὴν ἄλλη καὶ κρύβουν τὴν
κοίτη, ἐνῶ τὸ νερὸ τρέχει ἤσυχο, ἤσυχο, χωρὶς κρότο,
χωρὶς ἀφρό, σὰ διαβάτης κουρασμένος, ποῦ περπατάει
ἀργά-ἀργά, καὶ δὲ βλέπει τὴν ὥρα νὰ φτάσῃ στὸ κα-
τοικίό του νὰ ξαπλωθῇ καὶ νὰ κοιμηθῇ.

Εἶχαμε μπροστά μας ἓνα σωρὸ χωριά. Τὰ διακρίνα-
με ἀπὸ τὰ δέντρα, ποῦ εἶχαν, κι' ἀπὸ τὰ κεραμίδια ποῦ
κοκκίνιζαν καὶ πυρολογοῦσαν ἀπὸ τὸ ἡλιοβόρι, σὰ νὰ
ἦταν ψηλά σ' ἀσβεσταριά, ἢ σ' ἀναμμένο κεραμείδαριό.
Ἀπὸ μακρὰ μᾶς ἔρχονταν ὁ ἦχος τῶν κουδουνιῶν, ποῦ
βοσκοῦσαν ὀλόγυρα. Ὁ οὐρανὸς ἦταν ξάστερος κι' ἡ
γῆ δίψαε γιὰ νερό, σὰν στρατοκόπος κουρασμένος, γιὰ-
τὶ δὲν εἶχε θρέξει ἀπὸ τὸ Μάρτη. Σύννεφο δὲν φαίνον-
ταν πουθενά κανένα, καὶ ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὄλον

τὸν κάμπο. Σὲ λίγο ἓνα συννεφάκι, ὡς μία ψάθα, ἄσπρο κάτασπρο σὰν λαγαρὸ ἀσήμι κάθησε στὴν κορφή τοῦ Ὀλύμπου, σὰν ἀτίμητο διαμαντένιο στέμμα.

Μιά ὑπόκωφη θρονιὴ ἀκούστηκε κατὰ τὸν Ὀλυμπο, κι' ἄστραμμα φεγγοβόλησε μέσα στὸ σύννεφο ποὺ γιγάντευε, καὶ θέριευε κι' ἔγεινε μιὰ στιγμὴ κατάχρυσο. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι' ἐκεῖνο τὸ συννεφάκι, ποὺ ξεφύτρωσε, σὰ στέμμα ψηλὰ στὴν κορφή τοῦ δοξασμένου

θουνοῦ μας, γίνηκε γίγαντας, καὶ χύθηκε σ' ὄλον τὸν οὐρανὸ τῆς Θεσσαλίας, σὰ φοβερὸ χταπόδι, ἀπλώνοντας τοὺς μαύρους πλοκάμους του, ὡς τὸν Κίτσαθο, ὡς τὸ Πήλιο, ὡς τὰ θουνὰ τῆς Γούρας, ὡς τ' Ἄγραφα κι' ὡς τὰ θουνὰ τ' Ἀσπροποτάμου. Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀριεῖς-ἀριεῖς οἱ πρῶτες σταλαματιεῖς τῆς βροχῆς, χοντρές σὰν καρύδια, καὶ τ' ἀστροπελέκια ν' αὐλακώνουν τὸν οὐρανὸ, σὰν φλογισμένα φεΐδια, καὶ σὲ λίγο ἀκόμα ἡ Θεσσαλία λούζονταν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, καὶ φεγγοβολοῦσε καὶ τρανταζόνταν ἀπὸ τ' ἀστροπελέκια.

Ἄπὸ τὲς πρῶτες σταλαματιεῖς ἀφήσαμε τὸν ἐξώστη καὶ μπήκαμε στὴν ἀπέραντη κρεββάτα τοῦ πύργου, καὶ κυττάζαμε μὲ χαρὰ τὴ χοντρὴ βροχή, ποὺ ἔπεφτε, καὶ χτυποῦσε τὰ γυαλιὰ τῶν παραθυριῶν. Ἐκεῖ ποὺ καθό-

μασταν και χαιρόμασταν για τὸ περίλαμπρο θέαμα τῆς εὐεργετικῆς βροχῆς, πὺ θὰ πότιζε τὴ διψασμένη γῆ, ὡς τὰ ἔγκατά της, πὺ εἶχε γίνει σάν κεραμίδι, ἀκοῦμε «τσάγκ!» τὸ γυαλί τοῦ παραθυριοῦ και δυὸ μεγάλα πουλιά κατάβρεχτα, τὸ ἓνα μπροστὰ και τὸ ἄλλο πίσω, μπῆκαν μέσα. «Ὅλοι σηκωθήκαμε στὸ ποδάρι και γλυτώσαμε τὸ θυμα ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ φονιά του. Τὸ μπροστινὸ πουλί, πὺ για τὴ σωτηρία του πετοῦσε σάν μολύβι και ἔσπασε τὸ γυαλί τοῦ παραθυριοῦ, ἦταν μιὰ περιγραμμένη πετροπέρδικα, και τὸ πσινο πὺ τὴν κυνηγοῦσε μὲ μάτι ἄγριο, μὲ λύσσα, μ' αἰμοδιψιά, ἦταν ἓνα γεράκι. Ἔρχονταν ἐκεῖνη μπροστὰ κι' αὐτὸ πίσω, ἀπὸ τὰ πετροβούνια, πέρα ἀπὸ τὴ Βοῦλα τρεῖς ὄρες μακρὰ μὲ καλὸ ἄλογο, γιατί μόνο στὰ βουνὰ βρίσκονται οἱ πετροπέρδικες.

«πὸχουν τὰ πλουμιστὰ φτερά,
τὰ κόκκινα ποδάρια».

ἐνῶ στὸν κάμπο εἶναι οἱ καμπίσιας οἱ πέρδικες, πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ τὶς θουνίσιας, κι' οὔτε θουνίσιας πατοῦν στὸν κάμπο, οὔτε οἱ καμπίσιας στὰ βουνά. Οἱ θουνίσιας εἶναι μεγαλύτερες, ἄγριώτερες κι' ὠμορφότερες ἀπὸ τὶς καμπίσιας, και τὶς θουνίσιας προτιμοῦν ἐκεῖνοι πὺ ἔχουν τὴ μανία νὰ σκλαβώνουν τὰ καημένα τὰ πουλιά και νὰ τὰ θάνουν στὰ κλουβιά για ν' ἀκοῦν τὸ σκλαβωμένο τους τὸ λάλημα, και νὰ εὐχαριστοῦνται μὲ τὴν δυστυχία τους.

Πιάσαμε και τὴ δειλὴ τὴν πέρδικα πὺ μαζεύτηκε σὲ μιὰ γωνιά τῆς κρεβάτας κι' ἔτρεμε ἀπὸ τὸν φόβο της, και τὸ ὀρητικὸ γεράκι, πὺ εἶχε τρυπῶσει κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα ἄγριο και τρομερό, και τὰ θάλαμε σὲ χωριστὰ κλουβιά. Ἡ πέρδικα ἦταν προωρισμένη ἀπὸ τὸ συνάδελφὸ μου για τὸ κλουβί, και τὸ γεράκι για

δῶρο σὲ κανέναν κυνηγό, πού μποροῦσε νὰ τὸ γυμνά-
ση νὰ κυνηγάη στὸν ἀέρα πουλιά. Ἔνας φίλος πού εἶ-
χε παρατύχει κοντὰ μας εἶπε ὅτι ἡ καλύτερη δουλειὰ
ἦταν: νὰ φᾶμε τὴν πέρδικα ψητῆ καὶ νὰ σκοτώσωμε τὸ
γεράκι, καὶ γιὰ νὰ μᾶς πείση πλειότερο μᾶς ἀνέφερε
καὶ ἓνα στίχο διμοτικῶ τραγουδιοῦ :

«Πέρδικα ψημένη καὶ γλυκὸ κρασί».

Τὴ νύχτα, ὅταν τραθηχτήκαμε ὁ καθένας μας στὸ
κρεββάτι του γιὰ νὰ κοιμηθοῦμε, δὲ μὲ κολλοῦσε ὁ ὕ-
πνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ἰδέα τῆς σκλαβιάς τῆς πετροπέρ-
δικας καὶ τοῦ γερακιοῦ. Ἔδωσα πῆρα νὰ κοιμηθῶ, δὲν
τὸ κατάρθωσα. Συλλογιόμουν ὅτι ἦρθε στὸ κατοικί-
μας ζητώντας σωτηρία, καὶ θρίσκει πικρὴ σκλαβιά.
Συλλογιόμουν καὶ τὸ τέλος τῆς: κανένα ψήσιμο στῆ
σοῦβλα, ἢ κανένα φάγωμα ἀπὸ καμμιά γάτα. Γιὰ τὸ
γεράκι δὲ μ' ἔκοφτε πολὺ. Ἡ ἰδέα ὅτι ἔτρωγε πουλιά,
κι ὅταν δὲν τύχαινε τὸ παραθύρι τοῦ πύργου, θὰ ξέσχι-
ζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ' ἔκανε νὰ τὸ ἀντιπαθῶ,
καὶ νὰ τὸ μισῶ, καὶ νὰ μὴ ἐνδιαφέρωμαι γι' αὐτό. Στὰ
τελευταῖα ἐκεῖ πού γύριζα ἄϋπνος στὸ κρεββάτι γιὰ νὰ
δώσω τέλος στῆ νέα τύχη τῆς πέρδικας, ἀναψα τὸ κε-
ρὶ καὶ πῆγα στὴν κρεββάτα ὅπου βρισκόνταν κρεμα-
σμένα καὶ τὰ δυὸ κλουβιά, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Ἡ
πέρδικα πήγαινε ἄνω κάτω μέσα στὸ κλουβί, ἐνῶ τὸ
κακοῦργο γεράκι κάθονταν καὶ κοιμόνταν ἔχοντας τὸ
λαιμὸ του χωμένο μέσα στὲς πλάτες, καὶ μονάχα, ὅταν
ζύγωσα μὲ τὸ φῶς, ἀνοιξε τὰ μάτια του καὶ γύριζε ἀ-
νήσυχο τὸ κεφάλι του ὀλόγυρα. Ξεκρέμασα τὸ κλουβί
τῆς πέρδικας, καὶ τὸ πῆγα στὸ παράθυρο μὲ τὸ τσακι-
σμένο γυαλί, ἀνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ, κι' εἶπα
στὸ σκλαβωμένο πουλί:

— "Αἰ στὸ καλὸ σου! Πέταξε στὰ πετροβούνια σου καὶ
στὶς βουνοπλαγιές σου, ὅπου γεννήθηκες, κι' ὅπου εἶ-

ναι ὁ προρισμός σου κ' ἡ εὐτυχία του. Ἴσως ἔχεις ταῖρι, ἴσως ἔχει μικρά πού σέ καρτεροῦν !

Ἡ πέρδικα τὴ στιγμή πού ἄνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ στοῦ παραθύρι μὲ τὸ σπασμένο γυαλί, σὰν νὰ μὴ πίστευε τόση εὐτυχία, δίσταζε νὰ πετάξῃ καὶ ν' ἀποχτήσῃ τὴ λευτεριά της, ἀλλὰ σ' ὀλίγο ἔμασε καλὰ τὰ φτερά της, κατέβασε τὸ κεφάλι της κι' ἔνα δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούστηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας. Ἡ καρδιά μου χόρευε ἀπὸ τὴ χαρὰ της, γιὰ τὴν καλωσύνη πού εἶχα κάμει καὶ τὰ ποδάρια μου μοῦ φαίνονταν πὼς δὲν πατοῦσαν στοῦ πάτωμα. Κρέμασα τὸ κλουβὶ στὴ θέση του μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτή, γιὰ νὰ μὴ μὲ ὑποπτεύσῃ ὁ συνάδελφός μου καὶ τοῦ κακοφανῆ, καὶ γύρισα νὰ πάγω στοῦ κρεββάτι μου νὰ κοιμηθῶ εὐχαριστημένος. Ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ βλέμμα μου ἀντικρύθηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ μοῦ ζητοῦσε κι' αὐτὸ τὴ δευτεριά του, καὶ σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε μὲ ἀνθρώπινη φωνή :

— Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! Γυρεύω τὴ λευτεριά μου ὡς ἐλεημοσύνη!

Ἔστρεξε ἡ καρδιά μου. Δύο δάκρυα χοντρά ἀνέβηκαν ἀπὸ τὴν καρδιά μου στὰ μάτια μου, θέλησα νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ φονικά τοῦ σκλαβωμένου γερακιοῦ: πόσα πουλιά ἄφησε χωρὶς μάννα καὶ πόσες μάννες χωρὶς πουλιά καὶ πόσα πουλιά χωρὶς ταῖρι καὶ τὸ κυνήγημα τῆς πέρδικας πού γλύτωσε ἀπὸ τρίχα· ἀλλὰ δὲ μπόρεσα ν' ἀντισταθῶ στὴν ἄφωνα φωνὴ πού μοῦ φώναζε :

— Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! δός μου τὴ λευτεριά μου ὡς ἐλεημοσύνη!

Θυμήθηκα ὅτι εἶμαι κι' ἐγὼ δοῦλος, ραγιαῖς Σουλτάνου¹, κι' ἦρθα στὴ θέση του.

1. Ἡ ἡπειρος, ἡ πατρις τοῦ συγγραφέως, δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐλευθερωθῆ.

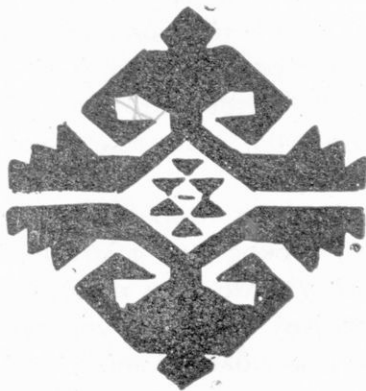
Ξεκρέμασα και τοῦ γερακιουῦ τὸ κλουβὶ καὶ τράθηξα ἴσια στὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο τὸ γυαλί...

— Ἄλλά... τί πάω νὰ κάμω; εἶπα μέσα μου. Ἄπ' ἐδῶ ἔφυγε ἡ πέρδικα, ν' ἀφήσω καὶ τὸ γεράκι, μπορεῖ νὰ τὴ φτάση πουθενά...

Γυρίζω πρὸς τὸ παράθυρο ποῦ ἀντίκρουζε κατὰ τὴν νοτιὰ, ὅλως διόλου ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο τῆς πέρδικας. Ἄνοιγω τὸ παραθυρόφυλλο, ἀνοίγω καὶ τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ καὶ τοῦ δίνω δρόμο! Πάει! Ἀπόχτησε κι' αὐτὸ τὴν ποθητὴ λευτεριά! «Ὡρα του καλὴ κι' αὐτουνοῦ !

Γυρίζοντας κρέμασα καὶ τοῦ γερακιουῦ τὸ κλουβὶ μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτή, κοντὰ στὸ ἀνοιχτὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας, καὶ πῆγα νὰ κοιμηθῶ. Κοιμήθηκα σὰν στὸν Παράδεισο. Ὁλος μου ὁ ὕπνος ἦταν γεμάτος χρυσὰ ὄνειρα. Τέτοιον ὕπνο γλυκὸ δὲν εἶχα κάμει ποτέ.

X. Χρηστοβασίλης

ΤΟ ΑΛΟΓΟ

“Ένα κάρρο ανέβαινε ἀπὸ τὰ σφαγεῖα. Μέσα ἔφερεν ἕνα βῶδι σφαγμένο μὲ τὰ πόδια στὸν οὐρανό. Ἀπάνω στὸ σφαχτὸ καθόταν ὁ καρροτσέρης, ἕνας ἄνθρωπος μελαχροινός, μὲ ψαρά γένεια καὶ τὸ παιδί του. Τὸ κάρρο κυλιῶταν ἀργά, νωθρά, μέσα στὴ γαλήνη.

Ἦταν Ἀπρίλης, εἶχε πέσει τὸ θράδου κι’ ἀναβαν τὰ φῶτα. Ἀπὸ τὸ καμουτσίκι, ἕνα μαδημένο σκοινί, μποροῦσε νὰ καταλάβῃ κανεὶς πῶς ὁ καρροτσέρης ἀγαποῦσε τ’ ἄλογο. Τὸ καμουτσίκι ἔπεφτε στὰ καπούλια πολὺ ἐλαφρὰ σὰν παιγνίδι. Καὶ σ’ ὄλον τὸν ἀνήφορο ἀπὸ τὰ Σφαγεῖα ἴσα μὲ τὴν πόλι, αὐτὸ τ’ ἄλογο δὲν ἄκουσε βρισιά, μήτε προσταγή, παρὰ τὴ φωνή: «Ἔλα Κύρκο, αἴντε Κύρκο». Ἔτσι μ’ αὐτὸ τὸ χάϊδι, ανέβαινε καὶ σέρνοντας τὸ κάρρο, ἕνα σφαχτὸ καὶ δυὸ ἀνθρώπους.

— Ποὺ λές, εἶπε ὁ γέρος καρροτσέρης, καὶ φτύνοντας καπνό, ποὺ λές, ὁ Κύρκος ἔχει φιλότιμο. Νὰ τ’ ἀκοῦς ἐσύ, ποὺ κάποτε τὸ χτυπᾶς. Δὲν τὰ δέρνουν τὰ ζᾶ. Τὸ ζῶ εἶναι ἄνθρωπος. Καὶ τέτοιο ἄλογο, ποῦ τὸ βρίσκεις; Σὰν τοῦτο! Μᾶς τρέφει ὄλους, ποὺ λές. Δίνει ψωμί ἐμένα, ἐσένα καὶ τῆς μάνας σου, τῶν ἀδερφιῶν σου, τοῦ σπιτιοῦ. Ἔνα ζῶ νὰ θρέφῃ ὀκτῶ ἀνθρώπους!..... Θὰ

πῆς ἐγὼ δουλεύω. Ἄμ' αὐτὸ δουλεύει πρῶτα κ' ὕστερα ἡ γῶ. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι δουλευτῆς πού δὲ θρίσκεται. Εἶν' ἀπὸ τῆ Σερβία. Χρεωθήκαμε νὰ τὸ πάρουμε· δὲν τὰ ξέρεις ἐσύ.

Πέρασε κάμποση ὥρα σιωπῆς.

Τὸ παιδί ἔπαιζε μὲ τὴν οὐρὰ τοῦ βωδιῶ. Ὁ γέρος ἔφτυνε τὸν καπνὸ λέγοντας πότε-πότε: Φτοῦ φαρμάκι! Ἔπειτα ξανάρχισε :

— Πού λές... πόσες ἀραμπαδιές ἔφερε ὁ Κύρκος ἀπ' τὰ νταμάρια... Κανένα ἄλογο δὲν κουβάλησε τόση πέτρα, τόσο λιθάρι. Δώδεκα δραχμὲς τὴν ἡμέρα. Μᾶς ἔσωσε. Κι' ἀπ' τὴν Πεντέλη, πρὶν πάρωμε κάρρο δικό μας, εἶχε ζευτῆ καὶ τράβαγε μάρμαρο καὶ κακό. Νά, μάρμαρο! θεώρατο, γιὰ τ' ἀγάλματα, πού λές. Καὶ νὰ πῆς πῶς δὲν ἦτανε ἄγριο ! Ἦταν, ὅμως ἄκουγε κιόλας. Ἐδῶ στὸ Λυκαθητὸ μπορούσε ἂν ἦταν ἄλλος καρροτσέρης, νὰ βρῆ τὸ διάβολό του στὸν κατήφορο. Ὅμως ἐγὼ τοῦ μιλῶ: «Κύρκο», νὰ τοῦ πῆς, ἀκούει αὐτός. Γιατὶ τὸ ζῶ καταλαβαίνει. Τὰ θάσανά μας, τὴ φτώχεια... ὅλα. Καὶ πῶς ἐγὼ εἶμαι ἄρρωστος, τὸ ξέρει κι' αὐτό.

Τὸ κάρρο πῆγαινε βαρειά. Οἱ ρόδες βροντοῦσαν μὲ τὸ ρυθμό τους, ἐκεῖνο τὸ ρυθμὸ πού ξέρετε, πού τὸν ἀκούτε κάποτε τὴ νύχτα, μόνον αὐτόν, μέσα στὴ πόλι. Ξανάρχισε ὁ γέρος :

— Ἄκού. Αὐριο τ' ἄλογο καὶ τὸ κάρρο καὶ τὴ δουλειὰ θὰ τὴν πάρης ἐσύ. Ἐγὼ δὲν μπορῶ. Ξέρεις ποῦ ἢ μέση μου πονεῖ. Νά, θὰ πέσω. Μοῦπε ὁ γιατρός νὰ μὴ δουλεύω. Καὶ τί νὰ κάμης, ἔλα ντέ. Ζῆσε χωρὶς δουλειὰ μιὰ φαμίλια ὀχτῶ στόματα. Ἔ ! πού καταστήσαμε. Νὰ κουβαλοῦμε ἀπ' τὰ Σφαγεῖα δυόμιση δραχμὲς τὴν ἡμέρα. Τί νὰ κάμης, πῶς ν' ἀνεβῆς σέ

νταμάρι, ἄρρωστο κορμί ; Κ' ἡ ἀδελφή σου κίτρινη, σὲ κακὸ χάλι! Ναί, ἡ Βγενιώ τὴν εἶδες πῶς εἶναι; Αὐτὰ θέλουν γιатρούς, παράδες... Εἴμαστε δυστυχισμένοι, ἄκου, παιδί μου. Κύττα νὰ δουλέψης. Μὴν τὸ κάνης σὰν τὸν ἀφιλότιμο τὸ μεγαλείτερο. Ὁ Θεὸς νὰ τὸν παιδέψῃ αὐτόν. Κύτταξε σὺ νὰ πάρης τὴ δουλειά. Νὰ πάρης τὸν Κύρκο νὰ τὸν ξαναπᾶς στὰ νταμάρια, νὰ βγάλουμε ψωμί. Νὰ γιатρευτῶ κι' ἐγώ. Κι' ἡ μάνα σου νὰ μὴ ξενοπλένη, κι' Βγενιώ νὰ κάνῃ χρῶμα, πού θήχει τὸ κορίτσι... Βήχει, τ' ἀκούς; Νὰ τὸ λοιπόν. Πιάσε τὰ λουριά. Κατέβα κάτω καὶ πιάσε τὸν Κύρκο. Νὰ τὸν βγάλῃς ἐδῶ τὸν ἀνήφορο! Ἔλα σιγά! Χάϊδεύε τον στὸν λαιμό. Ἄϊντε Κύρκο...

Τὸ παιδί πήδησε κάτω, ἔπιασε τ' ἄλογο καὶ τραβοῦσε. Ὁ γέρος ἔβλεπε μὲ ἀνάπαυσι τὴ λιγερὴ σκιά τοῦ παιδιοῦ, τὸ τολμηρὸ του χέρι πού κρατοῦσε τὰ λουριά, ἔβλεπε τὴ συνέχειά του. Αὐτὸ τὸ παιδί θὰ γένη καλὸς καρροτσέρης. Ναί! εἶναι τόσο δύσκολο νὰ ἰδῇ κανεὶς τὸ παιδί του νὰ μπαίνει στὸν ἴσιο δρόμο νὰ παίρνῃ τὴν πατρικὴ δουλειά καὶ νὰ τὴν σέρνῃ στὸ μέλλον νὰ τὴν κάνῃ κάτι αἰώνιο, σὰν νᾶναι ὁ ἴδιος ὁ γέρος ξαναγεννημένος !

Πέρασαν ἐμπρὸς ἀπὸ κάποιο εἰκόνισμα τοῦ δρόμου. Ὁ γέρος ἔβγαλε τὴν ψάθα του καὶ σταυροκοπήθηκε μέσα στὸ σκοτάδι. Ἦταν ἄρρωστος, σακατεμένος, ὅμως δὲ σταυροκοπήθηκε γιὰ τὸν ἑαυτό του. Εἶπε : «Θέ μου, κάθε νὰ μὴ θήχῃ τὸ κορίτσι ἢ Βγενιώ. Κάμε τοῦτο τὸ παιδί νὰ πάρῃ στὰ χέρια του τὸ κάρρο μὲ τὸν Κύρκο. Καὶ γιὰ μένα, ὅ,τι πῆς».

Ἐπειτα συλλογίστηκε τὸ σπίτι του, ἓνα ἄθλιο χάλασμα στοὺς Ἀέρηδες, καὶ μέσα τὰ παιδιὰ του, πού φώναζαν, ἢ γυναῖκα του ἐπάνω σὲ μιὰ σκάφη, τὸ κο-

ρίτσι του σ' ένα κρεβάτι μ' εκείνο τὸ θῆχα, πού δὲν
μπορεῖς νὰ τὸν ἀκούς, κι' ὁ γιατρὸς νᾶρχεται νὰ λήη
«φάρμακα, ἀέρας, λουτρά», ὅλα τὰ πράγματα πού δὲν
γίνονται. Τὰ συλλογίστηκε ὅλα.

Μετὰ τὰ

***

Εὐαισθησίας.

Ἔιναι ἀλλοίωσις ἀσπίδας

Τὸ κάρρο εἶχε προχωρήσει πολὺ μέσα στὴν πόλι, ὅ-
ταν ἄκουσε μιὰ φωνή :

— "Ἄλτ !

Ἡ φωνὴ ἐρχόταν ἀπὸ μακρὰ καὶ δὲν κατάλαβε πὼς
ἦταν γι' αὐτόν. "Ὁμως τὸ «"Ἄλτ!"» ξανακούστηκε. Τὸ
κάρρο σταμάτησε. Τρεῖς στρατιῶτες τοῦ πυροβολικοῦ
κι' ἕνας δεκανέας, μὲ τὰ ὅπλα στὸν ὤμο, πλησίασαν.

— "Ἐλα, κατέβα κάτω, εἶπε ὁ δεκανέας.

— Σ' ἐμένα τὸ λές ;

— "Αἴντε, γειά σου, κατέβα νὰ μὴ χάνουμε καιρό.

— Καὶ γιατί ;

— Κουβέντα θέλεις, πατριώτη ; Τὸ κάρρο θὰ τὸ πᾶμε
στὸν στρατῶνα. Ἐπιστρατεία ἔχομε. Τώρα τὸ μαθαί-
νεις ;

— Ἐπιστρατεία....

— Ναί, γειά σου. Ἀναγκαστικὴ εἰσφορά. Πιάστε ἀπὸ
κεῖ νὰ ξεφορτώσουμε... "Αἴντε γειά σου. Τί ἔχεις μέσα...

— Κοτζάμ βῶδι !

— Νὰ τὸ ρίξης κάτω.

— "Ἐτσι μὲς στὸ δρόμο ; Για στάσου, θρὲ παιδί, τ'
εἶναι τοῦτα ; Θὰ τὸ πάω στὴν ἀγορά. "Ἐχω δουλειά, ἔ-
χω μεροκάματο.

— Τὸ μεροκάματο κυττᾶς, καμένε, ἢ πού φεύγει ἀ-
πόψε τὸ σύνταγμα ; χωρατεύεις ;

— Για ἐξήγα μου, χριστιανέ μου... Για πές μου... πῶς

παίρνεις έτσι τ' άλογο τ' άλλουνοϋ, άπ' τὸ δρόμο..... "Έτσι τὸ λέει ὁ νόμος ;

— Τώρα θὰ σοϋ ἐξηγήσω καὶ τὸ νόμο ; Ἐμπρός, βοηθάτε ἀπὸ δῶ. Σύντομα.

Εἶπεν ὁ δεκανέας, κι' οἱ στρατιῶτες ἀνέβηκαν στῆς ρόδες. Πιάνοντας κι' οἱ τρεῖς, ἔσυραν τὸ βῶδι πρὸς τὰ ἔξω. Τὸ μαϋρο σφαχτὸ ἔπεσε μὲ θρόντο βαρὺ κάτω στὸ πεζοδρόμιο.

— "Έλα, μάρς ! εἶπεν ὁ δεκανέας. Κόπιασε κοντά, πατριώτη.

— Ποῦ κοντά ;

— Στὸ στρατῶνα, νὰ πάρης τὸν ἀριθμὸ σου. Κι' ὕστερα ἀπ' τὸν πόλεμο, ἂν γίνῃ πόλεμος, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιστρατεία, τέλος πάντων, νάρθῃς νὰ πάρης τ' ἄλογό σου καὶ τὸ κάρρο, ἢ νὰ πληρωθῆς ἀπ' τὸ δημόσιο, ἂν σκοτωθῇ τὸ ζῶ.

Ἅ γέρος γύρισε καὶ κύτταξε τὸ βῶδι ποῦταν πεσμένον στὸ δρόμο. Εἶπε στὸ παιδί του : «Κάτσε αὐτοῦ ὡς ποὺ νάρθῶ». Τὸ παιδί ἔπεσε ἀπάνω στὸ βῶδι καὶ ξεκουραζόταν. Ἅ γέρος ἀκολουθοῦσε τὸ κάρρο. Δὲν ἔλεγε τίποτα. Ἅνας στρατιώτης ἐκεῖ ποὺ πήγαιναν χωρὶς καμμιά κουβέντα, γύρισε καὶ τοῦπε :

— Ἅμ ὅ,τι ἔχουμε καὶ δὲν ἔχουμε, πατριώτη, θὰ τὸ δώσουμε γιὰ τὴν πατρίδα.

Ἅ γέρος μετὰ κάμποση ὥρα τοῦ ἀπήντησε :

— Ποιὸς λέει ὄχι. Γιὰ τὴν πατρίδα εἶν' ὄλα. Μὰ ὁ Θεὸς δίνει σὲ κάποιους, θλέπεις, ἔξη παιδιά. Κι' ἐτοῦτ' ἡ δόλια καρδιά ποὺ ἔχουμε, σάμπως μπορεῖς νὰ τὴν κάμῃς ὅποτε θέλεις πέτρα στὸ νταμάρι; Γιὰ νὰ μὴν ἀκούῃ; Πάντα καρδιά εἶναι.

— Καραβάσης! ἐφώνησε ὁ δεκανέας στὸ στρατιώτη, ποῦσερνε τὸ ἄλογο. Τράβα γρήγορα.

Φτάσανε στο στρατώνα κι' ἔμπασαν τὸ κάρρο στήν αὐλὴ φωνάζοντας «ἔ! ὦ! ἴπ!»· Τὸ σύνταγμα ἐτοιμαζόταν. Θάφευγε τὰ μεσάνυχτα. Ὁ γέρος σάθηκε κι' ἄκουγε τὸ θόρυβο τῆς αὐλῆς. Οἱ ἔφεδροι χόρευαν, πηδοῦσαν, τάραζαν τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς φωνῆς. Τὰ τραγούδια, τὰ λιανοτράγουδα, τὰ λησμονημένα, τὰ παλιὰ, ἤχοῦσαν τόσο χαρώπα, σὲ τόνο πού ποτὲ δὲν τοὺς ἔδωσε τὸ κρασί, ποτὲ τὰ πανηγύρια. Τοῦτο τὸ μεθύσι κι' ὁ χάρος κεραστής, πρώτη φορὰ τῶθλεπεν ὁ γέρος. Ἔβλεπε τοῦ χοροῦ τοὺς τρελλοὺς γύρους, τὸ χορευτὴ ποῦτρεμε τὸ κορμί του στὸν ἄερα, τὸ πληγικιο πού σφενδονιζότανε ψηλά. Ἀνάμεσα στὸ τραγοῦδι, χίλιοι θόρυβοι, τῆς καινούργιας ἀρβύλας τὸ βιαστικὸ πάτημα, ἡ προσταγή, τὸ κάρφωμα κασσιονῶν, τὸ φόρτωμα, πετάλων χτυπήματα στὴ γῆ, προσταγὲς ὠργισμένες, τρεξίματα, ἄφηναν ν' ἀκούγεται τὸ μεγάλο λαχάνιασμα τῆς ἐπιστρατείας. Πολίτες ἔμπαιναν μέσα ψάχνοντας γιὰ δικούς των, φωνάζοντας ὀνόματα στὸ σωρό. Καὶ διαβάτες καὶ χαμίνια. Καὶ φοῦστες μεταξένιες ἔκαναν θόρυβο, ἀκολουθώντας κάποιο παιδί, ἔφεδρο, πού πήγαινε νὰ φορέσῃ τὸ σάκκο, πλέοντας μέσα στὴν πλατεία στολή. Κάποιοι κρατοῦσαν ἐκεῖ στὴν ἄκρη μιὰ σημαία. Ἐνας παππᾶς ἀπὸ κάτω, φορῶντας φυσεκλίκια σταυρωτὰ στὸ στήθος, μιλοῦσε στοὺς ἄλλους γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ τὸ Χριστό. Ἐνας ἔφεδρος στὸ φανάρι διάβαζεν ἐφημερίδα. Κι' ἄλλος ἔγραφε στὸ γόνα μὲ τὸ μολύβι. Τὸ τραγοῦδι χυνόταν δυνατὸ ἀπὸ στόματα πού γελοῦσαν.

Μέσα στὸ σάλαγο σκιές, δυὸ-δυὸ, γλιστροῦσαν κοντὰ στὸν τοῖχο, στὸ σκοτάδι, χέρια ἔπεφταν ἀπάνω σὲ ὧμους, ἀπελπισμένα. Τὰ λόγια γίνονταν συντρίμματα

μέσα στα δάκρυα, κι' ένοιωθες τούς μεγάλους χωρισμούς, πού έχουν τή σιωπή και τήν έπισημότητα τού τέλους τού θανάτου. Χέρια ζαρωμένα έσφιγγαν τά ζωντανά κορμιά τών έφένδρων μ' όση δύναμι άγκαλιάζει κανείς μιá ένθύμησι, ένα σημάδι, μιá σκιά, κάτι πού έπαυσε πειά νά ύπάρχει. Τά δάκρυα έτρεχαν και τός μαντήλια έπιναν. "Ακουγες ένα φιλί, μιá καρδιά πού χτυπούσε στο σκοτάδι.

Ό γέρος ήταν μόνος σ' αυτό τó πανηγύρι. Κανένα δέν ήξερε, και δέν τόν ήξερε κανένας. "Όμως προχώρησε στο βάθος εκεί πού ήταν άραδιασμένα κάμποσα κάρρα και τó δικό του μαζί. Ό Κύρκος σήκωσε τó κεφάλι πρós αυτόν και φύσηξε με τά πλατειά του ρουθούνια. Ό γέρος άπλωσε τά χέρια και τόν έπιασε άπ' τó λαιμό.

Κι' εκεί στη γωνιά παράμερα, ένας άνθρωπος μιλούσε μ' ένα άλλογο.

— Δέ θα σέ ξαναϊδω... "Ε, δουλευτή... "Ε, παλληκάρια... Και στο σπίτι δέν ξέρουν τίποτα. Μήτε ή κυρά σου. Μήτε ή Βγενιώ, κατάλαβες. Μιá φαμίλια σέ χάνει.... "Ημουν άρρωστος, θρέ Κύρκο, μά τώρα είμαι πεθαμένος. Πάς στο καλό. Κι' ό,τι θα σ' έδινα στο γυιό μου, κατάλαβες.... Στα νταμάρια ν' άνεβής... Νά κατεβάσης άραμπαδιές. Δουλευτή, έ, δουλευτή... Θα σέ πάρουνε... Και ποιός ξέρει πού θα πεθάνης... Και πώς... στρατιώτης... Κύρκο.... θρέ... έ, Κύρκο, πού μās άφίνεις!

Ό ένας στρατιώτης πλησιάζει ψάχνοντας στο σκοτάδι :

— "Αίντε, καυμένο γέρο! τή δουλειά σου θάχουμε ; "Αίντε νά πάρης τόν άριθμό.

Ό γέρος μπήκε σ' ένα γραφείο, πήρε κάποιο χαρτί,

τώβαλε στὸν κόρφο. Ἔπειτα βρέθηκε στὸ δρόμο. Πήγαινε ἄργά, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, πρὸς τὸ μέρος, ποὺ ἄφησε τὸ σφαχτὸ μὲ τὸ παιδί.

Πολλοὶ γύριζαν ἀπ' τὸ στρατῶνα, μοναχοί, μὰ μέσα σ' αὐτοὺς ὁ καρροσέρης ὁ πεζός, ὁ γέρος, ἦταν ὁ πιὸ μονάχος !

Ζαχ. Δ. Παπαντωνίου

ΗΡΩΙΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Ὁ ἀρχηγός, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἀνεμίμησε τόσας νίκας, ἡ δὲ ἀνδρεία ἐγέννα τόσας ἐλπίδας, ἐκάθητο σύννουσ καὶ κατηφῆς πρὸ οἰκίσκου, ὃν εἶχε μεταβάλλει εἰς ἀρχηγεῖον περικυκλούμενος ὑπὸ τῶν παλληκαρίων του. Ἡ σκυθρωπότης του ἀντεκατοπτρίζετο ἐπὶ τῶν προσώπων των καὶ ἡ σιωπὴ του ὠμίλει καὶ ἔλεγε λόγους θλιβεροὺς εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου. Δὲν εἶχον πλέον τροφάς, δὲν εἶχον πλέον πολεμεφῶδια. Ὁ ἐχθρὸς νέας προσλαθῶν ἐπικουρίας, ἀφοῦ ἔκλεισε πᾶσαν ὁδὸν σωτηρίας, ἠπείλει ἤδη καὶ τὸ χωρίον, οὔτινος ἐτάχθησαν φρουροί,

— “Ἐναν ἄνθρωπο νὰ εἶχα γιὰ πέταμα... εἶπε τέλος ὁ ἀρχηγὸς συνεχίζων σκέψιν, ἦν πρὸ πολλοῦ ἐνεκυμόνει ἡ κεφαλὴ του.

— “Ἐναν ἄνθρωπο; καὶ τί εἶμαστε;

— Καὶ δὲν εἶναι κανεὶς ἀπὸ μᾶς ἄξιος; ἠρώτησαν τὰ παλληκάρια.

— Γιὰ πέταμα; ὄχι! ἀπήντησε διὰ θαρείας φωνῆς ὁ ἀρχηγὸς περιβάλλων ὄλους ὁμοῦ δι’ ἠδέος καὶ φιλοστόργου βλέμματος.

Μετὰ μικρὰν δὲ σιωπῆν:

— Ἀφῆστε νὰ συλλογισθῶ ἀκόμη, προσέθηκε.

Θρησκευτικὴ σιγὴ ἐπηκολούθησε, διακοπτομένη πότε καὶ πότε ὑπὸ θορυβώδους φυσήματος, δι’ οὗ ὁ ἀρχηγὸς ἐξέπεμπεν ἐκ τοῦ στόματός του τὸν καπνὸν τοῦ βραχέος τσιμπουκίου του καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ στήθους του κοχλάζουσαν βαρυθυμίαν.

— “Ἄς περάσῃ καὶ ἀπόψε, εἶπε τέλος ἐγειρόμενος.
 ”Ἐχει ὁ Θεός· ἄς πάῃ καθένας στὴ θέσῃ του. “Ὅλοι ὅλοι

ἀπομείναμε εἰκοσιδύο. “Ὅποιος κάμῃ τίποτε χωρὶς τῆ
 διαταγῆ μου, εἶναι σὰν νὰ σκοτώσῃ δέκα χριστιανούς.
 Συλλογισθῆτε πόσοι κρέμονται ἀπὸ μᾶς.

Καὶ στραφεὶς ἐπροχώρησε μὲ βῆμα βραδύ πρὸς τὸ
 ἐσωτερικὸν τοῦ οἰκίσκου.

“Ὁ λόφος, ἐφ’ οὗ ἐξετείνετο τὸ χωρίον, ἦτο δυσπόρθη-
 τος. Οἱ ἐχθροὶ τὸ ἐγνώριζον καλῶς καὶ δὲν ἐτόλμων
 νὰ ποιήσωσι τρίτην ἔφοδον, ἀφοῦ τόσοσιν ἀκριβῶς εἶχον

πληρώσει τὰς δύο προγενεστέρας. Ἐκριναν φρονιμώτερον νὰ καταβάλωσι τοὺς χριστιανοὺς διὰ τῆς πείνης καὶ ὀχυρωθέντες εἰς τὰς πέριξ διόδους ἀνέμενον τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ ἀρχηγός, ἐννοήσας τὸ σχέδιον, ἐμαίνετο ὡς λέων ἐν κλωβῷ. Νὰ ἀποτολμῆση ταχεῖαν κάθοδον, θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ὠδήγει τοὺς ὀπλίτας του εἰς βεβαίαν παγίδα. Νὰ περιμένῃ; Ἀπὸ δύο ἡμερῶν εἰς ἑκείνους μὲν εἶχε διανείμει τέταρτον σιτηρέσιον, αὐτὸς δὲ δὲν ἔφαγε καθόλου.

Καὶ τί θὰ ἔλεγον οἱ καλοθεληταὶ του, ὅταν θὰ ἐμάνθανον ὅτι ἐκ τῆς ἀδεξιότητός του βέβαια καὶ αὐτὸς ἔπεσε καὶ τοὺς ἀνθρώπους του κατέστρεψε, χωρὶς νὰ παρεμποδίση τὴν πρόοδον τοῦ ἐχθροῦ;

— Βέβαια, τὰ λόγια εἶναι εὐκόλα!... ἐμονολόγει χαμηλοφώνως. Αὐτὸ θὰ ποῦνε, ἄς εἶμαι καὶ σκοτωμένος.

Ἐκείνη ἡ μαῖμου ὁ Κοντονικόλας, ποῦ δὲν εἶναι γιὰ τίποτε ἄξιος, θὰ κάνῃ τὴ φωνή μου —θαρρῶ πῶς τὸν βλέπω—καὶ θὰ λέῃ, ὅτι τοὺς εἶπα σὰν τοὺς ἀποχαιρετούσα: «Ἐννοια σας! ἐγὼ θὰ εἶμαι» Νά, τώρα... καὶ ἀνοίξας τοὺς δακτύλους τῆς δεξιᾶς χειρὸς κατέφερε θαρῶς τὴν παλάμην ἐπὶ τοῦ προσώπου του.

—Γιατί βαρυβογγᾶς ἔτσι, καπετάνιο μου; ἠρώτησε πλησιάζουσα γραῖα ἐξηκοντοῦτις περίπου, βραχύσωμος καὶ ἰσχνή. Σὲ βλέπω καὶ ραγίζεται ἡ καρδιά μου.

—Ἄ! ἐσὺ εἶσαι, κερα-Χρυσή;

—Ἐγώ, γυιέ μου.

—Ἄμ' τί νὰ ἔχω; δὲν τὰ βλέπετε καὶ τοῦ λόγου σου; Ἐχαθήκαμε, κερα-Χρυσή!

—Ἐχει ὁ Θεός, παιδί μου...

—Τὸ ξέρω, μά... πρέπει ν'ἄχωμε καὶ μεῖς.

Καὶ ἐκτύπησε διὰ τῆς χειρὸς τὴν κεφαλὴν του.

—Καὶ μήγαρις εἶναι δικό σου τὸ φταίξιμο;

—Μὴν κυττάζῃς τί εἶναι' τί θὰ ποῦνε....

— Μπορώ νά σέ ρωτήσω ένα λόγο, σάν μάνα σου, πού είμαι στά χρόνια ;

— Στους όρισμούς σου, κερα-Χρυσή, ρώτα.

— Είπες πρωτύτερα στά παλληκάρια... ήμωνα στήν πόρτα καί τ' άκουσα... είπες, πώς άν είχεν έναν άνθρωπο για πέταμα...

— Αϊ! τί; ξέρεις κανένα, άνέκραξεν ανορθούμενος ο άρχηγός.

— Παιδί μου... μη θυμώσης... δέν κάνω έγώ;... ήρώτησε, μετά δειλιάς έκφέρουσα έκάστην συλλαβήν, ή γραία.

Ο άρχηγός κατέπεσεν επί τής στρωμνής, έφ' ης έκάθητο, μετά προφανούς άπογοητεύσεως.

— "Ω, άδελφή, είπα άνθρωπο, δέν είπα γυναίκα. "Ασε με στο χάλι μου, κερα-Χρυσή, δέν είναι δική σου δουλειά...

Και περιτυλιχθείς έντός τής κάπας του έστράφη ανιθέτως, όπως κοιμηθή δήθεν. Άλλά πού νά κοιμηθή; Τόν έβλεπε συστρεφόμενον επί ώραν όλόκληρον ή κερα-Χρυσή, τόν ήκουε φυσώντα καί στεναάζοντα καί έρραγίζετο πράγματι ή συμπαθής της καρδιά.

Αϊφνης ή θαρεία φωνή του ήκούσθη εύκρινως λέγουσα:

— Έπήγαινα έγώ, μά ύστερα; θα τους κατάκοβαν όλους. Νά αφήσω χωρίς σκύλο τo μανδρί ;

Το σώμα του έν τούτοις δέν έκινείτο.

— Θα παραμιλά, έσκέφθη ή γραία, καί έπλησίασεν ήρέμα.

— ... Νά τότε στείλω, έξηκολούθησε λέγων ο άρχηγός, νάνεβή εις τόν γκρεμισμένο Πύργο καί νά σηκώση επάνω μιá σημαία με σταυρό. Βέβαια δέν θα γύριζε, μά οί Τουρκοί τo πρωϊ, για νά μη θρεθούν

ανάμεσα σὲ δυὸ φωτιές, θὰ μ' ἄδειαζαν τὴ ρεματιά καὶ θὰ γλίτωνα...

— "Α! αὐτὸ ἦταν... εἶπε καθ' ἑαυτὴν ἡ κερα-Χρυσὴ καὶ ἀνέμεινε ν' ἀκούσῃ ἀκόμη. Ἄλλ' ἤδη ὁ ἀρχηγὸς ἔκοιμάτο καὶ δὲν παρελήρει πλέον.

Ἡ κερα-Χρυσὴ ἦτο ὁ μόνος θῆλυς κάτοικος τοῦ χωρίου, ἀρνηθεῖσα νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ λοιπὰ γυναικόπαιδα καὶ παραμείνασα, ἵνα περιποιητῆται τὸν καπετάνιον, πρὸν ὃν μητρικὴν ἀληθῶς ἔτρεφε στοργῆν. Ἀπὸ δύο ἡμερῶν συνεμερίζετο ἀγογγύστως τὴν ἀσιτίαν του, ἄϋπνος δὲ ἐφρούρει αὐτόν, ὡς ὁ ἄριστος τῶν ὑπασπιστῶν.

Ἦδη ὑφαρπάσσασα τὸ σχέδιον, ὅπερ ἠδυνάτει ἐκεῖνος νὰ ἐκτελέσῃ, ὑπὸ παραδόξου κατείχετο ταραχῆς. Ἐνόμιζε ὅτι ὁ Θεὸς τῇ τὸ ἀπεκάλυψεν, ἵνα αὐτὴ τὸ ἐκτελέσῃ. Ἐνόμιζεν ὅτι εἰς τὰς χεῖράς της ἦτο ἤδη ἡ ζωὴ ὄλων, ὅτι πᾶσα στιγμή θραδύτητος θὰ κατέστρεφε τὸ σχέδιον.

— Θὰ χαθῶ, ἐσκέπτετο, μὰ θὰ σώσω εἴκοσι παλληκάρια καὶ τὸν ἀρχηγό. Εἶδες τί εἶπε; καθέννας τοὺς ἀξίζει γιὰ δέκα. Θεέ μου, δῶσε μου φώτιση καὶ δύναμη.

Ἦνοιξε μικρὸν σακκίδιον, ὅπερ περιεῖχεν ὄλας τὰς ἀποσκευὰς τοῦ ἀρχηγοῦ, ἀνέσυρεν ἐξ αὐτοῦ μικρὰν λευκὴν σημαίαν, φέρουσαν ἐρυθρὸν σταυρόν, καὶ ἠσπάσθη αὐτόν.

— Θεέ μου, δῶσε μου φώτιση καὶ δύναμη, ἐπανέλαβε καθ' ἑαυτήν, νὰ καλὸ, ποὺ μήτε τὸ νειρεύτηκα ποτέ μου. Καὶ ἐξῆλθε ἀκροποδητὶ ἐκ τῆς ἐτέρας θύρας τοῦ οἰκίσκου.

Ὁ Θεὸς τὴν περιέβαλε διὰ νέφους, ὥστε νὰ διέλθῃ ἀπαρατήρητος διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν, ὁ Θεὸς ἐνίσχυσε τοὺς τρέμοντας πόδας τῆς πρεσβύτιδος καὶ τῆς ἔδω-

σε πτερὰ νὰ τὴν φέρωσι μακρὰν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ παρακειμένου λόφου; Ὁ Θεὸς τὴν ἐβοήθησε ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ γκρεμισμένου Πύργου καὶ νὰ ὑψώσῃ ἐπὶ κλάδου τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς σωτηρίας; Ὁ Θεὸς ἔπεμψε τοὺς ἀγγέλους του νὰ τὴν παραλάβωσιν ὡς ψυχὴν δικαίου καὶ τὴν ἐπαναφέρωσι διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν πάλιν, ζῶσαν, μετὰ δῖωρον κοπιώδη ὁδοιπορίαν ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν τῷ οἰκίσκῳ, ἐν ᾧ ὑπνωτεν ἔτι ὁ ἀρχηγός;

Ὁ Θεὸς θέβαια, ὁ ἀρωγὸς πάσης ἀγαθῆς πράξεως τῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομά του.. Τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου προηγήθη ἡ ἔγερσις τοῦ ἀρχηγοῦ. Μὲ θαρεῖαν τὴν κεφαλὴν ἐξῆλθεν οὗτος εἰς τὴν ὁδόν, καί, ὡς ἔβλεπε καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὸν γκρεμισμένον Πύργον, πρὸς αὐτὸν ἐστράφη πάλιν τὸ πρῶτόν του βλέμμα.

— Ὀνειρεύομαι! εἶπε, μὴ δυνάμενος νὰ πιστεύσῃ εἰς ὅ,τι ἔβλεπεν. Ὀνειρεύομαι ἀκόμη; Κύριε, ἐλέησον! Καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, διευθύνων ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ὀράσεώς του ἐπὶ τοῦ ἐρυθρολεύκου ὑφάσματος, ὅπερ σειόμενον ὑπὸ τῆς πρῶτης αὔρας διεγράφετο ἤδη εὐκρινῶς ἐπὶ τοῦ ροδόχρου οὐρανοῦ.

— Κώστα! Φραγγιό! Μιχάλη! ἀνέκραξε.

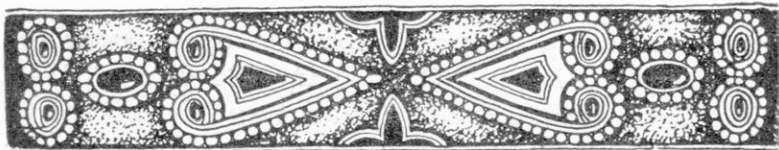
Μετ' ὀλίγα λεπτὰ οἱ πλείστοι περιεκύκλουν τὸν ἀρχηγόν των.

— Δέτε, εἶπε δεικνύων τὴν σημαίαν· ὁ Θεὸς μᾶς ἔσωσεν!....

Ὅτε κατόπιν ἐζήτησαν νὰ ἐξηγήσωσι τὸ θαῦμα, οὐδεὶς ἀπέδωκε τοῦτο εἰς τὴν κερα-Χρυσὴν. Ἐκείνη δέ; Ἐκείνη ἐντράπη νὰ ὁμιλήσῃ. Δὲν τῇ εἶπεν ὁ ἀρχηγός, ὅτε τῷ προσεφέρετο: «Δὲν εἶναι δική σου δουλειά;» Δὲν εἶπε μετέπειτα εἰς τοὺς ἄλλους: «Ὁ Θεὸς μᾶς ἔσωσεν»;

Ἰωάννης Δαμβέργης

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΗ

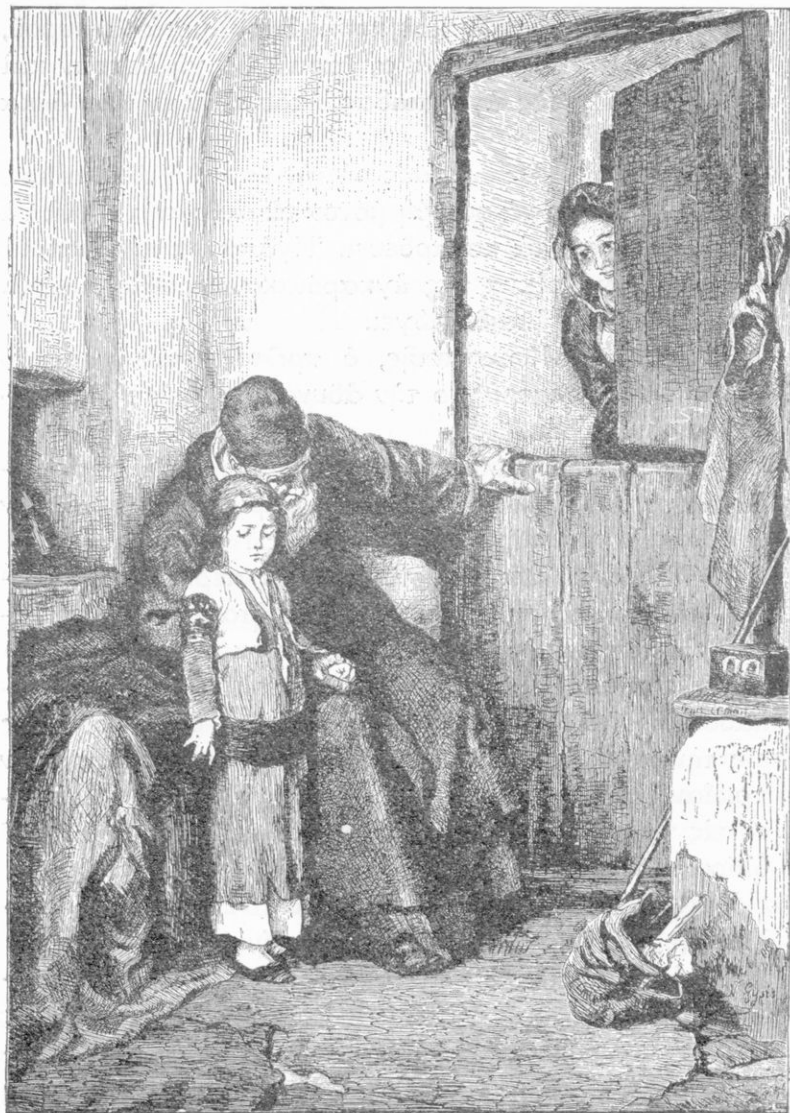
Ἐάν τις χρηστή γυνή εἶδε ποτέ καλὰ νοικοκυριά εἰς τὰς ἡμέρας τῆς, ἀναντιρρήτως εἶδε τοιαῦτα ἢ θεια-Σοφούλα Κωνσταντινιά, σεβασμία οἰκοδέσποινα ἑβδομηκοντάετις, κάτοικος παραθαλασσίου κώμης εἰς μίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Τὴν ἐκάλουν κοινῶς Σαραντανοῦ καὶ πολλοὶ ὑπέθετον ὅτι τὸ ἐπίθετον τοῦτο τῇ ἀπεδόθη, διότι δῆθεν εἶχεν ἴσον μὲ σαράντα γυναικῶν νοῦν, ὅπερ δὲν ἐνομιζέτο ὑπερβολή. Ἄλλοι ὅμως ἔλεγον ὅτι ἡ λέξις ἐσηματίσθη κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ Σαραντανοῦ, ἦτοι νονὰ μὲ σαράντα βαπτιστικούς.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ἂν δὲν εἶχε φθάσει εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, δύο τρεῖς μονάδες τῆς ἔλειπον καὶ ἤλπιζε προσεχῶς νὰ συμπληρώσῃ τὴν τεσσαρακοντάδα. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι καὶ αὐτὴ κατ' ἀρχὰς εἶχε βαπτίσει οἰκειοθελῶς μόνον πέντε ἢ ἕξ νήπια τῶν γειτόνων τῆς, ὅσα καὶ πᾶσα ἄλλη καλὴ οἰκοκυρὰ συνήθως βαπτίζει. Ἄλλ' ὅταν ἄπαξ ἐγνώσθη καὶ ἀπεδείχθη, ὅτι εἶχε καλὸ χέρι, τότε ὄλαι αἱ γειτόνισαι, συγγενεῖς, παρασυγγενεῖς, κολλήγισσαι, ἤρχισαν νὰ τὴν πολιορκοῦν.

Εἶχε πάρεϊ καλὸ ὄνομα, ὅτι τῆς ἐζοῦσαν τὰ παιδιά, ὅσα ἀνεδέχετο ἐκ τῆς κολυμβήθρας. Εἶναι δὲ τόσον σπουδαῖον νὰ εὔρεθῃ νονὰ «νὰ τῆς ζοῦν τὰ παιδιά», ὅσον καὶ ἱερεὺς «νὰ πιάνῃ τὸ διάβασμά του».

Ἡ θεια-Σοφούλα ὅμως ὑπέφερε μετὰ χάριτος τὴν ἀγχαρείαν ταύτην. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὰ φωτίκια εἰς τὴν

‘Η πρώτη εξομολόγησις (Εικὼν Ν. Γκιζι)

ἐποχήν ἐκείνην, χιτών καὶ κουκούλιον μετὰ σταυροῦ, καθὼς καὶ τὰ μαρτυριάτικα, ἔαρινή βροχή λεπτῶν καὶ διλέπτων διὰ τοὺς ἀγυόπαιδας, ἐκόστιζαν ἐν ὄλω δέκα γρόσια.

Ἡ θεια-Σοφούλα ὠμοίαζε μὲ τὴν ἐπιμελῆ ἀνθοκόμον, ἣτις δὲν ἤρκειτο νὰ φυτεύη μόνον τὰ ἄνθη της, ἀλλὰ τὰ περιθάλπει καὶ τὰ καταρδεύει. Ἡγάπα τὰ πνευματικά της τέκνα ὡς τέκνα της ἐγκαρδιακά, τὰ ἐθώπευε, τὰ ἐφίλευε καὶ τὰ ἐπαιδαγωγεί.

Ὁ μπαρμπα-Κωνσταντῆς, ὁ πρῶτος γρινιάρης τοῦ χωριοῦ, δὲ συνεμερίζετο τὴν ἀδυναμίαν ταύτην τῆς συζύγου του.

— Ἄ, μπράβο! φίλευέ τα τ' ἀναδεξιμιά σου, ἐγόγγυζεν ἐκάστοτε, ὁσάκις τὴν ἔθλεπε μεριμνῶσαν περὶ τῶν ἀναδεκτῶν της ἠῶρες καὶ ἀλωνίζεις!

Ἡ θεια-Σοφούλα ὀλίγον ἀνησύχει περὶ τῆς ιδιοτροπίας ταύτης τοῦ συζύγου της, ὅστις ἦτο ἀγαθὸς ἄνθρωπος εἰς τὰς καλὰς του ὥρας. Ἐπειτα ὁ μπαρμπα-Κωνσταντῆς σπανίως ἐφαίνετο ἐν τῇ πολίχνῃ. Ἀφότου ἔπαυσε τὰ θαλάσσια ταξίδια, ἠσχολεῖτο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων του. Κατὰ πᾶσαν πρωΐαν ἵππευεν ἐπὶ τοῦ εὐρώστου ἡμιόνου του, ἐτρέπετο εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐπανήρχετο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον, περὶ τὸ 184... ἡ θεια-Σοφούλα εἶχε φθάσει εἰς τὸ τριακοστὸν ἔνατον βαπτιστικόν. Ἐν μόνον τῇ ἔλειπε διὰ νὰ τὰ κάμη σαράντα, πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς της. Ἐθάπτιζεν ἀδιακρίτως ἄρρενα καὶ θήλεα, ἀλλ' ἐφρόντιζε νὰ δίδῃ ἀκριθεὶς σημειώσεις εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ πνευματικούς, διὰ νὰ μὴ τυχὸν γίνῃ κανὲν συνοικέσιον εἰς τὸ μέλλον μεταξὺ δύο ἑτεροφύλων ἀναδεκτῶν καὶ κολασθῇ ἡ ψυχὴ τῆς.

Κατ' ἔτος, τὴν Μεγάλῃν Πέμπτην, μεγίστη κίνησις ἐ-

γίνετο ἐν τῇ εὐρυχώρῳ αὐλῇ τῆς οἰκίας. Ἡ θεια-Σοφούλα ἀνεσκουμπώνετο μέχρις ἀγκώνων καὶ ἐζύμωνα μόνη τῆς τὰς τριακονταενέα αὐγοκουλούρας διὰ τοὺς τοσούτους θαππιστικούς της... Ἄλλὰ πλὴν τῶν θαππιστικῶν ὑπῆρχον καὶ τὰ ἐγγόνια καὶ τὰ δισέγγονα, καὶ ταῦτα δὲν ἦσαν ὀλιγάριθμα.

Ἐν συνόλῳ ἐχρειάζετο ἐβδομήκοντα καὶ πλέον κοκόνες, δηλ. παιδικὰς κολούρας, διὰ τοὺς θαππιστικούς, διὰ τοὺς ἐγγόνους καὶ τὰ δισέγγονα. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δὲν περιλαμβάνονται αἱ μεγαλύτεραι κουλούραι, τὰς ὁποίας παρεσκεύαζε διὰ τὰς συντεκνίσσας, διὰ τὰς ἀνεψιάς καὶ δισεξαδέλφας της.

Μέγας δὲ ἐβόμβει ὁ ἔσμος τῶν ἀναδεκτῶν καὶ δισεγγόνων, παρὰ τοὺς ἀνθῶνας τῆς αὐλῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ἀπὸ τῆς τρίτης ὥρας τοῦ δειλινοῦ, καθ' ἣν ὁ μπαρμπα-Κωνσταντῆς ἐξηγείρετο ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ ὕπνου μὲ δριμεῖαν ἐπικαθημένην ἐπὶ τῆς ρινὸς τὴν χολὴν, καὶ ἐφόρει τὸ τσόχινον θρακίον του, ἐπύργωνεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεγαλοπρεπὲς τὸ τυνησιακὸν φέσι του, ἐλάμβανεν ὡς σκῆπτρον τὴν μεγάλην ἠλεκτρόστομον τσιμπούκαν του, ἀνήρτει ἐπὶ τῆς ὀσφύος θαθύκολπον τὴν μεταξωτὴν καπνοσακκούλαν καὶ κατήρχετο εἰς τὸ καφενεῖον νὰ εἰσπνεύσῃ τὴν θαλασσίαν αὔραν, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἢ εὐρεῖα καὶ τετράγωνος αὐλὴ παρεδίδοτο ἐξ ἐφόδου εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν θαππιστικῶν καὶ τῶν δισεγγόνων. Μεγίστην εὐτυχίαν καὶ ἀνήκουστον ἠδονὴν ἐνόμιζον τότε τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς, ἂν κατῶρθωναν νὰ παρεισδύσωσιν εἰς τὸ προαύλιον τῆς θεια-Σοφούλας, ὅπερ ἔθεωρεῖτο ὡς μυθῶδες τι. Πολλὰ αὐτῶν προέτεινον τὰς κεφαλὰς διὰ τῶν σχισμῶν τῆς κλειστῆς αὐλείου θύρας, ἣτις ἐμοχλεύετο ἔσωθεν ὑπὸ τῶν ζηλοτύπων θαππιστικῶν διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας ἕνδυμα γάμου. Ἄλλα παιδιὰ τολμηρότερα ἀνεῖρπον εἰς τὸν

θριγκόν του τοίχου της αὐλῆς καὶ εὕρισκον τρόπον νὰ εἰσπηδήσωσιν ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἔνδον.

Ἄλλ' ἀλλοίμονον ἂν παρετηροῦντο ὑπὸ τῶν ἀγρῦ-
πων εὐνοουμένων! Ἀπεδιώκοντο ὡς ὁ κηφὴν ὑπὸ τῶν
μελισσῶν.

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην τοῦ ἔτους 185... ὅλοι οἱ ἀνα-
δεκτοὶ ἦσαν συνηγμένοι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς γραίας Σοφού-
λας. Ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν ἦτο ἡδὴ νενίας εἰκοσαε-
τῆς, τὸ δὲ νεώτερον ἦτο κοράσιον διετές, εἰς ὃ ἡ νονὰ
εἶχε δώσει τὸ ὄνομά της. Τὸ θρέφος τοῦτο ἦτο τὸ τεσ-
σαρακοστὸν πνευματικὸν γέννημα τῆς θεια-Σοφούλας.

Εἶγε γεννηθῆ τέλος τὸ ἀπὸ πολλοῦ προσδοκώμενον
τοῦτο συμπλήρωμα τοῦ προσδιωρισμένου ἀριθμοῦ καὶ
ἦτο τὸ χαδευμένον τῆς θεια-Σοφούλας. Ἡ νονὰ ἔτρεφε
φιλοδόξους σκοπούς, ὡς πρὸς τὸ μέλλον τοῦ θυγατρί-
ου τούτου. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ μπαρμπα-Κωσταντῆς ἐξ
ὄλων τῶν ἀναδεκτῶν μόνον τὸ μικρὸν τοῦτο ἠνείχετο.
Ἡ στοργὴ ὅμως τῆς Σοφούλας πρὸς αὐτὸ ἔφθανε μέχρι
παραφροσύνης.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ θεια-Σοφούλα ἦτο κλειστὴ εἰς
τὸ ἰσόγειον καὶ ἐζύμωνεν. Ἐκ τῶν παιδίων τινὰ τὴν ἐ-
πολιόρκουν ἐξῶθεν τῆς θύρας παραμονεύοντα.

Τὰ πλείστα ὅμως ἔπαιζον ταραχῶδῶς περὶ τὸν ὑπερ-
μεγέθη ληνόν, πλησίον τοῦ ἐλαιοτριβείου, τὸ κρυφτάκι,
καὶ ἄλλα ἐθορύβουν περὶ τᾶς κιγκλίδας τοῦ κήπου καὶ
πλησίον τοῦ φρέατος.

Ἡ μικρὰ Σοφούλα, ἥτις ἦτο μόλις διετῆς, ὡς εἶπο-
μεν, ἐξέπεμπε χαρμοσύνους κραυγὰς, ἐψέλλιζεν ὡς
νεοσσὸς χελιδόνος καὶ ἔτρεχε καὶ αὐτὴ κατόπιν τῶν
ἄλλων παιδίων. Ἡ νονὰ της ἐζήτησε κατ' ἀρχὰς νὰ
τὴν κρατήσῃ πλησίον της, ἀλλ' ἡ μικρὰ ἐστενοχωρήθη
καὶ ἀπήτησε νὰ ἐξέλθῃ.

— Νὰ πάω κι' ἐγὼ νὰ παίξω, νονὰ μου;

- Τί νά παίξεις ἐσύ ;
- Τὸ κρυφτάκι, νονά μου ! ἐτραύλισεν ἡ μικρά.
- Δὲν παίζουν τὰ κορίτσια τὸ κρυφτάκι, τῆ εἶπεν αὐστηρῶς ἡ νονά.

Ἡ μικρά δὲν ἐμεμψιμοίρησε μὲν, ἀλλ' ἐσκυθρόωπασεν. Ἰδοῦσα τοῦτο ἡ νονά ἔκραξε τὴν Ἀθηνιώ, εἰκοσαετῆ τὴν ἡλικίαν, δουλεύτραν τῆς, ἣτις ἦτο καὶ αὐτὴ μία τῶν θαπτιστικῶν τῆς, καὶ ἐνεπιστεύθη τὴν μικράν, συστήσασα αὐτῇ αὐστηράν ἐπαγρύπνησιν.

Ἄλλ' ἡ Ἀθηνιώ ἐλησμόνησεν ἅμα ἀκούσασα τὴν σύστασιν τῆς κυρίας τῆς, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰς πεζούλας ἐκάθηντο τέσσαρες ἢ πέντε γειτόνισσαι—καὶ γνωρίζομεν πόσον περισπούδαστος εἶναι ἡ συνδιάλεξις τῶν ἀέργων γυναικῶν—ἐκάθισε πλησίον αὐτῶν καὶ ἄφησε τὴν μικράν Σοφούλαν νά τρέχῃ.

Δὲν ἤρκεσε τοῦτο, ἀλλὰ παραγγελθεῖσα ὑπὸ τῆς κυρίας τῆς ν' ἀντλήσῃ ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος, ἐγέμισε μὲν τὴν στάμναν, ἀλλὰ δὲν ἐφρόντισε νά κλείσῃ τὸ στόμιον τοῦ φρέατος, ὅπως τὸ εὔρε κεκλεισμένον, τὸ ἄφησε δὲ ἀνοικτόν. Ἀπροσεξία, εἰς ἣν οὐδέποτε θὰ ὑπέπιπτεν ἡ γραῖα Σοφούλα, ἢ ἄλλη φρόνιμος γυνή. Μὴ τις δὲν ἀμφιβάλῃ ὅτι τὴν σύστασιν ταύτην ἡ γραῖα ἔκαμε χιλιάκις εἰς τὴν δουλεύτραν τῆς, ἀλλ' ἡ Ἀθηνιώ δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων τῶν γυναικῶν αἵτινες καθίστανται προσεκτικαί!

Εἰς τὴν ἀκμὴν λοιπὸν τῆς πλήρους ἐνδιαφέροντος συνδιαλέξεώς των ἤκουσαν αἴφνης αἱ εἰς τὴν πεζούλαν καθήμεναι γυναῖκες κρότον τινά, ὡς πλατάγισιν σώματος πίπτοντος εἰς ὕδωρ, καὶ συγχρόνως πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ μετ' αὐτὴν δευτέραν κραυγὴν δυνατωτέραν.

Αἱ γυναῖκες ἀνωρθώθησαν αὐτομάτως.

Ἄλλὰ πρὶν αὐταὶ κινηθῶσιν, ἡ θύρα τοῦ ἰσογείου ἠνοιχθῆ μετὰ κρότου καὶ ἡ θεια-Σοφούλα ἔντρομος, ἀ-

νυπόδητος, με τες κάλτσες μόνον, γυμνώλενος, με τὰς χεῖρας ζαρωμένας, ἔτρεξε πρὸς τὸ φρέαρ κραυγάζουσα :

— Τὸ κορίτσι ! Τὸ κορίτσι !

Διὰ τῆς εἰς τὴν στοργὴν ἰδιαζούσης μαντείας ἡ θεια-Σοφούλα ἐνόησεν ἀμέσως, ὅτι ἡ μικρὰ τῆς θαπτιστικῆ εἶχε πέσει ἐντὸς τοῦ φρέατος. Καὶ τῷ ὄντι δὲν ἠπατάτο.

Ἐνῶ ἔτρεχεν ἡ Σοφούλα, ἰδοῦσα τὸ στόμιον τοῦ φρέατος ἀνοικτὸν ἐπλησίασε, προσεκολλήθη ἐπὶ χθαμαλοῦ ξυλίνου φραγμοῦ, εἶδεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος εἰκονιζομένην τὴν ἀγγελικὴν ξανθὴν μορφήν τῆς, ἤρχισε νὰ τῇ προσμειδιᾷ, ἔκυψεν ὑπερμέτρως, ὠλίσθησεν ἐπὶ τῆς στιλπνῆς ὡς ἐκ τῆς συχνῆς προστριβῆς τοῦ σχοινίου σανίδος καὶ ἔπεσε κατακέφαλα ἐντὸς τοῦ φρέατος.

Αἱ ἄλλαι γυναῖκες, καὶ ἡ Ἀθηνιώ μετ' αὐτῶν, καθ' ὑπερβολὴν διαστέλλουσαι τοὺς θραχίονας, ἔτρεξαν κατόπιν τῆς θεια-Σοφούλας.

— Ἐναν κουβά ! ἓνα γουρδέλι ! ἐκραύγαζεν ἔκφρων ἡ γραῖα Σοφούλα.

— Ἐνα τσιγγέλι ! ἔκραξε καὶ ἡ Ἀθηνιώ σκοτισμένη (ὡς νὰ εἶχε πέσει δηλ. εἰς τὸ φρέαρ τὸ ἰβάνιον, δι' οὗ ἀντλοῦσι ὕδωρ).

— Τὰ τσιγγέλια νὰ σὲ τραθοῦν, σκύλα ! τῇ ἔκραξε με κεραυνοβόλον θλέμμα ἡ θεια-Σοφούλα. Μοῦ ἔπνιξες τὸ παιδί.

Ἡ γραῖα τρώντι δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τὸ δυστύχημα ὠφείλετο εἰς τὴν ἀπροσεξίαν τῆς δουλεύτρας τῆς.

— Νὰ κατεβῶ ἐγὼ στὸ πηγάδι, νονά, τῇ εἶπεν ἡ Ἀθηνιώ.

Ἐπειδὴ ἐβράδυνε νὰ φανῇ πουθενὰ κουβάς, διότι εἶναι γνωστὸν πόσον τὰ χάνουσι οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς δεινὰς περιστάσεις, καὶ ἐνῶ μία τῶν γυναικῶν ἔτρε-

χεν ἀπ' ἐκεῖ, ἄλλη ἀπ' ἐδῶ, καὶ ἡ μικρὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπνίγετο, ἡ θεια-Σοφούλα ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Ἀθηνιῶ τὴν χάριν ταύτην. Ἦξευρε δὲ ἄλλως ὅτι εἰς τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν, εἰς τοὺς ἀνδρας μᾶλλον ἀρμύζουσαν, ἦτον ἐπιτηδεῖα.

Ἡ Ἀθηνιῶ λοιπὸν ἐσήκωσε τὰ φουστάνια τῆς ὑπεράνου τοῦ γόνατος καὶ πατοῦσα εἰς τὰς γνωστὰς αὐτῇ ἐσοχὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ λιθοκτίστου τοῦ φρέατος, τὰς ἐπίτηδες κατασκευαζομένας εἰς πᾶσαν ὀρυχὴν φρέατος, κατῆλθε μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος.

Οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ἡ μικρὰ.

Τὸ βάθος τοῦ ὕδατος ἦτο τρεῖς ἴσον μὲ ἀνάστημα ἀνδρός, καὶ ἡ Ἀθηνιῶ δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ κατωτέρω.

Ἐν τῷ μεταξὺ εὐρέθη καὶ ὁ κουθὰς καὶ κατεβιβάσθη μέχρι τῶν χειρῶν τῆς Ἀθηνιῶς. Αὕτη ἔλαβε τὸ σχοινίον καὶ ἤρχισε νὰ περιστρέφῃ τὸ ἰβάνιον ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Ἡ θεια-Σοφούλα ὠλόλυζε καὶ ἔσχιζε τὰς παρειὰς τῆς. Ἡ καρδιά τῆς δὲν ἠσθάνετο πλέον τῆς ἐλπίδος τὴν θαλπωρὴν....

Τέλος τὸ ἰβάνιον προσέκοψεν εἰς σῶμά τι ἀνερχόμενον. Ἡ μικρὰ ἀνέβη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἦτο ἤδη πτῶμα....

Ἡ κεφαλὴ ἦτο δεινῶς μεμωλωπισμένη. Κατενεχθεῖσα σφοδρῶς εἰς τὸ ὕδωρ εἶχε κτυπήσει ἐπὶ τοῦ λίθου, ἐζαλίσθη, κατέπιε πολὺ νερὸν καὶ δὲν ἀνῆλθε ταχέως εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἐπὶ ζωῆς τῆς δὲν ἐπαρηγορήθη ἡ θεια-Σοφούλα διὰ τὸ οἰκτρὸν τοῦτο ἀτύχημα. Ἰσα ἴσα ἡ τελευταία θαπτιστικὴ τῆς!...

Διετήρησε δὲ τὴν πρὸς τὴν ἀθῶαν νεκρὰν στοργὴν τῆς μέχρις εὐσεβοῦς προλήψεως. Ζήσασα ἐπὶ ἰκανὰ ἔτη

ἀκόμη, κατεσκευάζεν ἀνελλιπῶς κατ' ἔτος τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ τὴν κοκόναν τῆς ἀτυχοῦς μικρᾶς καὶ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα, ἅμα ἐπέστρεφε τὸ πρωὶ ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῆς Ἀναστάσεως, ἥνοιγε τότε μόνον τὸ ἄχρηστον μείναν φρέαρ καὶ ἔρριπτεν εἰς τὸ ὕδωρ τὴν κοκόναν καὶ τὰ κόκκινα αὐγὰ τῆς μικρᾶς Σοφούλας της.

Ἐθεβαίου δὲ ἡ ἀγαθὴ γυνή, ὅτι ἀνεξήγητος εὐωδία ἀνῆρχετο τότε ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ὡς θυμίαμα ἀθώας ψυχῆς, ἀναβαῖνον πρὸς τὸν θεάνθρωπον Πλάστην.

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

Είναι πολλά χρόνια από τότε. Ὁ μικρὸς Κριτὴς σήμερα εἶναι γέρος μὲ παιδιὰ καὶ μ' ἀγγόνια καὶ δίγγωνα, ἂν καὶ ἡ μοῖρα δὲν τὸν ἀξίωσε νὰ χαϊδέψῃ δικό του παιδί. Ἀλλὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα εἶναι. Τὰ παιδιὰ, τ' ἀγγόνια καὶ τὰ δίγγωνα εἶναι τοῦ ἀδελφοῦ του, μικροτέρου του κατὰ τὴν ἡλικίαν σὰν καὶ δικὰ του εἶναι.

Ὁ μικρὸς Κριτὴς, Σπῦρος λεγόμενος, ἦταν καὶ δὲν ἦταν δέκα χρονῶν, ὅταν γιὰ πρώτη φορά, ἀκολουθῶντας τὸ ἀναγκαῖο ἔθιμο τῆς πατρίδος του, ξεκίνησε γιὰ τὴν ξενιτιά, τὴν Κίρκη αὐτὴ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κόσμου. Ὁ πατέρας του, ὁ κυρ-Χρῆστος, Κριτὴς λεγόμενος ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία, γιὰτὶ ἦταν πραγματικῶς ὁ δικαστὴς τῆς, τὸν συνώδεψε ὡς τὰ Γιάννινα. Τὴν ὥραν τοῦ ξεχωρισμοῦ, πού ὁ Ρόβας ὁ καρθανάρης, εἶχε ἔτοιμα τὰ μουλάρια του καὶ τ' ἄλογά του, καὶ φωνάζει σὰν ἄλλος δήμιος: «Τὸ καραβάνι εἶν' ἔτοιμο!!», ὅλοι οἱ συγγενῆδες, πού παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονάχεψαν καὶ τοὺς ἔλεγαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ ξεχωρισμοῦ. Εἶταν καμιὰ εἰκοσαριά οἱ ξενιτεμένοι. Ἄλλος εἶχε μάννα, ἄλλος εἶχε πατέρα, ἄλλος θειὸ ἢ θειά, κι ἄλλος μεγαλύτερο ἀδερφὸ ἢ ἀδερφή.

Τί πικρὴ ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ! Ὅλο τὸ αἷμα μαζεύεται στὴν καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπάζει, καὶ τὰ μάτια θουρκώνουν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

«Κι ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει».

Λέγει τὸ ἠπειρωτικὸ τραγοῦδι. Ἀλήθεια, δὲν ἔχει παρηγοριὰ ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς! χάνει ἀπὸ τὰ μάτια του ἕναν ἄνθρωπο ζωντανό, κι ἐκεῖνος, ποῦ φεύγει καὶ πάει, κι' ἐκεῖνος ποῦ μένει ὀπίσω, καὶ δὲ χάνει ἕνα πεθαμένο.

¹ Ὁ καρθανάρης ὁ Ρόθας ἔσχιζε ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χανιοῦ, κι ἔλεγε:

«Τελειῶστε γρήγορα, πέρασε ἡ ὥρα».

Οἱ καρδιὲς κτυποῦσαν δυνατώτερα, τὰ μάτια δάκρυζαν καὶ κάπου κάπου ἀκούονταν καὶ ξεφωνητὸ μάνας ἢ ἀδερφή. Πῶς περνοῦν γρήγορα οἱ ὧρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! καὶ φτερά ἂν εἶχαν, δὲν θὰ περνοῦσαν, καὶ δὲ θὰ φευγαν γληγορώτερα!

Τέλος ὁ καρθανάρης ὁ Ρόθας καθαλλήκεψε ἕνα χρυσοκάπουλο μουλάρι καὶ χτυπώντας το μὲ τοὺς φτερινιστήρες του, πετάχθηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθάνοιχτη θύρα τοῦ χανιοῦ, σὰν ἀστραπή. Ὅλοι οἱ ξενιτεμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους καὶ καθαλλήκεψαν κι' αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου, τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν δικῶν τους, κι' ἔκαναν τὸ σταυρό τους. Τὰ «ἔχετε γειά», τὰ «ὦρα καλὴ» καὶ τὰ «καλὴ ἀντάμωση νὰ δώση ὁ Θεὸς» διασταυρώνονταν ἀπ' ἔδω καὶ ἀπ' ἐκεῖ.

Τὴν ὥρα, ποῦ ὁ Σπῦρος δρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναξε ὁ πατέρας μὲ παραπονετικὴ φωνή:

— Σπῦρο μου, στάσου, νὰ σοῦ εἰπῶ δυὸ λόγια ἀκόμα...

Ὁ Σπῦρος σταμάτησε τὸ μουλάρι, καὶ ὁ κυρ-Χρῆστος μααραμένος ἀπὸ τὸν πόνον τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του καὶ τοῦ πλειὸ ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέγει:

— Παιδί μου! Ἄμα ἀφήκης τὸ Μέτσοβο εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι παιδί μου εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲν σὲ ξέρει κανένας.

Ἄλλὰ σὺ νὰ μὴ λησμονήσης ποτὲ ὅτι εἶσαι παδί μου. Μακρὰ ἀπὸ ψέμμα, κλεισιά καὶ φονικό. Καὶ στὸ θάθος τῆς θάλασσας κι' ἂν βρεθῆς νὰ μὴ χάσης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸν Θεό! Καὶ βασιλιάς ἂν γένης, νὰ μὴ λησμονήσης τὴν πατρίδα σου. Τάκουσες, παιδί μου;

— Τάκουσα, πατέρα μου!

— Ὡρα σου καλὴ τώρα! Ὁ Θεὸς κι' ἡ εὐχή μου μαζί σου.

Τὸ παιδί χτύπησε τὸ μουλάρι του γιὰ νὰ φτάση τὸ ξεμακρυσμένο καρβάνι, καὶ ὁ πατέρας σωριάστηκε στὸ πεζούλι τοῦ χανιοῦ κι' ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του σὰν θρύσες.

Τὴν ἄλλην τὴν ἡμέρα ὁ κυρ-Χρῆστος θρῖσκονταν στὸ χωριό του καὶ δίκαιζε τοὺς πατριῶτες του, πού ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ θροῦν τὸ δίκαιό τους, κι' ὁ Σπῦρος εἶχε σκαπετήση στὸ Μέτσοβο κι' ὄσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανένα δὲν ἐγνώριζε, κι' οὔτε τὸν γνώριζαν.

Τὸ καρβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὄλο τῆς στεριάς.

Εἴκοσι ἡμέρες χρειάζονταν τότε γιὰ νὰ πάη κανεὶς ἀπ' τὰ Γιάννινα στὴν Πόλη, ἂν δὲν τοὺς τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμπόδιο. Εἶχαν περάσει δέκα ἡμέρες δρόμο, πέρασαν τὴ Θεσσαλονίκη, χωρὶς νὰ τοὺς τρέξη κανένα κακό. Ἦταν ὄλοι ἀγαπημένοι, ὄλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸ δρόμο τους τραγουδώντας καὶ κουβεντιάζοντας σὰν ἀδέρφια. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ διάβολος στὴ μέση. Τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τὸ καρβάνι εἶχε πέσει ἡ σακκούλα του μὲ ὄσα χρήματα εἶχε καὶ τὴν εἶχε θρῖ ἕνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξειδιῶτες καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε, κρατώντας τὰ μισὰ γιὰ βρετικά. Ἐκεῖνος πού εἶχε χάσει τὴν σακκούλα γύρευε ἀκέραιο τὸ χρηματικὸ ποσό, πού εἶχε μέσα, κι' ἐκεῖνος πού τὴν εἶχε θρῖ δὲν τῶδινε, λέγοντας, ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξῃ τὰ μισὰ γιὰ βρετικά, κι' ἀπὸ λόγο σὲ λόγο πιάστηκαν, κι' ἄρχι-

σαν νά χτυπιούνται στὰ γερά, φωνάζοντας: «βιό μου» ὁ ἕνας καὶ «δίκαιό μου!» ὁ ἄλλος. Μπήκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυό: "Ἄλλοι μὲ τὸν ἕναν καὶ ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλον. Ἐκεῖνος ὁποῦ εἶχε θρῆ τῆ σακκούλα ἐπέμενε νὰ βαστάξῃ τὰ μισὰ λέγοντας :

— Δικαιοῦμαι νὰ βαστάξω τὰ μισὰ, διότι ἂν δὲν τὸ φανέρωνα, ὅτι ἠῦρα τῆ σακκούλα, μπορούσα νὰ τὰ φάω ὅλα τὰ χρήματα, πού εἶχε μέσα.

Ἐκεῖνος πάλι πού τὴν εἶχε χάσει, ἐπέμενε νὰ τὰ ζητᾶ ὅλα, λέγοντας :

— Δὲν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ βαστάξῃς τὰ μισὰ, διότι δὲν εἶμαστε ἀπ' ἄλλο καρβάνι σὺ κι' ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἀλλ' εἶμαστε σύντροφοι, κι' ὡς σύντροφοι εἶμαστε ἀδέρφια κι' ὑποχρεοῦμαστε ὁ ἕνας νὰ βοηθᾶ τὸν ἄλλον, κι' ὄχι νὰ κερδίζωμε ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο.

Φιλονεικώντας-φιλονεικώντας ἔφτασαν σ' ἕνα χάνι, ἠσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶν, κι' ἄρχισαν πάλι τὴν φιλονεικία. Ἐδῶκε πῆρε ὁ Ρόβας, ὁ καρβανάρης, νὰ τοὺς εἰρηνέψῃ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε, καὶ τὰ δυὸ μέρη εἶχαν κάποιο δίκαιο, τὸ καθ' ἕνα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονεικία κατέληξε στὰ χέρια καὶ μέσα στὸ μαλλοτράβηγμα, κάποιος εἶπε μὲ πόνο καρδιακό :

— "Ἐ ! καὶ νὰ ξεφύτρωνες, Θεέ μου, τὸν Κριτὴ μας τὸν κυρ-Χρῆστο ἐδῶ πέρα ἀπὸ καμιὰ μεριά, πῶς θάφουγε ὁ τρισκατάρατος ἀπὸ τὴ μέση μας καὶ πῶς θὰ γένονταν ὅλα μέλι γάλα!

— "Ἀχ! ποῦθε νὰ ἦταν, καϋμένε, εἶπε ἕνας ἄλλος τους, σὲ μιὰ στιγμή θὰ εἰρήνευαν τὰ πάντα.

— Μοῦρθε μιὰ ἰδέα, εἶπε ἕνας ἄλλος...

— Τί ; τὸν ρώτησε τέταρτος.

— Τί;... ἔχομε τὸ παιδί του ἐδῶ πέρα...

— Καὶ σὰν τώχωμε;

— Νά τὸ θάλωμε στὴ θέση τοῦ πατέρα του... κριτῆ.

— Μπρέ, ἀλήθεια! νά τὸ θάλωμε κριτῆ, ἂν καὶ μικρὸ ἀκόμα, θὰ ξέρη νά εἰπῆ κάτι ὡς παιδί τοῦ Κριτῆ μας.

— Σπῦρο—φώνηξε—Σπῦρο. Τί γίνεται ὁ Σπῦρος τοῦ κυρ-Χρήστου ;

Ὁ Σπῦρος δὲν ἀκούονταν, τὸν εἶχε καταβάλει ὁ κόπος τοῦ δρόμου κι' ἅμα ἔφαγε ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κι' ἀποκοιμήθηκε ἔχοντας προσκέφαλο τὸ δισάκκι του, στρῶμα τὴ βελεντζούλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάππα του.

Ἡ πρόταση νά ἀναθέσουν τὴν κρίση στὸ παιδί, εἶχε γίνει δεκτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία.

— Ναί, ναί! ἀκούονταν ἀνάμεσα στὲς κουβέντες τους —νά ξυπνήσωμε τὸ παιδί νά τοὺς κρίνη, εἶναι παιδί τοῦ πατέρα του.

Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καρβανιοῦ, ὁ Ρόβας, ἀκούοντας ὅτι ἤθελαν νά ξυπνήσουν τὸ παιδί γιὰ νά κάνη τὴν κρίση, καὶ παίρνοντας τὸ πρᾶγμα γι' ἀστεῖο, τοὺς εἶπε :

— Τί λόγια, ὦρέ, εἶν' αὐτὰ ποῦ λέτε; ἀφήστε τὸ παιδί νά κοιμηθῆ, τί ξέρει αὐτό;

— Ὅχι! ὄχι! ἐφώνησαν πολλοί, πρέπει νά ξυπνήσωμε τὸ παιδί.

Δυὸ-τρεῖς ἀρχισαν νά ξυπνοῦν τὸ παιδί, ποὺ κοιμόταν βαριά. Ὑπνος παιδικίσσιος καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ δρόμο. Τὸ φώναζαν καὶ τὸ τραβοῦσαν ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νά τὸ ξυπνήσουν. Τέλος τοῦ ἔβαλαν ταμπάκο στὴ μύτη καὶ ἔτσι φτερνίστηκε καὶ ξύπνησε. Τὸ παιδί ἄνοιξε τὰ μάτια του, κύτταξε γύρω γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράπονο.

— Γιατί παραπονιέσαι, ὦρέ; Τοῦ εἶπε ὁ Ρόβας.

— Ἐβλεπα στὸν ὕπνο μου, ὅτι ἤμου, στὸ σπίτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ τὰ δέρφια μου... μάνα δὲν εἶχα.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἀρχισε νά κλαίη.

— Μπρέ κριτή ποῦ σοῦ τὸν διάλεξαν! εἶπε μόνος του ὁ καρβανάρης.

— Ξέρεις γιατί σέ ξυπνήσαμε, Σπῦρο;

— Γιατί; ρώτησε τρίβοντας τὰ μάτια του.

— Σέ ξυπνήσαμε γιὰ νὰ μᾶς κάνης τὴν κρίση τῆς φιλονεικίας.

Τὸ παιδί τὸν κοίταξε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

— Μπρέ, τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καῦμένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο, εἶπε ὁ καρβανάρης. "Αἴντε, παιδί μου, κρίνε τους, εἶπε ὁ γεροντότερος ταξιδιώτης τοῦ καρβανιοῦ. Γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἄπ' αὐτοῦ θὰ καταλάβουμε ἂν θὰ γένης σὰν τὸν πατέρα σου.

Τὸ παιδί καλοκάθησε σταυροπόδι, κι' εἶπε στοὺς μαλλωμένους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ:

— Ἐλᾶτε δῶ!

Πῆγαν κι' οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

— Ξέρετε ποῦ εἴμαστε; τοὺς ρώτησε σοβαρά.

Ὁ καρβανάρης ἄνοιξε τὰ μάτια του, προσέχοντας ν' ἀκούσῃ καλύτερα. Οἱ μαλλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ ποῦ εἴμαστε. Εἴμαστε, κακορρίζικοι, δέκα μέρες μακριὰ ἀπ' τὸν τόπο μας, εἴμαστε ξένοι, πεντάξενοι! δὲ μᾶς γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρα. Ἡ ξενητεριά μᾶς ἀδερφώνει ὅλους...

Ὁ καρβανάρης, ἄρχισε ν' ἀπορῆ μὲ τὴ νοημοσύνη τοῦ μικροῦ κριτῆ καὶ λέγει μέσα του:

— Μπρέ, τὸ παλιόπαιδο, αὐτὸ εἶναι σοφό!

— Θέλετε νὰ σᾶς κάνω τὴν κρίση;—τοὺς ρώτησε σοβαρά-σοβαρά.

— Θέλομε—τοῦ ἀπολογήθηκαν,—κι' ὅ,τι μᾶς πῆς θ' ἀκολουθήσωμε. Ἔτσι κάναμε καὶ στὸν πατέρα σου.

— Γιὰ νὰ σᾶς κάνω τὴ κρίση, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκαλιασθῆτε καὶ νὰ φιληθῆτε κι' ὕστερα νὰ σᾶς κρίνω.

Οί δύο μαλωμένοι κοίταξαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον περιλυ-
ποί, σὰ νὰ ντρέπονταν νὰ κάνουνε κείνο, πού τοὺς ἔλεγε.

Οί ἄλλοι βλέποντας τὸ δισταγμὸ τους τοὺς φώναξαν:

— Κάνετε, ὦρέ, ὅπως σᾶς λέγει ὁ κριτής· τί καμαρῶ-
νετε !

Οί μαλωμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαί-
οντας.

— Πηγαίνετε τώρα—εἶπε τὸ παιδί. Τελείωσε ἡ κρίση
σας !

— Καὶ πῶς τελείωσε ; εἶπαν πολλοί. Ὁ ἕνας κρατάει
καὶ ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβῃ.

— Τελείωσε, εἶπε τὸ παιδί. Ἡ διαφορὰ τους ἦταν τὸ
μίσος. Ἀφοῦ μπήκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μίσος ἔ-
φυγε καὶ τὸ δίκιο ἔρχεται μόνο του.

Καὶ πραγματικῶς, ἐκείνος πού βαστοῦσε τὰ μισὰ τὰ
χρήματα, τᾶβγαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τᾶδωσε στὸν
ἄλλο, πού τὰ ζητοῦσε, λέγοντας :

— Πάρ' τα, ἀδερφέ !

Κι' ἐκείνος πού τὰ ζητοῦσε τοῦ ἀπολογήθηκε :

— "Ὁχι, ἀδερφέ, ὄλα ! θάστα τὰ βρετικά σου. Κράτα
ὄσα θέλεις, κράτα τα κι' ὄλα...

— "Ὁχι, ὄχι, εἶναι δικό σου βιό, εἶπε ἐκείνος, πού τὰ
εἶχε θρῆ;" μακρυὰ ἀπὸ ἔμένα τὸ ἄδικο.

— Πάρ' τα, τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ σοῦ τὰ δίνει
ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πῆρε τότε ἐκείνος καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακκούλα, κι'
ἀφοῦ τὴν ἔβαλε στὸν κόρφο του, ξαναγκαλιάστηκε καὶ
ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.

— Εἶγε ! εἶγε, Σπύρο, φώναξαν οἱ ἄλλοι, εἶσαι ἀλη-
θινὸ παιδί τοῦ κυρ-Χρήστου ! καὶ πῆγαν ὄλοι καὶ φίλη-
σαν τὸ παιδί, καὶ τὸ εὐχήθηκαν νὰ προκόψῃ.

Ὁ καρθανάρης ὁ Ρόβας, πού κοροΐδευε πρῶτα τὸ

μικρό κριτή, πήγε και τὸν ἀγκάλιασε κι' αὐτὸς και τὸν φίλησε, λέγοντάς του: — Παιδί μου, νὰ μὲ συγχωρέσης. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος ἰστὰ χρόνια και σὺ μεγάλος στοῦ νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γίνης ἀφέντης.

Και πραγματικῶς ἔζησε και πρόκοψε, κι' ὄλοι οἱ σύνταξειδιῶτες του ἔγιναν ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ὑπηρέτες του.

Χ. Χρηστοβασίλης

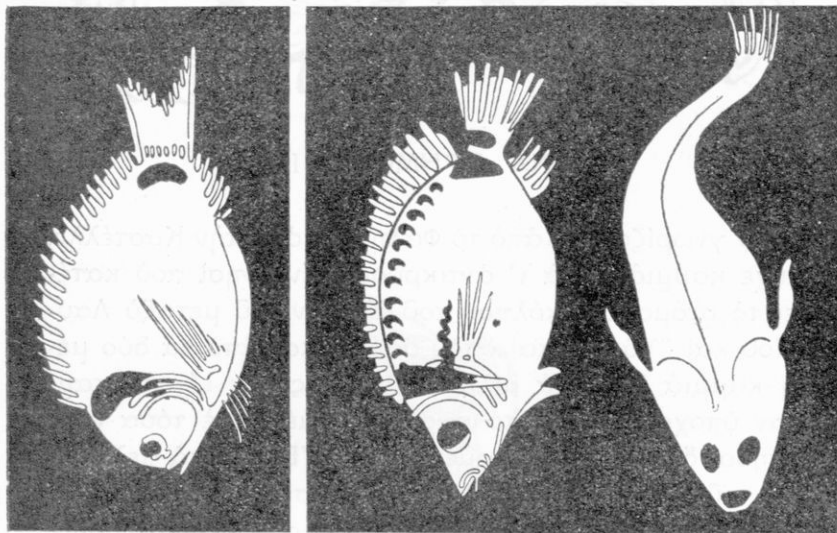
ΕΝΑ ΕΡΗΜΟΝΗΣΙ

Δὲν γνωρίζω ἔάν ἀπὸ τὸ Φάληρο ἢ ἀπὸ τὴν Καστέλλα ἔτυχε καμμιά φορά ν' ἀντικρύσετε ἕνα νησί πού κατέχει τὸ στόμα τοῦ κόλπου τοῦ Σαρωνικοῦ μεταξὺ Λαυρείου καὶ Ὑδρας, καὶ ὅπου ἀπέχει καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη καμμιά δεκαριά μίλλια. Βεβαίως δὲν εἶχατε καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ τὸ προσέξετε μέσα σὲ τόσα ἐρημόνησα, ὅπου εἶναι σπαρμένα εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πελάγη. Διὰ τοῦτο σπεύδω νὰ σᾶς τὸ παρουσιάσω.

Ἦμπορεῖ νὰ εἶναι ἀδιάφορο γιὰ ὅλο τὸν ἄλλο κόσμο. Ὅχι ὅμως καὶ διὰ κυνηγούς. Διότι ἐκεῖ διαιτᾶται καὶ πληθύνεται ἡ «πέρδικα ἢ ἐρυθρά», ἡ γνωστὴ τῶν βουῶν μας πέρδικα, ὅπου λέγεται μάλιστα καὶ Ἑλληνική.

Ἡ φήμη μᾶς παρουσιάζει τὸν Σάν-Τζώρτζην, ὡς ἕνα ἀνεξάντλητο περδικοτροφεῖο. Διότι, ὅπως ἡ φαντασία παρουσιάζει εἰς ἐκείνους πού ἔχουν τὸ μεταναστευτικὸν μικρόβιον, ὅλας τὰς ξένας χώρας ὡς τόπους, ὅπου τὰ πλούτη τρέχουν εἰς τ' αὐλάκια τῶν δρόμων καὶ οἱ χεῖμαρροι κατεβάζουν χρυσογκολίθους, (τὸ ἴδιο ὅπως μὲ τίς καταγιγίδες κατρακυλοῦνε ἀπὸ τὸ Λυκαβητὸ κοτρόνια), καὶ ὅπου ἡ τύχη αἰωρεῖται στὸν ἄερα καὶ δὲν

χρειάζεται παρά να άπλώση κανείς τὸ χέρι διὰ νὰ τὴν συλλάβῃ, οὕτω μὲ αὐτὰς τὰς ἰδίας παραισιθῆσεις μαστιγώνει ἢ φαντασία τοὺς προσβεβλημένους ἀπὸ τὸ μικρόβιον τῆς κυνηγομανίας, πρὸ πάντων διὰ τὰ ἔρημα μέρη, ὅπου ἢ ἰδέα τῆς ἐλλείψεως ἀνταγωνιστῶν τοὺς κάμνει νὰ πιστεύουν ὅτι εἶναι πληθωρικά ἀπὸ πληθυ-

σμούς καὶ ὄχλους κυνηγιῶν, δαφόρων φύλων καὶ γενῶν.

Μὲ αὐτὴν τὴν ψυχολογία, κάθε κυνηγοῦ ἢ φαντασία ἢ γόησσα, ἐδείκνυεν ἐπιμόνως τὸν Σάν-Τζώρτζην εἰς μίαν συντροφιάν κυνηγῶν κατεσκευασμένην καὶ συνδιαιτωμένην εἰς τὸ Σούνιον διὰ τὸ κυνήγι τῶν τρυγωνιῶν καὶ ὀρτυκιῶν, οἱ ὅποιοι ἐβλέπαμεν αὐτὸ τὸ περδικονῆσι εἰς ἀπόστασιν δέκα μιλίων, μὲ τὴν ἴδια πάντοτε νοσταλγία, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ ὁ ἐν ἐξορίᾳ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἐπηγγελμένην γῆν.

Τὸν Σάν-Τζώρτζην πρέπει νὰ τὸν φαντασθῆτε ἀπὸ

ὄλα τὰ σημεῖα ἓνα νησὶ ἀπόκρημνον, κατακόρυφον, μὲ θράχους κρεμαστούς, νησὶ σχεδὸν ἀπὸ ὄλα τὰ μέρη ἀπάτητο.

Ἄπὸ ποῖον λοιπὸν σημείον ν' ἀνεβῆ κανεὶς ἀπὸ τὸ κατακόρυφον, μὲ θράχους μυτερούς, ὅπου τοὺς χωρίζουν ἀπότομες χαράδρες, διὰ ν' ἀνεβῆ ψηλά, πολὺ ψηλά, ἐκεῖ πού εἶναι τὸ στενόμακρο ὀροπέδιο τῆς νήσου ;

Ἔγιναν διάφοροι ἀπόπειραι διὰ τὴν ἀναρρίχῃσιν αὐτὴν ἀπὸ διάφορα σημεῖα, ἀπὸ τοὺς τολμηροτέρους τῆς συντροφιάς—ἐγὼ ἀπέφυγα μὲ ἐπιμέλειαν νὰ εἶμαι μεταξὺ αὐτῶν—ὄλαι μάταιαι. Οἱ σύντροφοι παρητοῦντο ἐγκαίρως ἀπέναντι τοῦ ἀδυνάτου. Ἐν δὲ ἐδοκίμαζαν πάτημα, οἱ σχίσται εὐθραυστοὶ, ὑποσκαμμένοι ἀπὸ τὰς βροχάς, ὑποχωροῦσαν καὶ ἐκυλίοντο μὲ θόρυβο εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνα μικρὸ ραβδί διχαλωτό, ἀπὸ ἐκεῖνα πού μεταχειρίζονται διὰ τὰς ἀναβάσεις αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἐν Ἄλπεν-στόκ, θὰ ἦτο πολὺ χρησιμώτερον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἀπὸ τὰ κυνηγετικὰ ὄπλα.

Καὶ αὐτὰ τὰ σκυλιὰ ἐσταματοῦσαν μὲ θρηνώδεις ὑλακάς. Καὶ ὅταν ἔστρεφε κανεὶς τὸ μάτι πρὸς τὰ κάτω, πρὸς θάραθρα, πού κατέληγαν εἰς τὴν θαυτοπύθμενη θάλασσαν, ἄλλος πάλι ἐχθρὸς τρομερός, ἢ σκοτοδίνη, ὁ ἥλιγγος πού παραλύει τοὺς μῦς τῶν ποδιῶν, ὅπου ζητοῦν νὰ στηριχθοῦν, τῶν χεριῶν, πού κρατοῦν σπασμωδικῶς τοὺς θράχους. Εἰς κάθε ἀπόπειραν, ὅπου ἀπετύγχανεν ἐπεπιθαζόμεθα εἰς τὸ ρυμουλκὸ, διὰ νὰ ἐπαναληφθῆ ἢ ἀπόπειρα ἀπὸ ἄλλα σημεῖα, ἀλλὰ μὲ τὰ ἴδια ἀποτελέσματα.

Ἐπὶ τέλους ἢ φαντασία, διὰ τὴν ὁποῖαν λέγουν ὅτι ἐπισκέπτεται τελευταία ὄλους τοὺς ἀνθρωπίνους ἐγκεφάλους, ἀφοῦ πρῶτα χοροπηδήσῃ καὶ ἄλωνίσῃ μέσους, ἢ φαντασία, μᾶς ἐψιθύρισεν εἰς τὸ αὐτί, ὅτι τὸ μονοπάτι—καὶ αὐτὸ μόνον δι' ἀγριοκάτσικα—δὲν ἤμπορεῖ

παρά νά εὐρίσκεται ἀπό κάτω ἀπό δύο σπιτάκια, τὰ μόνα δείγματα τῆς παρουσίας ἀνθρώπων, ὅπου τὰ ἐβλέπαμεν εἰς ἓν σημεῖον τῆς κορυφογραμμῆς.

Ἄπ' ἐκεῖ τοῦλάχιστον ἤμπορούσαμε νά σκαρφαλώσωμεν, ἀλλά μὲ μεγάλη προσοχὴ ἀπεφεύγαμε νά βλέπωμεν πρὸς τὰ κάτω. Ἐχρειάσθη νά διανύσουμε τοῦλάχιστο τρία χιλιόμετρα, διὰ κατακόρυφον ὕψος τὸ πολὺ τριακοσίων μέτρων. Τόσα ἦταν τ' ἀπαραίτητα λοξοδρομήματα τοῦ μονοπατιοῦ, καὶ οἱ διάμεσες ἀναβάσεις καὶ καταβάσεις. Ἐπὶ τέλους καταρθώσαμεν νά κολλήσωμεν ἐπάνω εἰς τὰ λεγόμενα σαμάρια τοῦ νησιοῦ καὶ τὰς μικρὰς κοιλάδας, ὅπου ἀποτελοῦν τὰ θάτὰ μέρη, περιοριζόμενοι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἀπὸ τὰς ἀκρωρείας.

Καὶ τότε πλέον ἀνοιξε ἐπισημῶς τὸ κυνήγι.

Τότε κυνηγοὶ καὶ σκύλοι ἐσκορπίσθησαν εἰς διαφόρους διευθύνσεις. Οἱ σκύλοι μὲ τὴν μύτην ἐρωτοῦσαν βράχους, σχοῖνα, ἀγκαθωτοὺς θάμνους, τίς λεγόμενες ἀσκηφιές, πού ἀποτελοῦσαν τὴν πλειονοψηφίαν τῆς γλωρίδος τοῦ νησιοῦ, καὶ τὰ πυκνὰ θυμάρια.

Αὐταὶ αἱ ἐρωτήσεις, ἂν καὶ σιωπηλαί, δὲν ἔμειναν χωρὶς ἀπάντησιν.

Διότι μετ' ὀλίγον στίφη ἀπὸ πέρδικες ἐσηκόνοντο διαδοχικῶς, μ' ἐκεῖνο τὸ δαιμονιῶδες πλατάγισμα, ὅπου τόσον παραλύει τὸ νευρικὸν σύστημα τῶν πρωτοπείρων καὶ ἐξ ἴσου τῶν νευρικῶν κυνηγῶν.

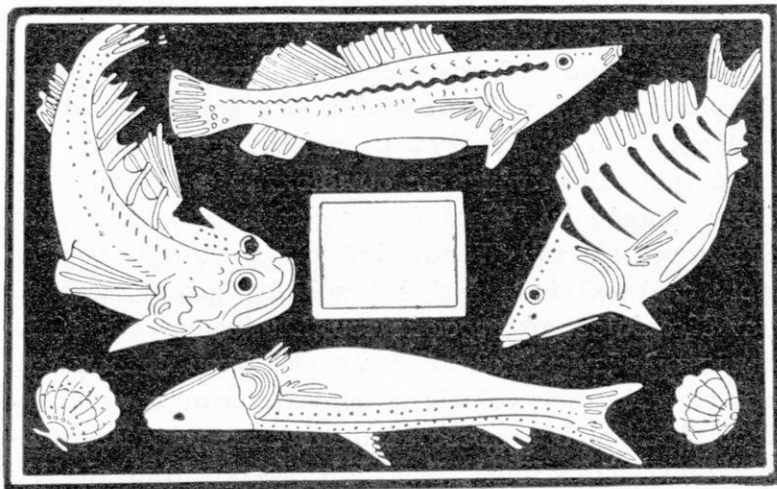
Ἄμα ἐτελείωσεν αὐτὸ τὸ κυνήγι, ἐτραθήξαμεν γραμμὴ πρὸς τὰ δύο σπίτια, τὰ ὁποῖα μαζὺ μ' ἓνα ἐκκλησιδάκι τοῦ Προφήτου Ἡλίας, ἀποκλειστικοῦ κληρονόμου τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν κορυφήν, ἀποτελοῦσαν τὸν συνοικισμό τοῦ Σάν-Τζώρτζη.

Μᾶς ἔφλεγεν ἡ ἐπιθυμία νά γνωρίσωμεν τοὺς κατοίκους τοῦ νησιοῦ. Διότι ἕως ἐκείνην τὴν ὥρα μόνον πρό-

βατα καὶ γίδια εἶχαμεν ἀπαντήσῃ, ὅπου ἔβοσκον ἀφύλακτα καὶ ἀπολύτως χειράφετα ἀπὸ ἀνθρωπίνῃ ἐπιτήρησιν.

Ἄλλὰ πρὶν φθάσουμε ἐκεῖ, μᾶς ἐπεφυλάσσετο μία ἔκπληξις ἀπροσδόκητος, τόσοσιν καὶ ἀπίστευτη, ὁ σφοδρότερος διὰ κυνηγοῦς συγκλονισμός.

Διότι εἰς αὐτὸ τὸ ἐρημόνησο τῆς Ἀττικῆς, μᾶς πα-

ρουσιάσθησαν ἀπὸ κάτω ἀπὸ ἓνα ἴσκιωμα βράχου, δύο ζαρκάδια ἀληθινά, ζωντανὰ ζαρκάδια, καὶ μὲ δυὸ χαριτωμένα πηδήματα ἀκροβατῶν, ἐποζάρησαν ἀκίνητα ἔμπρὸς μας, μόλις εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι βημάτων. Τότε ἓνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους—περιττὸν νᾶ εἶπω ὅτι ἦτο ὁ νεώτερος—ἐσκόπευσεν. Εὐτυχῶς τὸν προέλαβεν ἀπότομος κίνησις τοῦ θηράματος, κίνησις ὅχι πρὸς ἄτακτον φυγὴν. Διότι μὲ δύο τρία πηδήματα ἦλθαν κοντὰ μας, μᾶς ὡσφραίνοντο φιλικώτατα καὶ μᾶς παρετήρουν μὲ τὸ γλυκύτατον βλέμμα των, γεμάτο ἐμπιστοσύνη, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἰκεσία. Δύο κομμάτια γαλέτας ἦ-

ταν ή άμεσος άπάντησις ένός άπό τούς συντρόφους άκριβώς έκείνου, ό όποιος πρό όλίγου ήτο έτοιμος νά φυτεύση έπάνω εις τά κομψά κορμάκια των τόν σπόρον του θανάτου ύπό μορφήν σκαγιών άριθμού έπτά. Άπό τήν στιγμήν έκείνην αί σχέσεις μας άπεκατεστάθησαν φιλικώταται και τρυφεραί. Μας παρηκολούθησαν κατά πόδας έως εις τά σπίτια. Τότε παρατηρήσαμεν ότι ήσαν και φιλάρεσκα. Διότι ειχαν στο λαιμό άπό ένα γυρντάνι, πλεκτό μέ χάντρες.

Τό δικαίωμα του άναγνώστου ν' άπαιτήση άμεσον έξήγησιν αύτου του παραδόξου δέν επιδέχεται άμφισβήτησιν, και τήν παρέχω μέ πολλήν προθυμίαν.

Τό νησί αύτό άνήκει εις συνιδιοκτήτας άπό τήν "Υδραν. Λοιπόν έν "Υδραϊκό σπογγαλιευτικό, τό όποιον έπήγαινεν εις τήν "Υδραν άπό τήν Βεγγάζαν τής Άφρικής, άπεκλείσθη εκεί έπί πολλάς ήμέρας, ένω ειχεν έξαντλήσει τās τροφάς του. Άντίδωρον τής άδελφικής φιλοξενίας και περιθάψεως, όπου έπεδαψίλευσαν εις τούς σπογγαλιείς οί συμπατριώται των του νησιού, ήσαν οί δύο αυτές έξημερωμένες γκαζέλες (Άφρικανικά ζαρκάδια), όπου τās έφεραν άπό τήν Άφρικήν, δια νά τās χαρίσουν, ποίος ήξεύρει εις ποίον ίσχυρόν προστάτην.

Άλλά ή εύγνωμοσύνη δια τήν φιλοξενίαν έκαμε ν' άλλάξη διεύθυνσιν αύτό τό δώρον.

Εφθάσαμεν εις τά δύο σπίτια του Σάν-Τζώρτζη. Τό ένα τό χρησιμοποιούν ως μίαν μεγάλην άποθήκην, τό άλλο άπό τέσσαρα δωμάτια είναι ή κατοικία τών δύο ιδιοκτητών, όταν πήγαινουν στο νησί, και τών δύο ποιμένων. Όλα καθαρώτατα σε βαθμό πού θα έκαμνε κατάπληξι εις εκείνον όπου δέν θα έγνώριζε, ότι ή καθαριότης είναι ή χαρακτηριστική μονομανία τών "Υδραίων σε βαθμό ψυχώσεως.

Οί ιδιοκτῆται ἔλειπαν εἰς τὴν Ὑδραν. Δὲν εὐρήκαμε ἐκεῖ ἐπάνω παρὰ μόνον τὸν ποιμένα, ἕως ἐξήντα χρόνων, καὶ ἓνα μικρὸ τσοπανόπουλο οὔτε δώδεκα.

Εἰς τὸ δωμάτιον τῶν ιδιοκτητῶν εὐρήκαμε καὶ ἓνα πλῆθος ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, ὀκτάηχους, ψαλτήρια, ἀκολουθίας κλπ.

Ὁ τσοπανάκος καὶ τὸ τσοπανόπουλο, αἱ δύο αὐτοεξόριστοι ὑπάρξεις, εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ὅπου ἡ μοῖρα τοὺς ἔχει ἀποτυπωμένη θαθεῖα εἰς τὸ μέτωπο τῆς δυστυχίας τὴν σφραγίδα.

Τὸ τσοπανόπουλο, ἓνα καχεκτικὸ παιδάκι ἰκτερικό, ὅπως μᾶς εἶπε, δὲν ἔχει κανένα ἄλλο στὸ κόσμον, παρὰ τὸ παπποῦ στὴν Ὑδρα, πολὺ παρὰ πολὺ γέρο. Ὅταν καὶ αὐτὸς ὁ δεσμὸς τοῦ αἵματος σὲ λίγο τοῦ ἀποκοπῆ, ὀλομόναχο θὰ στροβιλίζεται εἰς τὴ δίνη καὶ τίς περιπέτειες τῆς δυστυχισμένη ζωῆς του.

Ἄλλὰ πολὺ πλέον τραγικῆ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ γέρου τσοπάνου. Αὐτὸς εἶχε ἀδελφία, εἶχε γυναῖκα, εἶχε παιδιά. Ὅλοι τοῦ ἔφυγαν ἀπὸ καιρό.

— Ἀφοῦ ἀπόμεινα, μᾶς εἶπε, παντέρημος, εὐρήκα δουλειὰ σ' αὐτὸ τὸ νησί, ὅπου κανένας δὲν θρῖσκότανε νὰ θέλῃ νὰ ἔλθῃ. Εἶμαι δέκα χρόνια ἐδῶ ἐπάνω καὶ μιὰ φορὰ μονάχα ἔλειψα γιὰ δεκαπέντε ἡμέρες. Ἐγύριζα σὰν τὸ χαμένο πουλί. Τί νὰ κάμω ἐγὼ στὶς πολιτείες ;

Καὶ εἶχε πολὺ μεγάλο δίκιο ὁ ἄμοιρος.

Δέκα χρόνια ἐξορία σ' αὐτὸ τὸ ἐρημόνησο, πού τὸ δένουν οἱ θάλασσοι, τόσο κοντὰ στὸ Λαύρειο, στὸν Πειραιᾶ, στὴν Ὑδρα. Δέκα χρόνια ἐξορία σὰν τοὺς ναυαγούς πού ξερνᾶ ἡ θάλασσα σὲ κάποιον ἀπὸ τὰ ἐρημόνησα τοῦ Ὠκεανοῦ.

Εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐρημωμένους ἀφήσαμε ὅτι εἶχαμε

μαζί μας, γαλέτες, καρπούς, νωπάς τροφάς, κρασί, κο-
νιάκ.

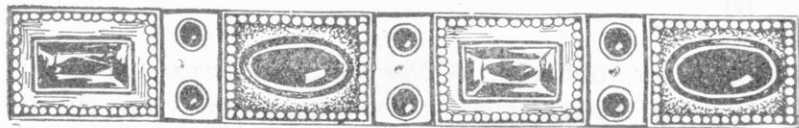
Λίγο πρὶν κρυφθῆ ὁ ἥλιος ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὰ βουνὰ
τῆς Αἰγίνης ἐσαλπάρουμε ἀπὸ τὸ νησί, ὅπου μᾶς εἶχαν
συνοδεύσει ἕως κάτω οἱ δύο του κάτοικοι.

Σὲ λίγο, μὲ τὰ δυνατὰ κτυπήματα τῆς ἕλικος τοῦ ρυ-
μουλκοῦ, ἔβραζε πίσω μας ἡ θάλασσα καὶ ἄφινε μία
αὐλακιά σὰν ἀφρισμένο γάλα.

Ἐγύριζα πονετικά τὸ μάτι στὶς δυὸ ἐκεῖνες δυστυ-
χισμένες ὑπάρξεις, ὅπου σὲ λίγο ἔσβυσε ἡ θολή σιλουέ-
τά τους.

Ἐμμ. Λυκούδης

Τ Α Τ Ε Μ Π Η

Τὰ Τέμπε εἶναι μία τῶν ὠραιοτάτων τοποθεσιῶν τῆς Γῆς. Μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης, τῶν δύο τούτων ὑψηλοτάτων τῆς Θεσσαλίας ὀρέων, ὑπάρχει ἄνοιγμα στενόν, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ρεεὶ ὁ Πηνειὸς ποταμός. Τὸ ἄνοιγμα τοῦτο ἔχει μῆκος τεσσαράκοντα σταδίων, 7.400 ὀργυιῶν δηλαδὴ καὶ πλάτος ποῦ μὲν ἕκατὸν ποδῶν, ποῦ δὲ ὀλίγον τι περισσότερον.

Ἡ καλλονὴ καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ τόπου τούτου εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἀριστερά, καθὼς κατέρχεται τις ἐκ τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὴν θάλασσαν, ὑψοῦται μεγαλοπρεπέστατος μέχρι τῶν ἄστρον ὁ περίφημος εἰς ὅλον τὸν κόσμον Ὀλυμπος. Τὸ ὕψος καὶ ὁ ὄγκος αὐτοῦ εἶναι καταπληκτικά. Ἐπὶ τῶν πολλῶν καὶ ἀποτόμων θράχων αὐτοῦ, εἰς τοὺς ὁποίους φανερώτατα διακρίνονται τὰ ἴχνη ἀπείρων κεραυνώσεων, ἔχουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν οἱ ἀετοί, οἵτινες οὐχὶ σπανίως φαίνονται καὶ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν ὄδοιπόρων, πετῶντες εἰς τὸ ἀπέραντον ἐκεῖνο χάος. Δεξιὰ ὑψοῦται ἡ Ὀσσα μέχρι τῶν ἄστρον καὶ αὐτὴ ὑψηλὴ, ἀλλ' ἡμερωτέρα, πλήρης δένδρων ὑψηλοτάτων.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὑψηλοτάτων ὀρέων ἐκτείνεται στενώτατος τις χῶρος καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ρεεὶ ἡρεμος καὶ μεγαλοπρεπῆς ὁ Πηνειὸς ποταμός. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν πανταχοῦ δένδρα ὑψηλά καὶ πυκνόφυλλα. Ὁ κισσὸς πυκνότατος καὶ θαλερώτατος περιελίσσεται περὶ τοὺς κορμούς καὶ τοὺς κλώνους τῶν δένδρων ἀπὸ τῆς ρίζης μέχρι τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς αὐτῶν. Φαίνονται δὲ κα-

ταπράσινα τὰ δένδρα. Οὐδαμοῦ διακρίνεται μέρος ξυλῶδες. Οἱ θράχοι εἶναι κεκαλυμμένοι ὑπὸ χόρτων πυκνοτάτων. Πέτρα καὶ χῶρα οὐδαμοῦ φαίνεται.

Ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν ἄλλο βλέπει ἢ ὄγκους καταπράσινους παμμεγίστους. Θέαμα θαυμάσιον καὶ τερπνότατον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς! Κατὰ τὰ χαμηλότερα μέρη τῶν ὀρέων θάλλουσιν ὑψηλότατα καὶ θαλερώτατα δένδρα καὶ σκιάδες ἄπειροι, πολὺ εὐχάριστοι εἰς τοὺς ὀδοιπόρους καὶ ἐν γένει εἰς πάντα ἐκεῖ καταφεύγοντα κατὰ τὸ θέρος. Κρήναι πολλαὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀδιακόπως ρέουσι, πηγαὶ κατὰ χιλιάδας ἀναθλύζουσι, ρυάκια ἄπειρα κυλίουσι τὰ ψυχρὰ καὶ καθαρὰ ὕδατα αὐτῶν διὰ μέσου τῶν πυκνοτάτων δένδρων καὶ κάτωθι τῆς ἀνθηροτάτης καὶ παχυτάτης χλόης. Αἱ πέρδικες καὶ οἱ κόσσυφοι, αἱ ἀκανθυλλίδες καὶ αἱ ἀηδόνες, καὶ ὄλον τὸ θεῖον γένος τῶν χαριστάτων ὠδικῶν πτηνῶν ἀπὸ πρωΐας μέχρι θαθείας νυκτὸς κατὰ χιλιάδας καὶ μυριάδας ἐπὶ τῶν δένδρων καθήμενοι ψάλλουσιν ἀμιλλώμενα ποῖον νὰ κελαδήσῃ καλύτερον τοῦ ἄλλου.

Ἄργα-ἄργα δὲ καὶ ἀπαλά-ἀπαλά, ὡς ἔλαιον, κυλῖει τὰ ὕδατα αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν ὠραιοτάτων τούτων Τεμπῶν ὁ θαθὺς Πηνειός. Ἡ σκιά ἢ γινομένη ὑπὸ τῶν ὑψηλοτάτων καὶ πυκνοφύλλων δένδρων τῶν πυκνότατα παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ φυομένων, εἶναι παχυτάτη. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ποτὲ δὲν διαπερῶσι τὸ πυκνὸν φύλλωμα τῶν ὑψικορύφων τούτων δένδρων, δι' ὃ καὶ πλέουσι τὸν ποταμὸν καὶ ἐν μέσῳ τοῦ καυστικωτάτου θέρους οἱ πλείοντες ὑπὸ σκιάν παχεῖαν καὶ δροσεράν.

Ἐνταῦθα συνέρχονται καὶ πανηγυρίζουσι καὶ διασκεδάζουσι οἱ ἄνθρωποι, οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ περὶ χωρὰ ἀποθαυμάζουσι τὴν καλλονὴν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς λαμπρᾶς ταύτης φύσεως.

Χαρ. Παπαμάρκου

ΣΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

Ήταν Μάης τοῦ 1879, ὅταν γιὰ πρώτη φορά πήγαινα νὰ ἐπισκεφτῶ τοὺς θεώρατους βράχους τῆς Καλαμπάκας, ὅπου φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, φεύγοντας τὴν κοινωνία, ἔστησαν ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια, τὲς ἱερές τους φωλιές, ἀφοῦ χωρίστηκαν ἀπὸ τὸν κόσμον κι' ἀπ' τὰ μεγάλα τους ἀξιώματα, ποὺ εἶχαν σ' αὐτόν. Εἴμαστε μιὰ συντροφιά, πλείοτεροι ἀπὸ δέκα, μὲ ἀρχηγό μας τὸ Μητροπολίτη τῆς Λάρισσας, μὲ σκοπὸ νὰ περάσωμε μιὰ νύχτα ψηλὰ στὸν πλειὸ μεγαλόπρεπο, καὶ στὸν πλειὸ φοβερὸ βράχο, ποὺ ἔχει πλάσει ἡ φύση στὸν κόσμο. Φαίνεται γίγαντας τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γίγαντες ἀδερφούς του, ποὺ σχηματίζουν τὸνειρόφραχτο βραχοσύμπλεγμα, ποὺ ὀνομάζεται μ' ἓνα ὄνομα Μετέωρα. Τόσο ὑπερέχει αὐτὸς ὁ βράχος ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Αὐτὸς ὁ βράχος φέρει στὴν κορφή τὸ Μοναστήρι τῆς Μεταμόρφωσης, ποὺ μόνο ἀπ' ὄλα τ' ἄλλα εἴκοσι τέσσερα μοναστήρια, ποὺ θρίσκονταν ἐκεῖ πέρα μιὰ φορά, λέγεται Μετέωρα. Ὁ ἡγούμενός του ἦταν παραγγελμένος ἀπὸ τὸ πρωῖ ὅτι θὰ πηγαίναμε, κυ εἶχε βασιλικὴ ἐτοιμασία, ὄχι θέβαια γιὰ μᾶς τοὺς λαϊκοὺς

καὶ πολὺ λιγώτερο γιὰ μένα, πού ἤμουν ξένος, παντά-
ξενος, ἀλλὰ γιὰ τὴ Σεβασμιότητά του.

Πρὶν φτάσωμε στὴ ρίζα τοῦ θράχου, περπατώντας ἀ-
νάμεσα ἐκείνου τοῦ θραχόκοσμου, καὶ πρὶν τὸ φοβερὸ
ὑψος, πού χωρίζει τὴν κορυφή του ἀπὸ τὴ ρίζα του, τὸ
δίχτυ, τὸ καραθόσκοινο, πού τὸ κρατεῖ καὶ τὴν ἀνεμό-
σκαλα, πού ἔχει ἑκατὸ καὶ πειότερα σκαλοπάτια, μοῦ
φαίνονταν παιχιδάκι τὸ ἀνέβασμα. Ἄλλ' ὅταν φθάσα-
με ἐκεῖ καὶ περιεργαστήκαμε ὄλ' αὐτά, μ' ἐπίασε λι-
ποψυχία. Καὶ δὲν εἶναι μόνο τὸ ὑψος, πού προξενεῖ φό-
βο, ἀλλὰ κι' ἡ ἀγριώτατη ὄψη τῆς φύσης. Ἐκεῖ πέρα
εἶναι ὄλα σκυθρωπά καὶ φοβερά. Τίποτε δὲν γελᾷ. Νο-
μίζει κανεὶς ὅτι ὄλα τὸν φοβερίζουν, ὅτι ὄλα ἐπιβου-
λεύονται τὴ ζωὴ του. Ἀγριώτερη φύση δὲν ὑπάρχει
πουθενὰ στὸν κόσμον. Τὸ ἔδαφος ἀνωμαλώτατο. Πελώ-
ριοι θράχοι, ἀπὸ τὸν μεγαλύτερο, πού ἡ κορυφή του
ὑψώνεται 2600 μέτρα καὶ πλειότερο ἀπὸ τὴ ρίζα του,
ὡς τὸν μικρότερον. Ἀλληθινὸ δάσος ἀπὸ θράχους! Μό-
λις λίγος οὐρανός, κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνια, πού ἔ-
χουν ἐκεῖ γύρα τὶς φωλιές τους! Εἶχαμε μαζευτῆ ὄλοι
οἱ λαϊκοὶ τῆς συντροφιάς κάτω ἀπὸ τὸ θράχο τῶν Με-
τεώρων καὶ περιμέναμε τὸ Μητροπολίτη, πού εἶχε κα-
τεβῆ ἀπὸ τ' ἄλογό του πολὺ μακρὰ, κ' ἀνέβαινε μὲ
ὄλα τὰ γεράματά του τὸ ἀνηφορικὸ μονοπάτι, πού ἔ-
βγαινε στὸ μοναστήρι, ἔχοντας κοντά του καὶ τὸ διάκο
του, πού τὸν ἀκολουθοῦσε, καὶ τὸν θάσταγε, σὲ καμ-
μιὰ μεγάλη κακοτοπιὰ πού εὔρισκαν μπροστά τους.
Τὸ δίχτυ ἦταν κατὰ γῆς, κι οἱ καλόγηροι, πού θὰ γύ-
ριζαν τὴν ἀνέμη, ἦταν τοποθετημένοι καθένας στὴ θέ-
ση του, σὰν τ' ἄλογό στὸ μαγκανοπήγαδο, καὶ δὲν ἔ-
λειπε παρὰ νὰ φτάσῃ ὁ Σεβασμιώτατος γιὰ ν' ἀρχίσῃ
ἢ ἀνέμη νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται
καὶ νὰ σηκώνεται τὸ δίχτυ τὸν ἀνήφορο, ἔχοντας μῆσα

του μιὰ ζωή, έτοιμη νὰ χαθῆ, ἂν κοπῆ τὸ σχοινὶ ἢ χαλαρωθῆ ἢ ἀνέμη.

Τέλος ἦρθε κι ὁ Μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ χτυπάη τικ-τάκ μὲ πολλή θία, τὰ πόδια μου ἔτρεμαν, σὰ νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμα μου δέκα φορές θαρύτερο, κι έτοιμαζόμουν νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφτῶ, νὰ εξαφανιστῶ, νὰ γίνω καπνός, νὰ φύγω γιὰ νὰ μὴ με διατάξῃ ὁ Μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶτος ἐγὼ στὸ δίχτυ. Ἐπειδὴ εἶχα μάθει ὅτι στὸ ἀνέβασμα τῶν Μετεώρων ἀνεβαίνουν μὲ ἀντίστροφη τάξη, πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία καὶ ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι, κι' ὁ λόγος δὲν εἶναι μόνον ὁ φόβος, ἀλλὰ καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνεβασμοῦ. Εἶναι περιττὸ νὰ εἰπῶ ὅτι ὁ Μητροπολίτης θ' ἀνέβαινε ὕστερινός. Ἐκεῖ πού θρισκόμουν παραμερισμένος, ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ Μητροπολίτη:

— Ἐμπρός! μέσα ὁ νεώτερος !

Μ' ἔπιασε τρεμουλα! Ν' ἀρνηθῶ; Ἡ φιλοτιμία μου

δέν τὸ ἐπέτρεπε. Τί νὰ κάμω; Τί νὰ γίνω; Μπρὸς βαθὺ καὶ πίσω ρέμα. "Ὁλη ἡ συντροφιά εἶχε καρφωμένα ἄ-πάνω μου τὰ μάτια. Τέλος ἔκαμα τὴν ἀνάγκη φιλοτι-μιά καὶ μὲ μάτια κλεισμένα, πετάχτηκα καὶ κάθησα μέσα στὸ δίχτυ, ὠχρός, ἄφωνος. Δυστυχία μου !

"Ὁλο τὸ αἷμα μου ἐκείνη τὴ στιγμή εἶχε μαζευτῆ στὴν καρδιά μου· ἤθελα νὰ πεταχτῶ μέσα ἀπὸ τὸ δίχτυ νὰ φωνάξω :

«"Ἄδικα, ἄδικα! Δέν τὸν σκότωσα ἐγώ!» Ἄλλὰ καὶ τὰ ποδάρια μου δέν εἶχαν τὴ δύναμη νὰ λυθοῦν, ὅπως

ἦταν δεμένα ἀπὸ τὸ φόβο, κι ἡ φωνή μου εἶχε πιγνῆ μέσα στὰ στήθια μου. Ἄκόμα δέν εἶχε ἀρχίσει τὸ ἀνέ-βασμα, ἀλλ' ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή περίμενα νὰ συρθῶ τὸν ἀνήφορο.

"Ἐβλεπα τὲς στιγμὲς νὰ τρέχουν ἀπὸ μπροστά μου, σὰ μανιωμένους βορριᾶς, μιά, δύο, πέντε, δέκα, ἑκατό....

"Ἀρχισα νὰ σηκώνωμαι τὸν ἀνήφορο! Πάει πλειά. Μοῦ φάνηκε ὅτι ἤμουν πεθαμένος, κι' ὅτι εἶχα ἀφήσει τὸ χουματένιο κουφάρι μου κατὰ γῆς, κι ἀνέβαινε ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανὸ, μὲ τὴ σκάλα τοῦ Ἰακώβ. "Ὅσο ἀνέβαινε, τόσο ἄκουα καθαρώτερα τὸ ἀδιάκοπο τρίξι-μο τῆς ἀνέμης. Ἄκουα ἀκόμη καὶ τοὺς συντρόφους

μου, πού μιλούσαν κάτω στή γῆ γιά μένα, καί μοῦ φαίνονταν σά νά μοῦ ἔψαλλαν τὸν ἐπικηδεῖο.

Ἡ ἀνέμη ξακολουθοῦσε νά τρίζῃ, τὸ σκοινὶ ξακολουθοῦσε νά μαζεύῃ, τὸ δίχτυ ξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνει κι ἐγὼ ξακολουθοῦσα τὴν ἐναέρια πορεία μου τὸν ἀνήφορο.

Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῆ ἡ ἰδέα, ὅτι εἶχα πεθάνει, κι ὅτι τὸ μὲν σῶμα μου εἶχε μείνει κάτω ἐκεῖ στή γῆ, ἡ δὲ ψυχὴ μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κατοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν, ἀστέρι κι αὐτὴ μικροσκοπικό.

Κι ἐνῶ ἔτρεχα, ἔτρεχα, «τράπ» συγκρούομαι μ' ἕνα σκληρὸ σῶμα, καί στὴ στιγμή ὅλη ἐκείνη ἡ οὐράνια φαντασμαγορία σθητέται... καί, ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου, εἶδα ὅτι ἦμουν ἐπάνω στὰ Μετέωρα, μέσα στὸ δίχτυ, σὰν ψάρι, ἐνῶ πέντ' ἔξῃ καλόγηροι καταγίνονταν νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σκοινιά.

Μόλις θγῆκα ἀπὸ τὸ δίχτυ, κάθησα μιὰ στιγμή σ' ἕνα κάθισμα καί ἔπειτα τράθηξα πρὸς τὰ μέσα τοῦ Μοναστηριοῦ, ἔχοντας ὁδηγὸ ἕνα καλογεράκι.

Ἡ ψυχὴ μου φούσκωνε μέσα μου καί παρεκάλεσα τὸ καλογεράκι νὰ μ' ὀδηγήσῃ στὴν πλειὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ θράχου. Τὸ καλὸ τὸ καλογεράκι μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι καί τράθηξα ἴσα-πάνω.

Στάθηκε ἐκεῖ σὰ στήλη κι ἔφερα γύρα τὰ μάτια μου. Ἡ ἡμέρα ἦταν ἀσύνεφε, καθάρια, ἀνοιξιάτικη ἡμέρα, κι ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ θασίλεμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκέπαστα κορφοβούνια τοῦ Πίντου, πού χάνονται μέσα στὰ οὐράνια ὕψη. Ἀνατολικά, ξαπλώνονταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικκάλων. Δυσμικὰ ἀνοίγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηνιοῦ. Νοτικὰ φαίνονταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἀγραφῶν, μὲ χιλιάδες γραμμὲς καί μυριάδες ὑψώματα, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὰ Στενά τῆς Πόρ-

τας και τραβάει ἴσα ἀνατολικά και πάει νὰ λούση τὰ πόδια της στοῦ Αἰγαῖο. Ἀνατολικά ἄσπριζαν τὰ Φάρσαλα, μὲ τὴ φυσική τους ἀκρόπολη κι ἔδειχναν τὲς μύτερες του κορφὲς τὸ Πήλιο κι ὁ Κίσσαθος, ποὺ ἔφεραν μικρὸ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. Βορεινὰ ἀπλώνονταν ἡ ὄροσειρὰ τῶν Χασιῶν, κι ἀπ' αὐτὴ τὴ λαμπρὴ σκηνογραφία ἔλειπαν μόνον ὁ Ὀλυμπος και τὰ Στενά τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στοῦ μάτι τοῦ παρατηρητοῦ τὸ Θεσσαλικὸ πανόραμα, ποὺ ἀγκάλιαζε μὲ τὲς χρυσοπόρφυρες ἀχτίνες τοῦ ὁ ἥλιος, κι ἔστελλε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Πίντου τὸ πλεῖο ὑστερινὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγράφων, τῆς Γούρας, τοῦ Πηλίου και τοῦ Κισσάθου.

Ὁ πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο στοῦ κεφάλι τοῦ Πίντου κι ὄλα τὰ κορφοβούνια ἄρχισαν νὰ λαθαίνουν χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἰσκιάζουν τὰ λακκώματα και νὰ γιγαντεύουν οἱ ἠλιακὲς ἀχτίνες και οἱ ἴσκιοι. Τὰ σύννεφα, ποὺ παραστέκονταν στὴ δύση, χρυσώθηκαν ὀλίγο κατ' ὀλίγο κι' ἔγιναν πελώρια χρυσὰ κομμάτια, σάν χρυσὰ νησιά μέσα σ' ἀργυρὴ θάλασσα, κι ὅσο ὁ ἥλιος κατέβαινε ἀργὰ-ἀργὰ, τόσο τὰ χρώματα τῶν συννεφιῶν, τῶν κορφοβουნიῶν, και τ' οὐρανοῦ ἄλλαζαν, ἄλλαζαν. Καὶ τὴ στιγμή ποὺ ἔπεσε πίσω ἀπὸ τὸ θουνό, και ἄρχισαν νὰ ξερροδιζοῦν και τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἡ ντροπαλὴ ἑσπέρα πρόβαλε δειλὰ ν' ἀνάψη πρῶτα ἕνα ἕνα κι ὕστερα πολλὰ-πολλὰ μαζί τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησιαῆς, γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὴν πανέμορφη νύχτα.

Μποροῦσα νὰ καθίσω ἐκεῖ ὄλη νύχτα, κουβεντιάζοντας μὲ τ' ἀστέρια, ἂν δὲν ἔρχονταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ εἰπῇ:

— Ὅριστε μέσα, σὰς περιμένουν!

Τὸ προσκάλεσμα αὐτὸ μ' ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἔκσταση,

πού βρισκόμουν, κι άκολούθησα τὸ καλογεράκι. Αὐτὸ μπροστὰ κι ἐγὼ πίσω μπήκαμε στὴν αἶθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Μοναστηριοῦ, ὅπου ὁ Δεσπότης κι ἡ ἄλλη συντροφιά ἔπαιρναν τ' ὀρεχτικό τους τὸ τσίπουρο, κουβεντιάζοντας γιὰ τοῦτο καὶ γιὰ ἐκεῖνο, ἐνῶ ὁ περιποιητικός Ἡγούμενος ἐτοίμαζε τὴν τράπεζαν τοῦ φαγητοῦ, ἐπιστατώντας ὁ ἴδιος σ' ὄλα.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ἤμασταν καθισμένοι σ' ἓνα πλατύχωρο τραπέζι. Τὸ καλογεράκι εἶπε μιὰ προσευχή, ὁ Δεσπότης εὐλόγησε, ὁ Ἡγούμενος μᾶς εὐχήθηκε τὸ «καλῶς ἦλθατε», ἡμεῖς σταυροκοπηθήκαμε καὶ τοῦ εἶπαμε τὸ «καλῶς σᾶς ἠύραμε» καὶ τὸ φαγὶ ἄρχισε. Τὰ σπουδαιότερα τοῦ τραπεζιοῦ ἦταν ἓνα ἀρνὶ τῆς σούβλας καὶ ἓνα μαῦρο πηχτὸ κρασί τοῦ Μοναστηριοῦ, ὡς δεκαπέντε χρόνων. Τὸ φαγὶ τελείωσε πάλι, ὅπως ἄρχισε, δηλαδὴ μὲ τὴν προσευχὴ τοῦ καλογεροπούλου, τὴν εὐλογία τοῦ Δεσπότη, τὲς εὐχὲς κι εὐχαριστίες τοῦ ἡγουμένου καὶ τὸ γενικὸ σταυροκόπημα. Ὑστερα ἀπ' ὄλα αὐτὰ τραθηγήκαμε στοὺς καναπέδες καὶ ἀκούσαμε—πάντα ὁ Δεσπότης εἶχε τὸ λόγο—ἀλλὰ δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ὄλοι εἶτε ἀπὸ τὸν κόπο τοῦ δρόμου, εἶτε ἀπὸ τὸ παλιὸ τὸ κρασί, πού εἶχαμε πιῆ ἄρκετό, νυστάζαμε. Πρῶτα τραθηγήτηκε ὁ Μητροπολίτης στὸ καλύτερο κελλὶ τοῦ Μοναστηριοῦ, κι ὕστερα ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ἕνας-ἕνας σ' ἰδιαίτερα κελλιά.

Μπαίνοντας μέσα στὸ κελλὶ μου ξαπλώθηκα ἀμέσως στὸ κρεβάτι, πού βρισκόνταν ἐκεῖ ἕτοιμο. Ἀλλὰ μόλις ἔκλεισα τὰ μάτια μου, ὅταν σύσσωμος ἐκεῖνος ὁ πελώριος θράχος τοῦ Μοναστηριοῦ, ἔκλινε νὰ πέση, μαζὶ μὲ ὄλους μας πρὸς τὸ μέρος πού ἤμουν πλαγιασμένος. Ἀνοίγω τρομασμένος ἀμέσως τὰ μάτια μου, κι αἰσθάνομαι καὶ στὰ ζύβνια μου, ὅτι ἀληθινὰ κινιῶνταν ὁ θράχος γύρα-γύρα.

Τρέχω στο μόνο παράθυρο του κελλιού και πιάνομαι από τες σιδεριές. Ἀρχή-ἀρχή νόμισα ὅτι ἦταν σεισμός, ἀλλὰ τὸ κούνημα ξακολουθοῦσε ἀδιάκοπο. Μοῦ φαίνονταν, ὅτι ἤμουν μέσα σὲ πλοῖο ἀνεμοδαρμένο ἀπὸ τὴν τρικυμία. Θέλησα νὰ φωνάξω,—καὶ θὰ φώναζα, ἀλλὰ πρόσμενα ν' ἀκούσω φωνές, γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, κι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, πού κοιμόνταν γύρα μου, ἀλλὰ τίποτα. Κι' ὅμως τὸ κούνημα ξακολουθοῦσε, ὡς πού κατάλαβα, ὅτι ἐκεῖνο πού νόμιζα ὅτι ἦταν σεισμός, δὲν ἦταν ἄλλο, παρὰ ἡ ἐντύπωση τοῦ ἀνεθασμοῦ μου. Καὶ μ' ὄλον τοῦτο αἰστανόμουν τὸ πάτωμα τοῦ κελλιοῦ νὰ ταρναρίζεται σὰ φελούκα ψηλὰ σὰ κύματα. Μοῦ φάνηκε πάλι ὅτι εἶχε πλημμυρίσει ἡ Θεσσαλία, σὰ στὸν παλιὸν καιρὸ, ὅτι εἶχε γίνεи θάλασσα, ὅτι οἱ βράχοι τῶν Μετεώρων ξερριζώθησαν καὶ ξεκόπησαν καί, σὰ νὰ ἦταν πελώριοι φελοῖ, ἔπλεαν ἐπάνω σὰ κύματα καὶ στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα. Ἄλλ' ὁ ὕπνος νίκησε στὸ τέλος τὴν, ἰδέα καὶ κοιμήθηκα ἀτάραχος ὡς τὸ πρῶτῃ, πλέοντας σὲ πέλαγος ὀνείρων καὶ πετώντας ἀπὸ βράχο σὲ βράχο, σὰ νὰ ἤμουν πουλί, σὰ νὰ ἤμουν ἀέρας. Τέλος τὸ θάρος τῶν ὀνείρων μὲ ξύπνησε, ἀπάνω μάλιστα στὴ στιγμή πού γένονταν ἡ προετοιμασία τοῦ φευγιοῦ. Σὲ λίγο μαζευθήκαμε ὅλοι στὴν κατεβασιά. Ὁ Μητροπολίτης, ἀφοῦ τὸν προσκύνησαν καὶ τοῦ φίλησαν τὸ χέρι οἱ καλόγεροι κι ὁ Ἡγούμενος, μπῆκε πρῶτος μέσα στὸ δίχτυ καὶ ἄρχισε τὸ κατέβασμα.

X. Χρηστοβασίλης

ΟΙ ΦΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

ΟΙ ΦΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Είναι αυτοί τ' άποδημητικά πουλιά.

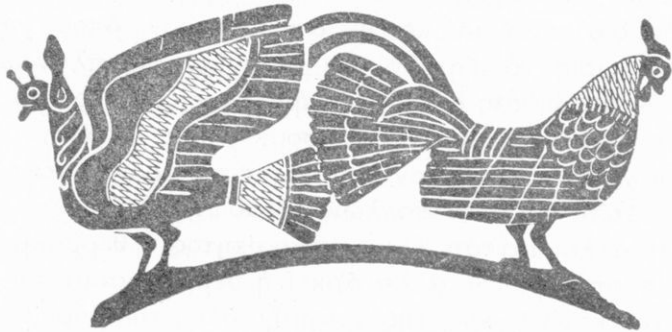
Νομίζω ότι είναι πρόβλημα άλυτον (καί όχι μόνον δι' έμέ), διατί, ένω όλα τά μαστοφόρα τά έκαμεν ό Θεός δια νά ζούν και ν' άποθνήσκουν, όπου γεννηθούν, χωρίς νά ζητούν τήν εύτυχίαν περιπλανώμενα κατ' έτος εις τας διαφόρους ήπειρους, τά περισσότερα πουλιά δέν ήμπορούν νά ζήσουν χωρίς νά έπιχειρούν κάθε χρόνο (ή μάλλον δυό φορές τό χρόνο) τά έναέ-ρια αυτών ταξειδία πολλών χιλιάδων μιλίων.

Εις άλλα πάντοτε είναι άπαραίτητος ή θερμοκρασία τών τροπικών. Εις άλλα άρκει ή θερμοκρασία τής Αιγύπτου και έν γένει τής γραμμής όλης τής βορείου Αφρικής έως εις τά άκρα του Μαρόκου. Αυτά όλα λοιπόν τό καλοκαίρι ζητούν τήν ίδια θερμοκρασία εις τήν Εύρώπην, άλλα τήν μέσην και άλλα τήν βορείαν.

Εις τόν τόπον μας μάλιστα πολύ όλίγα είναι τά πουλιά τά όποια—όπως ή πέρδικα, τό άγριοπερίστερο, ό σπουργίτης, ό κατσιλιέρης και όλίγα άλλα—έκτιμούν όπως πρέπει τά θέλγητρα τής στέγης μονίμου έστίας. Διότι σχεδόν όλα—έκτός όλίγων—τά πουλιά όπου κυνηγούνται εις τήν Ελλάδα, είναι πουλιά όπου ή έρχονται από τά θόρεια κλίματα, που τά σφίγγουν τά μεγάλα ψύχη δια νά ξεχειμωνιάζουν έδω, ή περνούν από τόν τόπο μας έρχόμενα από τά νότια τήν άνοιξιν δια βορειότερα κλίματα και κατεβαίνουν τας άρχάς του φθινοπώρου με αντίθετο δρομολόγιο.

Άλλά κανείς νά μη νομίση ότι τά ταξειδία αυτά του

πτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρίς περιπετείας, χωρίς κινδύνους, χωρίς καταστροφάς. Πολλές φορές πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίδουν συνολικὸ θάνατο ἢ χάλαζα, οἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν, καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους, πού τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σάν πυκνὸ σύννεφο, ἐξηντλημένα, ἀπάνω στὰ καράβια στὶς κεραΐ-

ες των, στὶς κόφες, στὸ κατάστρωμα, στὰ ταμπούκια, ὅπου θροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἤμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου, ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Σαλαμινία» ὡς ἀνακριτῆς διὰ τὴν καταδίωξιν ἑνὸς τρομεροῦ ἐγκλήματος πειρατείας. Ἐπλέομεν μεταξύ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρῶτὴ τῆς 31 Αὐγούστου, ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμουν ἐπάνω εἰς τὴν γέφυραν, ὅταν εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστήν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας, καί, ἀφοῦ ἐκύτταξε καλά, μοῦ εἶπε :

—Περίεργο. Ἡ θάλασσα σὲ ἕκτασι εἶναι κίτρινη, σάν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

“Όταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πιγμένα ὀρτύκια, ὅπου ἔπλεον. Ἐρριψαν κουβάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σήψις των καὶ ἀνέδιδον τρομερὴ δυσσομία ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθημεν ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι, ὅλην τὴν νύκτα ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος, μὲ ἀτελείωτη βροχή.

Ἄλλὰ δι’ ἐμὲ τὸ μεγαλείτερον μυστήριον τῆς φύσεως εἰς αὐτὸν τὸν ὀργανισμόν τῶν ἀποδημιῶν τοῦ φτερωτοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσον τὰ μεγάλα, δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμό οἱ μικροσκοπικοὶ ταξειδιῶτες τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν, θουνὰ καὶ κορυφὰς ὑπερόριοι, καὶ σχίζουσι τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἀπ’ ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα θαλασσῶν χιλιῶν μιλίων, αὐτὰ τὰ πουλάκια, τόσων πολλῶν εἰδῶν καὶ χρωμάτων, ὅπου ἀπὸ τὸν Αὐγουστον ἕως τὸν Ὀκτώβριον πετοῦν στὸν τόπον μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια ἢ ἄλλα, ὅχι μεγαλείτερα, τὴν ἐποχὴν τοῦ χειμῶνος ἔμψυχα μικρολουλουδάκια, ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἢ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μία ἀναστανιά ἐλαφρὴ ἀέρος διὰ νὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξ-αφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξειδεύουσι ὁ δρυοκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης, καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρῦδι, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνα τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, ποὺ μυτιάζουσι τὰ ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλουδί τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουσι σὰν πεταλουδίσες μὲ πούπουλα, ἀθρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας.

Καὶ ὅμως καὶ αὐτά, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πρασίνων κλαδιῶν, ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἐλαφροφύσημα—λουλούδια καὶ αὐτὰ ἐπάνω στὰ λουλούδια—

διασχίζουν ἠπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλά κορφοβούνια, καὶ ἀπὸ τὴ βοῆ μανιωμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ ὀλόμαυρο οὐρανὸ καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴ λάμψη τῶν ἀστραπῶν γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου, ὅπου τοὺς δείχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, ματάκια σὰν ψηλές χαντρίτσες, τὸ ἔνστικτον!

Ἐμμ. Λυκούδης

Ο ΛΑΓΟΣ

Ἐὰν θέλῃ κανεῖς νὰ περιγράψῃ τὸν χαρακτήρα τοῦ λαγοῦ τοῦ φθάνει μίᾳ λέξει: Τ ρ ο μ ο κ ρ α τ η μ ἔ ν ο ς.

Διότι δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον πλέον δυστυχισμένη ὑπαρξίς. Ἡ ζωὴ του εἶναι μιὰ διαρκῆς τρομάρα. Καὶ διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ περισσότερον ἀπελπιστικὴν ἢ φύσις τοῦ ἔδωσεν ἀκοὴν καταπληκτικὴν. Διότι ἐκεῖνα τὰ δύο χωνιά, τ' αὐτιά του, ὅπου γυρίζουν σὰν φτερὰ ἀνεμιστήρος, δὲν τοῦ χρησιμεύουν μόνον διὰ νὰ βοηθοῦν μὲ μιὰ τους ἀπότομη στροφή, σὰν δυνατὴ τιμονιά, μιὰ ἀλλαγὴ πορείας, ὅταν καταδιώκεται, ἀλλὰ διὰ ν' ἀποθηκεύουν κάθε φωνή, ἦχο, ψίθυρο, ὅσον ἀδύνατος καὶ ἂν εἶναι καὶ ὅσο καὶ ἂν ἔρχεται ἀπὸ μακρυά. Καὶ κάθε ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἦχους εἶναι δι' αὐτὸν ἕνα μαρτύριον. Καὶ ἐνῶ ὁ δυστυχισμένος εἶναι ζῶον, ὅπου δὲν ἔχει κάμει ποτὲ κακὸ εἰς κανένα ἀπὸ τὰ πλάσματα τῆς δημιουργίας, ὁ ὕπνος του εἶναι σὰν τοῦ δολοφόνου κακούργου, ὅπου περνοῦν ἐμπρὸς του φαντάσματα, ὅλα τοῦ θύματος. Φθάνει νὰ πῶ ὅτι κοιμᾶται μὲ ἀνοικτὰ τὰ μάτια.

Εἶναι πολὺ φυσικὴ αὐτὴ ἡ μανία καταδιώξεως, ὅπου μαστίζει τὸν λαγὸ καὶ δὲν εἶναι διόλου ψυχικὴ ἀσθένεια, ὅπως ὅταν καταλαμβάνῃ τὸν ἄνθρωπο. Διότι κανένα ἄλλο ζῶον δὲν ἔχει τόσους ἐχθροὺς φοβεροὺς, ἀσυγκινήτους, ἀδυσωπήτους. Φθάνει ν' ἀναφέρω, ὅτι καὶ ὁ αἰετὸς ἀπὸ τὰ ὕψη, ὅταν ἰδῇ λαγὸ ἢ τὸ γιατάκι ὅπου ἐκρύφθηκε, ἔχει ἤδη ὑπογράψῃ τὴν θανατικὴν καταδίκην του.

Ἐχθροὶ του εἶναι ἐπίσης ἡ ἀλεπού, τὸ τσακάλι, ὁ λύκος, ὁ ἀγριόγατος, τὸ σκυλί, τὸ φεῖδι καὶ πρῶτος ὁ φο-
Νεοελληνικά: Παπαντωνίου—Τρουλινού Ἔκδ. Γ'. ἀντίτ. 3.000 6

θερώτερος ἐχθρὸς πάσης ζωικῆς ὑπάρξεως (συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς τῶν ὁμοίων του) ὁ ἄνθρωπος.

Ἄλλὰ ἡ φύσις δὲν τὸν ἄφησεν ἀνυπεράσπιστον τὸν λαγόν, ὅπως δὲν ἄφησε ποτὲ κανένα πλάσμα τῆς δημιουργίας. Εἰς ὅλα ἐπέβαλε πόλεμον ἐξοντώσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἄμυνα κάθε εἴδους ἐπενόησε μὲ ἴσην ἐπιμέλειαν. Καὶ ὤπλισε τὸν λαγὸν μὲ εὐστροφίαν πνεύματος καὶ εὐστροφίαν κινήσεως μοναδικήν.

Αἱ πονηρίαί, τὰς ὁποίας μεταχειρίζεται διὰ νὰ συγχίζη τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς του, εἶναι μοναδικαί. Ἰδίως τὰ ὅσα μηχανεύεται διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ γιατάκι του. Διότι τὸ προσπερνᾷ μὲ τὰ μεγαλύτερα πηδήματα, καὶ προχωρεῖ μακρὰν κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, καὶ ἔπειτα πάλιν ἐπιστρέφει μὲ τὰς ἰδίας μεθόδους καὶ μ' ἓνα δυνατὸ πῆδημα εὐρίσκεται μέσα εἰς αὐτό. Ὅποιος παρηκολούθησε τὰ ἴχνη τοῦ λαγοῦ μὲ τὸ χιόνι, αὐτά, τὰ ὁποῖα γράφω, θὰ τὰ ἐδιάβασε μόνος του ἐπάνω εἰς τὸν ἄσπρο πίνακα τοῦ ἐδάφους. Ἐκτὸς τούτου ἡ φύσις τὸν ἐπροίκισε μὲ πισινὰ πόδια πολὺ ψηλότερα καὶ ἔτσι τοῦ ἔκαμε ὥστε τὸ μεγαλύτερο τρέξιμο στὸν ἀνήφορο νὰ εἶναι ἓνα παιγνίδι ἄκοπο καὶ γρήγορο. Ἐπειδὴ δὲ γνωρίζει πολὺ καλὰ πόσον μειονεκτοῦν εἰς αὐτὸ οἱ διῶκταί του, ὁπότε ἡμπορεῖ, πάντοτε παίρνει τὰ ἀνηφόρια. Ἀλλὰ καὶ ἡ εὐστροφία του ; Χωρὶς διόλου νὰ ἐπιβραδύνη τὸν καλπασμό του, μὲ μιὰ κίνηση ἀπότομη παίρνει τὸ δεξιὸ ἢ τὸ ἀριστερὸ ἢ καὶ τὸ ὀπίσω, κερδίζει ἀπόσταση, ἀπὸ τὸν διῶκτη του καὶ πολλὰς φορὲς γλυτώνει.

Ἄς μὴ νομίση πάλι κανεὶς ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ λαγοῦ εἶναι ἓνα αἰώνιο μαρτύριο τρομάρας. Ἐχει τὰς ἀπολαύσεις του τῆ νύχτα. Βόσκει, παίζει, κυλιέται κατὰ γῆς, ὀρθώνεται στὰ πισινὰ του, καὶ ἐν γένει παρουσιάζει τὴν εὐθυμία μεθυσμένου. Λησμονεῖ τότε τὴν ἀλεποῦ καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ πολλὰς φορὲς πληρώνει μὲ τὴ ζωὴ του

αυτό τὸ ἀδικαιολόγητο αἴσθημα ἀσφαλείας, ὅπου τὸν καταλαμβάνει τὴν νύχτα, διότι καὶ αἱ ἀλεπουδες καὶ οἱ κυνηγοὶ κάτι γνωρίζουν ἀπὸ τὸ νυχτερινό του μαρτύριο μὲ τὸ φεγγάρι.

Θὰ ἦμουν ἀδικος, ἐὰν δὲν ἐσημείωνα μίαν ἀρετὴ τοῦ λαγοῦ, ὅπου δὲν τὴν ἔχουν οὔτε τὰ περισσότερα πουλιά οὔτε οἱ ἄνθρωποι, οἱ μαστιζόμενοι ἀπὸ τὴν μανίαν τῆς μεταναστεύσεως.

Τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν ἐστίαν. Ἀπὸ κεῖ ὅπου θὰ τὸν σηκώσετε, ὅσο καὶ ἂν κυνηγηθῆ, ἐὰν σωθῆ, ἐκεῖ γύρω θὰ γυρίσῃ πάλι νὰ διαλέξῃ γιατίακι, ἢ τὴν ἴδια ἡμέρα ἢ τὴν ἄλλη. Διότι τοὺς ἀγνώστους τόπους τοὺς τρέμει ἐξ ἴσου μὲ τοὺς ἐχθρούς του. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι τοῦτο εἶναι ἀφιλονείκητο, ἔχω περὶ αὐτοῦ καὶ μίαν προσωπικὴν παρατήρησιν πολὺ χαρακτηριστικὴν. Ὅταν πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἔγεινε ἡ τρομερὴ πυρκαϊὰ τοῦ Πεντελικοῦ, ὅπου ὄλα του τὰ δυτικὰ κράσπεδα, ἀπὸ τὴν κορυφὴ ἕως σχεδὸν τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ τὸ Μοναστήρι εἶχαν γείνει καψάλες, ὅσοι λαγοὶ ἐπρόφθασαν νὰ γλυτώσουν ἐσκόρπισαν παντοῦ. Ἀλλὰ ἅμα ἔσθυσαν οἱ καψάλες καὶ τὶς ἀπέσθυσε καλὰ μιὰ διήμερη θροχὴ (καταρράκτης) εὐρέθησαν πάλιν ὅλες γεμάτες ἀπὸ λαγούς. Διότι ἀμέσως ὄλοι οἱ διεσπαρμένοι πρόσφυγες λαγοὶ ἐνοστάλησαν πάλι τὸ πατρῶον ἔδαφος. Καὶ οἱ κυνηγοί, οἱ ὅποιοι ὕστερα ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρες ἔψαχναν τὶς καψάλες, ἔκαναν χρυσὲς δουλιές, ἀδιάφορο ἂν οἱ λαγοὶ αὐτοὶ ἦσαν μουτζουρωμένοι σὰν καρβουνιάρηδες.

Ἐμμ. Λυκούδης

Τ Ο Ο Ρ Ν Ι Ο

Δίχως άλλο καμμιά εύρωπαϊκή πόλις δέν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη τὴν ὑπηρεσίαν καθαριότητος, τὴν ὁποίαν ἔχουν τὰ βουνά. Ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι κακοπάτητα καὶ τὸ χειρότερον ἀκόμη τὰ διάφορα ζῶα, εἴτε ἡμερα εἴτε ἄγρια, εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν διαρκοῦς ἐμφυλίου πολέμου, τὰ ὄρνια ἐκτελοῦν μεγάλην κοινωνικὴν ἀποστολὴν, καθαρίζοντα ἀμέσως τὰ βουνά ἀπὸ τοὺς νεκροὺς μαχητάς.

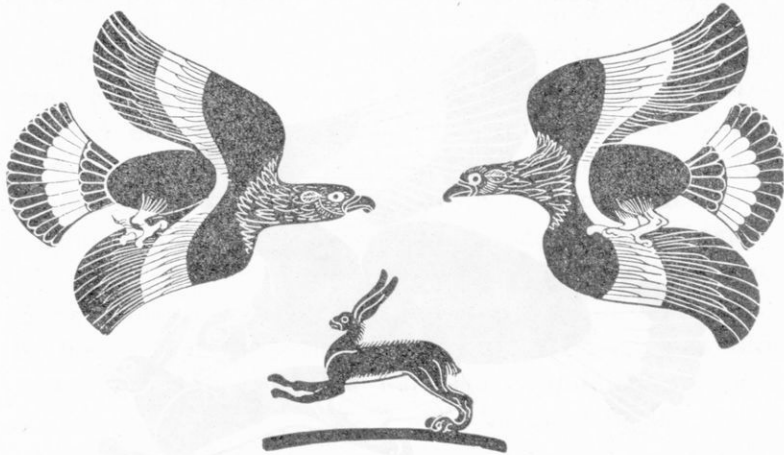
Μιά ποιμενικὴ παράδοσις θεβαιοῖ ὅτι τὰ ὄρνια ἀνέλαβον τὴν ἐργασίαν ταύτην κατὰ διαταγὴν ἀγίου ἀνθρώπου, τοῦ Ἄθανασίου τοῦ ἐξομολογητοῦ ἰδιαιτέρου προστάτου τῶν προβάτων.

Ὁ Ἅγιος Ἄθανάσιος διήρχετο κάποτε τὰ βουνά κηρύσσων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξομολογῶν τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἄμα ἔφθασεν εἰς μίαν κορυφὴν τῆς Εὐρυτανίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σύνορον Θεσσαλίας, Ἡπείρου καὶ Στερεᾶς, ἐπλησίασε μίαν στάνην, ὅπου ἀπέκρυψε τὴν ἰδιότητά του, καὶ προσποιηθεὶς τὸν στρατοκόπον ἐζήτησε ἀπὸ τοὺς ποιμένας ὀλίγον γάλα.

Ἐδῶ ἡ παράδοσις εἶναι φανερά ἀντιποιμενικὴ, διότι διηγεῖται ὅτι οἱ ποιμένες δέν τοῦ ἔδωκαν γάλα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὰ ποιμενικὰ ἔθιμα, ὅπως ἡμποροῦν νὰ θεβαιώσουν ὅλοι ὅσοι ἔτυχαν νὰ περάσουν ἀπὸ στάνην. Τόσον τὸ θεωροῦν ὑποχρέωσιν των νὰ περιποιηθοῦν διαβάτας, ὥστε καὶ μακρὰν τῆς στρούγκας των ἂν περάσετε, θὰ σᾶς καλέσουν εἰς τὰ κονάκια των,

τά ὅποια ἄλλως τε ὑποβάλλονται εἰς εἰδικὴν φορολογία, ὅπως «ἀπαντοῦν τὰ ἔξοδα» τῆς φιλοξενίας.

Ἡ παράδοσις μόλα ταῦτα ἐπιμένει ὅτι εἰς τὸν Ἅγιον Ἄθανάσιον δὲν ἔδωσαν οὔτε γάλα. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὑψωσε τὰς χεῖράς του πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κατηράσθη τὴν στάνην, ζητήσας νὰ γίνουν τὰ πρόβατα ὄρνια. Ἀμέσως

τὰ κοπάδια ἔγειναν φτερωτὰ καὶ οἱ ποιμῆνες ἔμειναν μὲ τὶς γκλίτσες ξερές.

—Ἐσεῖς τὰ ἄθῶα πλάσματα τοῦ Θεοῦ, εἶπεν ὁ ἅγιος, νὰ περιπλανᾶσθε εἰς τὰ βουνὰ καὶ νὰ τὰ καθαρίζετε ἀπὸ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν.

Τὰ ὄρνια τότε πῆραν τὰ βουνὰ καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἀνατεθὲν ἔργον των. Μερικὰ ὅμως ἔμειναν ἐκεῖ κοντὰ στὸ μανδρί των, ὅπου καὶ σήμερον περιπλανῶνται γύρω ἀπὸ τὰ ἔρείπια τῆς στάνης, ἀναζητοῦντα τοὺς πιστικούς των καὶ τὰ σκυλιά.

Προχθὲς τὸ βράδυ πέρασα ἀπὸ τὴν «ἀφωρισμένην» —εἶναι τὸ ὄνομα τῆς καταραμένης στάνης— καὶ ἔμεινα ἐκεῖ δύο τρεῖς ὥρας.

—Νὰ ἰδῆτε, μοῦ ἔλεγαν πέντε ἕξι Σαρακατσάνοι, ποὺ μὲ συνώδευαν, νὰ ἰδῆτε ὅτι ἅμα βλέπουν ἄσπρη κάππα, ποὺ φοροῦμε ἐμεῖς οἱ θλάχοι, δὲν φεύγουν, γιατί θαρροῦν πῶς εἴμαστε οἱ δικοὶ τῶν οἱ τσοπά-
νηδες.

Πραγματικῶς τὰ ὄρνια δὲν παρεμέρισαν καὶ ἐπε-
ράσαμε ἀνάμεσά τῶν, δίχως νὰ διακόψουν τὴν βοσκὴν

τῶν. Ἐκάθησα εἰς τὰ ἐρείπια τῆς στάνης καὶ μοῦ ἤλ-
θεν ὁ πειρασμὸς νὰ τουφεκίσω τὸ ὄρνεοκοπάδι, ἐπει-
δὴ τὸ κόκκαλό τῶν γίνεται λαμπρὰ φλογέρα.

—Μὴ τὰ ντουφεκάς, τὰ καυμένα... Κρίμα... θάρρε-
ψαν γιατί εἶδαν ἐμᾶς...

Ἄλλ' ἐκεῖνα, ὡς ἀντελήφθην, δὲν ἐκινούνο διότι
εἶχον πρὸ ὀλίγου πέσει ἐπάνω εἰς ἕνα γκρεμισμένο
ἄλογο, ἀπὸ τὸ ὁποῖον μόνον τὰ κόκκαλά του εἶχαν ἀ-
φήσει. Ὅταν μετ' ὀλίγον μᾶς ἔπιασε ἡ βροχὴ καὶ ἀ-
πεσούρθημεν κάτω ἀπὸ ἕνα ἔλατον, αὐτὰ ἐπῆγαν ἀπέ-
ναντί μας εἰς ἕνα κέδρον καὶ ἔμειναν ἐκεῖ ὡς πρόβατα.

Οί Σαρακατσάνοι μοῦ ἐπέμειναν ὅτι ἐκεῖ ἦταν ὁ «σταλιός» των, ὅταν ἦσαν πρόβατα καὶ ἐπήγαν κατὰ συνήθειαν, τὴν ὁποῖαν ἔχουν τὰ πρόβατα τὴν μεσημβρίαν νὰ λημεριάζουν ὑπὸ παχύσκια δένδρα.

“Ὅταν ὁ καιρὸς ἀναπῆρε, συνεκεντρώθησαν ἐκεῖ πολλοὶ Σαρακατσάνοι καὶ εἶδα πὼς ἦτο ἀδιάσειστος ἢ πεποίθισις των, ὅτι ὄρνια πρὸ τοῦ ἀφορισμοῦ δὲν ὑπῆρχον καὶ ὅτι ὁ δημιουργὸς των εἶναι ὁ Ἅγιος Ἄθανάσιος. Ἴσως ἔκτοτε οἱ Σαρακατσάνοι νὰ ἔγιναν τόσο φιλόξενοι. Ἄλλὰ τὰ ὄρνια μένουں καὶ καθαρίζουں τὰ θουνὰ μὲ ἠλεκτρικὴν ταχύτητα. Μόλις γκρεμιστοῦν ἢ ψοφήσουں πρόβατα, ἄλογα, μουλάρια κλπ. ἐπιπίπτουں τὰ ὄρνια καὶ τὰ σαρώνουں αὐτοστιγμεί.

Φαίνεται δὲ ὅτι παρομοίας ὑπηρεσίας προσέφερον καὶ κατὰ τὸ εἰκοσιένα. Οἱ βοσκοὶ ἐρευνοῦν ἐπιμόνωσ τὰ σπήλαια, ὅπου κάνοὺν τὶς φωληές των μὲ τὴν ιδέαν, ὅτι θὰ εὔρουں χρυσαφικά, ἰδίως δακτυλῖδια, τὰ ὁποῖα μετέφερον ἐκεῖ τὰ ὄρνια μαζί μὲ τὰ χέρια τῶν νεκρῶν κλεφτῶν, ποὺ ἤρπαζον ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν.

Ἐνας Σαρακατσάνος μοῦ ἔδειξε χρυσὸ δακτυλῖδι, ποὺ εὔρηκε μέσα εἰς μίαν ὀρνιθοφωλιάν, μαζί μὲ σκελετοῦς ἀνθρωπίνων χειρῶν.

Ἡμεῖς ἐδῶ ὅταν πρόκειται νὰ ἐπιπλήξωμεν κανένα ὡς θραυκίνητον, ὡς μπουταλᾶν, ὡς ἄχθος ἀρούρης, ἔχομεν πρόχειρον τὴν φράσιν :

—“Ὀρνιο τῆς Καράθας.

Καράθα δὲ ὀνομάζεται ἡ σειρὰ τῶν κορυφῶν τῆς Ὁξιᾶς, ὅπου περιπλανῶνται τὰ θύματα τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ Ἁγίου Ἄθανασίου, καθαρίζοντα τοὺς γκρεμοὺς ἀπὸ τὰ ψοφίμια, δίχως ἀστυίατρικὴν ὑπηρεσίαν.

Σ. Γραντίσας

ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Πέρ' απ' τή βαθειά ρεματαριά, ἐκεῖ ψηλά πού καμπουριάζει ὁ κάμπος ὀλοκίτρινος, δουλεύει ἀπ' τὰ χαράματα στοῦ θέρος ἢ ἀργατειά τοῦ γερο-Θύμιου. Ἡ λαύρα τοῦ μεσημεριοῦ, λυωμένο μάλαμα, πέφτει βαρειά στὰ πλάσματα, στίς ἐληές πού στέκονται μουγγές, στὰ μουλάρια πού σκύβουν πλάϊ στοῦ κάρρο, στίς πλάτες πού γέρνουν στή δουλειά, στὰ στάχια, πού ἀργολυγίζουν ἕνα λαχάνιασμα ἀπέραντο βγαίνει θερμό ἀπό τὸ χῶμα, ἕνα βογγητὸ τυραννισμένου ἀφίνουν στὸν ἀέρα οἱ μυῖγες καὶ οἱ μπουρμπουροι.

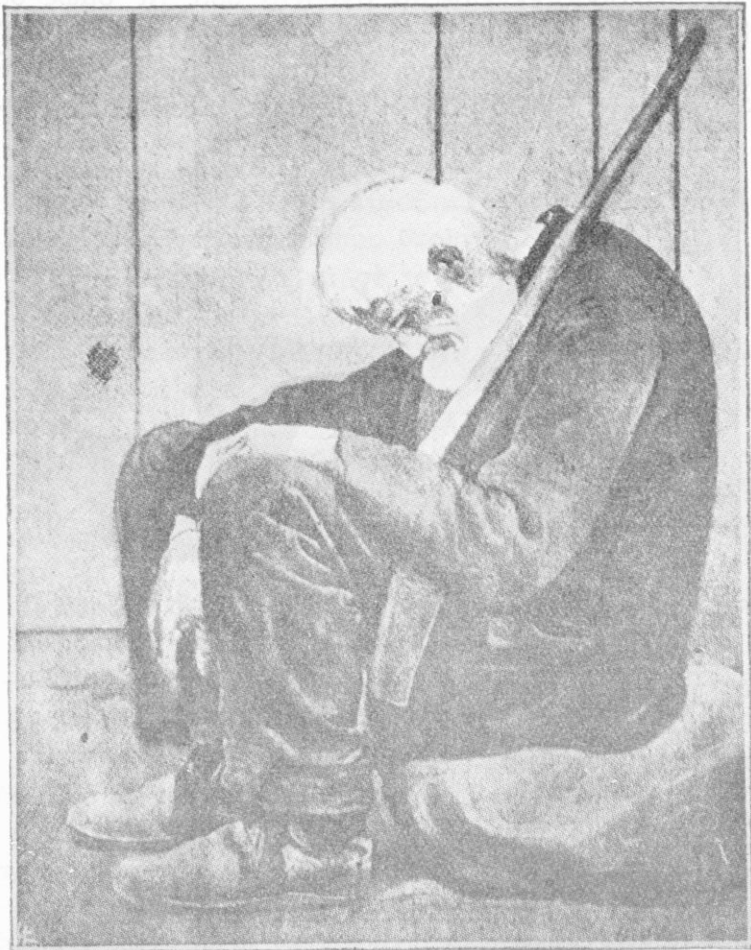
“Ὀλο τὸ σόι τοῦ γερο-Θύμιου εἶν' ἐκεῖ, ἀραδιασμέ-

νο στή δουλειά: ἡ γρηά του, ἡ καλύτερη δουλεύτρια, τὰ τρία παλληκάρια του, οἱ νυφάδες του. Τὰ δυὸ ἀγγόνια παγεμένα κάτου στοῦ αὐλάκι, πιάνουν μεγάλα μερμήγκια καὶ τὰ ρίχνουν στοῦ νερό.

Ἀπὸ κάτου ἀπ' τὴν ἐληά πού εἶναι κρεμασμένα τὰ ταγάρια, κάθετα κι' ὁ γέρος, τυλιγμένος μ' ἕνα χράμι, στὰ τελευταῖα του, κίτρινος σὰν τὸ χωράφι, ἀδύνατος σὰν ἄχερο. Κάπου-κάπου ἀργοσηκώνει τὸ κεφάλι, κυττάει ἂν πάη στρωτὰ ἢ δουλειά, μπήγει μιὰ ἀδύνατη φωνὴ στοῦ Γιάννη, τὸν γαμπρὸ τὸν ἀκαμάτη,

πού πήγαινε στραβά—«ἔκανε οὐρά»—καὶ οἱ ἄλλοι τὸν κορόϊδευαν, καὶ πάλι σκύβει στὴ δική του τὴ δουλειά,

σ' ἓνα παλιὸ δρεπάνι σκουριασμένο, πού σιγά - σιγά τ' ἀκόνιζε μὲ λίμα.

Λίγο-λίγο τὸ χωράφι ἐσωνόταν, ἢ ἀργατεῖα πήγαινε

μακρυσά από την έλθά, ό γέρος δέν ξεχώριζε τó έν' άπ' τ' άλλο τά παιδιά του. Νισάφι! Άνήμερα τής Άγίας Τριάδας έκλεισε τά όγδόντα δυό. Κι' όμως δέν ήθελε νά μείνη σπίτι, μοναχός, τέτοιες έορτάσιμες ήμέρες. Πρώτη φορά από έξήντα δυό χρόνια πού τó δούλευε, τó θέριζαν άλλοι τó χωράφι. Καί μ' όλα του

τά γηραιά θέλησε νά παρασταθῆ τουλάχιστον στό θέρισμα καί κείνης τής χρονιάς πού σαν κάποιος νά τούλεγε πώς ήτανε τó τελευταίο.

—Κάτσε, πατέρα δώ πού κάθεσαι, τούλεγε ό μεγάλος γιός του ό Βασίλης.

Άλλά κείνος δέν ήσύχαζε' άρχισε νά κλαίη σαν τó μωρό. Και τόν έκουβάλησαν μαζί τους.

Χέρι-χέρι πήγαιν' ή δουλειά' οί θεριστάδες στην άράδα κόβαν καί μάζωναν, μάζωναν καί σώριαζαν. Τά χειρόβολα γίνοντο λιμάρια, καί τά λιμάρια γίνοντο δεμάτια. Η γρηά σιωπηλή, ήταν ή πιεδ δουλεύτρο άπ' όλους. Είχε ανοίξει δρόμο κι' είχε χωθῆ βαθειά

μέσ' τὸ σπαρτό. Ὁ Γιάννης ὁ ἀργοκίνητος, ἤθελε νὰ τὴν φτάση, ἀλλὰ πήγαινε στραβά, καὶ τὸν περιγελοῦσαν ἀπὸ πίσω.

—Γιάννη, μάζεψ' τὴν οὐρά σου, τοῦ φωνάζανε οἱ ἄλλοι.

Ἐκεῖνος γύριζε νὰ ἰδῆ κι' ἔβλεπε πῶς ἀπὸ τὴ βιάση του γιὰ νὰ φτάση τὴ μάνα του, εἶχε ἀφίσει ἀθέριστη μιὰ μακρὰ λουρίδα. Ἡ Κατίγκω, ἡ μικρὴ, ποὺ κουβαλοῦσε στὸ Θανάση τὰ λιμάρια, γιὰ νὰ τὰ κἀνη δεμάτια, ἐφώναξε τοῦ ἀδέξιου θεριστῆ:

—Τώρα θάρθῶ γιὰ νὰ σὲ περάσω.

Ἐρριξε τὸ λιμάρι μπροστὰ στὸν ἀδερφό της, ἄρπαξε τὸ δρεπάνι του κι' ἄρχιζε νὰ θερίζη ἀμάθητα, μὲ βία, ὅπου πάει τὸ λεπίδι κι' ὅσα ἤθελε ἀδράξει τὸ χεράκι της.

Ὁ Γιάννης τὴν κύτταξε μὲ τὸ πλάϊ, γυρεύοντας ἓνα λόγο τσουχερό, καὶ τῆς κάνει:

—Κύττα μὴν κόψης κατὰ λάθος αὐτὰ ποῦχεις στὴν ἀπαλάμη.

Γελάσανε ὅλοι. Ἡ Κατίγκω πειράχτηκε. Πέταξε χάμου δρεπάνι καὶ χειρόβολο καὶ τῶβαλε στὰ πόδια.

—Σπῦρο, λέει τοῦ ἐγγονοῦ της, ἡ γρηὰ Θύμιανα, σῦρε στὸν παπποῦ νὰ ἰδῆς μὴ θέλῃ τίποτα.

Ὁ μικρὸς ἔρριξε μπροστὰ του τὴν ἀγκαλίδα μὲ τὰ δεματικά καὶ πῆρε τὸν ἀνήφορο.

Ὁ γέρος χάρηκε σὰν εἶδε τὸ πειὸ ἀγαπημένο του ἀγγόνι. Εἶχε πέσει τὸ χράμι ἀπὸ πάνου του καὶ πᾶσκιζε νὰ τὸ πιάσῃ. Τὸ παιδί τὸν ἐβοήθησε.

—Ἐχε τὴν εὐκὴ μου, μουρμούρισε μὲ βογγητό. Ἔλα κάτ' ἐδῶ, κοντὰ στὸν παπποῦ, τοῦ ξαναλέει.

Ὁ Σπῦρος ἤρθε καὶ μαζεύτηκε στὸ πλάϊ του. Ὁ γέρος τὸν χᾶιδεψε καὶ τοῦ εἶπε κυττάζοντας πέρα πρὸς τὴν ἀργατεία:

—Τὸ βλέπεις αὐτὸ τὸ χωράφι ;

Ὁ μικρὸς κούνησε τὸ κεφάλι του.

—Αὐτὸ τὸ χωράφι ἦτανε μιὰ φορὰ μικρὸ, δυὸ πιθαμὲς γῆς, κι' ἐγὼ ἤμουναι παιδάκι σὰν κι' ἐσένα, ὅταν μοῦ τὸ παράδωσ' ὁ πατέρας μου. Αὐτὸ ἦταν ὅλο του τὸ θιὸς καὶ μοῦεῖπε σὰν ἀπέθανε: Νὰ τὸ δουλεύης, παιδί μου, κι' αὐτὸ μονάχο του θὰ μεγαλώσῃ. Κι' ἀπὸ κείνη τῆ χρονιὰ ὡς τὰ πέρσυ, ποὺ ἤμουναι γερός, τὸ δούλευα. Ὅργωμα, διβόλισμα, σπάρσιμο, σθάρνισμα, βοτάνισμα, θέρισμα, ὅλα μονάχος μου τᾶκανα. Δούλευα. Καὶ νά, πῶς τὸ χωράφι σιγὰ-σιγὰ μεγάλωσε.

—Μονάχο του μεγάλωσε ;

—Χρόνο μὲ χρόνο δούλευα καὶ τ' αὐγάταινα.

Στὴν ἀρχή, σὲ μιὰ μέρα τελείωνα μονάχος μου καὶ θέρισμα καὶ δεμάτισμα. Τώρα τὸ δουλεύουνε ἐννῆα ζευγάρια χέρια καὶ εἶναι πέντε μέρες ποὺ τ' ἀργάζονται.

Τὸ θέρισμα τελείωνε· λίγο-λίγο τὸ σπαρτὸ ἐσώνετο. Ἐγείνε ἓνα μεγάλο μισοφέγγαρο, ὕστερα μιὰ μακρουλή γραμμὴ, ἓνα μπαστοῦνι χρυσαφένιο, καὶ κόνταινε καὶ μίκραινε. Ἐνας-ἓνας ποὺ ἐσχόλαζε ἔκανε τὸ σταυρὸ του γυρίζοντας μ' εὐλάβεια πρὸς τὸν ἥλιο, ποὺ ἐβασίλευε, φιλοῦσε τὸ δρεπάνι του, τὸ κρέμαγε στὸν ὄμο, ἔλεγε «καὶ τοῦ χρόνου μὲ ὑγεία» καὶ καθόταν κατὰ γῆς περιμένοντας τοὺς ἄλλους.

Βράδυαζε· ἐν' ἀγεράκι ἔπαιρνε νὰ φυσᾷ κι' ἀνάσαιναι τὰ πλάσματα, σὰν νὰ ἦταν ἡ ζωὴ ποῦ ξαναρχόταν. Τὸ μακρυνὸ τραγοῦδι τῶν τελευταίων θεριστῶν ἀπόσβυσε· κάτου στὸ μεγάλο δρόμο, ἓνα-ἓνα γύριζαν τὰ κάρρα, ἀργοκίνητα βαρειοφορτωμένα μὲ χρυσάφι. Κι' ὁ ἀγέρας μοσχοβόλαγε ἀπὸ τὸ κομμένο ἄγυρο. Σιγὰ-σιγὰ ὁ ἥλιος χάθηκε, καὶ σὰν ἐχθρός, ποὺ παραμόνευε, τὸ σκοτάδι ἄρχισε νὰ κρυφοθαίνῃ ἀπὸ τίς

κουφάλες τῶν ἑλῶν, ἀπὸ τὴν πέρα ρεμματιά, ἀπὸ κάτου ἀπὸ τὸ γεφύρι, ἀπὸ τὸ μακρινὸ τὸ ἔρημοκκλήσι, ἀπὸ τὰ δεμάτια πού ἐκοίτοντο στὴν κουρεμένη καλαμιά πού ἀπόμεινε στὸν κάμπο.

Ἡ ἐργατεία, ὄλη μαζί, μὲ κουρασμένα βήματα, μὲ τὰ δρεπάνια στὸν ὤμο, σὰν πολεμιστές, πού ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὴ νίκη, συμμαζεύτηκαν γύρω στὴν ἑλλά, φίλησ' ἕνας-ἕνας τὸ χέρι τοῦ γέροντα, τὸν κουβάλησαν στὸ κάρρο καὶ γύρισαν στὸ χωριό.

Εὐστρ. Εὐστρατιάδης

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Α΄. ΕΠΙΚΑ

Α΄. Ἀρχαῖα.

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ ΡΑΨΩΔΙΑ Ε΄.

Εἰσαγωγή : Οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου συνελθόντες εἰς συνέδριον, ἀποφασίζουν τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν Ἰθάκην, κρατουμένου ὑπὸ τῆς νύμφης Καλυψοῦς εἰς τὴν νῆσον Ὠγυγίαν. Πρὸς τοῦτο ἢ μὲν Ἀθηνᾶ ἔρχεται εἰς τὴν Ἰθάκην, ἵνα ἐνθαρρύνῃ καὶ συμβουλευσῇ τὸν υἱὸν τοῦ ἥρωος Τηλέμαχον, ὃ δ' Ἐρμῆς ἀποστέλλεται εἰς τὴν Καλυψώ, ἵνα ἀναγγεῖλῃ εἰς αὐτὴν τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν τῶν θεῶν καὶ πείσῃ αὐτὴν νᾶ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν Ὀδυσσεᾶ ν' ἀπέλθῃ.

Πράγματι, ὁ Τηλέμαχος κατὰ τὴν συμβουλήν τῆς Ἀθηνᾶς συγκαλέσας τὸν λαὸν τῶν Ἰθακησίων ἠξίωσεν ἀπὸ τοῦς μνηστῆρας τῆς μητρός του Πηνελόπης κατάπαυσιν τῶν ἀσωτειῶν, μετὰ τοῦτο δὲ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Πύλον καὶ εἰς τὴν Σπάρτην πρὸς τὸν Μενέλαον, ὅστις

τοῦ ἀναγγέλλει ὅτι κατὰ τὸν θαλάσσιον ἥρωα Πρωτέα, ὁ πατήρ του παραμένει εἰς τὴν Ὠγουγίαν, ἀλλ' ἀδυνατεῖ νὰ ἀποπλεύσῃ δι' ἔλλειψιν πλοίου.

Τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὴν Ὠγουγίαν, τὴν κατασκευὴν τοῦ πλοίου καὶ τὸν ἀπόπλουον τοῦ Ὀδυσσέως διηγείται ὁ ποιητὴς εἰς τὴν παροῦσαν Ραψωδίαν.

Καὶ ἄφησ' ἡ Ἥῴ τοῦ ὑπέρλαμπρου τοῦ Τιθωνοῦ τὴν κλίνη
τὸ φῶς νὰ φέρῃ τῶν θνητῶν καὶ ἅμα τῶν ἀθανάτων.
καὶ συγκαθίζαν οἱ θεοὶ καὶ σ' αὐτοὺς μέσα ὁ Δίας
ὁ ὑψηλοβρόντης, ποῦ κρατεῖ τὴν πρώτην ἐξουσία,
κ' ἡ Ἀθήνη τοὺς μνημόνευε τὰ πάθη τοῦ Ὀδυσσέα, 5
κ' ἐσύγκλαι' αὐτόν, ποῦ εὐρίσκονταν σ' τὰ δῶματα τῆς νύμφης.

«Πατέρα Δία, μάκαρες θεοί, ποῦ πάντοτ' εἴστε,
πλεῖα σκηπτροφόρος βασιληᾶς νὰ μὴ φανῇ κἀνένας
γλυκός, καλοπροαίρετος καὶ δίκαιος, καὶ πρᾶος,
ἀλλ' ἄς εἶναι σκληρότροπος καὶ τ' ἄνομα νὰ πράξῃ» 10
ἀφοῦ τὸν θεῖον Ὀδυσσῆα κἀνένας δὲν θυμιάται.
εἰς τοὺς λαούς, ποῦ βασιληᾶ τὸν εἶχαν καὶ πατέρα'
κ' ἐκεῖνος κοίτεται εἰς νησί μὲ λύπες καὶ μὲ πόνους
στῆς Καλυψῶς τὰ μέγαρα τῆς νύμφης, ποῦ μὲ δία
κρατεῖ τον, καὶ δὲν δύναται νὰ φθάσῃ στὴν πατρίδα. 15
ὅτι καράδρια δὲν ἔχει, δὲν ἔχει οὐδὲ συντρόφους,
ποῦ νὰ τὸν φέρουν στὰ πλατεῖα τὰ νῶτα τῆς θαλάσσης
καὶ τώρα πάλι μελετοῦν νὰ σφάξουν τὸν υἱό του,
καθὼς γυρίζει, π' ἄκουσμα νὰ μάθῃ τοῦ πατρός του
βγῆκε εἰς τὴν Λακεδαίμονα καὶ εἰς Πύλο τὴν ἁγία». 20

Καὶ ὁ Δίας τῆς ἀπάντησεν ὁ νεφελοσυνάκτης'
«Τέκνο, ποῖός λόγος σοῦ φυγε τῶν ὀδοντιῶν τὸ φράγμα ;
δὲν εἶσαι σύ, ποῦ ἐσκέφθηκες ἡ ἴδια αὐτὴ τὴ γνώμη,
νὰ λθῇ ὁ Ὀδυσσῆας, κ' ἐνάντια τοὺς ἐκδίκῃσι νὰ πάρῃ ;
καὶ τὸν Τηλέμαχον ἐσύ, γιατί' ἤμπορεῖς, προβόδα
μὲ γνῶσι, ὅπως ἀπειρακτὸς ὑπάγῃ στὴν πατρίδα,

καὶ ἄπρακτοι μὲ τὸ πλοῖο τους γυρίσουν οἱ μνηστῆρες».

Εἶπε, κ' ἐστράφη στὸν Ἑρμῆν ἀμέσως, τὸν υἱὸ τοῦ

«Ἑρμῆ, ποῦ σ' ἔχω μηνυτὴν εἰς ὄλα, εἶπε τῆς νύμφης,
ἐκεῖ τῆς καλοπλέξουδης, τὴν καθαρὴ βουλή μας, 30

ὃ Ὀδυσσηᾶς ὁ ἀδάμαστος στήν γῆν του νὰ ἐπανέλθῃ,

χωρὶς θεὸν ἢ ἄνθρωπον θνητὸν νάσιμ' ἤχῃά του·
ἀλλ' ἀφοῦ στήν πολύδεσμη πλωτὴ κακοπαθήσῃ,

θὰ φθάσῃ αὐτὸς τὴν εἰκοστὴν ἡμέρα εἰς τὴν Σχερία.

γῆ τῶν Φαιάκων κάρπιμη, καὶ αὐτοὶ θεογέννητοὶ ἴναι, 35

καὶ ὡσὰν θεὸς ὀλόφυχα αὐτὸν θέλει τιμῆσουν,

καὶ μὲ καρᾶσι στήν γλυκεῖα πατρίδα θὰ τὸν στείλουν,

μὲ ἄπειρα δῶρα, χάλκωμα, φορέματα, χρυσάφι,

ποῦ τόσα δὲν θὰ ἐλάμβανε λαχρὸν ἀπὸ τὴν Τροία.

ἄβλαπτος ἂν ἐγύριζε, μὲ μέρος τῶν λαφύρων, 40

ὅτ' εἶναι ἡ μοῖρα του νὰ ἰδῇ τοὺς ποθητούς, νὰ φθάσῃ

στὸ σπίτι τὸ ὑψηλόσκεπο, στήν γῆν τὴν πατρικὴ του».

Αὐτὰ ἔπε' καὶ ἅμα ὁ γλήγορος ὑπάκουσε ἀργυφόνος·

κ' εὐθὺς στὰ πόδια τὰ καλὰ προσέδεσε πεδοῦλια,

ὀλόχρυσα καὶ ἄφθαρτα, ποῦ ἐφέρναν τον ἐπάνω 45

στήν θάλασσα, στήν ἄπειρη τὴν γῆν, σὰν τοὺς ἀέρες·

τὸ ραβδί πῆρε, ὅπου μ' αὐτὸ τὰ βλέφαρα κοιμίζει

ἔποιου θνητοῦ θελήσῃ αὐτός, κ' ἐγείρει ἔποιον κοιμάται,

μ' αὐτὸ στὰ χέρια πέτονταν ὁ μέγας ἀργοφόνος·

καὶ εἰς τὴν Πιερία πάτησε, κ' ἔπεσε ἀπ' τὸν αἰθέρα. 50

στὸ πέλαγος· καὶ ἀρμένιζε στὸ κύμα ἐπὰν' ὡς γλᾶρος,

ποῦ εἰς τὰ φρικτὰ θυθίσματα τῆς ἄπατης θαλάσσης

φάρια ζητεῖ, καὶ τὰ πτερὰ στήν ἄριμη συχνοβρέχει,

δμοῖος μ' αὐτὸν ἐφέρονταν ὁ Ἑρμῆς σ' ἄπειρο κύμα.

καὶ ὅταν στήν νῆσον ἔφθασε τὴν ἀπομακρυσμένην,

ἀπ' τὸ γαλάζιο πέλαγος ἐβγήκε νὰ πατήσῃ

τὴν γῆ, καὶ εἰς τ' ἄντρον ἔφθασε τὸ μέγα, ἔπου ἐκατοῖκα

ἢ νύμφ' ἢ καλοπλέξουδη, καὶ μέσα ἐκείνην ἠῶρε.

καὶ εἰς τὴνγωνίστρα καίονταν ξύλα πολλὰ τοῦ κέδρου

καὶ τῆς καλόσχιστης θυᾶς, κ' ἐσκόρπα ἢ μυρωδία
 εἰς τὸ νησί' καλόφωνα κεῖ μέσα ἐτραγουδοῦσε
 αὐτή, καὶ ὕφαινε πανί με δλόχρυση σαγίττα.
 καὶ δάσος ὀλοφούντων ἦταν τριγύρω στ' ἄντρο,
 πλήθρα καὶ λεύκα, εὐώδερὸ μ' ἐκείνες κυπαρίσσι.
 καὶ μέσ' αὐτοῦ πλατύπτερα πετούμενα ἐκουρνιάζαν,
 στριγκλιά, γεράκια, καὶ μαζί πλατύγλωσσες κουρούνες,
 θαλασσοπούλι, ποῦ ἢ ζωὴ τ' ἀέρει τοῦ πελάγου.
 καὶ ἡμερο κληῖμα ὀλόγυρα στὸ θαθουλὸ τὸ σπήλῃο,
 θυμὸ γειμάτο ἀπλώνονταν σταφύλια στολισμένο.
 καὶ θρύσες τέσσερες ἐγγύς καὶ ἀραδικῶς ἐρρέαν
 λευκὸ νερό, καὶ ἢ καθεμιὰ σ' ἄλλο ἐκυλοῦσε μέρος'
 καὶ γιοφυλλιῶν γύρω ἀπαλὰ λιθάδια καὶ σελίνων
 πρασίνιζαν καὶ ἀθάνατος ἂν πῆγαιν' ἐκεῖ πέρα
 κυττάζοντας θὰ ἐθαύμαζε, καὶ θὰ ἔχαιρε ἢ ψυχὴ του.
 ἔμεινε αὐτοῦ κ' ἐθαύμαζεν ὁ μέγας ἀργοφόνος.
 καὶ ἀφοῦ τὰ πάντα ἐθαύμασεν εἰς τὴν ψυχὴ του ἐκείνος,
 στὸ εὐρύχωρ' ἄντρο ἐμπῆκ' εὐθύς' καὶ ὡς εἶδε αὐτὸν ἀγνάντια,
 δὲν ἄργησεν ἢ Καλυψὼ νὰ τὸν γνωρίσ' ἢ θεία'
 ἔτι δὲν εἶν' οἱ ἀθάνατοι ἄγνωστοι μεταξὺ τους,
 καὶ ἂν τύχη κάποιος ἀπ' αὐτοὺς μακρὰ νὰ κατοικήῃ.
 μέσα τὸν μεγαλόκαρδο δὲν εὔρεν Ὀδυσσεά.
 ἔκλαιγε αὐτὸς καθήμενος εἰς τ' ἀκρογιάλι, ὡς πρῶτα,
 με θρήνους, μ' ἀναστεναγμούς, με πάθη στὴν ψυχὴ του,
 κ' ἐκύττα δάκρυα χύνοντας τὰ τρίςαθα πελάγη.
 καὶ τὸν Ἑρμῆν ἢ Καλυψὼ ἐρώτησεν ἢ θεία,
 ἀφοῦ τὸν κάθισε εἰς θρονί λαμπρὸ καὶ στιλβωμένο'
 «Τί ἔλθεις, Ἑρμῆ χρυσόρραδς, νὰ μ' εὔρης, σεβαστέ μου
 καὶ ἀγαπημένε; νὰ ἔρχεσαι συχνὰ δὲν σ' εἶδα ὡς τώρα.
 ἔτι ποθεῖς λέγε μου εὐθύς' καὶ νὰ τὸ πράξω θέλω.
 ἂν πράγμα εἶναι, ποῦ γίνεται, κ' εἶμαι ἀρκετὴ νὰ πράξω.
 ἀλλὰ προχώρει παρεμπρὸς νὰ σὲ φιλοξενήσω».

Εἶπε ἢ θεά, καὶ τράπεζαν γειμάτην ἀμύροσσι

Νεοελληνικά: Παπαντωνίου—Τρουλινοῦ "Ἐκδ Γ'. ἀντίτ. 3.000 7

- τοῦ θέτει, καὶ ἄμα κόκκινο νέκταρ τοῦ συγκερνάει·
 κ' ἔτραγ' ἐκεῖνος κ' ἔπινεν, ὁ μέγας ἀργοφόνος·
 καὶ δύναμιν εἰς τὴν τροφήν ἄμα ἢ καρδιά του ἐπῆρε, 95
 τότε ἔπροσφώνησεν αὐτήν, ἀπάντησέ της κ' εἶπε·
 «Θεὰ θεὸν ἐμὲ ρωτᾶς, ὅπου ἴθρα ἐγὼ νὰ σ' εὔρω·
 καὶ ὅπως ζητεῖς, ἀλάθευτα τὸ πρᾶγμα ἐγὼ θὰ σ' εἶπω·
 νὰ ἴθω ἐδῶ πέρα ἐπρόσταξε, χωρὶς νὰ θέλω, ὁ Δίας·
 ποιὸς τὸς ἄλμυρὰ κύματα αὐτόθελα θὰ ἐπέρνα 100
 ἄμετρα; καὶ οὐδ' εἶναι σιμὰ χώρα θνητῶν ἀνθρώπων,
 ποῦ τῶν θεῶν κάμνουν θυσιᾶς κ' ἐξαΐσιες ἐκατόμβες.
 ἀλλὰ ποτὲ δὲν ξέφυγε κἀνεὶς τῶν ἀθανάτων,
 οὐδ' ἐματαιώσε τὸν νοῦ τ' αἰγιδοφόρου Δία.
 λέγει πῶς ὁ ἀμοιρότερος ἄνδρας σιμὰ σου ὑπάρχει, 105
 ἀπ' ὅσους γύρω ἐμάχονταν στὰ τείχη τοῦ Πριάμου
 χρόνους ἐννητά, κ' ἐπόρθησαν στὸν δέκατο τὴν πόλι·
 καὶ στὴν πατρίδα ὡς ἔστρεφαν, ἐπταῖσαν τῆς Ἀθήνης,
 ὅπ' ἄνεμον τοὺς σήκωσε κακὸν καὶ μακρὸ κύμα.
 καὶ οἱ λαμπροὶ του σύντροφοὶ τότε ὄλοι ἀφανιστῆκαν, 110
 κ' ἐδῶ ἔφεραν ὁ ἄνεμος ἐκείνον καὶ τὸ κύμα.
 αὐτὸν ἐδῶθε ὀγλήγορα προστάζει ν' ἀποπέμψης·
 ὅτι δὲν μέλλει νὰ χαθῆ μακρὰν τῶν ποθητῶν του,
 ἀλλ' εἶναι μοῖρα του νὰ ἰδῆ τοὺς ποθητούς, νὰ φθάσῃ
 στὸ σπίτι τὸ ὑψηλόσκεπο, στὴ γῆ τὴν πατρικὴ του». 115
 Αὐτὰ ἔπε καὶ ἀναχώρησεν ὁ μέγας ἀργοφόνος·
 καὶ πρὸς τὸν μεγαλόψυχον ἐκίνησε Ὀδυσσεά
 ἢ νύμφη, τὰ μηνύματα ὡς ἄκουσε τοῦ Δία.
 σ' ἀκρογιαλιὰ καθήμενον τὸν εὔρε, οὐδ' ἔστεγνῶναν
 ποτὲ τὰ μάτια, ἀλλ' ἔλιωνε τὴν ποθητὴ ζωὴ του. 120
 καὶ τὲς ἡμέρες κάθονταν σ' ἀκροθαλάσσια θράχη,
 μὲ θρήνους, μ' ἀναστενάγμους, μὲ πάθη στὴν ψυχὴ του,
 κ' ἐκύττα δάκρυα χύνοντας τὰ τρῖσθαθα πελάγη.
 σιμὰ του ἐστάθηκε ἢ θεὰ, ἢ ἀταίριαστη, καὶ τοῦ ἔπε·
 «Ἄμοιρε, μὴ μοῦ ὀδύρεσαι ἐδῶ σὺ πλειά, μὴ φθείρης 125

τὴν ζωὴ σου, κ' ἤδη πρόθυμα πολὺ θὰ σ' ἀποπέμψω.
 ἀλλ' ἔλα, ξύλα μακριὰ μὲ τὴν ἀξίνα κόψε,
 πλατεῖα συνάρμοσε πλωτὴ, κ' ἐπάνω αὐτῆς σανίδες
 στήσε ὑψηλές, στὰ σκοτεινὰ πελάγη νὰ σὲ φέρῃ·
 καὶ ἄρτο, νερό, καὶ κόκκινο κρασί, ποῦ δυναμώνει, 130
 ἐγὼ θὰ δάλω εἰς τὴν πλωτὴ, μὴ πάθῃς ἀπὸ πείνα,
 θὰ σοῦ φορέσω φορεσιές, καὶ πρύμνον θὰ σοῦ στείλω,
 ὅπως σὺ φθάσῃς ἄβλαπτος στὴν ποθητὴ πατρίδα,
 ἂν τοῦτο ἀρέσῃ τῶν θεῶν τῶν οὐρανοκατοίκων,
 ὅπου καλύτερ' ἀπὸ ἐμὲ νοοῦν καὶ ἀποφασίζου». 135

Αὐτὰ ἔπε καὶ ὁ πολὺπαθος ἐπάγωσε Ὀδυσσεάς.
 κ' ἐκείνην ἐπροσφώνησε μὲ λόγια πετωμένα·
 «Ἄλλο στὸν νοῦ σου ἔχεις, θεά, ποτέ νὰ μ' ἀποπέμψῃς,
 ποῦ μὲ πλωτὴ νὰ διαβῶ μοῦ λέγεις τῆς θαλάσσης
 τὸ φρικτὸ χάσμα, ὅπου γοργὰ δὲν σχίζου ἴσια πλοῖα 140
 καὶ ὅταν περηφανεύονται στὸν ἄνεμο τοῦ Δία.
 οὐδὲ θὰ νέμψω εἰς τὴν πλωτὴ στὸ πείσιμα σου ποτέ μου,
 ἂν μὴ θελήσῃς, ὦ θεά, νὰ ὁμόσῃς μέγαν ὄρκιο,
 ὅτι κακὸ δὲν μελετᾷς ἐνάντια μου κανένα».

Αὐτὰ ἔπε τότε ἡ θαυμαστὴ θεὰ γλυκογελῶντας 145
 τὸν ἔκραξε κατ' ὄνομα, καὶ τοῦ ἔπε·

«Πονηρὸς εἶσαι ἀληθινά, δὲν εἶσαι ματαιολόγος·
 ποῖον λόγον ἐσοφίστηκες νὰ θγάλλῃς ἀπ' τὰ χεῖλη!
 μάρτυς μου ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς πλατύτατος ἐπάνω,
 καὶ τῆς Στυγὸς τὰ ρεύματα, ποῦ χύνονταν στὸν Ἄδη, 150
 ὅπου ναι πρῶτος καὶ φρικτὸς τῶν ἀθανάτων ὄρκιος,
 ὅτι κακὸ δὲν μελετῶ ἐνάντια σου κανένα·
 ἀλλ' ὅσα θὰ ἐστοχάζομαι ἂν ὅμοια μ' εἶχε ἀνάγκη,
 γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου, αὐτὰ νοῶ καὶ αὐτὰ σὲ συμβουλεύω.
 ὅτι κ' ἐγὼ προαίρεσιν ἔχω ἀγαθὴν καὶ τρέφω 155
 μέσα καρδιὰν ἐλεητικὴ καὶ ὄχι σιδερένια».

Αὐτὰ ἔπε ἡ ἀσύγκριτη θεά, κ' ἐπροπορεύθη ἐκείνου
 ὀγλήγορα· κατόπι τῆς αὐτὸς ἀκολουθοῦσε.

- στο θαθὸ σπήλιον ἔφθασαν ἡ θάνατη καὶ ὁ ἄνδρας,
 καὶ εἰς τὸ θρονὸν κάθισε αὐτός, ποῦ ἔχε καθίσει πρῶτα 160
 ὁ Ἑρμῆς καὶ τοῦ παράθεσε νὰ φάγη καὶ νὰ πῆγῃ
 ἡ νύμφη ἀπὸ τὰ φαγητά, ποῦ τρέφουν τοὺς ἀνθρώπους.
 καὶ ἀγνάντια κείνη κάθισε στὸν θεοῦ Ὀδυσσεά,
 καὶ γέκταρ τῆς παράθεσαν οἱ δούλες καὶ ἀμβροσία.
 καὶ ἄπλωσαν κείνοι στὰ ἔτοιμα φαγιά, ποῦ ἔχαν ἐμπρὸς τοὺς 165
 καὶ ἅμα εὐφρανθῆκαν ἔσθ' ἐπὶ φαγί καὶ εἰς τὸ πιστὸν ἐκεῖνοι,
 ἡ Καλυψὼ τότε ἄρχισε ἡ ἀσύγκριτη νὰ λέγη·
 «Λαερτιάδῃ διογενῇ, πολύβουλε Ὀδυσσεά,
 ἔτσι λοιπὸν στὸ σπῆτι σου, στήν ποθητὴ πατρίδα,
 θέλεις εὐθὺς τώρα νὰ πᾶς; ἄς γίνῃ χαιρετῶ σε. 170
 ἀλλ' ἂν στὸ νοῦ σου ἐγνώριζες τὰ πόσα θὰ ὑποφέρῃς
 πάθῃ, ὅπως θέλ' ἡ μοῖρα σου, πρὶν φθάσῃς στήν πατρίδα,
 στὸ δῶμα τοῦτο ἀσάλευτα μαζί μου ἤθελε μείνῃς,
 θὰ ἐγένουσιν ἀθάνατος, μ' ὄλον ποῦ ἀναστενάξεις
 νὰ ἴδῃς τὴν γυναῖκα σου, τὸν πόθο τῆς ψυχῆς σου». 175
 Ἐκεῖνος αὐτῆς ὁ πολυμήχανος ἀπάντησε Ὀδυσσεάς·
 «Σεπτὴ θεά, μὴ μοῦ ὀργισθῆς, γιὰ τοῦτο
 πάντοτε ζητῶ καὶ θέλω εἰς τὴν πατρίδα
 νὰ φθάσω, τῆς ἐπιστροφῆς νὰ ἴδω τὴν ἡμέρα.
 καὶ ἂν εἰς τὰ μαῦρα πέλαγα θεὸς πάλι μὲ κρούσῃ, 180
 καρδιὰν ἔχω φερέλυπη, καὶ θέλει τὸ ὑπομείνω
 ὅτ' ἦδ' ὑπόφερα πολλὰ, πολλὰ ἔχω κακοπάθει,
 σπὲς μάχες καὶ στὰ κύματα καὶ αὐτὸ μ' ἐκεῖν' ἄς ἔλθῃ».
 Ἐφάν ἡ ροδοδάκτυλη Ἥρῃ τοῦ ἔρθρου κόρη,
 κ' ἐφόρεσεν ὁ Ὀδυσσεὺς χιτῶνα καὶ χλαμύδα 185
 μανδύαν λαμπροῦφαντον μέγαν ἐνδύθ' ἡ νύμφη
 χαριτωμένον καὶ λεπτόν, κ' ἐζώσθηκε ζωνάρι
 χρυσοῦν, ὡραῖο, κ' ἔβαλε στήν κεφαλὴν καλύπτρη,
 νὰ προβοδᾷ τότε ἄρχισε τὸν θεῖον Ὀδυσσεά.
 ἀξίναν τοῦ ὄδωκε τρανήν, ἀρμόδια στήν παλάμη, 190
 χάλκινη, κ' ἦταν δίστομη καὶ μέσ' εἶχ' ἐμπεγγμένο

σφικτὰ στελειάρη· ἐλάϊνον εὐμορφο, καὶ σκερπάνη
 τοῦ ὄωκε ἀκόμη ἀκονιστό· κ' ἐκίνησεν ἐμπρός του
 πρὸς κάποιαν ἄκρη τοῦ νησιῦ, ὅπου ἔχε ὕψηλά δένδρα,
 κλήθρη καὶ λεύκα κ' ἔλατο, ποῦ τὸν αἰθέρα ἐγγίζει, 195
 ἀπὸ καιροῦ καταξέρα, ὥστ' ἐλαφρὰ γὰ πλέουν.
 καὶ ἀφοῦ τὸν τόπο τοῦ ὄδειξεν, ὅπου ἔχε ὕψηλά δένδρα,
 ἢ Καλυψὼ στὸ δῶμα της ἢ ἀθάνατη ἐπανήλθε·
 τὰ ξύλα ἐκείνος ἔκοβε καὶ στὸ ἔργον ἐπροχώρει·
 ὄλα ὄλα εἴκοσιν ἔρριξε, πελεκητὰ τὰ ἐπήρε. 200
 μὲ τέχνη τὰ ἐσκερπάνισε, κ' ἴσασε αὐτὰ στὴν στάφνη.
 ὥστόσο ἡ θεία Καλυψὼ τοῦ ἔφερε τὰ τρυπάνια,
 καὶ ἄμ' ὄλ' αὐτὸς τρυπάνισε καὶ τ' ἄρμισ' ὄλ' ἀντάμια,
 μὲ ξυλοκάρφια τὴν πλωτὴ καὶ ἄρμους σφυροκοποῦσε.
 καὶ ὅσο πλατεῖα τὴν πατωσιὰ γιὰ φορτηγὸ καράδι 205
 ἄξιος μορφώνει ξυλουργός, τόσο καὶ τῆς πλωτῆς του
 κείνος τὸ πλάτος ἔκαμε· κ' ἔστησε τὲς σανίδες
 ὀρθές, καί, μὲ στραβόξυλα πυκνὰ δένοντας ὄλα,
 ἔπλαθεν ἐτέλειωσε μὲ μακρὰ δοκάρια
 κατάρτι ἔπλασεν ἔπειτα, καὶ ἀντένα, ὅπου ταιριάζει· 210
 πηδάλι ἀκόμη ἐμόρφωσε, μ' αὐτὸ γὰ κυβερνᾷ·
 καὶ μὲ κλαδιὰ τῆς λυγαριᾶς τὴν ἔφραξε ὄλη πέρα,
 τοῦ κύματος προφυλακὴ, καὶ μέσα ἐσώρευσ' ὄλη.
 κ' ἔφερε ὕφασματα ἢ θεά, γὰ γίνουν τὰ πανία.
 καὶ αὐτὸς ἐφιλοτέχνησε κ' ἐκείνα· καὶ κατόπι 215
 ὄπλῆς σ' ἐκείνην ἔδεσε, σκότες καὶ παλαμάρια,
 καὶ μὲ λιστούς τὴν ἔσυρε στὴν θάλασσα τὴν θεία.

Ἔφθασ' ἡ ἡμέρα τέταρτη κ' εἶχε ὄλ' αὐτὸς τελειώσει·
 στὴν πέμπτην ἐπροβόδα τον ἢ ἀθάνατη ἀπ' τὴν νῆσο
 κ' ἡ θεὰ μέσα τοῦ ὄβαλεν ἄσκι μὲ κρασί μαῦρο, 220
 καὶ ἄλλο μεγάλο μὲ νερό, καὶ τροφίμια εἰς δισάκι,
 καὶ τοῦ ἐγέμισε πολὺ καὶ νόστιμο προσφάγι·
 καὶ πρύμιον τοῦ ὄσιλ' ἄβλαθον, χλιόν' ὄσ αὐτὸν ἐχάρη
 καὶ τὰ πανιά του ὄλ' ἄπλωσεν ὁ θεῖος Ὀδυσσεᾶς.

- μὲ τὸ πηδάλι τεχνικὰ κυβέρναε καθισμένος· 225
 οὐδ' ἔκλεινε τὰ θλέφαρα στὸν ὕπνο, ἐνῶ τὴν Πούλια
 καὶ τὸν Βωότη ἐκύτταζε, π' ἀργεὶ νὰ βασιλεύσῃ,
 καὶ τὴν Ἀρκοῦδα, π' ἄμαξα καλοῦν, καὶ αὐτοῦ γυρίζει
 πάντοτε, τὸν Ὠρίωνα ἀσάλευτα τηρῶντας,
 ἢ μόνῃ, ποῦ τ' Ὀκεανοῦ τὸ λούσμα δὲν γνωρίζει. 230
 ὅτ' εἶχε τὸν ἠ Καλυψὼ διδάξει τότε ἠ θεία,
 ἐκείνην ἔχοντας ζερβὰ στὰ πέλαγα νὰ πλέῃ.
 Ἡμέρες ἔπλεε δεκαεπτὰ, καὶ στὴν δεκάτῃ ὀγδόῃ
 τὰ ἰσχυριμένα ἐφάνηκαν τὰ ὄρη τῶν Φαιάκων,
 τῆς γῆς, ὅπου ἐγγυτώτερην στὸν δρόμο του ἀπαντοῦσε· 235
 καὶ ὡσὰν ἀσπίδα ἐφαίνονταν στὰ σκοτεινὰ πελάγη.
 κ' ἔστρεφε ἀπ' τοὺς Αἰθίοπες ὁ μέγας κοσμοσείστης,
 καὶ αὐτὸν μακρόθ' ἐξάνοιξεν ἀπ' τὰ ὄρη τῶν Σολύμων,
 ὅπ' ἔπλεε στὴν θάλασσα, καὶ ὠργίσθη ἀκόμη πλέον.
 τὴν κεφαλὴν ἐκίνησε καὶ μόνος εἶπε· «ἦ θεέ μου! 240
 ἄλλα οἱ θεοὶ βουλευθήσαν ὡς ποῦς τὸν Ὀδυσσεῖα.
 ἐνῶ ἦμιον στοὺς Αἰθίοπες· κ' ἰδοῦ, ποῦ τῶν Φαιάκων
 ἐκεῖνος ἔγγιξε τὴ γῆ, ποῦ ἠ μοῖρα του ἐκεῖ θέλει
 τὸ μέγα δίκτυ τοῦ κακοῦ νὰ φύγῃ, ὅπου τὸν ἔχει.
 ἀλλὰ θαρρῶ π' ἀκόμη ἐγὼ θὰ τὸν χορτάσω πάθη». 245
 Εἶπε, τὰ νέφη ἐσύναξε κ' ἐτάραξε τὸν πόντον,
 ἀρπάζοντας τὴν τρίαινα, καὶ τῶν ἀνέμων ὄλων
 τέξ ζάλες ἔσπρωξεν ὁμοῦ, κ' ἐτύλιξε στὰ νέφη
 πόντον καὶ γῆ, κ' ἐχύθηκεν ἀπ' τὸν αἰθέρα νύκτα,
 κ' Εὖρος, Νότος, καὶ Ζέφυρος σφοδρὸς ἀντάμα ἐπέσαν, 250
 καὶ ὁ αἰθερογέννητος Βορρηᾶς, ποῦ μέγα σπρώχνει κύμα·
 καὶ τ' Ὀδυσσεῖα τὰ γόνατα κοπήσαν καὶ ἠ καρδία,
 κ' ἔλεγε μὲ παράπονο στὴν ἀνδρική ψυχὴ του·
 «Ὀϊμένα, τοῦ καχότυχου, στὸ τέλος τί θὰ γένω;
 φοβοῦμαι μὴν ὅσ' ἠ θεὰ προεῖπεν ἀληθεύσων. 255
 πῶλεγε ὅτι στὴν θάλασσα, πρὶν φθάσω εἰς τὴν πατρίδα,
 θὰ παραδεῖρω· καὶ ὅλ' αὐτὰ ἰδοῦ λαμβάνουν τέλος.

μέ ποῖα νέφη τούρανοῦ τὸ πλάτος στεφανώνει
 ὁ Δίας, καὶ τὴν θάλασσαν ἐτάραξε· μανίζου
 ἄνεμοι ὀλοῦθε· ἀφεύγατο μ' ἤϊρε τὸ τέλος τώρα· 260
 τρισμάκαρες οἱ Δαναοί, ποῦ στήν πλατειά Τρωάδα,
 γι' ἀγάπη τῶν Ἀτρεΐδων, ἐπέσαν πολεμῶντας.
 ἄ! νὰ ἔχει τὸ τέλος μου ἐκείνην τὴν ἡμέρα,
 ποῦ τόσοι Τρῶες ἔρριξαν ὅ ἐμὲ χάλκιν' ἀκόντια,
 εἰς τοῦ Πηλεΐδῃ ὀλόγυρα τὸ νεκρωμένο σῶμα. 265
 οἱ Ἀχαιοὶ θὰ μ' ἔθαπταν καὶ θάμουν δοξασμένους·
 ἀλλ' ἠθέλησ' ἡ μοῖρα μου νὰ κακοθανατήσω».

Εἶπε, καὶ αὐτὸν ἐδρόντησε ψηλάθε μέγα κύμα
 μὲ ὀρμὴ φρικτή, κ' ἐγύρισε κλονῶντας τὴν πλωτὴ του.
 καὶ ἀπ' τὴν πλωτὴν ἔπεσε αὐτὸς μακράν, καὶ τὸ πηδάλι 270
 ἀπέλυσε ἀπ' τὰ χέρια του· στήν μέση τὸ κατάρτι
 φρικτὴ τοῦ σύντριψε πολλῶν σμικτῶν ἀνέμων ζάλη,
 κ' ἡ ἀντένα ὀμοῦ καὶ τὸ πανὶ στὸ πέλαο πέσαν πέρα.
 πολληῶρα τὸν ἐσκέπασεν ἡ θάλασσα, οὐδ' ἐμπόρει
 νὰ ἔδωγῃ εὐθύς ἀπ' τὴν ὀρμὴ, ποῦ ἔχε τὸ μέγα κύμα, 275
 βαρὺς ἀπὸ τὰ ἐνδύματα, ποῦ τοῦχε δῶσ' ἡ νύμφη.
 ἄργά ἐσηκώθη, κ' ἔφτυσε πικρὴν ἀπὸ τὸ στόμα
 τὴν ἄρμη, πῶρρες ρονιές ἀπὸ τὴν κεφαλὴ του.
 καὶ τὴν πλωτὴ δὲν ξέχασε, μ' ὅλα τὰ πάθη ὀποῦ ἔχε,
 ἀλλ' ὄρμησε εἰς τὰ κύματα κ' ἐπιάσθηκε ἀπ' ἐκείνη, 280
 κ' ἐκάθισε εἰς τὴν μέση τῆς, τὸν θάνατον νὰ φύγῃ·
 κ' ἐδῶ τῆγ ἔφερε κ' ἐκεῖ τὸ ρεῦμα τῶν κυμάτων·
 καὶ ὡς τὸ φθινόπωρ' ὁ Βορρηᾶς τ' ἀγκάθια στήν πεδιάδα
 σέρνει, καὶ αὐτ' ὅλα δέρονται πυκνά, καὶ αὐτὴν ὁμοίως
 κεῖθε κ' ἐδῶθ' οἱ ἄνεμοι σ' τὸ πέλαγος ἐφέρναν. 285
 καὶ πότε ὁ Νότος τοῦ Βορρηᾶ τὴν ρίχνει νὰ τὴν πάρῃ,
 καὶ πότε ὁ Εὐρος δίδει τὴν κυνήγι τοῦ Ζεφύρου.

Τὸν εἶδεν ἡ καλόφτερνη Ἴνώ, τοῦ Κάδμου κόρη,
 ἡ Λευκοθέα, πρὶν θνητὴ μὲ γλῶσσαν ἀνθρωπίνην
 τώρα δοξάζεται ὡς θεὰ στὰ δάθη τῆς θαλάσσης· 290

τὸν Ὀδυσσῆα, ποῦ ἐδέρνονταν στὰ κύματα, ἐλεήθη,
καὶ εἰς ὄφουιαι σχῆμα ἐπέταξε καὶ ἀπὸ τὰ βάθη ἐβγήκε,
καὶ στὴν πολύδεσμη πλωτὴν ἐκάθισε καὶ τοῦπε·

«Ἄμοιρε, τί σ' ἐμίσησεν ὁ σείστης Ποσειδῶνας
τρομερὰ τόσο, καὶ ἄπειρα κακὰ ὅσ' ἐσέ φυτεύει ; 295

ἀλλ' ἔλα κάμε ὅ,τι σοῦ εἶπῶ· καὶ ἀνόητος δὲν δείχνεις.
ἀλλ' ἔλα κάμε ,τι σοῦ εἶπῶ· καὶ ἀνόητος δὲν δείχνεις.

γυμνώσου καὶ ἄσε τὴν πλωτὴν οἱ ἄνεμοι νὰ πάρουν,
καὶ ζήτα τὴν ἐπιστροφὴν πλέοντας μὲ τὰ χέρια
ἐκεῖ, ποῦ μέλλεις νὰ σωθῆς, στὴ χώρα τῶν Φαιάκων. 300

καὶ ἰδοῦ, ζῶσε τὸ στήθος σου μὲ τ' ἄφθαρτο μαγνάδι
τοῦτο· νὰ πάθῃς μὴ φοβοῦ ποσῶς ἢ ν' ἀποθάνῃς·

ἀλλ' ἅμα φθάσῃς καὶ τὴν γῆν κρατήσῃς μὲ τὰ χέρια,
ξεζώσου το καὶ ρίξε το στὰ σκοτεινὰ πελάγη,
πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ στρέψε ἀλλοῦ τὴν ὄψιν». 305

Εἶπε ἡ θεά, καὶ ἅμ' ἔδωκεν ἐκείνου τὸ μαγνάδι.

καὶ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπ' ἄφριζ', ἐδυθίσθη
εἰς ὄφουιαι σχῆμα· κ' ἔκρυψεν αὐτὴν τὸ μαῦρο κύμα.

κ' ἐσκέφθηκε ὁ πολὺπάθος, ὁ θεῖος Ὀδυσσεύς,
κ' ἔλεγε μὲ παράπονο στὴν ἀνδρική ψυχὴ του· 310

«Ὠϊμέ, μὴ κάποιος τῶν θεῶν πάλιν μοῦ ὑφαίνη ἀπάτη,
ποῦ ἀπ' τὴν πλωτὴν νὰ κατεβῶ μὲ συμβουλεύει τώρα;

ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπακούσω ἐγώ, γιὰτ' εἶδαν οἱ ὀφθαλμοί μου
μακρὰ τὴν γῆν, ὅπ' ἔλεγε πῶς θὰ ἴχω καταφύγι.

μόν' ἄλλο, ποῦ καλύτερο μοῦ φαίνεται, θὰ πράξω· 315

ὅσο τὰ ξύλα τῆς πλωτῆς σταθοῦν συναρμοσμένα,
αὐτοῦ θὰ μείνω, καὶ ἀνδρικὰ τὰ πάθη θὰ θαστάξω·

καὶ ὅταν διαλύσῃ τὴν πλωτὴν τὸ σείσμα τῶν κυμάτων,
θὰ πλέξω τότε, ὅ,τι ἄλλο τι ναῦρῃ δὲ φθάνει ὁ νοῦς μου».

Τοῦτα ἐνῶ ἐκεῖνος ἔζυαζε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, 320

μέγα κύμα τοῦ σήκωσε ὁ σείστης Ποσειδῶνας,
φρικτὸν, ὑψηλοθόλωτο, κ' ἐπάνω του ἔπεσ' ὄλο.

καὶ ὡς ὅταν σφοδρὸς ἄνεμος τινάζει καὶ σκορπᾷ

- ξερῶν ἀχύρων θεμωνιά, παρομοια τιναχθήκαν
 αὐτῆς τὰ ξύλα τὰ μακρὰ καὶ τότε ὁ Ὀδυσσεύς 325
 ἔν' ἀπ' ἐκεῖν' ἀνέθηκεν, ὡς ἄλογο ἀναβάτης,
 κ' ἐγδύνονταν τὰ ἐνδύματα, πού τοῦ ἔχε δῶσ' ἡ νύμφη.
 καὶ τὸ μαγνάδι ἄπλωσ' εὐθύς στὸ στήθος του ἀποκάτω,
 καὶ προύμυτα στήν θάλασσαν ἔπεσε, καὶ τὰ χέρια
 ἐτέντωσε στὸ πλέξιμο' τὸν εἶδε ὁ κοσμοσείστης, 330
 τὴν κεφαλὴ του ἐκίνησε, καὶ μόνος του εἶπε· «Τώρα,
 πού τόσα ὑπέφερες κακὰ, πλανήσου στὰ πελάγη,
 στήν χώρα τῶν διόθρεπτων ἀνθρώπων ὡς νὰ φθάσῃς'
 καὶ ὅμως, θαρρῶ, δὲν θὰ κλαυθῆς πῶς ἔπαθες ὀλίγα».
- Καὶ τὰ καλότεριχ' ἄλογα ράβδισε κ' ἔφθασ' ἅμα 335
 εἰς τὲς Αὐγές, ὅπ' ἔχει αὐτὸς ὑπέρλαμπρα παλάτια.
- Καὶ τότε ἡ Ἀθήνη, τοῦ Διὸς κόρη ἐσοφίσθηκ' ἄλλο·
 ἔφραξε τὰ περάσματα τῶν ἄλλων τῶν ἀνέμων,
 νὰ παύσουν τοὺς ἐπρόσταξε καὶ νὰ σιγάσουν ὄλοι.
 καὶ τὸν γοργὸ τοῦ ἐκίνησε Βορρηᾶ κ' ἔσπασ' ἐμπρός του 340
 τὰ κύματα στοὺς ναυτικούς Φαίακες ὡς νὰ φθάσῃ,
 σωσμένος ἀπ' τὸν θάνατον, ὁ θεῖος Ὀδυσσεύς.
- Αὐτοῦ θαλασσοδέρνονταν δυὸ μέρες καὶ δυὸ νύκτες,
 κ' ἡ καρδιά του τὸν ὀλεθρο συχνόβλεπεν ἐμπρός του.
 ἀλλ' ὅτε ἡ καλοπλέξουδὴ Ἥῴ τὴν τρίτῃ ἡμέρα 345
 ἔφερ', ἔπαιυσ' ὁ ἄνεμος, καὶ ἀνάνεμῃ γαλήνῃ
 ἔγινε, καὶ αὐτὸς σπρώχνοντας τὸ βλέμι' εἶδε πλησίον
 τὴν γῆν, ὡς τὸν ἐσήκωσεν ἐπάνω μέγα κύμα,
 καὶ ὡς δείχεται ποθούμενη γιὰ τὰ παιδιὰ του ἡ ζέστη
 πατρὸς, π' ἀρρώστεια μακρινὴ σκληρὴ στήν κλίνη φθείρει, 350
 ὅπου ἔρριξέ τον δαίμονας κακός, καὶ τὸν ἐσῶσαν
 ποθούμενον οἱ ἀθάνατοι, παρόμοια τοῦ Ὀδυσσεᾶ
 ἐφανερῶθῃ ποθητὴ ἡ γῆ καὶ ἡ πρασινάδα.
 κ' ἐκολυμποῦσε πρόθυμος στήν γῆν πόδι νὰ στήσῃ.
 καὶ ὡς ἦταν εἰς τὸ διάστημα, π' ἀνθρώπου βοή φθάνει, 355
 τότε ἄκουσε τῆς θάλασσας τῶν κτύπον εἰς τοὺς βράχους'

ὅτι πρὸς τὴν ξερὴν στεριά τὸ μέγα κύμα ἐμούγκρα
φρικτὰ ὡς τὸ ξέρινα ἢ θάλασσα, καὶ ἄφρους ἐσκέπαζ' ὄλα·
γιατὶ λιμάνια δὲν ἦσαν, ἀράσματα δὲν ἦσαν,
ἀλλ' ἄκρες ἦσαν πετακτές, πέτρες σχιστές καὶ θράχοι 360
καὶ τ' Ὀδυσσηᾶ τὰ γόνατα κοπήκαν καὶ ἡ καρδία.
κ' ἔλεγε μὲ παράπονο στὴν ἀνδρική ψυχὴ του·

«Ὠϊμένα, καὶ ἂν ἀνέλπιστα νὰ ἰδῶ τὴν γῆν ὁ Δίας
μου ὄωκε, κ' ἐδυνήθηκα τόσον θυθὸ νὰ σχίσω,
ἔδγ' ἀπ' τὴν λευκὴ θάλασσα δὲν φαίνεται κανένα' 365
ὅτ' εἶναι ἀπέξω κοφτεροὶ θράχοι, καὶ αὐτοῦ τὸ κύμα
γύρου ὄροντᾶ, καὶ γλυστερὴ κ' ἴσια ἀναβαίνει πέτρα.
καὶ πρὸς τὴν γῆν ἢ θάλασσα θαθειά ἴναι, οὐδὲ μ' ἀφίνει
στά δυό μου πόδια νὰ σταθῶ, τὸν κίνδυνον νὰ φύγω.
καὶ ὡς θγαίνω, κύμα φουσκωτὸ μὴν ἔλθη καὶ μὲ σπρώξῃ 370
ἐπάνω εἰς πέτρα ὄδοντερή, κ' ἡ ὄρμη μου πάη χαμένη.
καὶ ἂν κολυμπήσω παρακεῖ τὴν ἄκρη ἄκρη, ἴσως
ἀκρογιαλιές ἀπόσκεπες καὶ ἀράσματ' ἀπαντήσω,
φοβοῦμαι μὴν καὶ ἄλλη φορά μ' ἀρπάξ' ἢ τρικυμία,
καὶ εἰς τὸ ἰχθυοφόρο πέλαγος μὲ φέρῃ νὰ στενάξω, 375
ἢ καὶ ἀπολύση ἐπάνω μου θεὸς κανένα τέρας,
π' ἄμετρα τρέφει στοὺς θυθοὺς ἢ ἐνδοξὴ Ἀμφιτρίτη,
ὅτι γνωρίζω τὴν ὄργῃ, ποῦ μῶχει ὁ κοσμοσείστης».

Τοῦτα ἐνῶ ἐκεῖνος ἔζυαζε στά θάθη τῆς ψυχῆς του,
τρανὸ κύμα τὸν ἔφερε πρὸς τ' ἄγριο ἀκρογιαλί' 380
καὶ θᾶγδερν' ὄλος, θᾶσπαιε καὶ ὄλα τὰ κόκκαλά του,
ἐὰν δὲν τὸν ἐδίδαχνεν ἢ γλαυκομιάτ' Ἀθήνη·
μὲ τὰ δυὸ χέρια τ' ἄρπαξε τὴν πέτρα, καὶ βογγῶντας
κρατιόνταν, ὡς ποῦ ἐπέρασε τὸ μέγα ἐκεῖνο κύμα, 385
κ' ἔτσι ἐφυλάχθη, ἀλλ' ἔγυρε μὲ ὄρμη τὸ κύμα ὀπίσω,
κ' ἔκρουσ', ἐπέταξεν αὐτὸν στὸ πλάτος τῆς θαλάσσης·
καὶ ὡς ὅτε, ἀπ' τὸ θαλάμι του ἂν σύρουν τ' ὄκταπόδι,
εἰς τὰ μαζάρια του κολλοῦν πυκνότατα χαλίκια,
ὄμοια στὲς πέτρες ἔμειναν ἀπ' τ' ἀνδρικά του χέρια

τὰ γδάρματα' τὸν σκέπασε τὸ μέγα κύμα' τότε
 390
 πάρωρα θὰ τελείωνεν ὁ ἄμιρος Ὀδυσσεάς,
 φρόνησιν ἂν δὲν τοῦ διδεν ἢ γλαυκομιμάτ' Ἀθήνη'
 ἀπ' ἓνα κύμα τῶν πολλῶν, ποῦ στήν στεριά θροντοῦσαν,
 ἐβγήκε, κ' ἔπλεε παρακεῖ, τήν γῆν κυττῶντας, ἴσως
 395
 ἀκρογιαλιές ἀπόσκεπες καὶ ἀράσματ' ἀπαντήσῃ .
 ἀλλ' ὅτ' ἔφθανε πλέοντας εἰς ποταμοῦ τὸ στόμα,
 ποῦ ἐκύλα ὠραιᾶ, κάλλιστος ἐκεῖ τοῦ ἐφάνη ὁ τόπος,
 χωρὶς πέτρες καὶ ἀνάνεμος' καὶ ἄμ' ἔνοιωσε ποῦ ἐκύλα,
 μέσα του εὐχῆθη. «Βασιλῆᾶ, εἰσάκου μ', ὅποιος εἶσαι'
 400
 σ' ἐσὲ τὸν πολυεύχeton προσπέφτω, ἀπὸ τὰ δάθη
 ὡς φεύγω τοὺς φοβερισμοὺς τοῦ σείστη Ποσειδῶνα,
 πρὸς τὸν περιπλανώμενον κ' οἱ ἀθάνατοι ἔχουν σέβας,
 καθὼς ἐγὼ εἰς τὸ ρεῦμα σου τῶρ' ἤλθα καὶ προσπέφτω
 στὰ γόνατά σου, ἀπ' τὰ πολλὰ τὰ πάθη ν' ἀνασάνω.
 405
 ἐλέησέ με, βασιλῆᾶ, καὶ ἱκέτης σου καυχιοῦμαι».

Πάραυτα ἐκεῖνος τὴν ροὴ παύει, κρατεῖ τὸ κύμα,
 ν' ἐμπρὸς τοῦ στρώνει σιγαλιά, καὶ σι' ἄνοιγμα τὸν σῶζει
 τοῦ ποταμοῦ' τὰ γόνατα καὶ τ' ἀνδρειωμένα χέρια
 λυγίζει αὐτός, ποῦ ἢ θάλασσα τὸν εἶχε καταβάλει.
 τὸ σῶμα του ὄλ' ἐπρήσκονταν' στὸ στόμα, εἰς τὰ ρουθούνια 410
 ἀνάβρυξ' ἄρμη, καὶ ἄπνευτος καὶ ἀμίλητος ἐκεῖνος
 κοίτονταν. καὶ ὀλιγοψυχιά τὸν πῆρε, ἀπὸ τὸν κόπο.
 καὶ ὡς πῆρε ἀνάσα, καὶ ἢ ψυχὴ στὰ στήθη του ἐσυνάχθη,
 ἀμέσως τότε τῆς θεᾶς ξεζώσθη τὸ μαγνάδι,
 καὶ που ἀλμιυρίζει ὁ ποταμὸς τ' ἀπέλυσε' στὸ ρεῦμα 415
 τ' ἄρπαξ' εὐθύς ἢ θάλασσα, κ' ἢ Ἰνώ γοργὰ ἐδέχθη
 στὰ χέρια τῆς' καὶ ἀφίνοντας ἐκεῖνος τὸ ποτάμι
 στὸν σχοῖνο πέφτει καὶ φιλεῖ τὴν γῆν τὴν σιτοδώρα.
 κ' ἔλεγε μὲ παράπονο στήν ἀνδρική ψυχὴ του'
 420
 «ὦμίε, καὶ τί θὰ πάθω; τί μοῦ μέλλεται στὸ τέλος;
 κ' ἐὰν τὴν ἄγρια νυκτιὰ περάσω στὸ ποτάμι,
 ἢ πάχνη μήπως ἢ κακὴ καὶ ἢ μαλακὴ δροσιά

μ' ἀπονεκρώσουν τὴν ψυχὴ, πού 'ναι μισοδουσιμένη
 καὶ αὔρα ψυχρὴ τὸ χάραγμα ἀπ' τὸ πτοάμι πνέει.
 καὶ ἂν πάλι εἰς ράχην ἀνεβῶ, καὶ στὸν κατάσκιο λόγγο 425
 ἀναπαυθῶ μὲς τὰ πυκνὰ δενδρούλια, ἂν ξεκρυώσω,
 καὶ ξεκουράσω, καὶ γλυκὸς ὁ ὕπνος μὲ νικήσῃ,
 θεριά φοβοῦμαι μὴ μ' εὔροῦν καὶ μὲ κατασπαράξουν».

Καὶ τοῦτο συμφερότερο τοῦ ἐφάνη' πρὸς τὸ δάσος
 ἐκίνησε, καὶ τόβρηκεν εἰς τὸ νερὸ πλησίον, 430
 σ' ἀνοικτὸν τόπον ἔσκυψε κάτω ἀπὸ δυὸ δενδρούλια
 ὁμόρριζα, καὶ τό να ἐληγά, καὶ τ' ἄλλο ἦταν ἀγρίλι'
 κεῖ μέσα οὐτ' ἄνεμοι φυσοῦν μὲ τὴν ὑγρὴ πνοή τους,
 οὔτε τοῦ ἡλιοῦ ποτ' ἔφθασαν οἱ φωτεινὲς ἀκτίνες,
 οὔτε ἡ βροχὴ τὰ ἔσπασε' τόσο πυκνὰ πλεγμένα 435
 ἦσαν μαζί. κ' ἐσύρθηκε σ' ἐκεῖν' ὁ Ὀδυσσεάς,
 κ' εὐθὺς στρώσιν ἐστοίθασε πλατεῖα μὲ τὰ δυὸ χέρια
 ἔτ' ἦσαν φύλλα περισσὰ χυμέν' αὐτοῦ, π' ἀρκοῦσαν
 νὰ φυλαχθοῦν ἄνθρωποι δυὸ καὶ τρεῖς σ' ὦρα χειμῶνος,
 καὶ ἂν φῶχος ἔπνεε δριμύ' τὰ εἶδε κ' ἐχάρη ὁ θεῖος 440
 ὁ ἄνδρας ὁ πολὺπαθος, καὶ τοῦ σωροῦ στὴν μέση
 ἐπλάγιασε κ' ἐπάνω του ἔχυσε φύλλα πλῆθος.
 καὶ πῶς δαυλὸν κρύδει τινὰς στὴν μαύρη στάκτι, σ' ἄκρη
 ἐξοχική, παντέρημη, νὰ σώσῃ τῆς φωτίας
 τὸν σπόρον, ὅπως μὴ διασθῆ ἀπ' ἀλλαχοῦ ν' ἀνάψῃ, 445
 ὅμοια σκεπάσθη καὶ ὁ Ὀδυσσηᾶς μὲ φύλλα κ' ἡ Ἀθήνη
 ὕπνο στὰ μάτια τοῦ σταξεν, ὅπως τὸν ἐλαφρώσῃ
 ἀπὸ τὸ θαρὺ κούρασμα, κλειῶντας τὰ βλέφαρά του.

Μετάφρασις I. Πολυλά

ΗΣΙΟΔΟΥ ΘΕΟΓΟΝΙΑ

Ο ΚΑΤΩ ΚΟΣΜΟΣ

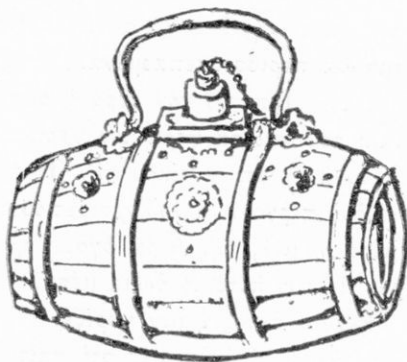
Ἐκεῖ βαθιὰ τῆς μαύρης γῆς, τοῦ σκοτεινοῦ Ταρτάρου,
ἔκει τάσπερωτοῦ οὐρανοῦ καὶ τάρτυγγήτου πόντου
οἱ ρίζες καὶ τὰ πέρατα κατὰ σειρὰν εἷν' ἔλων,
μαυρόκλειστα κι ὀλόμουχλα, ποῦ κ' οἱ θεοὶ μισοῦσι.
Χάσμα μεγάλο ἀνοίγεται κι οὐδὲ και σ' ἓνα χρόνον 5
στήν ἄκρη φθάνεις, μιὰ φορά σὰν μπῆς μέσα στὲς πόρτες.
Ἐδῶ κ' ἔκει ἀλλεπάλληλη τραβᾷ σε ἀνεμοζάλη
κ' εἶναι φρικτὸ καὶ γιὰ θεοὺς νὰ ἴδουν τὸ χάος τοῦτο.
Καὶ τῆς Νυκτὸς τῆς σκοτεινῆς ἔκει τὰ σπίτια στέκουν 10
μὲ σύννεφα κατὰμαυρα περισσοσκεπασμένα.
Μπρὸς τῶν ὁ γυῖὸς τοῦ Ἰαπετοῦ τὸν οὐρανὸ βαστάζει,
ὀρθός, μὲ τὸ κεφάλι του καὶ τὰ γερά του χέρια.
Ἐκεῖ κ' ἡ Νύχτα συναντᾷ ἀπ' ἀντίκρου τὴν Ἡμέρα
σὰν τὸ κατῶφλι οἱ δυὸ περνοῦν, ἀλληλοχαιρετιοῦνται.
Σὰν κατεβαίνει μέσα ἢ μιὰ, τὴν θύρα ἐγαίν' ἢ ἄλλη 15
κι ἀντάμα δὲν ἔχει τίς δυὸ ποτὲ τὸ δῶμα μέσα,
τὶ πάντ' ἀπὸ τὸν θάλαμον ἐκτὸς ἢ μιὰ γυρίζει
περιδιαβάζοντας τὴν γῆ κ' ἢ ἄλλη μὲς στὸ σπίτι
πότε γὰ φθάσῃ καρτερεῖ τοῦ δρόμου τῆς ἢ ὥρα.
Κ' ἢ μιὰ κρατεῖ γιὰ τοὺς θνητοὺς τὸ φῶς, τὸ παντοσκόπο 20
τὸν Ὕπνο ἢ δεύτερη βαστᾷ, τ' ἀδέρφι τοῦ Θανάτου,
ἢ μαύρη Νύχτα μὲ πυκνὴ νεφέλη καλυμμένη.
Ἐκεῖ τῆς Νύκτας τὰ παιδιὰ τὴν κατοικίᾳ των ἔχουν,
Ὕπνος καὶ Θάνατος, θεοὶ μεγάλοι, ποῦ ποτὲ του 25

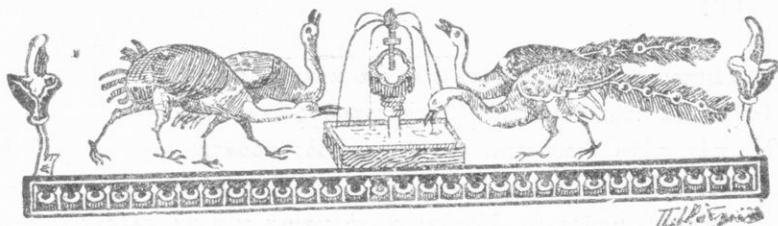
ὁ λαμπρὸς Ἥλιος μὲ χρυσῆς ἀκτῖνες δὲν τοὺς βλέπει
οὔτε ἅμα θῆγῃ στὸν οὐρανόν. οὔτ' ἅμα κατεβαίνει.

Ὁ ἓνας τῶν καὶ τὴν στερεὰ καὶ τοῦ γυαλοῦ τὰ νῶτα
περιδιαβάξει· τὰ ἥσυχος, γλυκὺς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους·
μὰ τᾶλλου σίδηρο ἢ καρδιά, χαλκὸς εἶναι τὰ στήθη!
κι ὄντινα πιάσῃ ἀπ' τοὺς θνητοὺς ἀνθρώπους, τὸν κατέχει
κι εἶναι καὶ στοὺς ἀθάνατους ἐχθρὸς καὶ μισημένος.

30

Μετάφρασις Σίμου Μενάρδου

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ

ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μικρὸς κι' ὁ Ἀλέξης ὁ ἀντρειωμένος
 καὶ τὸ μικρὸ Βλαχόπουλο, ὁ καστροπολεμίτης
 ἀντάμα τρῶν καὶ πίνουνε καὶ γλυκοκουβεντιάζουν
 κι' ἀντάμα ἔχουν τοὺς μαύρους τῶν στὸν πλάτανο δεμένους.

Τοῦ Κώστα τρῶει τὰ σίδερα, τ' Ἀλέξη τὰ λιθάρια 5
 καὶ τοῦ Μικροῦ Βλαχόπουλου τὰ δέντρα ξερριζώνει.
 Κ' ἐκεῖ πού τρῶγαν κ' ἔπιναν καὶ πού χαροκοπούσαν,
 πουλάκι πῆγε κ' ἔκατσε δεξιὰ μεριά στὴν τάβλα.
 Δὲν κελαῖδουσε σὰν πουλί, δὲν ἔλεε σὰν ἀηδόνι,
 μὸν ἔλαλουσε κ' ἔλεγεν ἀνθρωπινὴ κουβέντα. 10
 «Ἔσεῖς τρῶτε καὶ πίνετε καὶ λιανοτραγουδάτε,
 καὶ πίσω σὰς κουρσεύουν Σαρακηνοὶ κουρσάροι.
 Πῆραν τ' Ἀλέξη τὰ παιδιά, τοῦ Κώστα τὴ γυναῖκα,
 καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴν ἀρραβωνιασμένη».

Ὅστε νὰ στρώση ὁ Κωνσταντῆς καὶ νὰ σελλῶση ὁ Ἀλέξης 15
 εὐρέθη τὸ Βλαχόπουλο σ' τὸ μαῦρο καθαλλάρης.
 «Γιὰ σύρε σὺ Βλαχόπουλο σ' τὴ βίγλα νὰ διγλίση»
 ἂν εἶν' πενήντα κ' ἑκατό, χύσου, μακέλληφέ τους,
 κι' ἂν εἶναι περισσότεροι, γύρισε μίλησέ μας.
 Ἐπῆγε τὸ Βλαχόπουλο στὴ βίγλα νὰ διγλίση. 20
 Βλέπει Τουρριά, Σαρακηνοὺς κι' Ἀράπηδες κουρσάρους

οὐ κάμποι πρασινίζουνε, τὰ πλάγια κοκκινίζουνε:
 ἄρχισε νὰ τοὺς διαμετρήῃ, διαμετρημοὺς δὲν εἶχαν.
 Νὰ πάῃ πίσω ντρέπεται, νὰ πάῃ ἔμπρὸς φοβάται.
 Σκύθει φιλεῖ τὸ μαῦρο του, στέκει καὶ τὸν ρωτάει 25
 «Δύνεσαι, μαῦρε μ', δύνεσαι σ' τὸ γαῖμα γιὰ νὰ πλέξῃς ;»
 —Δύνομαι, ἀφέντη, δύνομαι σ' τὸ γαῖμα γιὰ νὰ πλέξω,
 κι' ὅσους θὰ κόψῃ τὸ σπαθὶ τόσους θενὰ πατήσω.
 Μόν' δέσε τὸ κεφάλι σου μ' ἓνα χρυσὸ μαντήλι,
 μὴν τύχῃ λάκκος καὶ ριχτῶ καὶ πέσῃς ἀπ' τῆ ζάλη. 30
 —Σαῖτες μου Ἀλεξαντριανές, καμιὰ νὰ μὴ λυγίσῃ,
 καὶ σὺ σπαθὶ μου δαμασκί, νὰ μὴν ἀποστομώσῃς.
 Βόηθα μ', εὐχὴ τῆς μάννας μου καὶ τοῦ γονιοῦ μου θλόγια,
 εὐχὴ τοῦ πρώτου μ' ἀδερφοῦ, εὐχὴ καὶ τοῦ στερνοῦ μου.
 Μαῦρε μου, ἄντε νᾶμπουμε, κι ὅπου ὁ Θεὸς τὸ θγάλη! 35
 Στὰ ἔμπα του μπῆκε σὰν αἰτός, σ' τὰ ἔθγα σὰν πετρίτης·
 σ' τὰ ἔμπα του χίλιους ἔκοψε, σ' τὰ ξέθγα δυὸ χιλιάδες,
 καὶ στὸ καλὸ τὸ γύρισμα κανένα δὲν ἀφήνει.
 Πῆρε τ' Ἀλέξη τὰ παιδιὰ, τοῦ Κώστα τῆ γυναῖκα,
 καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴν ἀρραβωνιασμένη. 40
 Προσγωνατίζει ὁ μαῦρος του καὶ πίσω του τοὺς παίρνει
 Στὸ δρόμο ὅπου πήγαινε σέρνει φωνὴ περίσσια.
 «Ποῦ εἶσαι, ἀδερφέ μου Κωνσταντῆ κι Ἀλέξη ἀντρειωμένε;
 ἂν εἶστε ἔμπρὸς μου φύγετε κι ὀπίσω μου κρυφθῆτε,
 τί θλόωσαν τὰ μάτια μου, μπροστὰ μου δὲ σὰς βλέπω, 45
 καὶ τὸ σπαθὶ μου ἔρράγισε, κόβοντας τὰ κεφάλια,
 κι' ὁ μαῦρος λιγοκάρδισε πατώντας τὰ κουφάρια».

(Ἀκριτικόν)

ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΩΡΙΑΣ

Ὅσα κάστρα κι' ἂν εἶδα καὶ περπάτησα,
 σὰν τῆς Ὁριάς τὸ κάστρο δὲν ἐλόγιασα.
 Κάστρο θεμελιωμένο, κάστρο ξακουστό,

σαράντα ὄργανιές τοῦ ψήλου, δώδεκα πλατύ,
 μολύδι σκεπασμένο, μαρμαροχυτό,
 μὲ πόρτες ἀτσαλένιες κι' ἄργυρᾶ κλειδιά,
 καὶ τοῦ γιαλοῦ ἢ πόρτα στράφτει μάλαμα.
 Τοῦρκος τὸ τριγυρίζει χρόνους δώδεκα,
 δὲν μπορεῖ γὰ τὸ πάρη τὸ ἐρημιόκαστρο,
 Κι' ἓνα σκυλί τουρκάκι, μιᾶς Ρωμιᾶς παιδί,
 στὸν ἀμιρᾶ του πάει καὶ τὴν προσκυνάει.

«Ἀφέντη μ' Ἀμιρᾶ μου καὶ σουλτᾶνε μου,
 ἂν πάρω ἐγὼ τὸ κάστρο τί εἶν' ἡ ρόγα μου;

—Χίλια ἄσπρα τὴν ἡμέρα κι' ἄλογο καλό,
 καὶ δυὸ σπαθιά ἀσημένια γιὰ τὸν πόλεμο.

15

—Οὐδὲ τᾶσπρα σου θέλω κι' οὐδὲ τὰ φλουριά,
 οὐδὲ καὶ τᾶλογό σου κι' οὐδὲ τὰ σπαθιά,
 μόν' θέλω γὼ τὴν κόρη, πού ναι σ' τὰ γυαλιά.

—Ὡσὰν τὸ κάστρο πάρης, χάρισμα κι' αὐτή».

Πράσινα ροῦχα θγάζει, ράσα φόρεσε.

20

Τὸν πύργο πύργο πάει καὶ γυροβολάει,
 στὴν πόρτα πάει στέκει καὶ παρακαλεῖ.

«Γιὰ ἄνοιξε, ἄνοιξε πόρτα, πόρτα τῆς Ὁριᾶς,
 πόρτα τῆς μαυρομάτας τῆς Βασιλίσσας.

—Φεύγα ἀπ' αὐτοῦ, θρὲ Τοῦρκε, θρὲ ἀντίχριστε

25

—Μὰ τὸ Σταυρό, κυρά μου, μὰ τὴν Παναγιά,
 ἐγὼ δὲ εἶμαι Τοῦρκος, οὐδὲ Κόνιαρος.

εἶμαι καλογεράκι ἀπ' ἀσκηταριό.

Δώδεκα χρόνους ἔχω ὅπ' ἀσκήτευα,

χορτάρι ἐβοσκοῦσα σὰν τὸ πρόβατο,
 κι' ἤρθα γὰ πάρω λάδι γιὰ τὶς ἐκκλησιές.

30

Γιὰ ἀνοίξετέ μου νά μπω τοῦ θαρόμοιρου.

—Νὰ ρίξουμε τσιγγέλια νά σε πάρουμε,

—Τὰ ράσα μου εἶναι σάπια καὶ ξεσκίζονται.

—Νά ρίξουμε τὸ δίχτυ νά σέ πάρουμε.
—Εἶμαι ἀπὸ τὴν πείνα κ' ἀντραλίζουμαι».

35

Γελάστηκε μιὰ κόρη, πάει, τὸν ἀνοιξε.

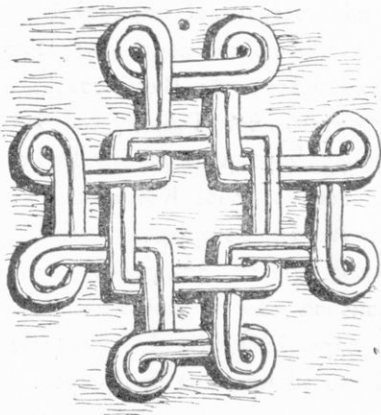
“Ὅσο ν' ἀνοιξῆ ἡ πόρτα, χίλιοι ἐμπήκανε
κι' ὅσο νὰ μισανοίξῃ, γέμισ' ἡ αὐλή.

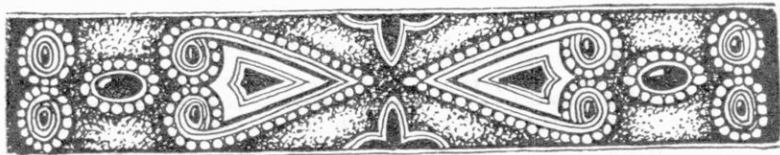
“Ὅλοι χυθῆκαν στᾶσπρα, ὅλοι σ' τὰ φλουριά,
καὶ κείνος σ' τὴν κόρη, πού 'ναι σ' τὰ γυαλιά.

40

Κ' ἡ κόρη ἀπὸ τὸν πύργο κάτω πέταξε,
μῆτε σὲ πέτρα πέφτει, μῆτε σὲ κλαριά,
παρὰ σὲ Τούρκου χέρια καὶ ξεψύχησε.

(Ἀκριτικόν)

Γ'. ΔΗΜΟΤΙΚΑ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΛΕΦΤΗ

Παιδιά, σὰν θέτε λεβεντιά καὶ κλέφτες νὰ γενήτε,
νεμένα νὰ ρωτήσετε νὰ σὰς ὁμολογήσω
τῆς κλεφτουριάς τὰ θάσανα καὶ τῶν κλεφτῶν τὰ ντέρτια.
Μαύρη ζωὴ ποὺ κάνουμε ἔμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες!
Ποτὲ μας δὲν ἀλλάζουμε καὶ δὲν ἀσπροφοροῦμε
ὀλημερίς σ' τὸν πόλεμο, τὴν νύχτα καραουλί.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα σ' τοὺς κλέφτες καπετάνιος.
Ζεστό ψωμί δὲν ἔφαγα, δὲν πλάγιασα σὲ στρῶμα,
τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα, τοῦ ὕπνου τὴ γλυκάδα,
τὸ χέρι μου προσκέφαλο καὶ τὸ σπαθί μου στρῶμα.

(Δημοτικὸν)

Ο ΓΕΡΟ—ΚΛΕΦΤΗΣ

Σαράντα παλληκάρια ἀπὸ τὴ Λειβαδιά,
καλὰ κι' ἄρματωμένα πᾶνε γιὰ κλεψιά,
πᾶνε γιὰ νὰ πατήσουν τὸ Καλὸ Χωριὸ
πᾶνε καὶ γιὰ νὰ κάψουν χῶρες καὶ νησιά.
Κάνα δὲν ἔχουν πρῶτον καὶ τρανύτερο
γυρεύουν ἕνα γέρο γιὰ τὴν ὀρμηγιά,
ἐπῆγαν καὶ τὸν θρῆκαν σὲ θαθεῖα σπηλιὰ
ὀπλοῦνε τὰσῆμι κ' ἔφτειανε κουμπιά
«Γεῖά σου, χαρά σου, γέρο.—Καλὸ στὰ παιδιά,

καλὸ στὰ παλληκάρια, τὰ κλεφτόπουλα.

10

—Σήκου νὰ βγοῦμε, γέρο, κλέφτες σ' τὰ δουνά.

—Δὲν ἤμπορῶ, παιδιὰ μου, γιατί' ἐγέρασα.

Περάστε ἀπ' τὴ στάνη καὶ τὰ πρόβατα

καὶ πάρτε τὸν ὑγιό μου τὸ μικρότερο,

πῶχει λαγοῦ ποδάρι, δράκου δύναμη

ξέρει τὰ μονοπάτια καὶ τὰ σύρματα

ξέρει καὶ τὰ λημέρια, ποῦ λημέριαζα,

ξέρει τίς κρύες θρύσες, πῶπινα νερό,

ξέρει τὰ μοναστήρια, πῶπαιρνα φωμί,

ξέρει καὶ τίς τρύπες, ἔπου κρύβοιμον.

Αὐτοῦ μπροστὰ ποῦ πάτε, σ' τὸ Καλὸ Χωριό,

τώρα μὴ σᾶς μεθύσουν καὶ σᾶς πιάσουνε,

καὶ σ' τὸν κατῆ σᾶς πᾶνε, σᾶς κρεμάσουνε».

Τοῦ γέρου τὴν ὀρμήγεια τὴν ξεχάσανε,

ἐπῆγαν καὶ μεθύσαν καὶ τοὺς πιάσανε.

35

Σὰν τ' ἄκουσε κι' ὁ γέρος χαμογέλασε,

κουμπούρια ξεκρεμάει κι' ἀρματώνεται.

Στὸ δρόμο ποῦ πηγαίνει βρίσκει: τὸν πασαΐ

«Ὁρα καλή, πασαΐ μου καὶ Τοῦρκο κριτή,

Νὰ βγάλῃς τὰ παιδιὰ μου ἀπ' τὴ φυλακή».

(Δημοτικὸν)

ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΗΛΙΟΝΗ

(Περί τὸ 1750).

Τρία πουλάκια κάθονται σ' τὴ ράχη σ' τὸ λημέρι
τὸ νὰ τηράει τὸν Ἄλμυρό, τᾶλλο κατὰ τὸ Βάλτο,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο, μοιρολογαίει καὶ λέει:

Κύριε μου, τί νὰ γένηκεν ὁ Χρῆστος ὁ Μηλιόνης;

Οὐδὲ σ' τὸ Βάλτο φάνηκε, οὐδὲ σ' τὴν Κρύα Βρύση.

5

Μᾶς εἶπαν πέρα πέρασε κ' ἐπῆγε πρὸς τὴν Ἄρτα,

κ' ἐπῆρε σκλάβο τὸν κατῆ μαζὶ μὲ δυὸ ἀγάδες.

Κι ὁ μουσελίμης τ' ἄκουσε, βαριά τοῦ κακοφάνη.
 Τὸ Μαυρομάτην ἔκραξε καὶ τὸ Μουχτάρ Κλεισοῦρα'
 «Ἐχει, ἂν θέλετε φωμί, ἂν θέλετε πρωτάτα, 10
 τὸ Χρῆστο νὰ σκοτώσετε, τὸν καπετὰν Μηλιόνη.
 Τοῦτο προστάζει ὁ βασιλιάς καὶ μῖστειλε φερμάνι».
 Παρασκευὴ ξημέρωσε, ποτὲ μὴν εἶχε φέξει!
 κι' ὁ Σουλεϊμάνης στάλθηκε νὰ πάγη νὰ τὸν εὔρη.
 Στὸν Ἀλμυρὸ τὸν ἔφτασε κ' ὡς φίλοι φιληθῆκαν. 15
 Ὀλονοκτὶς ἐπίνανε ὅσο νὰ ξημερώση.
 Καὶ ὅταν ἔφεξε ἡ αὐγὴ πέρασαν σ' τὰ λημέρια.
 Κι' ὁ Σουλεϊμάνης φώναξε τοῦ Καπετὰν Μηλιόνη.
 «Χρῆστο, σὲ θέλει ὁ βασιλιάς, σὲ θέλουν κι' οἱ ἀγάδες.
 — Ὅσο ἂν ὁ Χρῆστος ζωντανός, Τούρκους δὲν προσκυνάει!» 20
 Μὲ τὸ τουφέκι τρέξανε ὁ ἕνας νὰ φάῃ τὸν ἄλλο.
 Φωτιὰν ἔδωκαν σ' τὴ φωτιά, κ' ἔπεσαν εἰς τὸν τόπο.

(Δημοτικὸν)

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Μὲ γέλασε ἡ χαραυγὴ, τᾶστρι καὶ τὸ φεγγάρι.
 καὶ ἐγγῆκα νύχτα σ' τὰ βουνά, ψηλά στὰ κορφοβούνια.
 Ἄκω τὸν ἄνεμο καὶ ἠχᾶ, μὲ τὰ βουνὰ μαλῶνεια.
 «Νῆσεις βουνά, ψηλά βουνά, καὶ σεῖς κοντοραχοῦλες,
 τί ἔχετε ποῦ μαλῶνετε, τί ἔχετε ποῦ χτρευῶστε ;
 Μὴ σᾶς θαραίνουν τὰ νερά καὶ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια ;
 — Δὲ μᾶς θαραίνουν τὰ νερά καὶ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια,
 παρ' μᾶς θαραίν' ἡ Κλεφτουριά, οἱ Κολοκοτρωναῖοι.»

(Δημοτικὸν)

ΤΟΥ ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ

(Περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος).

Στὸν πάτο τὸν Κεράσοδο ὄξ' ἀπ' τὸ Μεσολόγγι
 Ὁ Μπουκουβάλας πολεμᾷ μὲ χίλιους πεντακόσιους
 Κ' ἓνα πουλάκι φώναξεν ἀπὸ φιλὸ κλαράκι
 «Πάψε, Γιάννη, τὸν πόλεμο, πάψε καὶ ντουφέκι,
 Νὰ κατακάτῃ ὁ κορνιαχτός, νὰ μετρηθῇ τ' ἀσκέρι».
 Μετροῦντ' οἱ Τούρκοι τρεῖς φορές καὶ λείπουν πεντακόσιοι.
 Στερνὰ μετροῦντ' οἱ Χριστιανοὶ καὶ τς' ἔλειπ' ὁ Γιαννάκης,
 Νὰ κι ὁ Γιαννάκης πόρχεται ἔπο μὲς ἀπὸ τοὺς Τούρκους
 Μὲ τ' ἄλογό του παίζοντας, μὲ τὸ σπαθὶ θαμμένο.

(Δημοτικὸν)

ΤΟΥ ΛΙΑΚΟΥ

(Τέλη 18ου αἰῶνος)

Τρία πουλάκια κάθονται μὲς σ' τὸ Γερακοβούνι,
 τὸ νὰ τηράει τὸν Ἀρμυρό, τ' ἄλλο κατ' τὸ Ζητοῦνι,
 τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μοιρολογαίει καὶ λέει
 —«Ὁ Λιάκος τί νὰ γίνηκε φέτο τὸ καλοκαίρι,
 νὰ βγῆ σ' τῆς Γούρας τὰ βουνά, νὰ βγῆ κατ' τὸ Ζητοῦνι 5
 νὰ χαρατζώσῃ τὰ χωριά κι' ὄλο τὸ Βιλαέτι;»
 Ὁ Λιάκος ἀποκλείστηκε σ' τὸ Μπούμηλο σ' τῆ ράχη.
 Πολλὴ Τουρκιὰ τὸν πλάκωσε, Κονιάραι κι' Ἀρβανίτες.
 «Προσκύνα, Λιάκο, τὸν πασᾶ, προσκύνα τὸ Βεζύρη,
 νὰ σοῦ χαρίσῃ τῆ ζωῆ, δερβέναγας νὰ γίνῃς». 10
 —Ὅσο ν' ὁ Λιάκος ζωντανός, πασᾶ δὲν προσκυνάει,
 πασᾶ ἔχει ὁ Λιάκος τὸ σπαθὶ, βεζύρη τὸ ντουφέκι».

Κι' ἀρχίσανε τὸν πόλεμο τὰ βροντερὰ ντουφέκια.
 Μέρα καὶ νύχτα πολεμοῦν, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες
 κι' ὁ Λιάκος ἔτρεξεν ὀμπρὸς μὲ τὸ σπαθὶ στὸ στόμα. 15
 Φεύγουν Κονιάραι ἀπὸ μπροστά, φεύγουν κ' οἱ Ἀρβανίτες.
 Κλαίουν οἱ Ἀρβανίτισσες σ' τὰ μαῦρα φορεμένες,
 κι' ὁ Βελη γκέκας γύρισε σ' τὸ αἷμα του πνιγμένος,
 κι' ὁ Μουσταφᾶς λαβώθηκε σ' τὸ γόνα καὶ σ' τὸ χέρι.

(Δημοτικόν)

ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΟ

1

Τρία μπαϊράκια φαίνονται ἑποκάτω ἀπὸ τὸ Σοῦλι.
 Τὸ ἕνα ἕνα τοῦ Μουχτάρ πασσᾶ, τᾶλλο τοῦ Σελιχτάρη,
 Τὸ τρίτο τὸ καλύτερο εἶναι τοῦ Μήτσου Μπόνου.
 Μιά παπαδιά τ' ἀγνάντεψε ἀπὸ ψηλὴ ραχοῦλα.
 «Ποῦστε τοῦ Λάμπρου τὰ παιδιά, ποῦστε νοὶ Μποτσαρέοι :
 Ἀρβανιτιά μᾶς πλάκωσε, θέλει νὰ μᾶς σκλαβώσῃ.
 Ἄς ἔρτουν οἱ ἀλλόπιστοι, τίποτε δὲν μᾶς κάνουν.
 Ἄς ἔρτουν πόλεμο νὰ ἴδου, καὶ Σουλιωτῶν τουφέκια,
 Νὰ μάθουν Λάμπρου τὸ σπαθί, Μπότσαρη τὸ τουφέκι,
 Τ' ἄρματα τῶν Σουλιώτισσων, τῆς ξακουσμένης Χαΐδως».
 Κι' ὁ Κουτσονίκας φώναξεν ἀπὸ τὸ μετερίζι:
 «Παιδιά, σταθῆτε στέρεα, σταθῆτε ἀντρειωμένα, 5
 Γιατ' ἔρχεται ὁ Μουχτάρ πασσᾶς μὲ δώδεκα χιλιάδες».
 Ὁ πόλεμος ἀρχίνησε κι' ἀναψαν τὰ τουφέκια.
 Τὸν Ζέρβα καὶ τὸν Μπότσαρη ἐφώναξε ὁ Τζαβέλας.
 «Παιδιά μ', ἦρθ' ὥρα τοῦ σπαθιοῦ κι' ἄς πάψῃ τὸ τουφέκι».
 Κι' ὅλοι ἐπίασαν καὶ σπάσανε τὶς θήκες τῶν σπαθιῶν τους 10
 Τοὺς Τούρκους βάζουνε μπροστά, τοὺς θάνουν σὰν κριάρια.

Ἄλλοι ἔφευγαν κι' ἄλλοι ἔλεγαν· «Πασσᾶ μου, ἀνάθεμά σε
 Μέγα κακὸ μᾶς ἔφερες τοῦτο τὸ καλοκαίρι,
 Ἐχάλασες τόση Τουρκιά, σπάιδες καὶ Ἀρβανίτες.
 Δὲν εἶναι δῶ τὸ Χόρμοδο, δὲν εἶναι ἡ Λαμποβίτσα, 15
 Ἐδῶ εἶν' τὸ Σοῦλι τὸ κακό, ἐδῶ εἶν' τὸ κακοσοῦλι.
 Ποῦ πολεμοῦν μικρὰ παιδιὰ, γυναῖκες σὰν τοὺς ἄντρες,
 Ποῦ πολεμάει ἡ Τζαβέλαινα σὰν ἄξιο παλληκάρι.»

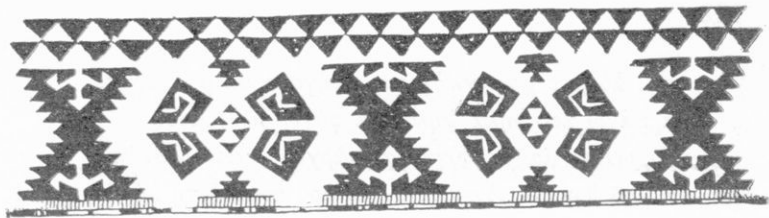
(Δημοτικόν)

ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗ

(Ἰούλιος 1822)

Φύσα, μαίτρο δροσερὲ κι ἀέρα τοῦ πελάγου
 νὰ πᾶς τὰ χαιρετίσματα στοῦ Δράμαλη τῆ μάνα.
 Τῆς Ρούμελης οἱ μπέηδες, τοῦ Δράμαλη οἱ ἀγάδες
 στὸ Δερβενάκι κοίτονται, στὸ χῶμα ξαπλωμένοι.
 Στρῶμά χουνε τὴ μαύρη γῆς, προσκέφαλο λιθάρια
 καὶ γι' ἀπανωσκεπάσματα τοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμπη.
 Κι ἔνα πουλάκι πέρασε καὶ τὸ συγγορωτᾶνε:
 «Πουλί, πῶς πάει ὁ πόλεμος, τὸ κλέφτικο ντουφέκι;»
 —«Μπροστὰ πάει ὁ Νικηταρᾶς, πίσω ὁ Κολοκοτρώνης,
 καὶ παραπίσω οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ σπαθιά στὰ χέρια».
 Γράμματα πᾶνε κι ἔρχονται στῶν μπέηδων τὰ σπίτια.
 Κλαῖνε τ' ἀχούρια γι' ἄλογα καὶ τὰ τζαμιὰ γιὰ Τούρκους,
 κλαῖνε μανούλες γιὰ παιδιὰ, γυναῖκες γιὰ τοὺς ἄντρες.

(Δημοτικόν)

Δ'. ΝΕΩΤΕΡΑ

Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ

Ἔσεῖς ὅπου τὸν εἶδατε φηλά στὰ κορφοδούνια,
σταυραῖτοι καὶ πέρδικες, ξεφτέρια, χελιδόνια,
ἐλάτε νὰ τοῦ στήσετε τραγοῦδι μοιρολόγι.

Τὸν Κατσαντώνη πιάσανε, κλάψτε, πουλιά μου, κλάψτε.

Ἔνας παπᾶς τὸν πρόδωκε! Μαχαίρι νὰ τοῦ γένη
ἢ κοινωνιὰ πὺ τῷ θάψῃ τ' ἀφωρεσμένο στόμα,
θηλιά κι ἀστρίτης στὸ λαϊμὸ τ' ἅγιο του πετραχήλι.
νὰ μὴ βρεθῆ πνευματικὸς νὰ τὸν ξομολογήσῃ
κι' ἀγαπημένα δάχτυλα τὰ μάτια του νὰ κλείσουν!

Τὸ γκαρδιακὸ τ' ἀδέρφι του, ὁ Γεώργος ὁ Χασιώτης,
ἐξυπνος ἀκουρμαίνεται, κοιμᾶτ' ὁ Κατσαντώνης.

Ἦ εὐλογία τὸν ἔφησεν, ἢ θέρμη τὸν ἀνάπτει.

Εὐπν', ἀδερφέ μου, ξύπνησε στὸν ὄμο νὰ σὲ πάρω'
πλακώσανε οἱ Διάπηδες καὶ θὰ μᾶς πιάσουν σκλάβους.

—Τρέχ', ἀδερφέ μου, γλύτωσε, μὴ μὲ ψυχοπονιέσαι.

Κι ἂν μ' ἀγαπᾶς καὶ πιθυμᾶς νὰ πάω φχαριστημένος,
κόψε μου τὸ κεφάλι μου, μὴ μοῦ τὸ πάρ' ὁ Ἀράπης,
καὶ φέρτο πάνω στ' Ἄγραφα, καὶ διάλεξ' ἓνα θράξο,
καὶ δῶσε του νὰ τὸ φορῆ, κορφὴ του νὰ τὸ κάμη,
νὰ τὸ φορῆ νὰ τὸ βαστᾶ σὰν περικεφαλαία.

Ἔλ' ἀδερφέ μου, γλήγορα, γλήγορα νὰ μὲ κόψῃς,
 νὰ πάγω κεῖ ψηλά ψηλά, νὰ φύγω δῶθε μέσα,
 νᾶρχωνται μαύρα σύγνεφα, νᾶρχωντ' ἀστροπελέκια
 νὰ μοῦ θυμᾶνε τὸν καπνὸ, νὰ μοῦ θυμᾶν' τὴ λάμψη
 τοῦ τουφεκιοῦ μου π' ὄρφανὸ στὰ χέρια σου θὰ μείνῃ.
 Νὰ τ' ἀγαπᾶς, νὰ τὸ φυλάς, νὰ τὸ χῆς σὰν ἀδέρφι.
 Ὁ Γιῶργος ἐκατάλαβε πὼς τ' ἀνεβαίν' ἡ θέρμη,
 τὸν ἄρπαξε στὸν ὄμο του κι ἀπ' τὴ σπηλιὰ πετιέται.
 Ἐπῆρε τὸν ἀνήφορο, στὸ ξάγναντο προβαίνει,
 ἐξῆντα βλέπει! Τσάμηδες ποὺ τὸν ἐκυνηγούσαν.
 Κάθε φορὰ ποὺ σίμωναν, ἔστεκε μετερίζι,
 τοῦ Κατσαντώνη τὸ κορμὶ κι ἄδιαζε τ' ἄρματά του.
 Χαρὰ στὴ μάνα πῶκαμε παιδιὰ τέτοια λιοντάρια.
 Ἔτσι κυνηγηθήκανε τὰ δυὸ πιστὰ τ' ἀδέρφια,
 ὅσο ποὺ βγήκε ὁ αὐγερινὸς κι ἀχνίσανε τ' ἀστέρια.
 Τότε λαβώθηκε βαριά ὁ Γιῶργος στὸ ποδάρι.
 καὶ τοὺς ἐπιάσαν ζωντανούς, στὰ Γιάννενα τοὺς φέραν

Καὶ μὴν αὐγὴ στὸν πλάτανο ποὺ ἀπὸ μικρὸ κλωνάρι
 ἐχόντρηγε κι ἐπλάτηγε, θυζαίνοντας τὸ αἶμα,
 τὴν ὥρα τους τὴν ὕστερη, βαριά σιδερωμένα
 τοῦ Βάλτου, τοῦ Ξερόμερου τὰ δυὸ θεριά προσμένουν.
 Χίλιων λογίωνε σύνεργα, δαυλιά, σφυρὶ κι ἀμόνι
 σκόρπια στὸ χῶμα θρῖσκονται κι ἐκείνοι τὰ τηρᾶνε.
 Ὁ Γιῶργος σὰν κι ἐδάκρυσε γιὰ τὸ γλυκὸ του ἀδέρφι.
 Τοῦ Κατσαντώνη μιὰ ματιὰ, κι ἐστρέφεψε τὸ δάκρυ.
 Κι ἐκεῖ ποῦ διηγούντανε τῶνα τ' ἀδέρφι στ' ἄλλο
 τὰ περασμένα νιάτα τους, τὴν κρύα τὴ δρουσοῦλα,
 τὸ φόβο τοῦ Ἀλήπασα, τοῦ Γκέκα τὴ λαχτάρια.
 ἔξαφν' ἀστράφτ' ἓνα σπαθὶ καὶ γέρνει ἓνα κεφάλι.
 «Χριστὸς ἀνέστη, πλάκωσε!» φωνάζ' ὁ Κατσαντώνης,
 κι ἓνα φιλή, στερνὸ φιλή ἀπὸ μακριὰ τοῦ ρίχνει.

Μές στά κλαριά τοῦ πλάτανου, μέσ στά χλωρά τὰ φύλλα
σάν νᾶταν στό λημέρι της, ἐκρύφτηκ' ἡ ψυχὴ του
κι ἐκοίταζε τὸν ἀδερφό πού τότε μαρτυρεῖουν

Δυὸ γύφτοι τὸν ἐστρώσανε δεμένονε στ' ἀμόνι
κι ἀρχίσανε μὲ τὸ σφυρί νὰ τότε πελεκᾶνε.
Σκλίθρες πετᾶν τὰ κόκκαλα, σκορπᾶνε τὰ μελούδια'
νεῦρα, κοιμμένα κρέατα σέρνονται σάν ξεσκλίδια,
καὶ κειθς τηραεὶ τὸν οὐρανὸ καὶ γλυκοτραγουδάει'

Χτυπάτε, πελεκᾶτε με'
σκυλιά, τὸν Κατσαντώνη
δὲν τὸν τρομάζ' Ἀλήπασας
φωτιά, σφυρί κι ἀμόνι!

Μιά ὥρα πελεκούσανε, τὰ χέρια του δειλιάζουν,
οἱ γύφτοι βαρεθθήκανε καὶ τὸ λαϊμὸ τοῦ κόδουν.
Ἄνοιγοκλειουσ' ὁ λάρυγγας, μαῦρο πετᾶ τὸ γαῖμα
καὶ μέσ τὸν κόκκινό του ἀφρό, μέσ' τῆ θραχνῆ γαργάρα
μισοκοιμμέν' ἀκούονται τοῦ τραγουδιοῦ τὰ λόγια:

Χτυπάτε, πελεκᾶτε με,
σκυλιά, τὸν Κατσαντώνη
δὲν τὸν τρομάζει Ἀλήπασας,
φωτιά, σφυρί κι ἀμόνι.

Ὁ πλάτανος σάν ἐνοιωσε στὴ ρίζα του τὸ αἶμα,
ἀλαίμαργα τὸ ρούφηξε νὰ μὴ τὸ πιῆ τὸ χῶμα,
κι ἐστοίχειωσε κι ἐθέριεψε κι ἀπλωσε τὰ κλωνάρια
τόσο χοντρά κι ἀτάραχα καὶ τόσο φουντωμένα,
πού τᾶβλεπ' ὁ Ἀλήπασας τῆ νύχτα στ' ὄνειρό του
κι ἐφώναζε κι ἐλάμπαζε μὴν ἔλθ' ἐκεῖν' ἡ μέρα
πού τὰ κλαριά τοῦ πλάτανου τὴν Πόλη θὰ πλακώσουν.

Ἄριστοτέλης Βαλαωρίτης

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Μέρα και νύκτα μελετᾷ
 ὁ βασιλιάς στὴν Πόλη
 νὰ κτίσῃ τὴν Ἁγιά Σοφιά.
 Σ' ὄλο τὸν κόσμο ἐρωτᾷ
 καὶ σχέδια φέρνουν ὄλοι,
 κτιστὰ ἢ μόνο ζωγραφιά.

Ὁ Ἀρχικτίστης ὀδηγᾷ
 καὶ ὁ ὑπουργὸς προτείνει
 ἐμπρὸς σὲ θρόνον ἀψηλὸ.
 Ὁ βασιλέας, αὐτὸς σιγαῶ,
 αὐτὸς μόνο δὲν κρίνει
 κανένα ἄξιο καὶ καλό.

Εἶναι ἡ Δύναμη ὁ Θεὸς
 καὶ ἡ Εὐμορφιά μονάχη,
 π' ἀντανακλᾶται σ' ὄλουνοῦς.
 Γι' αὐτὸ τοῦ πρέπει καὶ ὁ ναὸς
 δύναμη, κάλλος νάχη.
 νάν' ὅμοιος μὲ τοὺς οὐρανοῦς.

Ὅλ' οἱ μαστόροι σκυθρωποὶ
 καὶ ὄλ' οἱ μεγιστᾶνοι
 τὸν προσκυνοῦν γονατιστά.
 Κανεὶς δὲν ξέρει τί νὰ πῇ,
 κανένας πῶς νὰ κάνῃ
 τὴν ἐκκλησιὰ πού τοὺς ζητᾷ.

Κι όλονυχτίς σκυμμέν' ἔκει
 τὸ σχέδιο ποῦ προστάζει
 καθεῖς νὰ κάμῃ προσπαθεῖ.
 Εἰημέρωσεν ἡ Κυριακή,
 κανέννας δὲν ἀδειάζει
 νὰ πάγῃ νὰ λειτουργηθῇ.

Ἐκεῖ στήν πρωϊνὴ δροσιὰ
 θεωροῦν ἓνα τρικέρι
 κι ἀκοῦν γεροντικὴ λαλιά'
 Ἀπέλυσεν ἡ ἐκκλησιὰ
 κι ὁ Πατριάρχης φέρει
 τ' ἀντίδωρο στὸ βασιλιά.

Σκύβ' ἀπ' τὸ θρόνο καὶ φιλᾷ
 τὸ χέρι ποῦ τοῦ δίδει
 Τὸ ὕψωμα καὶ τὴν εὐχή.
 Μὰ κεῖ, δὲν ἔπιασε καλά,
 τοῦ πέφτ' ἓνα ψιχίδι
 σὲ λεοντόδερμα παχύ.

Τὸ σκῆπτρ' ἀφήκε στὴ στιγμή,
 τὸ θρόνο ἔχ' ἀφήσει
 καὶ νὰ τὸ εὔρη προσπαθεῖ,
 μὴ μείνῃ καταγῆς καὶ μὴ
 κανέννας τὸ πατήσαῖ,
 κι ἀπὸ τὸ κρῖμα κολασθῇ.

Μὰ κεῖ ποῦ μ' ὄψῃ θλιθερῇ
 γιὰ νὰ τὸ εὔρη ἀκόμα
 ἐμπρὸς στὸ θρόνο του ζητᾷ,
 νὰ καὶ μιὰ μέλισσα θωρεῖ,
 τ' ἀντίδωρο στὸ στόμα
 κι ἀπ' τὸ παράθυρο πετᾷ.

Βγάλλει παντού διαλαλητή
 στήν ξακουστή τήν Πόλη
 καί τάζ' ἕνα πουγκί βαθύ:
 "Οποῖος μελίσσια, κι' ἄν κρατῆ.
 νά τὰ τρυγύσειτ' ὅλοι,
 τ' ἀντίδωρό μου νά βρεθῆ!

Τρυγοῦν οἱ ἄνθρωποι γοργά,
 κανένας δέν κερδαίνει
 ἄλλο ἀπό μέλι καί κερί.
 Κι' ὁ Πρωτομάστορας τρυγᾷ
 κι' ἐξαφνισμένος μένει
 ἐμπρός στοῦ θαύμα τοῦ θωρεῖ!

Σ' ἕνα κοφίνι διαλεχτό,
 στό πιό καλό κυψέλι,
 λάμπει κι' ἀστράφτει κατιτί.
 Ἐανθό κερί δέν εἶν' αὐτό,
 γλυκό δέν εἶναι μέλι,
 εἶν' ἐκκλησιᾷ πελεκητή!

Οἱ τροῦλλοι λές κι' εἶν' οὐρανοί,
 πυκνά οἱ στῦλοι δάση
 καί οἰκουμέν' ἤ πατωσιά.
 Ποτέ χριστιανική φωνή
 Θεό δέ θά δοξάση
 σέ πιό καλύτερ' ἐκκλησιᾷ!

Μέ τή ματιᾷ του προχωρεῖ,
 μέσ' σ' "Ἁγιο Βῆμα μνήσκει,
 πού τό φωτίζει μ' ἀντηλιά
 στήν "Ἁγία Τράπεζα θωρεῖ,
 στόν Ἄστερίσκο θρίσκει
 τ' ἀντίδωρο τοῦ βασιλιᾷ!

Στὸ θρόνο μπρὸς μὲ συστολή
 βαθεῖα μετάνοια κάνει,
 δείχνει τὸ σχέδιο τοῦ ναοῦ.
 —Εἴμεθα ὅλοι ἁμαρτωλοί,
 κανένας μας δὲν φθάνει
 τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ.

Γιὰ τ' ἁγιασμένο του ψωμί
 τὸ καθαρὸ μελίσι
 διὲς τί κερήθρα συγκροτεῖ!
 Γιὰ τοῦ Ἰψίστου τὴν τιμὴ
 ὁ βασιλὲς ἄς κτίσῃ
 μιὰ ἐκκλησία σὰν αὐτή.

Στὸν Πλάστη στρέφ' ὁ βασιλὲς,
 Εὐχαριστῶ σε, κράζει,
 μεγαλοδύναμ' Εὐμορφιά !
 Φιλᾶ τὸ σχέδιο τρεῖς βολὲς
 καὶ σὰν αὐτὸ προστάζει
 νὰ κτίσουν τὴν Ἁγιά Σοφιά.

Γεώργιος Βιζυηνός

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Καβάλλα πάει ὁ Χάροντας
 τὸ Διγενῆ στὸν Ἄδη
 κι ἄλλους μαζί..... Κλαίει, δέρνεται
 τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στοῦ ἀλόγου του
 δεμένους τὰ καπούλια,
 τῆς λεβεντιάς τὸν ἄνεμο,
 τῆς ὀμορφιάς τὴν πούλια.

Καί σά νά μὴν τὸν πάτησε
 τοῦ Χάρου τὸ ποδᾶρι,
 ὁ Ἄκρίτας μόνο ἀτάραχα
 κοιτάει τὸν καθαλλάρη!

Ὁ Ἄκρίτας εἶμαι, Χάροντα,
 δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
 Μ' ἄγγιζες καὶ δὲ μ' ἔνοιωσες
 στὰ μαρμαρένια ἀλώνια!

Εἶμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
 ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων
 στήν Ἐφτάλοφῃ ἔφερα
 τὸ σπαθὶ τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν χάνομαι στὰ Τάρταρα,
 μονάχα ξαποσταίνω
 στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
 καὶ λαοὺς ἀνασταίνω!

Κωστής Παλαμάς

Ο ΠΑΠΑΓΑΛΟΣ

Σὰν ἔμαθε τὴ λέξι καλησπέρα
 ὁ παπαγάλος εἶπε ξαφνικά:
 «Εἶμαι σοφός, γνωρίζω ἑλληνικά,
 τί κάθομαι ἐδῶ πέρα ;»

Τὴν πράσινη ζακέτα του φορεῖ
 καὶ στὸ συνέδριο τῶν πούλιων πηγαίνει
 γιὰ νὰ τοὺς πῇ μιὰ γνώμη φωτισμένη.

Παίρνει μιὰ στάση λίγο σοβαρή
 ξεροθήχει, κοιτάζει λίγο πέρα,
 καὶ τοὺς λέει «καλησπέρα».

Ὁ λόγος του θαυμάστηκε πολὺ.
 Τί διαβασμένος, λένε, ὁ παπαγάλος!
 Θάναι σοφὸς αὐτὸς πολὺ μεγάλος,
 ἀφοῦ μπορεῖ καὶ ἀνθρώπινα μιλεῖ.

Ἄπ' τὴς Ἰνδίας φερμένους, ποίος τὸ ξέρει
 πόσα βιβλία μαζί του νᾶχη φέρει,
 μὲ τί σοφὸς ἐμίλησε καὶ πόσα
 νὰ ξέρη στῶν γραμματικῶν τὴν γλῶσσα!

Κὺρ παπαγάλε θάχωμε τὴν τύχη
 ν' ἀκούσωμε τί λὲς καὶ πάρα πέρα;
 ὁ παπαγάλος θήχει, ξεροθήχει...
 μὰ τί νὰ πῆ; Ξανάπε «καλησπέρα».

Ζαχ. Δ. Παπαντωνίου

ΒΑΤΡΑΧΟΣ

Βάτραχος εἰς τὸ λιβάδι ἀπὸ τὰ θολὰ νερά του
 Βλέπει βῶδι καὶ ζηλεύει τὸ χονδρὸ ἀνάστημά του.
 Οὐδ' αὐγοῦ δὲν ἔχει ὄγκον κ' εἰς τὸν νοῦν του ὅμως βάλλει
 ὁ νερόμυαλος νὰ γένῃ βῶδι κ' ἴσως καὶ βουβάλι.

Καὶ λοιπὸν τεντώνεται
 καὶ λοιπὸν ἀπλώνεται

κ' εἰς τὸν γείτονά του λέγει «πάγω νὰ τὸν ὁμοιάσω».

—Τρελλὸς εἶσαι;—Δέ με τώρα, πλησιάζω νὰ τὸν φθάσω;

—Τί μοῦ φάλλεις;—Ἐπλατύνθην;—Ὅστε χόνδρος μᾶς πα-
 (λάμη;!

Νεοελληνικά: Παπαντωνίου—Τρουλινοῦ—Ἔκδ. Γ'. ἀντίτ. 3.000 9

—Δέ με πάλιν ἄν μὴ θῶδι, κἄν μοσχάρι δὲν μὲ κάνεις;

Κι' ἀπ' ἐδῶ πλατύνεται

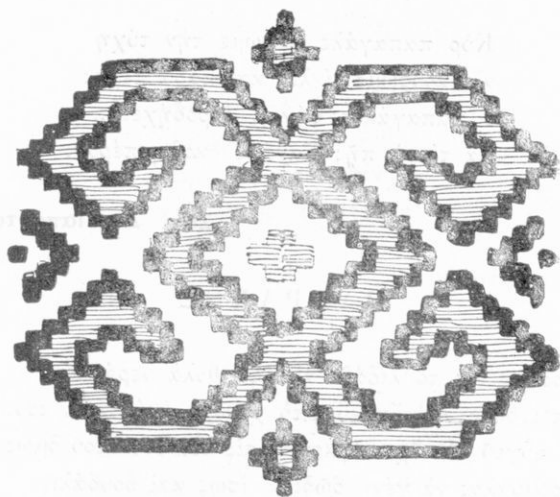
κι' ἀπ' ἐκεῖ ἐκτείνεται.

Κ' ἐνῶ ἔκραζε «τὰ δύο κέρατά μου, ὦ χαρά!
φύτρωσαν καὶ ἡ οὐρά μου ταύρου ἔγεινεν οὐρά!»

ἔσκασε, καὶ εἰς τὸν πάτον

ἐβυθίσθη τῶν ὑδάτων.

II. Σούτσος

2. ΛΥΡΙΚΑ

Α'. Δημοτικά.

ΤΟΥ ΛΑΒΩΜΕΝΟΥ ΚΛΕΦΤΗ

Κλαίνε τὰ δέντρα, κλαίνε, κλαίνε τὰ κλαριά,
κλαίνε καί τὰ λημέρια ποῦ λημέριαζα,
κλαίνε τὰ μονοπάτια ποῦ περπάταγα,
κλαίνε κι' οἱ κρουοβρυσούλες πῶπινα νερό.
κλαίνε καί τὰ μετόχια πῶπαιρνα φωμί,
κλαίνε τὰ μοναστήρια πῶπινα κρασί.
Φαρμάκι τὸ μολύθι κι' ἡ λαθωματιά,
τὰ μάτια μου σβυσιμένα κι' ὅλο μ' τὸ κορμί,
τὴν ἐρημιὰ μονάχος, δίχως συντροφιά,
θεριά θενὰ μὲ φᾶνε καὶ τᾶγρια πουλιά.

(Δημοτικόν)

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ

Παιδιά Μωραϊτόπουλα καὶ σεῖς Ρουμελιωτάκια,
μὰ τὸ φωμί ποῦ φάγαμε, μὰ τὴν ἀδερφοσύνη,
περᾶστε ἀπὸ τὸν τόπο μου καὶ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μου.
Καὶ νὰ μὴν μπῆτε στὸ χωριὸ μὲ νῆλιο μὲ φεγγάρι,
ντουφέκια νὰ μὴ ρίξετε, τραγούδια νὰ μὴν πῆτε,
καὶ σὰς ἀκούσῃ ἡ μάγνα μου καὶ ἡ δόλια ἡ ἀδερφή μου.
Κι' ἂν ρθοῦν καὶ σὰς ρωτήσουνε πρώτη φορά, μὴν πῆτε,

κι' ἂν σᾶς διπλωρωτήσουνε καὶ δεύτερη καὶ τρίτη,
μὴν πῆτε πῶς σκοτώθηκα νὰ μὴν κακοκαρδίσουν,
μον' πῆτε πῶς παντρεύτηκα, νὲδῶ σ' αὐτὰ τὰ μέρη,
πῆρα τὴν πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆς γυναίκα,
καὶ αὐτὰ τὰ λιανολίθαρα, ἀδέρφια καὶ ξαδέρφια.

(Δημοτικόν)

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ

Ἄσπρε σταυραϊτέ, πανώρια γερακίνα,
τί εἶδες, τί ἄκουσες ἐκεῖ ψηλὰ ποῦ τρέχεις ;
Θάλασσες πικρές, καρᾶδια θουρκωμένα,
κάτου στὸ Μοριᾶ, κάτου στὸ περιγιαλί,
σέρνει ὁ Ἄντρειόβλαχος ἐννιά ἀδερφοὺς δεμένους
σὲ μιὰν ἄλυσι, σὲ μιὰ μακρὰ ἀλυσίδα.
Πάει κ' ἡ μάνα τους, κοντὰ περικαλιῶντα
«Ἀφέντη, Ἄντρειόβλαχε, ἀφέντη τῶν παιδιῶν μου,
χάρισε κ' ἐμὲ κανέν' ἀπ' τὰ παιδιὰ μου,
τὸ μικρότερο, τὸ μεγαλύτερό μου,
ἢ τὸν Κωνσταντῆ ποῦ εἶν' ἀρρεθωνιασμένος».
Σκούζει τὸ μικρὸ καὶ λέει τὸ μεγάλο
«Τάχτο, ἡ μάνα μου, πῶς ἤσουνα μηλίτσα,
ἄνθισες μικρὴ καὶ κάρπισες μεγάλη,
φύσηξε βορριάς, τὰ τίναξε τὰ μῆλα».

(Δημοτικόν)

ΤΟΥ ΚΙΤΣΟΥ

Τοῦ Κίτσου ἡ μάνα κάθουνταν στὴν ἄκρη σ' τὸ ποτάμι
μὲ τὸ ποτάμι μάλωνε καὶ τὸ πετρεβολοῦσε.
«Ποτάμι, γιὰ λιγότεφε, ποτάμι, στρέφε πίσω,

για να περάσω αντίπερα, σ' τὰ κλέφτικα λημέρια,
 πᾶχουν οἱ κλέφτες σύνοδο κι' ὄλοι οἱ καπεταναῖοι.»

5

Τὸν Κίτσο τότε πιάσανε καὶ πᾶν νὰ τὸν κρεμάσουν,
 χίλιοι τὸν πᾶν ἀπὸ μπροστὰ καὶ δυὸ χιλιάδες πίσω,
 κι' ὄλοξοπίσω πήγαινε ἡ δόλια του ἡ μαννούλα.

«Κίτσο μου, ποῦ εἶναι τᾶρματα, ποῦ τὰ χεῖς τὰ τσαπράζια;

τίς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιά τὰ φλωροκαπνισμένα;

—Μάγνα, δὲν κλαῖς τὰ νειᾶτα μου, δὲν κλαῖς τὴ λεβεντιά μου,
 μὲν κλαῖς τᾶρημα τᾶρματα, τᾶρημα τὰ τσαπράζια»

10

(Δημοτικόν)

Β'. Νεώτερα.

ΣΤΑ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Ἐρημοκλήσι γκαρδιακό,
 Στὸν τοῖχο ἐπάνω κρεμασμένο,
 Στὸ σπίτι μας τὸ πατρικὸ
 Ποῦ πάντα φῶς εἰρηγικὸ
 Γύρω σκορπᾶς εὐλογημένο.

Ἦ, Παναγιά μου, σπλαχνική
 Ποῦ σ' ἔβλεπα στ' ἄθρα μου χρόνια
 Νὰ κατεβαίνης ἀπὸ κεῖ
 Καὶ μὲ μιὰ ὄψι θεϊκή
 Νὰ μοῦ χαμογελᾶς αἰώνια.

Ἰδές μ' ἐδῶ γονατιστὸ
 Πῶς σκύβω ἔμπρός σου τὸ κεφάλι!
 Γιὰ σένα καὶ γιὰ τὸ Χριστὸ

Στὸ στήθος τὸ λαχταριστὸ
Νοιώθω τὴν πίστι μου καὶ πάλι.

Ἐκεῖνη ἡ φλόγα μου ἢ κρυφή,
Ποῦ ἢ μάννα μου σὰν Ἑστιάδα
Πάντα τῆς ἔδινε τροφή
Μπρὸς στήν αἰθέρια σου μορφῇ
Μὲ καίει πάλι σὰν λαμπάδα.

Μὲ καίει, γιατί σὰν πετῶ
Στὰ χρόνια μου τὰ περασμένα
Καὶ τὴ ζωὴ μου μελετῶ,
Ἄλῃθειαν ὅπου κι' ἂν ζητῶ
Παντοῦ τὸ γυιό σου θαῦρω ἢ Σένα.

Παντοῦ τὴν ὄψι σου θεωρεῖ
Τᾶγρυπνο τῆς ψυχῆς μου μάτι,
Πότε σὲ βλέπω σοβαρῇ
Κι' ἄλλοτε πάλι θλιθερῇ
Καὶ πάντα ὑπομονὴ γειμάτη.

Καὶ στή δική μου τὴ ζωὴ
Καὶ στοῦ σπιτιοῦ τὴν ἱστορία
Ἡ μυρωμένη σου πνοή
Μᾶς χύνει βράδυ καὶ πρωτὶ
Εἰρήνη, φῶς παρηγορία.

Εἶδα μιὰ μόνη σου ματιὰ
Νὰ λυώσῃ τῆς ψυχῆς τὰ χιόνια
Καὶ τὴ γλυκειά σου τὴ φωτιὰ
Νὰ γιάνῃ τὴ λαθωματιὰ
Ποῦ ἀνοίγουν τῆς ζωῆς τὰ χρόνια.

Στῆς μάννας σου τὴν ἀγκαλιὰ
 Καλὴ μου Παναγία σέ εἶδα,
 Καὶ στὰ θερμά της τὰ φιλιὰ
 Καὶ στοῦ πατέρα τὰ μαλλιὰ
 Νὰ χύνης κάποια ἀχνὴν ἀχτίδα.

Παντοῦ κι' αἰώνια σέ θωρῶ
 Νὰ τριγυρνᾷς ὀλόγυρά μου
 Καὶ μὲ στεφάνι λαμπερὸ
 Μεσ' τῶν πνευμάτων τὸ χορὸ
 Νὰ μοῦ χρυσώνης τὰ ὄνειρά μου.

Γεώργιος Στρατήγης

ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

«Ποῦ πᾶς καραβάκι μὲ τέτοιο καιρὸ;
 Σὲ μάχεται ἡ θάλασσα, δὲν τὴ φοβάσαι;
 Ἄνεμοι σφυρίζουν καὶ πέφτει νερό...
 ποῦ πᾶς καραβάκι μὲ τέτοιο καιρὸ ;»
 —«Γιὰ χώρα πηγαίνω πολὺ μακρυνή,
 Θὰ φέξουνε φάροι πολλοὶ νὰ περάσω,
 Βοριάδες, νοτιάδες θὰ βρῶ, μὰ θὰ φτάσω
 μὲ πρῦμο ἀγεράκι, μ' ἀκέριο πανί».

—«Κι' οἱ κάβοι ἂν σοῦ στήσουν τὴ νύχτα καρτέρι
 Ἄπάνω σου ἂν πέση τὸ κύμα θεριό,
 καὶ πάρῃ τοὺς ναῦτες καὶ τὸν τιμονιέρη;
 Ποῦ πᾶς καραβάκι μὲ τέτοιο καιρὸ ;»

—«Ψηλά στὸ ἐκκλησιάκι τοῦ θράχου ποὺ ἀσπρίζει
 γιὰ μένα ἔχουν κάμην κρυφὴ λειτουργία
 ὀρθὸς ὁ Χριστὸς τὸ τιμόνι μου ἀγγίζει
 στὴν πλώρη μου στέκει ἡ Παρθένα Μαρία.

Ζαχ. Δ. Παπαντωνίου

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΘΕΟΔΟΣΙΑΣ (1453)

Τὴ νύχτα τὴ μαγιάτικη
 Ψυχομαχοῦσε ἡ Πόλι.....
 Στὰ κάστρα οἱ ἄντρες ὅλοι
 Κάστρο ἔχουν τὴν καρδιά.

Καὶ μέσ' στὰ σπίτια ἀπόμειναν
 Εἰργυρνοὶ, λαφιασμένοι
 Γέροι κι' ἀρρωστημένοι,
 Γυναῖκες καὶ παιδιὰ.

Στὴν ἐκκλησιά ὀλόφυχα
 Τῆς ἁγίας, ποῦ γιορτάζει
 Κλαίοντας καθένας τάζει.
 Μὲ πίστι προσκυνᾷ.

Κι' ὅλα ἀπ' τοὺς κάμπους ἔκοψαν
 Τὰ ρόδα, ποῦχαν μείνει
 Καὶ τᾶφεραν σ' ἐκεῖνη
 Στολίδια τῆς στεργά.

Γ. Δροσίνης

Ο ΠΟΝΟΣ ΤΗΣ ΜΑΝΝΑΣ

Όταν τῆς πήραν τὴ φουλιὰ
 μὲ τὰ μικρά της τὰ πουλιά,
 σὲ μαῦρο ἀρχίνησε κλαδί
 πολὺ πικρὰ νὰ κελαηδῇ
 τιριτιτιό, τιριτιτιό,
 κι' ἀκούστηκε ὡς τὸ Θεό.

Φεύγει ὁ μικρὸς ὁ κυνηγὸς
 ποὺ τὰ πουλάκια της κρατᾶ,
 μὰ ἔφτασεν ἄγγελος γοργὸς
 ἐδῶ στὴ γῆ καὶ τὸν ζητᾶ.
 τιριτιτιό, τιριτιτιό,
 —Παιδάκι, ἄσπλαγχο, ἔλα δῶ.

Καθὼς ἐπῆρες τὰ μικρά
 ἔτσι κι' ἐγὼ θεὸ νὰ σὲ πάρω.
 Γιὰ στάσου νὰ σὲ πάω στὸ χάρο
 νὰ κλάψη ἡ μάνα σου πικρὰ,
 τιριτιτιό, τιριτιτιό,
 τίνοσ παράπονο εἶν' αὐτό ;

Τρέμει σὰ φύλλο τὸ παιδί,
 πέφτει στὰ γόνατα καὶ κλαίει,
 «Τὴ μάνα μου λυπήσου», λέει.
 Καὶ τὸ πουλάκι ἀπ' τὸ κλαδί,
 τιριτιτιό, τιριτιτιό,
 μάνα δὲν ἤμουνα κι' ἐγώ ;»

Ὁ ἄγγελος παίρνει τὰ μικρά,
 καὶ μὲ τὴ θεία του καλωσύνη,

σ' δλάνθιστο κλαρί τ' ἀφίνει,
 ἐκεῖ στή μάννα τους κοντά,
 τριτιτιό, τριτιτιό,
 κι' ἐκείνη κελαηδεῖ στοῦ Θεό.

Μιά χάρη, Θεέ μου, σοῦ ζητῶ,
 τῆς μάννας του νά μὴν πεθάνη.
 Μὴν τὸ παιδέψῃς ἄλλο, φτάνει,
 κι' ἄς μοῦκανε πολὺ κακό,
 τριτιτιό, τριτιτιό,
 ξέρω ἀπ' τῆς μάννας τὸν καημό.

Ζαχ. Δ. Παπαντωνίου

ΜΗΤΡΙΚΗ ΤΥΦΛΩΣΙΣ

- Γιατί μαδιέσαι πέρδικα καὶ κλαῖς μὲ τόσο πόνο;
 —Πῶς νά μὴν κλαίω, κυνηγέ, ὅπου βαστᾶς τουφέκι,
 Καὶ θαῦρῃς τὰ παιδάκια μου ποὺ παίζουνε παρέκει.
 —Πῆς τί σημάδια ἔχουνε καὶ δὲν σοῦ τὰ σκοτώνω.

—^ο Ἀμα τὰ ἰδῆς, ἀντίκρυ σου, εὐθὺς θὰ τὰ γνωρίσης.
 Εἶναι περίσσια ὄμορφα καὶ περπατοῦν μὲ χάρι·
 Ἄλλα περδίκια σὰν αὐτὰ δὲν παίζουν στοῦ χορτάρει.
 Σκότωσε τᾶσχημα πουλιά, τᾶμορφα μὴν τᾶγγίσης.

Δὲν ἄργησεν ὁ κυνηγὸς κοντὰ τῆς νὰ γυρίσῃ·
 Εἶχε στοῦ χέρι δυὸ μικρὰ περδίκια σκοτωμένα.
 Παιδάκια μου τί μᾶμελλε τὴν ἔρημη ἐμένα,
 Νὰ μὲ γελάσῃ ὁ κυνηγὸς καὶ νὰ σᾶς τουφεκίσῃ!

—Μόνη σου φταῖς, κι ἡ συφορά, ὦ πέρδικα, σοῦ πρέπει
 Γιατί πιὸ ἄσχημα πουλιά δὲν εἶδα στὴ ζωὴ μου.

—Τῆς δόλιας, μούφυγε ἀπ' τὸ νοῦ, πῶς στ' ἀκριβὸ παιδί μου
Ἐγὼ θὰ βλέπω εὐμορφιές, ποῦ ὁ ξένος δὲν τίς βλέπει!

Δ. Βικέλας

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Στὴν πόρτα στέκει ἡ μάννα μου καὶ τ' ἄσπρο τῆς τ' ἀχειλί
σὰ φύλλο τρεμοσβύνεται, σὰν ψάρι ποῦ σπαράζει
ἡ ἀδερφοῦλα μου «ἔχε γιὰ» μοῦ λέει μὲ τὸ μαντήλι,
μιὰ τὸ σαλέθει κι' ἔπειτα στὰ μάτια τῆς τὸ θάζει.
Κι' ὁ ἀδερφός μου ὡς στὴ γωνιά τοῦ δρόμου μὲ πηγαίνει,
μὲ πρόσωπο σὰ χαρωπὸ μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια
μὰ νοιώθω, ὅταν μ' ἀγκάλιασε, πῶς θράζει κι ἀνασαίνει,
πῶς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνονται κομματῆα.

Πάλλης

Ο ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΣ

Σὰν πῆγε στὴν Ἀμερικὴ
ἐγύριζεν ὁ νοῦς του πίσω
καθημερινὴ καὶ Κυριακὴ.

Σὰν ἄρχιζε νὰ γράψῃ γράμμα
«κιλὴ μου μάννα κι' ἀδερφή»,
ἐκεῖ τὸν ἔπιανε τὸ κλάμα.

Ἐπέρασε καιρὸς πολὺς,
στὰ ξένα ἀσπρίσαν τὰ μαλλιά του,
γυρίζει πίσω παραλῆς.

Τὰ πλούτη του εἶναι περισσά.
Ἔφερε γοῦνες καὶ ρολόγια,
ἔχει τὰ δόντια του χρυσά.

Πηγαίνει στο σπιτάκι 'σαι'
 ή μάνα του... ή αδερφή;
 Είναι κι' οί δυό στα κυπαρίσσια.

"Ας ξαναζούσαν μιὰ βραδιά
 —κι' ας ήτανε και στ' όνειρό του—
 Θαδινε ολάκερο τὸ βιό του!

Ζαχ. Δ. Παπαντωνίου

ΚΥΡΙΑΚΗ

Μόλις έλαμπαν τὰ κάλλη τής αύγής τερπνά.
 Τὰ παιδάκια ή μητέρα τρέχει και ξυπνά.
 —Αΐ! παιδιά, καιρός! ξυπνάτε! κι' είναι Κυριακή.
 'Η καμπάνα μās φωνάζει. Τήν άκοῦτ' εκεί;
 —Τώρ' άμέσως, μητερίτσα, λέγουν κι έν ταυτῶ,
 Πώς εύρέθησαν στο πόδι όλα στο λεπτό!

'Η μητέρα με δροσάτο τάπλυε νερό.
 τὰ μαλλάκια των με χτένι χώρισ' άργυρό,
 Τ' άλλαξε σιδερωμένα ρούχα γιορτινά
 Κι' έλαμπαν σαν άγγελούδια κι' ήσαν μιὰ χαρά.
 Τώρα νά στο πεζοδρόμι τὰ παιδιά κι' αύτή
 Τὸ μικρό της άπ' τὸ χέρι τρυφερά κρατεῖ.

Εὔτακτα στήν 'Εκκλησία στέκουν τὰ παιδιά
 Και τήν θείαν λειτουργί' άκούνε μ' άνοικτή καρδιά.
 Φῶς και μέσα φῶς κι' απέξω. Πάλιν νά μαζι
 Είς τὸ σπίτι ή συνοδεία έρχεται πεζῆ.
 Σ' ὄλη χύθηκε τήν στράτα μόςχος θαυμαστός
 Και άόρατος μαζύ των έρχεται ὁ Χριστός.

'Ηλίας Τανταλίδης

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

«Έφες ὁ ἥλιος ἔδουε στήν ἅγια μου πατρίδα
 κ' ἔνα τοῦ δῶκαν φίλημα σέ θλιθερήν ἀχτίδα
     νά μου τὸ φέρ' ἐμένα.

Θέλω σά διῶ τή μάνα μου, τ' ἀδέλφια μ' νά φιλήσω,
 στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νά προσκυνήσω,
     βαρέθηκα τὰ ξένα.

Μικρὸ μικρὸ μ' ὠρφάνεφε ἡ ἀλύπητή μου μοῖρα,
 Μικρὸ μικρὸ τῆς ξενητεῖας τὸ μονοπάτι πῆρα
     μέ χεῖλη πικραμένα.

Μὰ τώρα πιά τὰ χόρτασα τῆς ξενητεῖας τὰ κάλλη.
 Ἄν εἶναι καὶ παράδεισος, θά τὴν ἀφήσω πάλι,
     βαρέθηκα τὰ ξένα.

Μικρὸ χελιδονάκι μου, γιὰ μιὰ σταλίτσα στάσου'
 Γιὰ μιὰ σταλιά λυπήσου με καὶ δῶσ' με τὰ φτερά σου
     τὰ λεφτοκαμωμένα !

Θέλω τὸ δύστυχο κ' ἐγὼ στὸ σπίτι μας νά πάγω
 Θέλω στῆς μάνας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμί νά φάγω,
     βαρέθηκα τὰ ξένα.

Ἀνδρειωμένα μου βουνά, γιὰ λίγο χαμηλώστε,
 Γιὰ λίγο λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δῶστε
     σὲ πῶδια κουρασμένα!

Πεθύμησα νά στολιστῶ μέ γιορτερὸ στολίδι
 Νά πάγω στήν πατρίδα μου, στ' ἀγαπητὸ ταξίδι,
     βαρέθηκα τὰ ξένα.

Φύσα, κοσμογυρίστρια, χαριτωμένη μ' αὔρα,
 Κι ἂν δῆς μιὰ μάν' αὐτοῦ ποῦ πᾶς, θαιμμένη μέσ' στὰ
     (μαῦρα)

μὲ μάτια δακρυσμένα,
 Μ' ἕνα κρυφὸ σου φίλημα ψιθύρισε στ' αὐτί της:
 Πηγαίνω πιά νὰ τὴν ἰδῶ, τ' ἀγαπητὸ παιδί της,
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Καὶ σεῖς ποὺ μεγαλιώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,
 Ἔσεῖς, ποὺ δὲν σὰς ἔφαγε τῆς ξενιτιάς ἀγέρας,
 καθὼς μὲ τρώγ' ἔμένα,
 Μὴ μοῦ κακοκαρδίσετε σὰν κλαίγω τὸν καημὸ μου
 καὶ φάλλω στὴν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμὸ μου:
 «Βαρέθηκα τὰ ξένα».

Γεώργιος Βιζυηνός

ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ

Τὰ χελιδόνια δοκιμάζουν
 Τὰ σπαθωτά των τὰ φτερά
 Καὶ γιὰ ταξίδια τὰ ἐτοιμάζουν
 Μεγάλα καὶ καματερά.

Κ' ἐνῶ μᾶς δείχνουν τὴ χαρά των
 Μὲ φτερουγίσματα τρελλά,
 Στρέφουν, θωροῦν ὀλόγυρά των
 Τ' ἄνθη νὰ σήγουν ἀπαλά.

Νὰ σήγουν καὶ ν' ἀργοσαλεύουν
 Στὴν καταχνιά τὴν πρωϊνὴ...
 Τὰ συμπονοῦν, τὰ συμβουλεύουν
 Μὲ τὴ συρτὴ των τὴ φωνή:

— Άνθη γιατί νά παραθήτε
 Ἐπ' τὸ βοριά κι' ἄπ' τὴ νοτιά;
 Γιατί δὲ θέλετε νάρθῃτε
 Μαζὶ μ' ἐμᾶς στὴν ξενιτιά;

Ἐμεῖς θὰ πάμε σὲ μιὰ χώρα
 Μυριανθισμένη, καρπερή,
 Τὴν ἀνοιξὴ ἀγκαλιάζει: τώρα
 Καὶ καλοκαίρι καρπερεῖ....

Ἄνθοῦν ἐκεῖ μ' ἀχνὸ καμάρι
 Χιλιάδες ἄνθη ζηλευτά
 Καὶ θὰ σᾶς κάνουμε τὴ χάρη
 Νὰ σᾶς γνωρίσωμε μ' αὐτά.

Θὰ βρῆτε χλόη, κ' ἥλιο κι' ὄρι,
 Ποθεῖ ἡ θλιμμένη σας καρδιά
 Θὰ ζήσετε καινούργια νιότη
 Μὲ μιὰ γλυκύτερη εὐωδιά».

Καὶ τ' ἄνθη ἀποκριθῆκαν: «Ὁχι,
 Τὰ λόγια σας δὲν μᾶς πλανοῦν,
 Μήδ' ἡ καλή μας μοῖρα τό ἔχει
 Φτερά τὰ φύλλα νὰ γεννοῦν.

Ἔσεῖς δὲν ἔχετε πατρίδα,
 Δὲν ἔχετε δική σας γῆ,
 Καὶ μόνο τῆς ζωῆς ἐλπίδα,
 Μόνον αὐτὴ σᾶς ὀδηγεῖ.

Μὰ ἐμᾶς ἡ ρίζα μᾶς ἐνώνει
 Στὸ χῶμα μας τ' ἀγαπητὸ

Κι' επιθυμία μας είναι μόνη
 Νά γίνῃ τάφος μας αὐτός.

Ἰωάν. Πολέμης

Ο ΛΙΠΟΤΑΧΤΗΣ

Ἔνας μονάχα ἐλιποτάχτησε
 πέταξε κάπου τὸ τουφέκι,
 στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι μπλέκει,
 τρέμει ὅπως θάτρεμε στὸν ἄνεμο
 πρὶν σβύση ἢ λάμψις τοῦ κεριοῦ....
 Παίρνει τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ.

— Ποιὸς κρούει τὴ θύρα;

— Ἄνοιξε, μάννα μου,
 δὲν εἶναι κλέφτης μήτε ξένος,
 ὁ γυιὸς σου κρούει καταδιωγμένος,
 ἄνοιξε, μάννα μου. Μ' ἐδράχιασεν
 ὁ τρόμος, μ' ἐπνιξε ὁ ἰδρῶς,
 μ' ἔβαλε ὁ θάνατος ἐμπρός.

— Ἐμένα ὁ γυιὸς μου εἶναι στὸν πόλεμο,
 γὰ το τὸ ζέστρωτο κρεββάτι,
 τὴ θύρα ἐλάθεψες, διαβάτη.
 Ἐμένα ὁ γυιὸς μου εἶναι στὸν πόλεμο
 κι' ἴσως ποτὲ δὲν θὰ τὸν δῶ.
 Δὲν εἶσαι σὺ—φύγε ἀπὸ δῶ.

Ἰωάν. Πολέμης

Ο Γ Α Τ Ο Σ

I

Στὴν θερμάστραν ἐμπρὸς
 Ἔνας γάτος χονδρὸς
 Πάντ' ἀπλώνεται
 Μὲ τὰ μάτια κλειστά
 Ἀγαπᾷ στὰ ζεστά
 Νὰ τεντώνεται.

III

Πλὴν τὸ πτώμα αὐτὸ
 Ποῦν' ἐδῶ ξαπλωτὸ
 Ἀγωνίζεται !
 Τί νομίζετε ;
 Ἐν καιρῷ τῆς νυκτὸς
 Ὡσάν λέων φρικτὸς

II

Τεμπελιά κανταριά,
 Ρωθωνίζει θαρεία,
 Τὸν ἀκούετε ;
 Κάπου κάπου ξυπνᾷ
 Καὶ μὲ πόδια στιλπνά
 Ξερολούεται.

IV

Κάτω χθὲς στὴν αὐλῇ
 Χύθηκε αἷμα πολὺ
 Ἄπ' τὸ νύχ: του.
 Στὰ ποντίκια σφαγῇ.
 Τὸν φθονοῦν στρατηγοί
 Γιὰ τὴν τύχη του.

Ἢλ. Τανταῖ ἴδη:

Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
 Γοργῶς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει,
 Ἡ φλύαρη χελιδονοφωλιᾶ
 Χορτάριασε, παντέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκ' ἡ γλυκεῖα λαλιά,
 Φοβήθηκε ὁ μελισουργὸς τὸ χιόνι
 Κι' ἡ σουσουράδα στὴν ἀπρογιαλιά
 Δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριάς τ' ὀλόξερο κλαδί,
 Τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
 Ὁ Καλογιάννος πρόσχαρος προβάλλει.

Μὲ λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινά,
 Μικρὸς προφήτης, φτερωτός, μηνᾶ
 Τὴν ἄνοιξι ποῦ θὰ γυρίσῃ πάλι.

Γ, Δροσινῆς

Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΟΥ ΠΕΥΚΟΥ

1.

—«Γιάννη, γιατί ἔκοφες τὸ πεῦκο ;
 γιατί ; γιατί ;

—«Ἀγέρας θᾶναι», λέει ὁ Γιάννης
 καὶ περπατεῖ.

Ἄνάθει ἢ πέτρα, τὸ λιθάδι
 βγαίνει φωτιά.

Νάβρισκε ὁ Γιάννη μιά θρυσούλα
 μιὰ ρεματιά !.....

Μὲς τὸ λιοπύρι, μὲς στὸν κάμπο
 νὰ ἔνα δεντρί.....

Ἐαπλώθη ὁ Γιάννης ἀπὸ κάτω
 δροσιὰ νὰ βρῆ.

Τὸ δέντρο παίρνει τὰ κλαδιά του
 καὶ περπατεῖ !

«Δὲ θ' ἀνασάνω», λέει ὁ Γιάννης.
 «Γιατί ; γιατί ;»

2.

«Γιάννη, ποῦ κίνησες νὰ φτάσῃς ;»
 —«Στὰ δυὸ χωριά».

—«Κι' ἀκόμα θρίσκεσαι ἐδῶ κάτω ;»

Πολύ μακρὰ !»

—«Ἐγὼ πηγαίνω, ὅλο πηγαίνω.

Τί ἔφταιξα γώ ;

Σκιάζεται ὁ λόγγος καὶ μὲ φεύγει.

Γι' αὐτὸ εἶμαι δῶ.

Πότε ξεκίνησα ; εἶναι μέρες...

γιὰ δύο, γιὰ τρεῖς.....

Ὁ νοῦς μου σήμερα δὲν ξέρω

τ' εἶναι θαρῶς».

—«Νὰ μιὰ θρουσοῦλα, πιὲ νεράκι

νὰ δροσιστῆς».

Σκύβει νὰ πιῇ νερὸ στὴ θρύσι....

στερεύει εὐθύς.

3

Οἱ μέρες πέρασαν κι' οἱ μῆνες,

φεύγει ὁ καιρὸς,

στὸν ἴδιο τόπο εἶν' ὁ Γιάννης

κι' ἄς τρέχη ἔμπρός.

Νὰ τὸ χινόπωρο, νὰ οἱ μπόρες !

μὰ ποῦ κλαρί ;

Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι,

μὲ τὴ βροχή.

4

—«Γιάννη, γιατί ἔσφαξες τὸ δέντρο

τὸ σπλαχνικὸ

ποῦρριχεν ἴσκιο στὸ κοπάδι

καὶ στὸ βοσκό ;»

Ὁ πεῦκος μίλαε στὸν ἀέρα —

—τ' ἀκοῦς ; τ' ἀκοῦς ; —

καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα

στοὺς μπιστικούς.

Φρύγανο και κλαρι του πήρες
 και τις δροσιές
 και το ρετσίνι του ποτάμι
 απ' τις πληγές.
 Σακάτης ήτανε κι' δλόρθος
 ως τή χρονιά,
 που τον έγχεμισες για ξύλα,
 Γιάννη φονιά !

5.

—«Τή χάρι σου έρημοκκλησάκι
 τήν προσκυνῶ.
 Βοήθα νά φτάσω κάποιαν ὄρα
 και νά σταθῶ...
 Ἡ μάνα μου θά περιμένη
 κι' ἔχω βοσκή
 κι' εἶχα και τρύγο... Τί ὄρα νᾶναι
 και τί ἐποχή ;
 Εεκίνησα τὸ καλοκαῖρι
 νά στοχαστῆς
 κι' ἦρθε και μ' ἠῦρεν ὁ χειμῶνας
 μεσοστρατῆς.
 Ἡαλι ἄλωνάρης και λιοπύρι.
 Πότε ἦρθε ; πῶς ;
 Ἄγαι, σταμάτησε τὸ λόγγο
 που τρέχει ἐμπρός.
 Ἄγαι, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω
 —μὲ τί καρδιά ;—
 Θέλω νά πέσω νά πεθάνω
 ἐδῶ κοντά».

6.

Πέφτει σὰ δέντρο απ' τὸ πελέκι,
 βογγάει βαρειά,

μακρὰ του στάθηκε τὸ δάσος,
 πολὺ μακρὰ.
 Ἔχει τριγύρω οὔτε χορτάρι,
 φωνὴ καμμιά,
 Στὰ ἀγκάθια πέθανε, στὸν κάμπο,
 στὴν ἐρημιά.

Σαχ. Δ. Παπαντωνίου

ΑΓΡΟΤΙΚΟ

Στὸ στάβλο ἀπόψε ἦρθε τὸ φεγγάρι
 Ἐκύτταξεν ἀπ' τὸ παράθυρό του,
 εἶδε τὴν ἀγελάδα, τὸ μοσκάρι,
 τὸ βόδι πὸν μασοῦσε τὸ σανά του.

Στὸν κῆπο μας ἀνήσυχα γλυστροῦσε,
 ἀνέβηκε ἀπάνω στὴ συκιά μας,
 ἐμέτρησε τὰ λίγα πρόβατά μας,
 εἶδε τὸ γάϊδαρό μας καὶ γελοῦσε.

Πῆγε στ' ἀμπέλι, πῆγε στὸ λιοστάσι
 ἄκουσε τὰ κουδούνια ἀπ' τὸ κοπάδι,
 χωρὶς κουδᾶ κατέβη στὸ πηγάδι
 κι' ἤπιε νερὸ πολὺ νὰ ξεδιψάση.

Στῆς λεύκας μας τὰ φύλλα παιγνιδίζει,
 στὸν οὐρανὸ τὸν καθαρὸ ἀνεβαίνει,
 μιὰ χήνα τὸ κυττάζει σασισιμένη
 κι' ὁ σκύλος μας ἀκόμη τὸ γαυγίζει.

Σαχ. Δ. Παπαντωνίου

Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Χτυπᾶς, καὶ τῶν περιστεριῶν τὸ κάτασπρο κοπάδι
 ξαλαγιασμένο ἀψήλωσε στὸ γαλανὸ τὸ θράδυ.
 Ἦ σιδερένια σου φωνὴ ἀπ' τὸ καμπαναριὸ
 ὅλη τὴν ἱστορία του τὴν εἶπε στὸ χωριό.
 Μὲ σέ οἱ ζευγάδες τὴν αὐγὴ τὰ βόδια τους κεντροῦν.
 καὶ σέ θὰ πρωτακούσουνε τὸ θράδυ σὰν γυρνοῦν.
 Μὲ τὴ φωνὴ σου σταματᾷ ἡ κόρη τὸν ἀργαλειὸ
 καὶ τὸ παιδάκι γελαστὸ γυρίζει ἀπ' τὸ σκολεϊό.
 Ὁ δουλευτῆς τ' ἀλέτρι του στὸ χῶμα παρατᾷ
 καὶ τὸ σταυρό του κάνοντας ἀπάνω σου κυττᾷ!
 Ἐσὺ sai τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὸ στόμα τὸ τρανὸ
 πὺ τίς κρυφές λαχτάρεις του τίς λές στὸν οὐρανό.
 Ἐσὺ παντρεύεις τὸ φτωχὸ καὶ σὺ τότε βαπτίζεις
 καὶ σὺ τὸν τελευταῖο του τὸν ὕπνο νανουρίζεις.

Ἄλέκος Φωτιάδης

Τ Ο Σ Τ Α Φ Υ Λ Ι

Πολλὰ εἶναι τ' ἄνθη τοῦ Ἀπριλιοῦ, μὰ σὰν τὸ ρόδο οὔτ' ἓνα
 πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποί, σὰν τὸ σταφύλι, οὔτ' ἓνα.
 Στ' ἄνθη τὸ ρόδο βασιλιάς καὶ στοὺς καρπούς ἐσὺ sai,
 σταφύλι τρισευγενικὸ τῆς γῆς βασιλοπαῖδι.
 Ἄλλοι καρποὶ ἔχουν μιὰ θωριὰ καὶ σὺ πολυθωριάζεις :
 ἀπ' τὴ μαυρίλα τῆς ἐλιάς στήν κρυσταλλένια ἀσπράδα,
 καὶ ἀπ' τὴ χλομάδα τοῦ κεραιοῦ στοῦ κερασιοῦ τὴ φλόγα.
 Μικρὸ εἶτε μεγαλόρωγο καὶ τραγανὸ ἢ ἀφράτο,
 σὰν ἀκροδάχτυλο μακρὸ καὶ στρογγυλὸ σὰ μάτι
 καὶ καρπερὸ ἀπ' τὸν Ἀἴλιά καὶ ὡς τοῦ Χριστοῦ τὴ Γέννα,
 τὸ μοσκοστάφυλο ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ σιρίκι τέλος.
 Πότε στ' ἀμπέλι κρύβεται καὶ προσκυνᾶς τὸ χῶμα,

πότε φηλά στήν κρεβατιά κρέμεσαι σάν καντήλι.
 Έσύ σαι ὁ πόθος τῶν πουλιῶν, τῶν ἀγριμιῶν λαχτάρα.
 Νυχτοπατοῦσα ἢ ἀλεπού για σέ τὰ ὀρνίθια ἀφήνει
 κι ἢ σφήκα ἀπ' τή γλυκάδα σου κυλιέται λιγωμένη.
 Δίνεις τή σάρκα ζωντανό κι ὅταν πεθάνης τὸ αἷμα
 κι' εἶναι για σένα μακελιῶ σφαγή τὸ πατητήρι.

Γ. Δροσίνης

Η Θ Η Μ Ω Ν Ι Α

Έγώ εἶμαι ἢ βλογημένη Θημωνιά
 πού ἀπό χρυσᾶ πυργώνομαι δεμάτια
 ἕνα μονάχα μένει τή χρονιά,
 νά με ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.
 Έγώ εἶμαι ἢ βλογημένη Θημωνιά.

Έμένα δὲ με χτίζουν με λιθάρια,
 με χώματα, με ξύλα, με νερά.
 Με στήνουν λυγερές καὶ παλληκάρια,
 με στάχυα, με τραγούδια, με χαρά,
 κι' ὁ ἰδρῶς με ραίνει με μαργαριτάρια.

Έγώ εἶμαι τῶν ἀνθρώπων ἢ κυφέλη,
 πού κρύβω τήν ἀτίμητη τροφή,
 πού κάθε χρόνο ἢ μάνα γῆ τοὺς στέλλει
 μέσ' ἀπ' τὰ σπλάγχνα με στοργή κρυφῆ,
 γλυκύτερη ἀκόμα κι ἀπ' τὸ μέλι.

Λάμπω σάν ἥλιος, λάμπω σάν φεγγάρι
 καὶ σέρνω σκλάβα ἐμπρός μου τή Ζωή
 με τὸ χρυσόξανθό μου τὸ σιτάρι,
 πού λαχταροῦν ρηγάδες καὶ λαοὶ
 καὶ με λατρεύουν σάν προσκυνητάρι.

Γεώργιος Στρατήγης

ΧΙΟΝΙΣΜΕΝΗ ΝΥΧΤΑ

Πλατειά τὸ χιόνι στρώθηκε
 σὲ κάμπους καὶ σὲ δάση,
 γυάλινα κάστρα τὰ βουνά,
 λευκὸ ὄνειρον ἢ πλάση.

Κι ἀπάνου τους θαθειά, βουδὴ
 νυχτιά, παταγωμένη,
 δὲν ἀναδεύεται κλαδί,
 πνοή δὲν ἀνασαίνει.

Οὔτε προβάτου θέλασμα
 οὔτε ἓνα κλάμα γκιώνη,
 γύρω παντοῦ ἓνα σάβανο
 ἀπλώνεται τὸ χιόνι.

Κι ἀπὸ ψηλά στὴν ἀπειρή
 κι ἀλλαγὴ αὐτὴ κρυάδα
 τ' ἀχνὸ φεγγάρι δλότρεμο
 σὰ νεκρικὴ λαμπάδα.

Κωνσταντῖνος Χατζόπουλος

ΤΕΣΣΕΡΑ ΑΔΕΡΦΙΑ

Τέσσερα
 (γύριζε γοργά!)
 τέσσερα ἀδέρφια τὸ χορὸ ὄξω στοὺς κάμπους σέρνουν
 πιασμένα χέρι χέρι,
 τοῦ Γεροχρόνου τὰ παιδιὰ
 ποῦνε τ' ἀγόρια ὁμορφονιοὶ κι' ἡ κόρη δίχως ταίρι.

Κι' ἡ κόρη

(κοίταξε ὁμορφιές!)

κι' ἡ κόρη πρώτη τραγουδεῖ: «Τοὺς κάμπους λουλουδίζω,
καὶ τὰ κλαδιὰ φουντώνω,
τοῦ Πάσχα φέρνω τις χαρές,
στῆς νύχτας μέσα τὴ δροσιὰ μ' ἀηδῶνια ξεφαντώνω».

Τὸ πρῶτο

(μάννα μας γλυκειά!)

τὸ πρῶτο ἀγόρι τραγουδεῖ: «Σφαλῆστε τὰ θεϊθλία
στὶς ἐξοχὲς νὰ πᾶμε,
νὰ δροσιστοῦμε στὰ νερά,
στὸν ἴσκιό τῆς γερομουριᾶς τὰ πωρικά νὰ φᾶμε».

Καὶ τ' ἄλλο

(τράβα τὸ χορό!)

καὶ τ' ἄλλο ἀγόρι τραγουδεῖ: «Ὁ τρύγος τώρα ἀρχίζει
μὲ χαρωπὰ τραγούδια,
σταφύλια κεῖ σταφύλια δῶ,
πατεῖτε ἀντρες στοὺς ληνοὺς, τρυγᾶτε κοπελλούδια!»

Τὸ τρίτο

(ἂ, μὰ τί χαρά!)

τὸ τρίτο λέει: «Ὅμως κι ἐγὼ τὰ παραμύθια φέρνω
τριγύρω στὰ μαγκάλια
μαζὶ μὲ κάστανα ψητά,
Ἄγιοθασίλη φέρνω γώ, ἐγὼ καὶ πορτοκάλια».

Κι' ὅλα τους

(γύριζε γοργά!)

κι' ὅλα τους τραγουδοῦν μαζὶ: «Γυρνᾶμε νύχτα μέρα
πιασμένα χέρι, χέρι,
ἔμεις τοῦ χρόνου τὰ παιδιὰ,
τρεῖς γιοὶ κι' οἱ τρεῖς ὁμορφονιοί, μιὰ κόρη δίχως ταίρι».

Α. Πάλλης

Ο ΑΝΕΜΟΜΥΓΛΟΣ

Και γυρνᾶ ψηλά
 και τριζοβολᾶ
 στ' ἀκρογιαλί ὁ μύλος.
 Και γοργοπετᾶ
 μὲ πανιά ἀπλωτὰ
 τῶν πτωχῶν ὁ φίλος.

Στρώνοντ' ἐμπροστὰ
 πέλαγ' ἀνοικτὰ,
 "Όταν δῆ καράδι
 πέρα νὰ περνᾶ
 πὶο γοργὸς γυρνᾶ,
 ἀπ' τὸ γῦρο ἀνάθει.

Πλοῖα και τὰ δύο.
 Τῶνα σὰν θεριὸ
 μὲς στὸ κύμ' ἀφρίζει,
 τ' ἄλλο μὲ θοριὰ
 πάνω στῆ στεριά
 ὄλο κι ἀρμενίζει.

Και γυρνᾶ τρελλὰ
 και μουγγροβολᾶ.
 Λὲς και μὲ τὸν μπάτη,
 ποὺ τότε γυρνᾶ,
 κάτι σιγανὰ
 μουρμουρίζει κάτι.

Μὲ λευκὰ φτερά
 και μὲ μιὰ χαρὰ
 και μὲ περηφάνεια,

κύκλους ελαφρούς,
 κύκλους φωτερούς
 γράφει μές στα ούράνια.

Μ' ἔργον ἱερὸ
 χρόνια καὶ καιρὸ
 ἢ ζωὴ του ἐδέθη.
 Δίνει τὸ ψωμί,
 δύναμη καὶ ὄρμη
 γιὰ τὸν κόσμον ἀλέθει.

Ὁ βοριάς φυσᾷ,
 ὁ τροχὸς λυσσᾷ
 καὶ τ' ἀλεύρι ρέει
 μέσ' ἀπ' τὸν ἄρμῳ.
 ἄσπρο καὶ θερμὸ
 καὶ εὐλογία πνέει.

Κι εἶναι μιὰ βοή,
 καὶ εἶναι μιὰ ζωή!
 Ὅλα τρέμουν, τρίζουν
 ἄσμα μυστικὸ,
 ἄσμα ἐξωτικὸ
 ὅλα μουρμουρίζουν.

Ἀλλὰ μιὰ φορά,
 π' ἄλεθε γερὰ
 μὲ πανὶ γεμάτο
 ξάφνω χειμωνιά
 ξάρτια καὶ πανιά
 στρώνει στὴ γῆ κάτω.

Πέρασε καιρός·
 λιθαρῶν σωρὸς
 ὁ εὐεργέτης μύλος.
 Δὲν γυρνᾷ ψηλά,
 δὲν τριζοβολᾷ
 τῶν φτωχῶν ὁ φίλος.

Μέσα στὴν καρδιά,
 π' ὄλη ἦτο φωτιά.
 μέσα στὰ συντρίμμια,
 κτίζουνε φωλιά
 ὡς ἄγρια τὰ πουλιά,
 δόσκουν τὴν ἄγρίμια.

*Αριστομένης Προβελέγγιος

Η ΦΑΡΟΒΑΡΚΑ

Ἔρχετ' ἡ φαρόβαρκα, ἔρχετ' ὀλοῦσια
 πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πετρονήσια
 Σὰ νεράϊδ' ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτή,
 τὴ χαϊδεύει ὁ μπάτης·
 μύρια πλοῦτη ἀτίμητα στὴν ποδιά κρατεῖ
 ζηλευτὰ προικιά της !

Ἔρχετ' ἡ φαρόβαρκα χρυσοστολισμένη
 ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
 τοῦ πελάου ἀρχόντισσα θεργολυγερή,
 μὲ πολλὰ καμάρια.

Πλοῦτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φορεῖ
 τοῦ γιालοῦ τὰ ψάρια.

Γεώργιος Δροσίνης

ΠΙΝΑΞ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ

ΑΓΝΩΣΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

A.

ἀ γ ᾶ ς, ὁ—τίτλος διδόμενος εἰς τοὺς ἀγραμμάτους
Τούρκους.

ἄ γ ι ο ὦ τ ο, τὸ—ἡ βοήθεια

Ἄ γ ο ι δ ἔ κ α, οἰ—χωρίον τῆς Κερκύρας παρὰ τὸ
ὁμώνυμον ὄρος.

Ἄ γ ι ἄ Τ ρ ι ἄ ς, ἡ—παρεκκλήσιον παρὰ τὴν μονὴν
τῆς Πεντέλης ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους.

ἄ γ κ α λ ἰ δ α, ἡ—δέμα σταχύων, τὸ ὁποῖον χωρεῖ εἰς
τὴν ἀγκάλην.

ἄ γ ν α ν τ ε ὑ ὠ—διακρίνω, βλέπω ἀπὸ μακρὰν

ἄ γ ρ ἰ λ ι, τὸ—ἡ ἀγριελαία

ἄ γ ρ ο ι κ ῶ—ἀκούω, ἐννοῶ.

Ἄ ἔ ρ η δ ε ς, οἰ—συνοικία τῶν Ἀθηνῶν περὶ τὸ Ὀρο-
λόγιον τοῦ Κυρήστου

α ἰ μ α τ ο χ ε ι λ ι σ μ ἔ ν ο ς—ἀλειμμένος μὲ αἷμα

ἄ κ α μ ἄ τ η ς, ὁ—ὄκηρὸς

ἄ κ ο υ ρ μ α ἰ ν ο μ α ι—ἀκροῶμαι

Ἄ λ ἔ ξ η ς, ὁ—ὁ Ἀλέξανδρος τῶν ἀκριτικῶν ἀσμάτων
(N. Πολίτης)

ἄ λ ο γ ἄ ρ η ς, ὁ—ἵπποκόμος

Ἄ λ μ υ ρ ὄ ς, ὁ—χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τῆς Ἀ-
καρνανίας

Ἄ μ ι ρ ᾶ ς, ὁ—ἀρχηγὸς Ἀράβων ἢ Τούρκων

Ἄ μ φ ι τ ρ ἰ τ η, ἡ—θαλασσία νύμφη, σύζυγος τοῦ Πο-
σειδῶνος, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐθεωρεῖτο κυρίαρχος
τῆς Μεσογείου θαλάσσης

- ἀναδεξιμιός, ὁ—ἀναδεκτός
 ἀναθιθάνω—δηγοῦμαι, λέγω
 ἀνακλαρώνομα—τεντώνομαι
 ἀνασανιά, ἡ—ἀναπνοή, ἀνάπαυσις
 ἀνάτριχο μουστάκι—τὸ ἔχον ὠρθωμένας τὰς
 τρίχας
 Ἄνδρορικός—ἐπιφανῆς ἥρωσ τῶν ἀκριτικῶν ἁ-
 σμάτων
 ἀντάρα, ἡ—1) ὁμίχλη, 2) τὸ ἐκ τοῦ καπνοῦ τῶν πυ-
 ροβολισμῶν νέφος.
 Ἄλῆπασα, ὁ—αἰμοχαρῆς Ἄλθανός τύραννος
 τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Ἠπείρου (1744—1821)
 ἀντένα, ἡ—ἡ κεραία τοῦ ἴστοῦ τοῦ πλοίου, ἐφ' ἧς ὑ-
 ψώνεται τὸ ἰστίον
 ἀντραλίζομαι—ζαλίζομαι
 ἀντρεϊόθλαχος, ὁ—ἀνδρείος καὶ συγχρόνως σκαι-
 ὸς καὶ τρανός (Ν. Πολίτης)
 Ἄξιά, ἡ—ἡ Νάξος
 ἀπλῆ, ἡ—σχοινίον χρησιμεῖον πρὸς ἄρσιν ἢ ἔλξιν
 τῶν ἰστίων
 ἀποκαρωμένος, ὁ—ἀποχαυνωμένος, ναρκωμένος
 ἀποσθολώνω, φέρω εἰς ἀμηχανίαν, ἀποστομώνω
 ἄρασμα, τό—τὸ ἀγκυροβόλιον, καταφύγιον
 ἄργοφόνος, ὁ—ἐπίθετον τοῦ Ἑρμοῦ ὡς φονέως
 τοῦ πολυοφθάλμου Ἄργου, ὁ ὁποῖος κατὰ διατα-
 γὴν τῆς Ἥρας ἐφύλαττε τὴν Ἰώ
 ἀρκούδα, ἡ—ἡ ἄρκτος, ὁ γνωστός ἀστερισμὸς πα-
 ρὰ τὸν Βόρειον Πόλον
 ἀρμαθιάζω—δένω ἄρμαθιές δηλ. πλεξίδες, συνα-
 θροίζω
 ἀρμενίζω—ταξειδεύω, ἰστιοδρομῶ
 ἄσπρον, τό—1) τὸ μικρότατον τουρκικὸν νόμισμα,
 2) χρήματα

ἄστρίτης, ὁ—ὁ κατάστικτος ὄφης, ἡ ἄσπης, εἶδος ἐχίδνης

ἄτρούγετος—ἀκαταπόνητος, ἀκίνητος· ὁμηρικὸν ἐπίθετον τῆς θαλάσσης

αὐγαταίνω—αὐξάνω, πληθύνω

ἄφέντης, ὁ—1) κύριος, 2) πατήρ, 3) βασιλεὺς

ἄφεύγατος—ἄφευκτος

ἄφιόνι, τὸ—ὄπιον, χυμὸς τοῦ φυτοῦ τοῦ καλουμένου ὠσαύτως ἀφιόνι (μῆκωνος τοῦ ὑπνοφόρου).

B.

Βάλτος, ὁ—ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας πρὸς Δ. τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ ποταμοῦ Ἀχελῶου

βαρόμοιρος—δυστυχής

βεζύρης, ὁ—Υπουργὸς τῆς Τουρκίας ὑπὸ τοὺς Σουλτάνους. Μέγας βεζύρης=πρωθυπουργὸς

βίγλα, ἡ—σκοπιὰ

βιγλίζω—βλέπω μακρὰν ἀπὸ τὴν σκοπιὰν

βιός, ὁ—βίό, τὸ—περιουσία

Βελῆς Γκέκας—Ἀλβανός, προσφιλὴς εἰς τὸν Ἀλῆ πασᾶ, διώκτης τῶν ἀρματωλῶν, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Κατσαντώνη

βιλαέτι, τὸ—εὐρεῖα διοικητικὴ περιφέρεια παρὰ τοῖς Τούρκοις, νομὸς

Βλαχόπουλον, μικρὸν—τὸ τέκνον τοῦ Κωνσταντίνου τῶν ἀκριτικῶν ἀσμάτων

βλόγια, ἡ—εὐλογία, εὐχή

βόμπιρας, ὁ—μικρόσωμος ἄνθρωπος, ἀνθρωπᾶκος

βοτάνισμα, τὸ—ἡ ἀφαίρεσις τῶν βλαβερῶν χόρτων ἀπὸ τοὺς κήπους ἢ τοὺς καλλιεργημένους ἀγρούς

Βώτης, ὁ—ἀστερισμὸς πλησίον τῆς Μεγάλης Ἀρκτου

Γ.

γ α λ ά ρ α, ἥ—γίδα πού ἔχει γάλα, μεταφ. ὁ πλούσιος
Γ α ρ ί τ σ α, ἥ—προάστειον τῆς πόλεως Κερκύρας.
τερπνότατον

Γ ε ρ α κ ο θ ο ὦ ν ι, τὸ—μιά κορυφή τῆς Ὄθρυος

γ ι α τ ά κ ι, τὸ—στρῶμα, κατάλυμα

γ ι α τ α γ ά ν ι, τὸ—σπάθη καμπυλωτή τῶν ἀνατολι-
κῶν λαῶν

γ ι ο φ ύ λ λ ι (τὸ)--ἀγριοβιολέττα

γ κ α ρ δ ι α κ ό ς—ἀγαπητός, ἐγκάρδιος

Γ κ έ κ α ς—ὁ Βελῆ Γκέκας

γ κ ι ώ ν η ς, ὁ—δημῶδες ὄνομα νυκτοβίου πτηνοῦ
γνωστοῦ διὰ τὴν θρηνώδη φωνὴν του

Γ ο ύ ρ α ς θ ο υ ν ά—ἡ Ὄθρυς

γ ο υ ρ δ έ λ ι, τὸ—σχοινίον

γ ρ ό σ ι, τὸ—ἀσημένιον τουρκικὸν νόμισμα

γ ω ν ί σ τ ρ α ἥ—γωνία, ἐστία.

Δ.

δ α μ α σ κ ί, τὸ φημισμένο σπαθὶ τῆς Δαμασκοῦ τῆς
Συρίας ἀπὸ χάλυθα

Δ ε ρ θ ε ν ά κ ι α, τὰ—τὰ ἱστορικὰ στενὰ μεταξὺ Κο-
ρινθίας καὶ Ἀργολίδος, ὅπου κατεστράφη ὁ
Δράμαλης τῷ 1822

δ ε ρ θέ ν α γ α ς, ὁ—ἔχων τὴν φρούρησιν διαβάσεως,
ὁδοφύλαξ

δ ι ά κ ι, τὸ—τιμόνι

δ ι θ ό λ ι σ μ α, τὸ—ὄργωμα τῆς γῆς διὰ δευτέραν
φορὰν

δ ι σ ά κ ι, τὸ—διπλοῦς σάκκος τῶν χωρικῶν

Σ ρ ά κ ο ς, ό—άνθρωπόμορφον, άλλ' ύπεράνθρωπον
 τέρας τών λαϊκών παραμυθίων
 Δ ρ ά μ α λ η ς—ό Μαχμούδ πασάς, ό κατελθών τó
 1822 εις Πελοπόννησον πρòς καταστολήν τής έ-
 παναστάσεως, άλλά κατασυντριβείς εις τά Δερ-
 βενάκια.

Ε.

Ξ θ γ α, τó—ξξοδος
 Ξ μ π α, τó—είσοδος
 Έρμής—θεός, υιός τής Μαίας και του Διός, άγγελος
 τών όλυμπίων θεών
 έ σ μ ό ς, ό—σμήνος, μέγα πλήθος
 Έστιάς, ή—ίέρεια τής θεάς Έστίας τών Ρωμαίων. Αί
 Έστιάδες ήσαν έξ παρθένοι διατηρούσαι τó πύρ
 του κράτους εις τόν ναόν τής Έστίας άσβεστον
 Ε θ ρ ο ς ό—Ν. Α. άνεμος, ό κοινώς καλούμενος Σι-
 ρόκος.

Ζ.

ζ ά λ ο, τó—θήμα
 ζ έ φ υ ρ ο ς, ό—ό δυτικός άνεμος, κοινώς πονέντης
 Ζ η τ ο υ ν ι, τó—ή Λαμία
 ζ υ ά ζ ω—σκέπτομαι
 ζ υ γ α ρ ί ζ ω—άμφιταλαντεύομαι.

Η.

ή λ ι ο θ ό ρ ι, τó—ό σφοδρός και καυστικός άνεμος
 του θέρους, ό Λιψ
 Η ρ ό δ ο τ ο ς—Διάσημος Έλλην ιστορικός έξ Άλι-
 καρνασσοϋ (484—410 π. Χ.) κληθείς πατήρ τής
 Νεοελληνικά: Παπαντωνίου—Τρουλινοϋ—Έκ έ Γ'. άντίτ. 3.000 11

Ἱστορίας. Ἔγραψε τὴν Ἱστορία τῶν Περσικῶν πολέμων

Ἡ σ ί ο δ ο ς—Ἕλλην ποιητῆς ἐξ Ἀσκρης τῆς Βοιωτίας, πατὴρ τοῦ διδακτικοῦ ἔπους, ζήσας κατὰ τὸν δον αἰῶνα π. Χ. Ἔγραψε ποιήματα τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι ἡ Θεογονία καὶ τὰ Ἔργα καὶ αἱ Ἡμέραι

Ἡ ὠ ς, ἡ—ἡ θεὰ τῆς αὐγῆς.

Θ.

Θ α λ ά μ ι, τὸ—φωλεά, τρυπά, ὅπου ζοῦν ὑδρόβια ζῶα

θ ά μ ι α σ μ α, τὸ—θαυμαστὸν ἔργον

Θ ε ο γ ο ν ί α, ἡ—ποίημα τοῦ Ἡσιόδου ἐκ 1022 στίχων, ἐν τῷ ὁποίῳ καταγράφει τὸ γένος, τὰ ἀξιώματα καὶ γενικῶς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν θεῶν

θ υ ά, ἡ—τὸ θύον, δένδρον τοῦ ὁποίου τὸ ξύλον καιόμενον ἀπέδιδε ἄρωμα ἐξαιρετικόν

θ ρ ι γ κ ό ς, τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ναοῦ, τὸ στηριζόμενον ἐπὶ τῶν κιόνων.

Ι.

Ἰ α π ε τ ό ς, ὁ—υἱὸς τῆς Γαίας καὶ τοῦ Οὐρανοῦ, θασιλεύς τῶν Τιτάνων, τοὺς ὁποίους κατεπολέμησεν ὁ Ζεὺς. Τοῦτου ὁ υἱὸς ἦτο ὁ Ἄτλας, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν μυθολογίαν φέρει τὸν οὐρανὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, κρατῶν αὐτὸν διὰ τῶν βραχιόνων

Ἰ θ ά ν ι ο ν, τὸ—κάδος, γουβάς

Ἰ ο ρ δ ά ν η ς. Οὕτω καλεῖται κοινῶς ὁ Γαλαξίας, ἡ λευκὴ φαινομένη ζώνη, ἡ περιβάλλουσα τὸν οὐ-

ράνιον θόλον, εὐδιάκριτος κατὰ τὰς γαληνίους
νύκτας.

Κ.

Κάλαμος, ὁ—νῆσος μικρὰ μεταξὺ Λευκάδος καὶ
Ἀκαρνανίας, εἰς τὴν ὁποίαν κατέφευγον κατὰ
τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν πολλὰ γυναικό-
παιδα ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας

καλλικάντζαροι, οἱ—Δαιμόνια ἐπιφαινόμενα
κατὰ τὸ Δωδεκάμηρον, τὰ ὁποῖα ὁ λαὸς φαν-
τάζεται πλήρη φυσικῶν μειονεκτημάτων

Καλόχωρο· πλαστὸν ὄνομα χωρίου

κάνα—κάνένα

κανακάρης, ὁ—προσφιλῆς, χαϊδεμένος

καραοῦλι, τὸ—1) φρουρά, 2) φρουρός, σκοπὸς

καρ(α)θάνι, τὸ—ὁμάς ταξιδιωτῶν

καρ(α)θανάρης, ὁ—ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καρ(α)θα-
νιῶ

καρδινάλιος. Τίτλος κληρικῶν τῆς Δυτικῆς
Ἐκκλησίας

καστροπολεμίτης, ὁ—ὁ διακρινόμενος εἰς
τὴν πολιορκίαν κάστρων καὶ φρουριῶν

κατῆς, ὁ—Τουρκοῦ δικαστῆς (λέξεις Ἀραβικῆ)

Κατσαντώνης, —διάσημος κλέφτης τῆς Δυτικῆς
Ἑλλάδος, συνάψας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου
αἰῶνος πλείστας μάχας πρὸς τὰ στρατεύματα
τοῦ Ἀλῆ. Τῷ 1807 πάσχων ἐξ εὐφλογίας καὶ κατα-
δοθεῖς συνελήφθη· ὀδηγηθεὶς εἰς Ἰωάννινα ὑπέ-
στη σκληρὸν θάνατον, θλασθέντων τῶν ὀστέων
αὐτοῦ διὰ σφύρας

- Κελευστής, ὁ—ὑπαξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἐπιλοχίαν τῆς ξηρᾶς
- Κεράσοθον, τὸ—χωρίον παρὰ τὸ Καρπενήσιον ἀπέχον ἕξ ὥρας αὐτοῦ
- Κίρκη, ἡ—Μυθολογικὴ γυναικεία μορφή, ἔχουσα τὴν ἰκανότητα νὰ μεταμορφῶνῃ διὰ ράβδου τοὺς ἀνθρώπους εἰς χοίρους
- Κίτσορ, —κλέφτης πιθανῶς τοῦ Βάλτου καὶ τοῦ Ξηρομέρου τῆς Ἀκαρνανίας· ἄγνωστον πότε ἔζησε
- κλήθρη, ἡ—δένδρον ἀναπτυσσόμενον ταχέως ἐπὶ ὑγρῶν τόπων
- κοκόρκορ, ὁ—δυστυχῆς
- κολήγας—συνέταιρος, σύντροφος
- Κόνιαρος, ὁ—Τοῦρκος ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὸ Ἰόνιον τῆς Μ. Ἀσίας
- κοντοστάμπελορ, ὁ—ἀστυνομικὸς κλητῆρ
- Κορφιάτης—Κερκυραῖος
- κρεβάτα, ἡ—ξύλινον διαχώρισμα ἐν εἴδει ἐξέδρας, τὸ ὁποῖον διήκει κατὰ μῆκος ἢ πλάτος τῆς οἰκίας
- κουρνιαχτός, ὁ—κονιορτὸς
- κουρσάρορ, ὁ—πειρατῆς
- κουρσεύω—ληλατῶ ὡς πειρατῆς
- Κωνσταντῖνος ὁ μικρὸρ—ὁ τοῦ Ἀνδρονικουτῶν Ἀκριτικῶν ἀσμάτων ἐπιφανέστατος τῶν ἡρώων τῆς ἀκριτικῆς ποιήσεως μετὰ τὸν Διγενῆ

Λ.

- λογαρός, ὁ—καθαρός, διαφανῆς
- λάζο, τὸ—ἐγχειρίδιον μὲ λεπίδα λεπτὴν
- Λάμια, αἱ—φανταστικὰ τέρατα τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς μυθολογίας.

Λ α μ π ο θ ί σ τ α, ἡ—χωρίον καταστραφέν ὑπὸ τοῦ
Ἰαλῆ Πασᾶ

Λ α π α ρ ᾶ, τὰ—οἱ θουβῶνες

λ α χ ο ὕ ρ ι, τὸ—ὑφασμα πολύτιμον, ὀνομασθὲν ἀπὸ
τῆν Ἰνδικὴν πόλιν Λαχώρην

λ η μ ἔ ρ ι, τὸ—τόπος διαμονῆς τῶν κλεφτῶν

λ η ν ὅ ς, ὁ—πατητήρι

Λ ι ᾶ κ ο ς Π α ν α γ ι ὡ τ η ς—ἄλθανόφωνος κλέφτης,
ἐκ τοῦ χωρίου Παναρήτι, ζήσας περὶ τὸ 1800

λ ι ο σ τ ᾶ σ ι, τὸ—ἐλαιῶν

λ ὀ γ γ ο ς, ὁ—δάσος πυκνὸν

Λ υ κ α θ η τ τ ὅ ς, ὁ—λόφος τῶν Ἀθηνῶν β. Α. τῆς
Ἀκροπόλεως, ὕψους 277 μέτρων.

Μ.

μ α γ ν ᾶ δ ι, τὸ—πέπλος

μαζάρι, τὸ—οἱ ρόζοι τῶν πλοκάμων τοῦ χταποδιοῦ

μ α ἴ σ τ ρ ο ς, ὁ—Β. Δ. ἄνεμος

μ α κ ε λ λ ε ὑ ὤ —σφάζω

Μ α ν τ ο ὕ κ ι, τὸ—προάστειον τῆς πόλεως Κερκύρας

Μ α υ ρ ο μ ᾶ τ η ς—Ἑλλην προεστὼς τῆς Ἄρτας

Μ ἔ κ κ α—ἱερὰ πόλις τῆς Ἀραβίας, πατρὶς τοῦ Μωάμεθ

μ ε ἶ ν τ α ν ο γ ἔ λ ε κ ο—τὸ στενὸ σακκάκι τοῦ φου-

ρι ἰσοφο λοιοφο ρι ρικη οληρηξ ἰσοφογογελαιω
γελέκο

μ ε τ ε ρ ῖ ζ ι, τὸ—τὸ πρόχωμα

μ ε τ ὅ χ ι, τὸ—ἐξοχικὸν παράρτημα μοναστηριοῦ

μ ῆ γ α ρ ι ς—μήπως

Μ η λ ι ὶ ὄ ν η ς Χ ρ ῆ σ τ ο ς—ὄπλων ἀρχηγὸς ἐκ Δωρίδος,
ζήσας περὶ τὸ 1750 μ. Χ.

μ ν ῆ σ κ ω—μένω

- μ ο υ γ γ ρ ο θ ο λ ῶ—μουγγρίζω
 Μ ο υ κ τ ἄ ρ, ὁ—υἱὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ
 μ ο υ ρ ἄ γ ι ο, τὸ—προκυμαία,τεῖχος
 μ ο ὔ ρ τ ζ ι ν ο ς—μαυροκόκκινος
 μ ο υ σ ε λ ί μ η ς, ὁ—ἐπίτροπος τοῦ πασᾶ
 Μ ο υ σ ο υ χ ο υ σ α ἰ ο ι—ληστρική ἀλβανική οἰκογένεια ἐν Ἀκαρνανίᾳ κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα
 μ π α ἰ ρ ἄ κ ι, τὸ—σημαία
 μ π α ἰ ρ α κ τ ἄ ρ η ς, ὁ—σημαιοφόρος
 μ π ῆ η ς, ὁ—1) ἀρχηγός, 2) τίτλος εὐγενείας ἐν γένει
 Μ π ι σ τ ο μ π ὄ ν ο ς, ὁ—Ἀλβανὸς ὄπλαρχηγὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ
 μ π λ ὁ κ ο ς, ὁ—πολιορκία, ἀποκλεισμός
 Μ π ο υ κ ο υ θ ἄ λ α ς Γ ι ἄ ν ν η ς — γεννάρχης τῆς ἀκαρνανικῆς οἰκογενείας τῶν Μπουκουβαλαίων, διάσημος ἀρχηγὸς κλεφτῶν, ζήσας περὶ τὸ 1770
 Μ π ο ὔ μ η λ ο, τὸ—θέσις ἐπὶ τῆς Ὀθρυος
 Μ π ὄ τ σ α ρ η ς Γ ε ῶ ρ γ ι ο ς—ὁ ὀργανώσας τὴν ἄμυναν τοῦ Σουλίου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατὰ τὸ ἔτος 1792.

Ν.

- Ν ι κ η τ ι α ρ ἄ ς, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ διαπρέψας εἰς τὰ Δερβενάκια
 ν τ ῆ ρ ν τ ι, τὸ—στενοχωρία, θάσανον
 ν τ ο υ λ α μ ἄ ς, ὁ—ὁ μανδύας, τὸ ἐπανωφόριον τοῦ φουστανελλοφόρου
 Ν ὕ μ φ η, ἡ—Καλυψώ.

Ξ.

- Ξ ε σ κ λ ι ἄ ρ η ς, ὁ—ρακένδυτος
 Ξ ε σ κ λ ἰ δ ι, τὸ—ράκος

ξ ε φ τ έ ρ ι, τὸ — γεράκι· μεταφ. ἄνθρωπος εὐστροφος καὶ ταχύς.

Ο

ὁ θ ρ ι α κ ὁ ς, ὁ Ἐβραϊκός

Ὁ μ η ρ ο ς ὁ πρῶτος καὶ ὁ μέγιστος ἐπικός ποιητὴς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀκμάσας μεταξύ τοῦ 9ου καὶ 8ου αἰῶνος π. Χ. Ἐποίησε τὰ δύο μεγάλα ἔπη τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν

ὁ ρ μ ῆ ν ε ι α, ἡ—συμβουλή, ὁδηγία

ο ὑ ρ ᾶ, ἡ — εἰς τὴν φράσιν «κάνει οὐράν», διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται ὅτι ὁ θερίζων δὲν ἀκολουθεῖ εὐθεῖαν γραμμὴν κατὰ τὸν θερισμόν.

Π.

π α ν τ ο σ κ ὁ π ο ς, ὁ—ὁ βλέπων τὰ πάντα

π α σ ᾶ ς,—τίτλος ἀπονεμόμενος εἰς τοὺς εὐγενεῖς Τούρκους

π α σ π α τ ε ὑ ω—ψηλαφῶ, ψάχνω

π ε ζ ο λ ᾶ τ η ς, ὁ—πεζός

Π ε ρ σ ε φ ὄ ν η—κόρη τῆς Δήμητρας, τὴν ὁποίαν ἤρπασεν ὁ θεὸς τοῦ Ἄδου Πλούτων καὶ ἔκαμε σύζυγόν του

π έ τ ο μ α ι—πετῶ

π ε τ ρ ί τ η ς, ὁ —ἀγριώτατον γεράκι

Π η λ ε ί δ η ς, ὁ—ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως, ὁ Ἀχιλλεὺς

Π ι ε ρ ί α, ἡ—χώρα τῆς Μακεδονίας παρὰ τὰ σύνορα τῆς Θεσσαλίας πρὸς Βορρᾶν τοῦ Ὀλύμπου

π λ ᾶ τ α ν ο ς, ὁ—ὁ ἱστορικὸς πλάτανος τῶν Ἰωαννίνων, ὁ τόπος τῆς καταδίκης καὶ τῶν μαρτυριῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας

π λ έ ξ η ς—τύπος τοῦ πλέω

π λ ο υ μ ί ζ ω—ποικίλλω, κεντῶ

π λ ο υ μ ι σ τ ὸ ς—ποικίλος, κεντητός
 Π λ ο υ τ ὶ ο ς—1) ἀνήκων εἰς τὸν Πλούτωνα, τὸν
 θεὸν τοῦ Ἄδου, 2) ὑποχθόνιος
 π λ ω τ ῆ, ἡ—σχεδιά
 Π ο τ α μ ὸ ς—χωρίον τῆς νήσου Κερκύρας
 π ο υ γ γ ῖ, τὸ—ποσὸν χρημάτων παρὰ τοῖς Τούρκοις
 (500 γρόσια).
 ἴ ρ ἄ ζ ω—πράττω,
 π ρ α μ ἄ τ ι α, ἡ—ἐμπόρευμα
 π ρ ο θ ο δ ῶ—ὀδηγῶ, προπέμπω
 Π ρ ο κ ὸ π ι ο ς—ὁ σημαντικώτερος ἱστορικός τῆς Βυ-
 ζαντινῆς ἐποχῆς, ζήσας ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος
 Ἰουστινιανοῦ, τοῦ ὁποίου διηγεῖται τὰ ἔργα
 π ρ ὺ μ ο ς, ὁ—οὔριος ἄνεμος
 π ρ ω τ ᾶ τ ο, τὸ—ἀξίωμα.

P.

ρ ἔ γ ο μ α ι ὀρέγομαι, ἐπιθυμῶ
 ρ ὄ γ α, ἡ—μισθός, ἀμοιβή.
 ρ ο ν ι ᾶ—ὕδροχόη
 Ρ ο ὄ μ ε λ η, ἡ—Δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάς.

Σ.

σ α ἰ τ ι ᾶ, ἡ—τὸ θέλος
 σ ἄ λ λ α γ ο ς, ὁ—ἡ ἰσχυρὰ φωνὴ τοῦ ὀδηγοῦντος ζῶα
 σ α λ ε ὑ γ ω—κινῶμαι
 σ α λ π ἄ ρ ω—ξεκινῶ (ἐπὶ πλοίου)
 Σ α ρ α κ η ν ο ῖ, οἶ—οἶ Ἄραβες
 σ θ ἄ ρ ν ι σ μ α, τὸ—ἰσοπέδωμα τῆς γῆς μετὰ τὸ ὄρ-
 γωμα

σενιάλο, τὸ—σημεῖον

Σιαδήμας—ὁ ὄπλαρχηγὸς κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ
Μεσολογγίου

Σιλιχτάρ—'Αλθανὸς ὄπλαρχηγὸς τοῦ 'Αλῆ πασᾶ
σιμώνω—πλησιάζω

σιτηρέσιον, τὸ—ἡ τροφή τοῦ στρατιώτου

σκαπετίζω—φεύγω

σκληθρα, ἡ—μυτερό ξύλο

σκότα, ἡ—σκοινὶ τοῦ πανιοῦ τῆς θάρκας

Σόλυμοι, οἱ—ἰθαγενῆς λαὸς ἐν τῇ Λυκίᾳ, ὅστις ἔζη
βίον ληστρικὸν ἐπὶ Ὀμήρου

Σουλεϊμάνης—'Αλθανὸς φίλος τοῦ Μηλιόνη

σπαῆς, ὁ—ἵππεὺς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ

Σπιανάδα, ἡ—συνοικία τῆς πόλεως Κερκύρας

στάφνη, ἡ—στάθμη, ἐργαλεῖον μὲ τὸ ὁποῖον ὁ ξυ-
λουργὸς ὀριζοντιώνει τὴ σανίδα

στερνὸς—ἐνταῦθα νεώτατος

στρέφα, ἡ—στεῖρα γίδα, μεταφορ. ὀπτωχὸς

Στράβων, ὁ—Ἕλληνας γεωγράφος ἐκ Πόντου (46 π. Χ.
24 μ. Χ.). Τὸ σύγγραμμά του εἰς 17 βιβλία ἀπο-
τελεῖ νέαν ἐποχὴν εἰς τὰς γνώσεις τῆς ἀρχαίας
γεωγραφίας

στρατοκόπος, ὁ—ὀδοιπόρος

Στὺξ—λίμνη εἰς τὸν Ἄδην, εἰς τὰ ὕδατα τῆς ὁποίας
οἱ θεοὶ ὠρκίζοντο φοβερὸν καὶ ἀμετάκλητον ὄρκον

σύγκαιρα—συγχρόνως, αὐτοστιγμῆ

σύντεκνος, ὁ—πνευματικὸς πατήρ, ὁ ἀνάδοχος

σύρμα, τὸ—ἀτραπὸς, δι' αὐτῆς ὁποίας διέρχονται ἄ-
γρια ζῷα

συφάμελος, ὁ—πανοικεῖ.

Τ.

τ ά θ λ α, ή—τράπεζα

τ α μ π ο ύ κ ι α, τὸ—τὸ σκεπασμένον ἄνοιγμα τῆς πρύ-
μνης, διὰ τοῦ ὁποίου κατέρχεται τις εἰς τὸ ἐσω-
τερικὸν τοῦ πλοίου

τ α μ π ο ύ ρ ι, τὸ—πρόχωμα

τ ά σ σ ο μ α ι ὑποθέτω, σκέπτομαι, τάχτο—τάξε, τὸ—ὑ-
πόθεσε

Τ ζ α θ έ λ α ι ν α Μ ό σ χ ω—ή ἥρωϊκὴ σύζυγος τοῦ
Λάμπρου Τζαθέλλα

τ ή ν—τὴν ὁποίαν

τ ί—διότι

Τ ι θ ω ν ό ς, ὁ—σύζυγος τῆς Ἡοῦς, ὅστις θνητὸς ἔλα-
βε μὲν τὴν ἀθανασίαν, οὐχὶ δὲ καὶ διαρκῆ νεότητα.

τ ο κ ά ς, ὁ—ἀργυροῦν κόσμημα τῶν ἀνδρῶν τῆς Στε-
ρεᾶς Ἑλλάδος

τ ὀ ν—τὸν ὁποῖον

Τ σ η ρ ί γ ο, τὸ—τὰ Κύθηρα, ἡ νῆσος

τ σ α π ρ ά ζ ι α, τὰ—μετάλλινα στολίσματα τοῦ ἐνό-
πλου φουστανελλοφόρου

τ σ ι ν ι ά, ή—λάκτισμα

π σ ι ν ῶ—λακτίζω

τ υ ν η σ ι α κ ό ς, ὁ—ὁ ἐκ τῆς Τύνιδος τῆς Β. Ἀφρικῆς.

Φ.

Φ α ν ά ρ ι, τὸ—λιμὴν τῆς Ἠπείρου εἰς τὸν ὁποῖον ἀπε-
βιβάσθη ὁ Κυριακούλης Μαυρομιχάλης τὸ 1822,
ὄτε μετέβαινε πρὸς βοήθειαν τοῦ Σουλίου, καὶ ἐ-
φονεύθη

φ ε λ ο ύ κ α—μικρὰ λέμβος

φ ε ρ μ ά ν ι, τὸ—διαταγή τοῦ Σουλτάνου
 φ ο ρ τ ί, τὸ—φρούριον
 φ ω τ ή κ ι α, τὰ—τὰ ἐνδύματα τὰ προσφερόμενα ἀπὸ
 τὸν ἀνάδοχον κατὰ τὴν θάπτισιν.

Χ.

Χ ά ἱ δ ω—Σουλιωτοπούλα, παρακολουθοῦσα τοὺς πο-
 λεμιστὰς καὶ τὴν μάχην
 χ α ρ α τ ζ ώ ν ω—τὸ φορολογῶ
 χ α ρ ο κ ο π ῶ—διασκεδάζω
 Χ α σ ι ώ τ ι κ α θ ο υ ν ά—τὰ Χάσια ὄρη τῆς Θεσσα-
 λίας
 χ ε ι ρ ό θ ο λ ο ς, τὸ—δέμα ἀπὸ στάχια
 χ λ ι ό ς—χλιαρὸς
 Χ ό ρ μ ο θ ο—χωρίον καταστραφέν ὑπὸ τοῦ Ἑλλή πασαῖ
 χ τ ρ ε ύ ο μ α ι—ἐχθρεύομαι.

Ψ.

Ψ α λ τ ή ρ ι, τὸ—συλλογὴ τῶν ψαλμῶν τῆς Παλ. Δια-
 θήκης. Τοῦτο καὶ ἡ Ὀκτάηχος ἐχρησίμευεν ὡς ἀ-
 ναγνωστικὸν τῶν Ἑλληνοπαίδων ἐπὶ Τουρκοκρα-
 τίας.
 ψ α ρ ό ς—στακτερός εἰς τὸ χρῶμα.

Ω.

ᾠ ρ ι ᾱ ς κ ά σ τ ρ ο ν—ὄνομα ἀποδιδόμενον εἰς φρού-
 ρια εὕρισκόμενα εἰς πολλοὺς Ἑλληνικοὺς τόπους,
 πρὸς τὰ ὁποῖα συνάπτονται πολλαὶ μυθικαὶ πα-
 ραδόσεις
 ᾠ ρ ί ω ν, ὁ—λαμπρὸς ἀστερισμός, ἐπιφαινόμενος ἐν
 Ἑλλάδι μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς κατὰ τὰς ἀρχὰς
 τοῦ Ἰουλίου, ὅτε ἔρχονται τὰ καύματα
 ᾠ φ υ ι α, ἡ—ὕδρῳβιον πτηνόν.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ.—Έγεννήθη εις τὴν Λευκάδα τὴν 2 Αὐγούστου 1824. Ὁ πατήρ του, Ἰωάννης ὁ Βαλαωρίτης διετέλεσε πολλάκις πληρεξούσιος τῆς νήσου καὶ γερουσιαστής. Εἰς τὰς φλέβας τοῦ ποιητοῦ ἔρρεεν αἷμα ἀρματωλικόν.

Ὁ γενάρχης τοῦ οἴκου, Χρῆστος Βαλαωρίτης, ἀπὸ τὴν Βαλαώραν τῆς Εὐρυτανίας, διεκρίθη ὡς ὄπλαρχηγὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας, ἀνδραγαθήσας εἰς μάχην ἐναντίον τῶν Τούρκων, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ 17ου αἰῶνος. Ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Λευκάδα, ὅπου ἡ Δημοκρατία τοῦ εἶχε παραχωρήσει γαίας, ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του. Ὁ ποιητὴς τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὴν Λευκάδα καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Κερκύρας. Τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς του συνεπλήρωσεν εἰς τὴν Γενεύην. Μεταθὰς ὕστερον εἰς Παρισίους ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολήν, ἀλλ' ἀσθενήσας διέκοψε τὰς σπουδὰς του. Μετ' ἀδύο ἔτη, κατὰ τὸ 1846, ἀνεχώρησεν εἰς Ἰταλίαν, ἐνεγράφη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πίσας, καὶ μετὰ τρία ἔτη ἐπέστρεψε ἐκεῖθεν διδάκτωρ τῆς Νομικῆς. Κατὰ τὸ 1852 ἔλαβε γυναῖκα τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ ἐγκατεστημένου Αἰμιλίου Τυπάλδου, πολυμαθοῦς λογίου καὶ τῆς ὀργώσης τότε ιδέας τῆς Ἰταλικῆς ἐνότητος ἐνεργοῦ θιασώτου. Ὁ Βαλαωρίτης χάρις εἰς τὸν ἄνετον πορισμὸν τῶν τοῦ βίου, ἀπηλλαγμένους φροντί-

δων καταθλιπτικῶν τοῦ πνεύματος, δὲν ἐξήσκησε τὴν Νομικὴν ἐπιστήμην, πρὸς τὴν ὁποίαν, καθὼς φαίνεται, δὲν ἠσθάνετο κλίσιν. Ἀφωσιώθη εἰς τὴν μελέτην τῆς πατρίου Ἱστορίας, κυρίως τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας χρόνων καὶ ἐκαλλιέργησεν ἀποκλειστικῶς τὴν ποίησιν· μόνη του πρὸς ταύτην ἀπιστία θὰ ἠδύνατο νὰ λογισθῆ ἢ ἀνάμιξις του εἰς τὴν πολιτικὴν. Ἀλλὰ τὸ ὀλισθημά του μεγάλως ἐλαφρύνει ἢ σκέψις, ὅτι ὁ ποιητὴς τὴν πολιτικὴν ἐνέργειαν δὲν ἀπεχώρισε τῆς ποιητικῆς ιδέας, ἐξ ἐναντίας ἔκρινε τὸν συνδυασμὸν ἀμφοτέρων ὡς τὸ ἄριστον μέτρον δράσεως ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος. Ὁ Βαλαωρίτης εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν πολιτικὸς ποιητὴς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, λέξις, ἢ ὁποία εἰς τὸ ἔργον του ἐκφράζει, ἀκριβολογώτερον ἴσως, τὴν ἔννοιαν τὴν περικλειομένην εἰς τὴν λέξιν ἔθνικός, ἔννοιαν κάπως πλουσιωτέραν εἰς ἀποχρώσεις. Ὁ Βαλαωρίτης εἰς τοὺς στίχους του ἐκπροσωπεῖ ὡς ἄριστα τὸ ἔθνικὸν πνεῦμα, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν προσδίδει εἰς τὴν φράσιν ὁ Γερμανὸς φιλοσοφικὸς ποιητὴς Σίλλερ, χαρακτηρίζων τὸ ἔθνικὸν πνεῦμα ὡς τὸ σύνολον τῶν ιδεῶν καὶ αἰσθημάτων ἔθνους τινὸς ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀντιθέτου φύσεως ιδέας καὶ αἰσθήματα ἑτέρου ἔθνους. Τὸν χαρακτηῖρα τῆς ποιήσεώς του διαφωτίζει ἀρκούντως αὐτὸς οὗτος ὁ Βαλαωρίτης, εἰς τὴν δογματικὴν διατύπωσίν του περὶ τοῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ, γενικῶς εἰπεῖν, ἢ νέα ἑλληνικὴ ποίησις. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο δὲν ἦτο παρὰ «ἢ πιστὴ ἐξιστόρησις τῶν παθημάτων καὶ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ἔθνους, ἢ διηνεκὴς τοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ξενισμὸν πάλη. Ἐπικὴν ὠνόμαζε τὴν ὑπ' αὐτοῦ διαγεγραμμένην ποίησιν, ὡς τοιαύτην δὲ ἐνόει τὴν ποίησιν, ἢ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ προτίθεται

σκοπὸν αὐτῆς τὴν ἐξύμνησιν σημαντικοῦ τινος γεγονότος, ἀναγομένου εἰς ἥρωικούς χρόνους, μυστηριωδῶς κεκαλυμμένους ὑπὸ νεφελώδους παραδόσεως καὶ τῆς ἀμυδρᾶς ἀπομνημονεύσεως τῶν χρονογράφων καὶ τῶν γερόντων».

Γλῶσσα δὲ τῆς ποιήσεως ταύτης δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἄλλη τις παρὰ ἡ Δημοτική. «Πρέπει, ἐτόνιζεν, ἐπισημῶς νὰ καθιερωθῆ. Ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι πτωχή, εἶναι πλουσιωτάτη. Εἶναι ἡ μόνη ἔκφρασις τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως». Οὕτω ὁ Βαλαωρίτης πραγματοποιεῖ, ὅσον ἐδόθη αὐτῷ νὰ ζήσῃ, τὸ μέγα ὄνειρον, δημιουργὸς ἄσματος ἥρωϊκοῦ, ἐναργῶς ἀπεικονίζοντος εἰς τὰς εὐτυχεστέρας του στιγμάς, μὲ θαυμαστήν ἐνότητα ἐμπνεύσεως καὶ ἀρμονίαν οὐσίας καὶ μορφῆς. Φύσις καὶ ἱστορία, αἱ δύο αὐταὶ ἀστεῖρευτοι πηγαὶ πάσης ἐμπνεύσεως, ζωογονοῦν τὴν ἥρωολατρικὴν διάχυσιν εἰς τὸν Βαλαωρίτην. Δὲν εἶναι οὔτε ἀδιάπτωτος ποιητής, οὔτε τοῦ στίχου ὁμιλητῆς ἀριστοτέχνης, θαίνει δὲ θαμηδὸν καὶ θραδέως, ἀλλ' ἀσφαλῶς, εἰς ἐπιθυμητὴν ἐξέλιξιν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἡ ποιητικὴ σύλληψις προσλαμβάνει εἶδος καὶ κάλλος, κυριώτατα ἐκεῖ, ὅπου καὶ ἡ τέχνη βοηθεῖ, καθὼς εἰς μέγα μέρος τῶν «Μνημοσύνων», ὅπου εὐρίσκοντ' ἐν σπέρματι ὅλα τὰ γνωρίσματα τοῦ ποιητοῦ, εἰς ὠρισμένους στίχους τῆς «Κυρᾶ Φροσύνης», εἰς τὸν «Διάκον», ὅπου μέγα θῆμα πρὸς τὴν ἐντέλειαν ἐπιτυγχάνει, εἰς τὸν «Φωτεινόν», τὸ ἀρτιώτατον, καὶ ἃς ἀπέμεινεν ἡμιτελὲς ἔργον του, εἰς τὸν «Ἀστραπόγιανον»,—τὸ κατανυκτικὸν ἀριστούργημα, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ τραχὺς βίος τοῦ κλέφτη, ἀπαλυνόμενος εἰς τὸ πῦρ μιᾶς ρωμαντικῆς ὄλως, ἀλλὰ κ' ἐκείνης πατροπαραδότου, ἀφοσιώσεως, ἐγγίζει ἀφθαστον εἰς ὕψος ἀγάπην. Ἐν συνόλῳ ὁ Βαλαωρίτης

εἶναι ἠθογράφος τοῦ ἀρρενωποῦ καὶ ἡρωϊκοῦ, ζωγράφος τοῦ σκληροῦ καὶ τοῦ τρομακτικοῦ, ἐμπνευσμένος ὁμοῦ καὶ μελετηρὸς ραψωδὸς τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως, ὅσον καὶ ἂν τὰ προτερήματα τοῦ καλλιτέχνου δὲν φθάνουν νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὴν ἐντέλειαν τῆ νφαντασίαν τοῦ ποιητοῦ. Ἀπέθανεν εἰς τὴν Λευκάδα τῇ 24ῃ Ἰουλίου τοῦ 1879.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ. — Κατήγετο ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς Θράκης Βιζῶ. Εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν εἰργάζετο εἰς ἓνα ραφεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατόπιν ἀπεστάλη ὡς τακτικὸς τοῦ Μητροπολίτου Κύπρου. Πλησίον αὐτοῦ προωρίζετο διὰ τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα, ἢ ζωηρὰ ὅμως συναισθηματικότης του τὸν ἀπέτρεψε. Τὸν εὐρίσκομεν κατόπιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μαθητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ ὀδηγούμενον εἰς τὴν ποίησιν ἀπὸ τὸν γηραιὸν τυφλὸν ποιητὴν Τανταλίδην. Χάρις εἰς τὴν βοήθειαν εὐπόρων Ἑλλήνων ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας. Εἰς αὐτὴν εὐρῆκε τὴν μεγάλην τῆς ἱκανοποίησιν ἢ ζωηρὰ διανοητικὴ του περιέργεια. Ἐγραψεν ἐμβριθεῖς φιλοσοφικὰς μελέτας καὶ ἐπανελθὼν διωρίσθη ὑψηγῆτης φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ καθηγητῆς εἰς τὸ Ὀδεῖον. Ἡ ποιητικὴ τέχνη ὅμως ἦτο ἡ κύρια κατεύθυνσις τῆς ζωῆς του. Ἡ μοῖρα δυστυχῶς συνέτριψε τὴν ζωὴν αὐτὴν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς. Ὁ ποιητῆς, θύμα νευρικοῦ νοσήματος ἀθεραπεύτου, ἐκλείσθη εἰς τὸ Φρενοκομεῖον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν, ἀφοῦ ἐπρόφθασε νὰ ἐκφράσῃ τὴν κατάστασίν του εἰς τραγικῆς ὠραϊότητος μοιρολόγι:

Σὰν μ' ἀρπάχτηκε ἡ χαρὰ
 ποὺ ἔχαιρόμουν μιὰ φορά,
 ἔτσι σὲ μιὰν ὥρα
 μέσ' σ' αὐτὴ τὴ χώρα,
 ὅλα ἀλλάξαν τώρα !

Σπανίως στίχοι ἔκλεισαν τόσον χυμὸν τῆς λαϊκῆς ποιήσεως καὶ ὑπῆρξαν τόσον θαυμαστοὶ εἰς παιγνίδια ρυθμῶν, ὅσον οἱ στίχοι μερικῶν ποιημάτων τοῦ Βιζυηνοῦ. Γιὰ τοῦτο καὶ ἡ μοναδικὴ του ἐπιτυχία εἰς τὸ εἶδος τῆς ἑλληνικῆς μπαλλάντας, ὅπως εἶναι ἡ «Μάγισσά» του, εἰς τὸ παραμῦθι τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου ὅπου καρδιοχτυπᾷ ὅλον τὸ ἑλληνικὸν γένος καὶ εἰς ἄλλα του ποιήματα, ὅπου ἐκμεταλλεύεται τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ. Δυστυχῶς τὰ ποιήματα αὐτὰ εἶναι σπάνια μέσα εἰς τὸ ὅλον του ἔργον. Τὸ ἔργον του εἶναι ἐξαιρετικῶς ἄνισον, τόσον, ὥστε νὰ ἀμφιβάλλῃ ὁ ἀναγνώστης ἂν ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ τάλαντον συνεκέντρωσεν ἐδῶ τόσα ποιητικὰ χαρίσματα καὶ ἐκεῖ ἐσκορπίσθη εἰς τόσην ἀτημελησίαν. Ἀπαιτεῖται προσπάθεια γιὰ νὰ διατρέξωμεν τὸν τόμον τῶν ποιημάτων του. Ἀλλὰ ὁ χρόνος, ἔαν ἔχη ἤδη δικαίως ἀπορρίψει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν στίχων του, ἐπέβαλε περισσότερον εἰς τὴν ἐκτίμησίν μας τοὺς διασωθέντας, διότι εἰς τοὺς ὀλίγους αὐτοὺς καὶ σπαρακτικοὺς στίχους συγκεντρώνεται πλοῦτος ἀληθινὸς νεοελληνικὸν συναισθήματος. Τὸ ἔργον αὐτὸ εἶχεν ἀναμφιβόλως ἐπιρροὴν εἰς τὴν σύγχρονον ποίησιν καί, ὅπως ὀρθὰ χαρακτηρίζει ὁ κ. Ι. Ζερβὸς εἰς τὸν πρόλογον τῶν ποιημάτων του, ὁ Βιζυηνὸς παρουσιάζει «ὅλας τὰς πρωτοτυπίας καὶ συνάμα τὰς πεζότητας, ὅλας τὰς ἐκλάμψεις καὶ πολλὰς ἀτελείας τοῦ προδρομικοῦ ποιητοῦ».

Νεοελληνικά: Παπαντωνίου—Τρουλλινοῦ—ἔκδ. Γ'. ἀντ. 3000 12

ΒΙΚΕΛΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.—Ἐγεννήθη ἐν Ἐρμουπόλει τῷ 1835. Νεώτατος μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου καὶ ἔμεινε πολλὰ ἔτη ἐμπορευόμενος. Ποιητὴς καὶ πεζογράφος, ἐξέδωκε πολλὰ ἔργα, ὧν σπουδαιότερα «Στίχοι», (Λουκῆς Λάρας), «Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν», «Διηγήματα», ὡς καὶ πολλὰ δράματα τοῦ Σαίξπηρ ἐν μεταφράσει.

ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. — Ἐγεννήθη ἐν Ναυπάκτῳ τῷ 1868. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ Γυμνάσιον Πατρῶν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον 1887—1890. Τῷ 1893 ἐδημοσίευσεν τὰ πρῶτα διηγήματά του ὑπὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορίες», μὲ τὸ ψευδώνυμον Γιάννης Ἐπαχτίτης.

Ἀπὸ τοῦ 1900 ἤρξατο συντάσσειν καὶ ἐκδίδειν ὁ ἴδιος περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Προπύλαια», μὲ ποικίλην φιλολογικὴν, ἱστορικὴν καὶ γλωσσικὴν ὕλην.

Ἡ ἔκδοσις τῶν «Προπυλαίων», ὅπου ὁ Βλαχογιάννης ἔδωκε δεῖγμα τῆς πλουσίας καὶ πολυσχιδοῦς του παραγωγῆς, διεκόπη μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Α΄ τόμου. Μοναδικὸς θὰ παραμείνῃ μετὰ τῶν συγχρόνων μας, διότι αὐτὸς κυρίως μὲ τὰς ἐργασίας του ἔδειξεν εἰς τὴν λογοτεχνίαν μας τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Ἔχων κατ' ἐξοχὴν τὸ νόημα τῆς Ἱστορίας ὁ Βλαχογιάννης, δὲν εἶδε τὸ Εἰκοσιένα μὲ τὸν τυφλὸν θαυμασμὸν ποιητοῦ ἀκολουθοῦντος τὴν παράδοσιν. Ἐπροχώρησε μετὰ τῶν ἡρώων μὲ τὸ ἀργὸν βῆμα τοῦ ἐπιστήμονος, ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ ποίησις εἶδε καταφώτους καὶ λαμπροὺς ἥρωας ἐκεῖ ὅπου ὁ

Βλαχογιάννης ἔρριψε τὴν προβολὴν τοῦ φωτὸς τῆς ἐ-
ρεῦνης.

Τὰ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντα περιοδικὰ καὶ ἐφη-
μερίδας διηγήματά του, στρεφόμενα εἰς τὸ Εἰκοσιένα,
ἀποτελοῦν πλουσίαν καὶ ὄλως πρωτότυπον πινακοθήκην
τοῦ ἀγῶνος, εἶναι πολεμικοὶ πίνακες νωποὶ εἰς χρῶμα,
μεγαλοπρεπεῖς καὶ δυνατοὶ εἰς σχέδιον, γεμάτοι ἀπὸ
ἐπικήν πνοὴν καὶ συχνὰ παρέχοντες θαυμαστάς ἀνα-
βιώσεις καπεταναίων, πολεμιστῶν, πλήθους σκηνῶν,
μαχῶν τοῦ Εἰκοσιένα. Εἰς τὸν τόμον ἐξεδόθησαν τῷ
1913 τὰ «Μεγάλα Χρόνια», συλλογὴ πατριωτικῶν πε-
ζογραφημάτων. Τῷ 1923 ἤρξατο τὴν ἔκδοσιν σειρᾶς
τῶν ἀνεκδότων φιλολογικῶν ἔργων αὐτοῦ, ἐξέδωκε δὲ
μέχρι τοῦδε ἓν φανταστικὸν διήγημα «Τοῦ χάρου ὁ χα-
λασμός» καὶ ἓν ἠθογραφικὸν «Ἐρμος Κόσμος». Σπου-
δαιόταται ἀρχαιοδιφικαὶ μελέται τοῦ ἰδίου ἐξεδόθησαν
τὸ «Ἀθηναϊκὸν Ἀρχεῖον», εἰς ἓνα τόμον, «Ἀρχεῖον τοῦ
Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη», εἰς δύο τόμους, «Χιακὸν
Ἀρχεῖον» εἰς 5 τόμους.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ.— Ἐγενήθη εἰς Γρανί-
τσαν τῆς Εὐρυτανίας. Τὰ φυσιογνωστικά του λογο-
γραφήματα «Τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου», δημοσιευ-
θέντα εἰς τὴν «Ἐστίαν» καὶ κατόπιν ἐκδοθέντα εἰς τό-
μον, με πρόλογον ὑπὸ Ζ. Παπαντωνίου, ἀνεγνώσθησαν
ἀπλήστως. Εἶναι ζωολογία, μαζὶ καὶ λαογραφία, δρο-
σερώταται σελίδες, με ἄφθονον ὕλικὸν ἐπὶ τῆς ζωῆς
τῶν διαιτωμένων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δάσος ζῶων. Λογο-
γράφος καὶ δημοσιογράφος ἀξίας, ἀπέθανε νέος, πρὶν
προφθάσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ποιητικὸν ἔργον, τὸ ὁ-
ποῖον ἐσχεδίαζε καὶ ἀφήσας μόνον ὀλίγους στίχους, ὡς
μαρτύριον τοῦ ἀδικηθέντος ἀπὸ τὴν μοῖραν ταλάντου
του. Ἐχρημάτισε βουλευτὴς Αἰτωλοακαρνανίας καὶ ἐ-

δημοσίευσε μελέτας ἐπὶ πλουτοπαραγωγικῶν ζητημάτων.

ΔΕΛΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ.—Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις. Ἐξέδωκε τοὺς «Μύθους καὶ Θρύλους», βιβλίον, ὅπου εἰς ἀπλήν δημοτικὴν γλῶσσαν ἔδωσε μερικὰ ἐκ τῶν χαριστέρων θεμάτων τῆς ἀρχαίας μυθολογίας. Γραμμένον εἰς διαυγὲς καὶ ἀπέριττον ὕφος, εἶναι χρησιμώτατον εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγράφη. Ἡ συγγραφεὺς εἶναι κόρη τῆς διηγηματογράφου κ. Πηνελόπης Δέλτα.

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ.—Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης. Ἐσπούδασε τὰ Νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἠκολούθησεν ὅμως τὴν κλίσιν τοῦ πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν δημοσιογραφίαν. Ἐξέδωκε καὶ διηύθυνε τὸ περιοδικὸν «Ἑβδομάς» (1887—1892), τὸ ὁποῖον πολὺ συνέτρεξεν εἰς τὴν τότε φιλολογικὴν κίνησιν. Διηύθυνε τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» καὶ κατόπιν τὸ ἑβδομαδιαῖον φύλλον τὰ «Πάτρια», δωρεὰν διανεμόμενον, πρὸς μὀρφωσιν τοῦ κοινοῦ. Ἐξέδωκε τόμους διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Οἱ Κρήτες μου», ὅπου εἰς δραματικῆς πλοκῆς διηγήσεις ζωγραφίζει τοὺς ἀγῶνας τῆς μεγαλονήσου, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης ἐθνικῆς ἐποποιίας βῆν δραματικότητα γνωρίζει νὰ περιλάβῃ εἰς μικρὰ διηγήματα μεγάλης ψυχικῆς τρυφερότητος καὶ περιτέχνου ἀφελείας. Ἐχρημάτισεν ἐκ τῶν κυρίων συνεργατῶν τοῦ ἀλησμονήτου σατυρικοῦ φύλλου «Ἄστυ», καὶ εἶναι ἀκόμη σήμερον ὁ προφορικὸς συνεχιστὴς τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης εὐθυμογραφίας. Τὸ χιοῦμορ

του ἐξεφράσθη τελευταίως εἰς τὴν συλλογὴν του «Τραγούδια τῆς φυλακῆς», στίχους, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ ἐγράφησαν ἐκ πολιτικῆς ἀφορμῆς, ἔχουν ὅμως γνησίαν σατυρικὴν διάθεσιν καὶ ἐνθουσιασμόν, εἶναι δὲ ἐπιμελῶς κομψοτεχνημένοι, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιζοῦν τῆς ἐπικαιρότητός των. Ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ἐχρημάτισε γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἑορτασμόν τῆς Ἑκατονταετηρίδος τοῦ ἁγῶνος.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γ. — Ὀλίγοι νέοι ποιηταί, ἐμφανισθέντες κατὰ τὸ 1880 καὶ ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὴν κριτικὴν τοῦ Ροῦδου καὶ τὴν λαογραφικὴν ἐπιστήμην τοῦ Ν. Πολίτου, ἔστρεψαν τὴν ποίησίν μας πρὸς τὴν λατρείαν «ἧς φύσεως καὶ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν, καθὼς καὶ πρὸς τὰ φιλολογικὰ μνημεῖα τοῦ δημοτικοῦ μας λόγου (Δημοτικὰ τραγούδια, ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Κάλθου, κλπ.). Ἀπὸ τότε ὑπάρχει ἡ σύγχρονος ἑλληνικὴ ποίησις. Ἐνας ἐκ τῶν ἐργατῶν τῆς ἀναγεννήσεως ἐκείνης ἦτο ὁ Δροσίνης καὶ ὁσάκις οἱ Ἕλληνες συλλογισθοῦν τὴν σύγχρονον ποίησιν, ἡ ὁποία τοὺς ἐχαλούχησεν, αὐθορμητῶς ἔρχεται τὸ ὄνομά του. Ὑπῆρξεν ὁ ποιητὴς ὁ προικισμένος, θὰ ἔλεγε κανεὶς, μὲ εἰδικὴν αἴσθησιν τῆς φύσεως. Αἱ εἰκόνες τῶν ποιημάτων του τότε ἦσαν κάτι ὄλως νέον. Πλαστικαὶ εἰκόνες, γλυπτικαί, ἔντονοι, μέσα εἰς αὐστηρὸν περίγραμμα, παρουσίασαν καλλιτέχνην μὲ ὄρασιν ποιητικὴν ὁμοῦ καὶ ἐπιστημονικὴν. Ἰδιαιτέρως αὐτὸς ἐπρόσεξεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν καλλιτεχνημάτων τῆς φύσεως. Εὐνοηθεὶς νεώτατος ἀπὸ βιωτικὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι τοῦ ἐπέτρεψαν τὴν ἀγροτικὴν καὶ

τὴν θαλασσινὴν ζωὴν, ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὴν μελέτην αὐτῶν τὸ τάλαντόν του, αἱ δὲ ποιητικά του συλλογαὶ καὶ τὰ διηγήματα καὶ πεζογραφήματά του ἀφίνου νὰ φαίνεται ποιητικὸν τάλαντον, τὸ ὁποῖον εὐδοκιμεῖ καὶ εὐρίσκει τὴν ἱκανοποίησίν του εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἑλληνικῆς φύσεως. Ἐκεῖνα ἐκ τῶν ποιητικῶν του ἔργων, ὅπου κυρίως συνεκομίσθη ὁ καρπὸς τῆς φυσιολατρείας του, εἶναι ἡ ποιητικὴ συλλογὴ «Γαλήνη». Αὐτὴν συνεπλήρωσε καὶ ἐπλούτισεν ἡ ἐσχάτως ἐκδοθεῖσα συλλογὴ του «Θὰ θραδυάζη», ποιήματα, ὅπου τὸ φυσιολατρικὸν τάλαντον τοῦ ποιητοῦ εὐρίσκει ἀνωτέραν ἔκφρασιν καὶ συναρμονίζεται μὲ εὐγενεῖς καὶ θαθείας συγκινήσεις. Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰς ποιητικὰς συλλογὰς «Φωτερὰ Σκοτάδια» καὶ «Κλειστὰ Βλέφαρα», τὸ μυθιστόρημα «Ἔρση», τὸ διήγημα «Ἀμαρυλλίς», κλπ. Περίτεχνος εἶναι ἡ ἀπλότης, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Δροσίνης ἐχειρίσθη πολλάκις εἰς τὴν ποίησίν του τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὁ ποιητὴς εἶχε πολὺτροπον δρᾶσιν. Ὡς διευθυντὴς φιλολογικῶν ἐκδόσεων ἔδωκεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο πρωτοτυπίαν καὶ σκοπιμότητα. Ἐχρημάτισεν ὁ πρῶτος τμηματάρχης τοῦ τμήματος «Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν» τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, μετὰ ταῦτα δὲ ἀνέλαβε τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Μουσείου Χειροτεχνημάτων. Εἰργάσθη ὡς γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς συστάσεώς του.

ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ ΧΑΡΙΣΙΟΣ.— Ἐγεννήθη εἰς Βελβενδὸν τῆς Μακεδονίας τὸ 1844, ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις. Διετέλεσεν ἐκ περιτροπῆς διευθυντὴς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καὶ διευθυντὴς διδασκαλείου. Ἐγραψε παιδαγωγικὰ ἔργα

καὶ διδασκτικὰ βιβλία. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων ἐκπαιδευτικῶν, οἱ ὅποιοι ἐσπούδασαν παιδαγωγικὴν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ὁ περισσότερον ἐπιδράσας ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡ. — Λογογράφος, ἐργασθεὶς ἐπὶ ἔτη εἰς τὴν ἑλληνικὴν δημοσιογραφίαν, ὅπου καὶ ἤρχισε δημοσιεύων τὰ διηγήματά του, διακρινόμενα διὰ τὸ πλούσιον συναίσθημα, τὴν ὀξεῖαν παρατήρησιν τῆς ζωῆς καὶ τὴν περιγραφικὴν τῶν ἀξίαν. Ἐξεδόθησαν

εἰς τόμους καὶ ἔτυχον ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ ἐπάθλου Βικέλλα.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.— Ὁ ἐπικὸς συγγραφεὺς τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἔπος δὲν ἔγραψεν. Ἀλλὰ τὰ διηγήματά του τὸ ἀποτελοῦν. Θέμα τῶν ἔργων του εἶναι ὁ Νεοελληνικὸς Ἡρωισμὸς. Τὸν ἠρωισμόν τοῦτον, τὸν ὅποιον ἡ ποίησις τοῦ Κάλθου, τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτη ἔψαλε διὰ τῆς λυρικῆς διεγέρσεως, ἡ ὑπομονητικὴ μούσα τοῦ Καρκαβίτσα ἐφρόντισε νὰ δοξάσῃ

μὲ τὴν μικρὰν καὶ τὴν κοπιώδη ἐργασίαν τοῦ πεζογράφου, ὁ ὅποιος σωρεύει καὶ ταξινομεῖ ἐξηκριθωμένα στοιχεῖα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ζωῆς. Μὲ μοναδικὴν ἐργαριτότητα καὶ ὀξεῖαν περιέργειαν ὁ Καρκαβίτσας συνεκέντρωσε θησαυρὸν τοιούτων στοιχείων καὶ τὸν ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὸ ἔργον του. Προετοιμάζετο δι' ἔργον ἐνιαῖον διὰ κάποιαν μυθιστορίαν δοξάζουσαν τὸ Εἰκοσιένα. Ἀναμφιβόδως δὲ ὡς τοιοῦτον ἔργον προω-

ρίζετο ὁ «Ἄρματωλός», μυθιστόρημα τοῦ ὁποίου ἡ δημοσίευσίς ἐνῶ ἤρχισεν εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν», αἰφνιδίως διεκόπη καὶ ἔκτοτε, ἄγνωστον διατί, οὐδεὶς εἶδε τὴν συνέχειάν του, οὐδὲ ἠκούσθη ὁ ὀλιγόλογος συγγραφεὺς ἐξηγῶν ποτε τὴν λυπηρὰν αὐτὴν ἐξαφάνισιν. Ἄλλ' ὅτι ἀπώτερον σχέδιον δὲν ἐξεπλήρωσεν ὁ συγγραφεὺς, εἰς τὸν ἀναγνώστην ἀφίνεται νὰ ἐκτελέσῃ, διότι τὸ ἀπραγματοποιήτον συνολικὸν ἔργον ὑπάρχει εἰς τὰ διηγήματα τοῦ Καρκαβίτσα. Ἄρκοῦν αὐτὰ διὰ νὰ θεωρηθῇ κατ' ἐξοχὴν συγγραφεὺς τοῦ νεοελληνικοῦ κόσμου. Ὑπῆρξε διδάσκαλος τῆς ἐνεργείας, καθὼς ὀνομάζουσι οἱ Εὐρωπαῖοι τοὺς Ἐθνικοὺς συγγραφεῖς τοῦ εἴδους τούτου. Ποτισμένος μὲ τὴν πίστιν πρὸς τὴν ἰκανότητα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς διὰ μεγάλα ἔργα, καὶ βέβαιος ὅτι τὰ ἐλαττώματά της, τὰ ὁποῖα ἐπίσης εἶχε μελετήσει, εἶναι ἀνίκανα νὰ τὴν ἐμποδίσουν ἀπὸ τὸν δρόμον της, ἐσάλπισε μὲ τὰ ἔργα του τὸν ἡρωϊσμόν εἰς ἐποχὴν μαρτυροῦ καὶ ἀπιστίας, ὅταν οὐδεὶς ἐτόλμα σοβαρῶς νὰ φαντασθῇ ἐπέκτασιν τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος πέραν τῆς Θεσσαλίας. Τὸ ἔργον του δοξάζει τὸν νεοελληνικὸν κόσμον «κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν», διότι ἐξίσου ἐγνώρισεν ὁ Καρκαβίτσας καὶ τὸν Ἑλληνα τῆς στερεᾶς καὶ τὸν ναύτην. «Ὁ Σπαθόγιανης», «Ἡ Πατρίδα», «Οἱ Νέοι Θεοί», «Ἡ Ἀσὴμω» καὶ ἄλλα τοῦ διηγήματα εἶναι πίνακες πολεμικοί, ὅπου διὰ λαμπρᾶς καὶ αὐστηρᾶς εἰς πρόγραμμα πλαστικῆς τέχνης μεγαλογραφεῖται ὁ πολεμιστὴς τοῦ Μωρηᾶ καὶ τῆς Ρούμελης. Τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης», ὅπου περιγράφεται ἡ ναυτικὴ Ἑλλάς, μαρτυροῦν πόσον ἐθύθισε τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θαλασσινοῦ Ἑλληνοῦ ὁ συγγραφεὺς. Εἰς τὰ ζωγραφικώτατα ἐκεῖνα διηγήματα, τρομακτικὰ ποιήματα τοῦ κινδύνου, ἡ ψυχὴ θαλασσινοῦ λαοῦ ἀροτριᾷ τὴν Με-

σόγειον, μάχεται μὲ τὰς τρικυμίας καὶ μὲ τὰ ἐνάντια πνεύματα, μεθ' ἃ μὲ τὰ στοιχεῖα καὶ τρελλαίνεται μὲ τὸν κίνδυνον. Εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἴδια ποῦ ἀναψε τοὺς τρεῖς πυρσούς τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρρῶν. Νεαρὸς ἰατρός ὁ συγγραφεὺς ἔζησε τὴν σκληρὰν ζωὴν ἱατροῦ εἰς τὰ ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια, διὰ νὰ σπουδάσῃ τὸν ναύτην Ἕλληνα καὶ νὰ διατρέξῃ τὴν θάλασσαν τοῦ Ὀδυσσεύως. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός ἀκολουθήσας τὰ περιοδεύοντα στρατολογικὰ συμβούλια, ἐσπούδασε τὴν Ρούμελην, ὁπόθεν ἀπεκόμισεν ἄφθονον λαογραφικὴν ἐργασίαν. Ἐπὶ τοῦ ὕλικου τούτου, τὸ ὁποῖον μὲ πίστιν καὶ ὑπομονὴν ἐσώρευσε, ὁ διδάσκαλος τῆς ἐνεργείας, ὁ τόσον ἤρεμος καὶ ἀθόρυθος εἰς τὸν ἰδιωτικόν του βίον ἀνὴρ, συνέθεσε τὸ τραχὺ καὶ ἀρρενωπὸν του ἔθνικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῆς συγγραφικῆς του ἀξίας, ἀποτελεῖ διὰ τὸν δημοτικὸν πεζὸν μας λόγον ἀνυπολόγιστον θησαυρόν.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΕΜΜΑΝ.—Ἐγκριτος νομομαθής, χρηματίσας ἐπὶ ἔτη νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους, ὑπῆρξε καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς γνωστοτέρους πεζογράφους τῆς ἐποχῆς του. Τὸ κριτικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν του πνεῦμα, ἐφωδιασμένον μὲ τὰ λογογραφικὰ χαρίσματα, ἐνεφανίσθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς σελίδας, τὰς ὁποίας προέταξεν ὡς Εἰσαγωγὴν εἰς τὸν ἐκδοθέντα ὑπ' αὐτοῦ Ἐκλογικὸν νόμον. Ἡ Εἰσαγωγή αὕτη παραμένει ἀκόμη μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς πραγματείας. Παρ' ὅλας τὰς νομικὰς ἀσχολίας, ἐκαλλιέργησε τὸ διήγημα, ἐδημοσίευσεν ὀλόκληρα μυθιστορήματα διὰ τῆς περιοδικῆς «Ἐστί-

ας», καθὼς καὶ ποικίλα πεζογραφήματα εἰς ἡμερίδας, ἡμερολόγια καὶ περιοδικά. Τὰ Κυνηγετικά του καὶ τὰ Ἀλιευτικά του εἶναι θησαυροὶ προσωπικῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας ἀπέδωσε μὲ τὴν ζωηράν του εἰκονικότητα καὶ τὰ μικρὰ αὐτὰ φυσιογνωστικὰ θιβλία, μαζὶ μὲ τὰς σελίδας τοῦ Γρανίτσα, ἀποτελοῦν κάτι ξεχωριστὸν εἰς τὴν πεζογραφίαν μας. Ὀλόκληρος ἡ λογογραφικὴ ἐργασία τοῦ Λυκούδη ἐδημοσιεύθη εἰς τόμους μόλις ἐσχάτως. Εἶναι διηγήματα: «Κίμων Ἀνδρεάδης», «Γύρω εἰς τὸν τόπον μας», «Τὸ σπιτάκι τοῦ Γιαλοῦ», Πεζογραφήματα καὶ μελέται, «Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις», «Κυνηγετικά», «Ἀλιευτικά». Τελευταίως ἐξέδωκεν εἰς δύο τόμους βιογραφίαν καὶ ἐπιστημονικὴν περιγραφὴν τοῦ ἔργου τοῦ ἐκλιπόντος ἀδελφοῦ του ἀξιωματικοῦ Π. Λυκούδη.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΣΙΜΟΣ.—Γεννηθεὶς ἐν Μυτιλήνῃ, ἐσπούδασεν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἐδίδαξεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης, ἀπὸ δὲ τὸ 1911 διατελεῖ καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. Πλὴν τῶν πολλαπλῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν, ἐξέδωκε καὶ τὸν «Στέφανον», ἥτοι συλλογὴν ἀποσπασμάτων ἀρχαίων Ἑλλήνων ποιητῶν, μεταφρασμένων εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν. Ἐκ τούτου ἐλήφθη ἡ ἐν τῷ ηραρόντι θιβλίῳ ἐκλογή.

ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ ΗΛΙΑΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1818 ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀπέθανε τὸ 1876 ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Ἐσπούδασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Σμύρνῃ καὶ Ἀθῆναις. Διετέλεσεν ἐπὶ τριακονταετίαν καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης. Μεταξὺ τῶν ποιητικῶν ἔργων του εἶναι: «Ὠδὴ

εις Μάϊον», τὰ παίγνια, τὰ ιδιωτικὰ στιχουργήματα καὶ συλλογὴ παιδικῶν ἀσμάτων.

ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓ.—Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ πατέρα Ζακύνθιον. Ἐζήσε καὶ ἤκουσε τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἐσπούδασε μαθηματικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐπιδοθεὶς νεώτατος εἰς τὰ γράμματα, διεκρίθη ἀμέσως διὰ τὴν ὀριμότητα τοῦ ὕφους του, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικιλίαν τῆς πεζογραφίας του. Κριτικαὶ μελέται, ἐπίκαιρα φιλολογικὰ καὶ κοινωνικὰ ἄρθρα, διηγήματα, μυθιστορήματα, δράματα, κωμωδία, ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου, ἐκτὸς τῆς ποιήσεως ὑπάρχουν εἰς τὰ ἔργα του. Ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς λογοτέχνας, οἱ ὅποιοι ἀπ' ἀρχῆς τοῦ σταδίου τῶν ἐπηρέασαν καὶ ἐμόρφωσαν. Χάρις εἰς τὸ διήγημά του καὶ εἰς τὸ δρᾶμα του οἱ πολυάριθμοι ἀναγνώσται του ἤλθαν εἰς γνωριμίαν μὲ μίαν κοινωνίαν πολιτισμένην, πολύπειρον καὶ γηραιάν, μὲ τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἑπτανήσου, ὃ ὁποῖος ἰδιορρυθμότερον ἐξεδηλώθη εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ὁ συγγραφεὺς, ὃ ὁποῖος ἐπρόλαβε τὴν λαμπράν της δύσιν, μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἀγγλικῆς προστάσις, καὶ παρηκολούθησε τὴν θραδεῖαν της ἀγωνίαν μέχρι σήμερον, κατάρθωσε νὰ τὴν διασώσῃ εἰς εἰκόνας αἱ ὅποια ἔχουν τὴν λαμπρότητα τοῦ λογοτεχνικοῦ του ταλάντου καὶ φέρουν τὴν ἐντιμότητα ἐπιμόνου καὶ ἐξόχως ἐπιμελοῦς ἠθογραφικῆς τέχνης. Ὅ,τι παρόμοιον ἔγραψεν, ἀπὸ ἑνὸς ἄρθρου, ὅπου περιγράφει τὸ τελικὸν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ζακύνθου καὶ δίδει ἔκλαμπρον εἰκόνα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κατραμῆ, μέχρι τῶν γνωστῶν Ζακυνθικῆς ὑποθέσεως ἔργων, παρουσιάζει ἐντόνως

τὴν ζωὴν τῆς νήσου, τόσον, ὥστε δικαίως θὰ ἐλέγετο ὁ ἱστορικός τῆς Ζακύνθου. Ἄλλὰ πρέπει νὰ λεχθῆ, ὅτι εἶδε καὶ τὸν κόσμον ὅλον ἀπὸ τὴν μικρὰν νήσον, διότι εἶναι μεγάλη ἡ γνῶσις τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχολογίας, ἡ ὁποία προδίδεται ὑπὸ τὴν ὁμαλὴν καὶ διαυγῆ πεζοτυπίαν του. Ἐξέδωκε τὰ διηγήματα «Μητριὰ», «Στρατιωτικὰ Διηγήματα», «Μαργαρίτα Στέφα», «Ὁ Κακὸς Δρόμος», ὁ «Κόκκινος Βράχος», «Τὸ Μυστικὸ τῆς Κοντέσσας Βαλέραινας», «Πετριὲς στὸν Ἥλιο», «Ὁ Πόλεμος», τὸ παιδικὸν διήγημα «Ἡ Ἀδελφούλα μου». Τὰ θεατρικὰ του ἔργα, δράματα ἢ κωμωδία, περιλαμβάνονται εἰς δύο τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Θέατρον». Ἡ διεσκορπισμένη εἰς ἔφημερίδας καὶ περιοδικὰ λοιπὴ ἐργασία τοῦ συγγραφέως εἶναι ὀγκώδης καὶ σημαντικὴ διὰ τὴν κριτικὴν καὶ λογοτεχνικὴν τῆς ἀξίαν.

ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ.—Ὁ ποιητὴς ἐγεννήθη ἐν Πάτρας τὸ 1869 ἀπὸ οἰκογένειαν καταγομένην ἐκ Μεσολογίου. Ἐπὶ τριακονταετίαν διετέλεσε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ποιητικὰ ἔργα του ἐκδοθέντα εἶναι: «Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου», «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», «Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν», «Ἰαμβοὶ καὶ ἀνάπαιστοι», «Ὁ δωδεκάλογος τοῦ γύφτου», «Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ», «Καῦμοι τῆς λιμνοθάλασσας», «Ἡ ἀσάλευτη ζωὴ», «Πολιτεία καὶ Μοναξιά», «Οἱ θωμοὶ» καὶ ἄλλα. Πεζὰ δὲ εἶναι τὰ διηγήματα «Ὁ θάνατος τοῦ παλληκαριοῦ», πλεῖστοι κριτικαὶ μελέται.

Τὸ σημαντικὸν καὶ πολυσχιδὲς ἔργον τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ εἶναι ἀναποσπάτως συνδεδεμένον μὲ τὴν φιλολογικὴν ἱστορίαν τῆς τελευταίας πενηκονταετηρίδος, τῆς ὁποίας εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων δημιουργῶν.

ΠΑΛΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλὰ διέκοψε τὰς σπουδὰς του διὰ νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὸ ἐμπόριον. Ὑπηρετήσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸ κατάστημα Ράλλη, προαχθεὶς κατόπιν εἰς συνέτακτον τοῦ μεγάλου τούτου οἴκου. Ἡ οικονομικὴ του ἀνεξαρτησία δὲν ἐζημίωσε τὴν ζωηράν του κλίσιν πρὸς τὴν ποιητικὴν τέχνην καὶ πρὸς τὴν μελέτην, οὔτε ἤμποδισε τὰς γλωσσικὰς του ιδέας νὰ ἐκδηλωθοῦν μὲ ριζοσπαστικότητα, ὀξύτητα καὶ θάρρος. Ὑπῆρξε πάντοτε φανατικῶς δημοτικιστὴς καὶ ἐδέχθη προσωπικῶς ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὰς ἐπιθέσεις τοῦ ἀντιθέτου στρατοπέδου, κυρίως ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς ὅπου διὰ τῆς «Ἀκρόπόλεως» προσεπάθησε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ιδέαν του, ὅτι ἡ γλωσσικὴ μορφή τῶν ἱερῶν κειμένων πρέπει νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸν λαόν. Ἡ προσπάθεια ἐκείνη ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ. Ὁ Ἀλέξανδρος Πάλλης συνεπλήρωσε κατόπιν τὴν μετάφρασιν τῆς Ἰλιάδος, τὴν ὁποίαν ἀπὸ πολλοῦ προητοίμαζεν, εἰς δημοτικοὺς δεκαπεντασυλλάβους. Τὸ ἔργον ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Καθὼς πείθεται ὁ ἀναγνώστης τῆς μεταφράσεως, ὁ μεταφραστὴς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἔργον λαϊκὸν καθὰ τὸ Ὀμηρικὸν ἔπος, προῖον μιᾶς πρωτογενοῦς ἠρωϊκῆς ἐποχῆς, πλησιάζον ἐπομένως πρὸς τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς νέας Ἑλλάδος, θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ μεταφρασθῆ εἰς τὴν

μορφήν καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν τελευταίων τούτων καὶ νὰ δοθῇ ἢ «Ἰλιάς» εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς τὸ παλαιότερον τῶν δημοτικῶν ἄσμάτων. Διὰ τοῦτο ἢ μετάφρασις ἐτόνισε τὰ κοινὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἔχουν μεταξύ των ὁ ὀμηρικὸς μὲ τὸν νεοελληνικὸν κόσμον καὶ δὲν ἐδίστασε πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, νὰ ἀντικρύσῃ θαρραλέως τὰς ὑπερβολὰς εἰς τὰς ὁποίας μοιραίως θὰ ὠδήγῃ ἢ προσαρμογὴ τῶν ὀμηρικῶν ὀνομάτων πρὸς τὸ δημοτικὸν μας ὕφος. Ἀνεξαρτήτως οἰασθῆποτε γλωσσικῆς πεποιθήσεως, ἢ μετάφρασις δικαιούται εἰς τὸν σεβασμὸν παντὸς ἐκτιμῶντος τὰ ἔργα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ποιήσεως. Τὸ ὑπόλοιπον ποιητικὸν ἔργον τοῦ Πάλλη εἶναι «Τραγουδάκια γιὰ τὰ παιδιά», πρωτότυπα καὶ διασκευαῖ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ πολὺ χαρακτηριστικὰ διὰ τὸ ἰδιαιτέρον χιούμορ των καὶ τὴν ζωηρότητα τοῦ ρυθμοῦ, καθὼς καὶ λυρικοὶ στίχοι. Εἰς τοὺς τελευταίους αὐτοὺς διαλάμπει τὸ ἔντονον καὶ γνήσιον δημοτικὸν ὕφος τοῦ ποιητοῦ, καὶ ἀρκεῖ νὰ διαβάσῃ κανεὶς τὸν «Κανάρην» ἢ τὸν «Χωρισμὸν» διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι θαύτατα ἠσθάνθη τὸν λαὸν ὁ φανατικὸς οὗτος δημοτικιστὴς. Τὸ τελευταῖον του ἔργον εἶναι ὁ «Μπρυσός», ταξειδιωτικαὶ ἐντυπώσεις.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Α.—“Ὅσον μεγάλη καὶ ἂν εἶναι ἡ ὁμοίότης μεταξύ τῶν διηγηματογράφων, Παπαδιαμάντη καὶ Μωραΐτιδη, καὶ ἂν ἔχουν κοινὴν τὴν γενεθλίαν γῆν, τὴν ἀνατροφήν, τὴν ἰδεολογίαν, τὸ ἔργον τοῦ Παπαδιαμάντη παρουσιάζει ἰσχυρὰ ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὰ. Εἶναι ἀναμφιβόλως ἔργον εὐρύτερον. Ἡ διανοητικὴ του περιέργεια τὸν ἔκαμε νὰ γνωρίσῃ μέγα μέρος

τῆς ζωῆς καὶ τὸ ἔργον τοῦ μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι εἶδεν ἀπὸ πολλὰς γωνίας τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Μὲ ἐλαφρὰν εἰρωνείαν ζωγραφίζει ἄλλοτε τὴν ἀγαθὴν, ἀλλὰ συχνότερα τὴν κακὴν τῆς ὄψιν, εἰς πλῆθος λαϊκῶν ἠρώων. Τοὺς λαϊκοὺς τύπους, μεταξύ τῶν ὁποίων ἔζησε, τοὺς νησιώτας καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῶν συνοικιῶν τῆς πόλεως τοὺς παρετήρησε μὲ θλέμμα σπινθηροβόλον. Εἰς ἐλάχιστα ἐπεισόδια μᾶς δίδει ἠθογραφίας καὶ ψυχογραφίας μεγάλου ἐνδιαφέροντος. Ἡ εἰρωνεία τοῦ φαίνεται ὡς νὰ θέλῃ νὰ τιμωρήσῃ τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων. Πάντοτε εἰς τὴν διήγησίν του μὲ κρυμμένον καὶ λεπτὸν σημείωμα εὐρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ καυτηριάσῃ τὰ ἀνθρώπινα ἐλαττώματα ὅσα γεννᾶ ἡ μανία τοῦ ὕλικου πλούτου καὶ ἡ περιφρόνησις τοῦ ἠθικοῦ. Εἰρωνεύεται τὴν φιλοδοξίαν, τὴν ἀπληστίαν, τὸν ἐγωισμόν, τὴν ἀσέβειαν, τὸν πόθον τῶν ἀπολαύσεων, τὴν τυφλὴν κίνησιν πρὸς ὅ,τι οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζουν πρόοδον. Ταῦτα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκδηλώνωνται εἰς μέγεθος, εἰς σημαντικὰς πράξεις διὰ νὰ γίνουσι ἀντικείμενον μιᾶς σελίδος τοῦ Παπαδιαμάτη. Ἀπεναντίας τὰς περιγράφει εἰς τὴν ἐλαφρὰν ἐκείνην μορφήν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι τὰ ἀνέχονται ἢ τὰ συγχωροῦν μεταξύ των. Διὰ τοῦτο πολλὰ διηγήματά του φαίνονται χωρὶς δρᾶσιν ἐξωτερικὴν. Θεωρεῖ ἀρκετὸν νὰ δώσῃ τὸ ἦθος καὶ τὴν διάθεσιν ἑνὸς ἀνθρώπου μέσα εἰς κατάλληλον περιβάλλον. Τὸ ὄλον τοῦ ἔργου ἀποπνέει δυσπιστίαν πρὸς ὅ,τι ὀνομάζομεν πολιτισμόν, πίστιν πρὸς τὴν θρησκείαν, ἀγάπην πρὸς τὴν χριστιανικὴν ταπεινότητα καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὰς καθιερωμένας ἠθικὰς ἀρχάς. Διαπνέεται ὀλόκληρον ἀπὸ τὸ βυζαντινὸν ὕφος. Πολλὰ ἀπὸ τὰ λεπτομερεῖς καὶ ἰσχυράς του περιγραφὰς θαλασσῶν ταραγμένων τοῦ Αἰγαίου, ἐρήμων, ὄρων, λό-

φων με παρεκκλήσια, ομοιάζουν με ψαλμόν. Ἡ χριστιανική του εὐλάβεια ἀρωματίζει τὰς περιγραφὰς του, ἀκόμη καὶ μερικὰς εἰδωλολατρικὰς σελίδας, τὰς ὁποίας με θαυμαστήν λεπτότητα ἔγραψεν. Ὁ Παπαδιαμάντης ὑπῆρξεν εὐλαβῆς τηρητὴς τῶν τύπων τῆς ὀρθόδοξου ἐκκλησίας. Ἐψαλλε κατὰ τὰς νύκτας ἰδίως τῶν Παθῶν εἰς τὸν Ἅγιον Ἐλισσαῖον, μικρὸν καὶ παλαιὸν ἐκκλησιδιδὸν τῶν Ἀθηνῶν, εὐχαριστημένος ὅτι τὸ ἐκκλησίασμα ἦτο λαϊκόν. Μόνον με τὸν λαὸν συνεννοεῖτο. Ἐζῆσε πτωχός, ἐργαζόμενος ὡς μεταφραστὴς, διὰ τὴν συντηρήσιν τὰς πτωχὰς ἀδελφὰς του. Ἐγνώριζε κατὰ βάθος τὴν Γαλλικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν καὶ ἦτο λόγιος εὐρείας μορφώσεως, ἡ ὁποία ὁμως δὲν ἴσχυσε νὰ τὸν μεταβάλλῃ. Τὸ χριστιανικὸν συναίσθημα ἔμεινεν εἰς αὐτὸν τὸ ἰσχυρότερον. Ἐπίστευεν, ὅτι ὁ κόσμος οὕτως εἶναι ἐφήμερος καὶ ὅτι ἄλλοῦ ὑπάρχει ἡ εὐτυχία. Διηγούμενος τὸν θάνατον ἀγνῆς κόρης, λέγει ὅτι μετέθῃ εἰς κόσμον καλύτερον. «Διότι—προσθέτει—ἀδύνατον νὰ εἶναι χειρότερος».

ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΣ. — Ἐγεννήθη εἰς τὸ Καρπενήσι. Ἐξέδωκε τὰ «Πολεμικὰ Τραγούδια» (1897). Συνέγραψε τὰ «Ψηλὰ θουνά» ἀναγνωστικὸν βιβλίον, πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων (1917). Ἐξέδωκε τὰ «Χελιδόνια», συλλογὴν παιδικῶν ποιημάτων, τῶν νισμένων παρὰ τοῦ μουσουργοῦ Γ. Λαμπελέτ, τοῦ ὁποίου ἡ μουσικὴ ἐργασία ἐπὶ στίχων τῆς συλλογῆς αὐτῆς εἶναι σπουδαῖον ἀπόκτημα διὰ τὴν παιδαγωγικὴν μας τέχνην. Συνειργάσθη εἰς τὰ φύλλα τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου ὡς πολιτικὸς ἀρθρογράφος, χρονογράφος

καὶ συγγραφεὺς τεχνοκριτικῶν ἄρθρων. Ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικὰ ποιήματα καὶ διηγήματα. Ἐξέδωκε περὶ ποιήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Πεζοὶ Ρυθμοὶ» καὶ τὰ «Διηγήματα». Τὸ 1919 διωρίσθη διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης, ὅπου ὑπηρετεῖ καὶ σήμερον.

ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. — Οἱ νέοι ἐπαναστάται ποιηταὶ ὅσοι ἔγραψαν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν περὶ τὸ 1880 καὶ προητοίμασαν τὴν σημερινὴν φιλολογίαν ἦσαν κυρίως ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς, ὁ Γεώργιος Δροσίνης, ὁ Νίκος Καμπᾶς, λησμονηθεῖς τώρα ἀπὸ τὴν ποίησιν, ἐφέτης εἰς τὰ Μικτὰ Δικαστήρια τῆς Αἰγύπτου καὶ ὁ Ἰωάννης Πολέμης.

Ἡ καινοτομία των, καθὼς καὶ εἰς ἄλλην βιογραφίαν ἀναφέρομεν, ἦτο ὅτι ἀπέρριψαν τὴν λογίαν παράδοσιν, εἰς τὴν ὁποίαν κατετρίβησαν ἀγόνως οἱ ποιηταὶ τῆς προηγηθείσης ἐποχῆς, οἱ μιμηθέντες τὸν Σοῦτσον καὶ τὸν Ραγκαβῆν, καὶ ἀντὶ νὰ ματαιοπονοῦν, καθὼς ἐματαιοπόνησαν οἱ πρὸ αὐτῶν στιχουργοὶ τῆς νεκρᾶς γλώσσης τοῦ βιβλίου καὶ τοῦ λύχνου, ἤντησαν ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ λαοῦ. Ἐξέφρασαν τὰς συγκινήσεις των εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ἐπῆραν θέματα καὶ σύμβολα ἀπὸ τὴν νεοελληνικὴν μυθολογίαν—τότε ἐπιστημονικῶς ἀποκαλυφθεῖσαν ἀπὸ τὸν δημιουργὸν τῆς λαογραφικῆς μας ἐπιστήμης Νικόλαον Πολίτην—ἤκουσαν τοὺς κτύπους τῆς μεγάλης καρδίας τοῦ λαοῦ καὶ τῆς λύρας του, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ παλαιὰ ποίησις ἦτο κωφή. Οὕτω ἐπανῆλθεν, ἀλλὰ διὰ νὰ μείνη ὀριστικῶς ἡ παράδοσις, τὴν ὁποίαν μὲ τόσῃν ἐπιτυχίαν εἶχαν

Νεοελληνικά: Παπαντωνίου—Τρουλλινοῦ—ἔκδ. Γ'. ἀντ. 3000 13

ἀκολουθήσει ὁ Σολωμός, ὁ Κάλβος, ὁ Τυπάλδος, ὁ Μαρκοράς.

Τὸ ρεῦμα, τὸ ὁποῖον ἔφερον οἱ ἰνέοι ἐκεῖνοι ποιηταὶ δὲν γυρίζει πλέον πίσω.

“Ὅσοι ἀναλογίζονται τὴν μεταβολὴν αὐτὴν καὶ τοὺς ἐργάτας τῆς θᾶ ὁμολογήσουν ὅτι πολὺ ὀφείλεται εἰς τὸν Ἰωάννην Πολέμη, τὸ δημοτικώτερον θέβαια ποιητικὸν ὄνομα τῶν πενήντα τούτων ἐτῶν. Ἡ γλυκειὰ του λύρα ἐγαλούχησε δύο γενεάς. Τὴν ἀκούομεν νὰ κρούη εἰς τὰς παιδικὰς καὶ νεανικὰς συγκινήσεις μας. Ὑπῆρξε πιστὸς καὶ ἄγρυπνος σύντροφος τῆς ζωῆς μας, παρηγορητὴς καὶ ὁδηγός, οἱ στίχοι του ψιθυρίζονται ἀναπολούμενοι μαζί με ὠραίας ἢ πικρὰς ἡμέρας καὶ τρέχουν ἐπάνω εἰς τὰ φτερὰ μελωδιῶν παλαιῶν καὶ νέων. Ἡ ἀντιπάθεια τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸ σύμβολον, ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν φράσιν καὶ ἡ ἀρχὴ του νὰ κρατήσῃ τὴν ποίησιν εἰς τὸ ὄριον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διαγρόφει ἡ κοινὴ λυρική συνείδησις, ἐπηύξησαν τὴν μεγάλην του δημοτικότητα. Ἀκριβῶς ὅμως διὰ τὰ ἴδια γνωρίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλει τὴν δημοτικότητά του, πολλοὶ τοῦ ἠρνήθησαν τὴν ποιητικὴν ἀξίαν. Ἡ στιχουργία του ἐθεωρήθη ψυχρὰ καὶ γεωμετρικὴ, κατάλληλος νὰ ἰκανοποιῆσῃ τοὺς πολλοὺς, οἱ ὁποῖοι δὲν ζητοῦν ἀπὸ τὴν ποίησιν παρὰ νὰ δώσῃ ἐμμέτρως καθιερωμένας ἀληθείας καὶ εὐκόλους συγκινήσεις. Ὁ ἴδιος ἐξ ἄλλου ὁ Πολέμης, λατρεύων τὸ ὠφέλιμον, θεωροῦσε τὰς ἀντιρρήσεις αὐτὰς ὡς τὸν μεγαλύτερόν του ἔπαινον. Μὲ ὑπερηφάνειαν συνησθάνετο ὅτι αἱ γενεαὶ ἐμεγάλωσαν μὲ τοὺς στίχους του καὶ ὅτι σαράντα ἔτη μετὰ τὴν πρώτην του ἐμφάνισιν ἐξακολουθοῦσε νὰ συγκινῆ, ὅπως πρὶν. Ἀπέθανε τὸ 1924: Πολυγραφώτατος ἐδημοσίευσε τὰς ποιητικὰς συλλογὰς «Ποιήματα» (1884), «Χειμῶναν-

θοι» (1888), «Ἀλάθαστρα» (1900), «Κειμήλια» (1904), «Τὰ σπασμένα μάρμαρα» (1917), «Ὁ Ἐσπερινός», «Τὰ εἰρηνικά» (1918). Δράματα ἔγραψε τὸν «Τραγουδιστήν», τὸν «Βελισσάριον», τὸν «Βασιληὰν Ἀηλίαγον», τὴν «Γυναῖκα», ὅλα ἔμμετρα.

ΠΟΛΥΛΑΣ ΙΑΚΩΒΟΣ. — Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τὸ 1826 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896 ἐν τῇ αὐτῇ πόλει· ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Σολωμοῦ. Ἀπὸ τὴν νεότητά του ἐγνώριζε κατὰ θάθος τὰς κυριωτέρας εὐρωπαϊκὰς φιλολογίας καὶ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Διεκρίθη ὡς σοφὸς κριτικὸς καὶ ὡς μεταφραστὴς εἰς τὴν ζωντανήν μας γλῶσσαν, τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ ἄλλων ἀριστουργημάτων τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας.

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ. Κατάγεται ἀπὸ τὴν Σίφνον. Συμπληρώσας τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Γερμανίαν ἤρχισε τὸ φιλολογικὸν του στάδιον με ὠραίαν μετάφρασιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τοῦ «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε. Ἐγραψε δύο δράματα ἔμμετρα, τὴν «Κόρην τῆς Λήμνου» καὶ τὸν «Ρήγαν Φεραῖον». Ὀλόκληρον τὸ ὑπόλοιπον ἔργον του εἶναι λυρικά ποιήματα. Ἡ ποίησίς του ἔχει τὴν ἀδιατάρακτον γαλήνην ψυχῆς, ἣ ὁποία ἔμεινε μακρὰν ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνας τρικυμίας. Βαθὺς ἰδεαλισμὸς τὴν διακρίνει. Ἐψαλλε τὴν ἀγάπην τῆς γενεθλίας γῆς, τὸ συναίσθημα τῆς πατρίδος, τὰ συναισθήματα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τὸν πόθον τοῦ ιδεώδους. Οἱ στίχοι του, ἐλεύθεροι καὶ χωρὶς νὰ υποφέρουν

τὴν τυραννίαν τοῦ μέτρου καὶ τῆς μορφῆς, ἔχουν τὸ μεγαλόστομοι καὶ κατανυκτικὸν τοῦ ὕμνου. Τὴν ὠραϊότητα τῆς φύσεως τὴν βλέπει ὁ ποιητὴς μὲ ἔκστασιν. Τὸ ἔργον του εἶναι ἀγνή μελωδία ἐκστάσεως καὶ πίστεως ἐμπρὸς εἰς τὰ δράματα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ τελείου, πρὸς τὰς ὁποῖα ἡ ψυχὴ του πάντοτε ἐστράφη.

ΣΟΥΤΣΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ. — Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τὴν Φαναριωτικὴν οἰκογένειαν τῶν Σούτσων, ἀπέθανε δὲ ἐν Ἀθήναις τὸ 1868. Ἐσπούδασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Βουκουρεστίῳ, Παρισίοις καὶ Ἰταλίᾳ. Μετὰ τὰς σπουδὰς του κατῆλθεν εἰς τὴν ἀκόμῃ ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα καὶ ὑπηρετήσεν ὡς δημόσιος ὑπάλληλος, καταλαβὼν διαφόρους δημοσίας θέσεις. Ἐγραψεν ἔργα λυρικά καὶ δραματικά· εἰς τὰ πρῶτα ἀνήκουν τὰ «Ἐλεγεία» καὶ ἡ «Κιθάρα», εἰς δὲ τὰ δευτέρα ὁ «Ὀδοιπόρος», ὁ «Ἀγνωστος» καὶ ὁ «Καρὰ ἰσκάκης».

ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ. — Ἀφιέρωσεν εἰς τὴν νῆσον, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐγεννήθη, στίχους, πλήρεις τρυφερᾶς στοργῆς καὶ νοσταλγίας. Ἀκούσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς Ἀθήνας, ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἐπανελθὼν ἐπέδότη εἰς τὰ γράμματα. Εἰς τὸν Φιλαδέλφειον διαγωνισμὸν τοῦ 1893 ὑπέβαλε τὸ ποίημά του «Ἔρωσ καὶ Ψυχὴ», τὸ τελευταῖον, τὸ ὁποῖον ἔγραψεν εἰς καθαρεύουσαν καὶ τὸ κύκνειον τῆς καθαρευούσης ὄλης. Τὸ ποίημα, γραμμένον εἰς ἀρτίαν μορφήν καὶ ἔχον τὰ χαρίσματα τῆς γλυπτικότητος, ἐβραβεύθη, εἰσηγουμένου τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου. Ἐκτοτε γράφει εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ μὲ τὸ

ὄργανον τοῦτο εἰς στίχους μεστοὺς καὶ ἠχηροὺς γίνεται ἐνθουσιώδης ψάλτης τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ πατριωτικοῦ συναισθήματος. Ἡ λύρα του ἐκρούσθη εἰς τὰς πατριωτικὰς συγκινήσεις τῆς τελευταίας τριακονταετίας. Τὸ ἰδεώδες τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς γενεθλίας γῆς τοῦ ἐνέπνευσαν ἐπίσης συγκινητικὰ ποιήματα. Ἰδιαίτερώς καὶ ἰδικαίως προσφιλὲς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκ τῶν πατριωτικῶν του ποιημάτων, εἶναι ὁ «Ματρόζος», διηγηματικῆς μορφῆς μικρὸν ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον τολμηρῶς καὶ ἐντέχνως ἀνέμιξε ρεαλιστικὰ στοιχεῖα τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς μας ζωῆς, ὅπου γίνονται διὰ τοῦτο ἔκτυποι αἱ μορφαὶ τῶν ἡρώων θαλασσομάχων. Ἐξέδωκε μεταφρασμένον πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ πρῶτον μέρος τοῦ «Φάουστ», πρὸ δεκαπενταετίας δὲ μετάφρασιν ἔμμετρον τοῦ δράματος τοῦ Ἑρμόνδου Ρόσταν «Συρανό ντὲ Μπερζεράκ».

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ. —

Γνώστης τῆς ὀρεινῆς ζωῆς καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς Ἠπείρου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατάγεται, κατέχει εἰς τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν ὅλως ἰδιαιτέραν θέσιν. Μὲ κανένα συγγραφέα δὲν ὁμοιάζει. Εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος. Γράφει τὰς ἱστορίας του, ὅπως τὰς διηγεῖται ὁ λαός. Ἄλλοῦ χρησιμοποιοῦν τὸν θησαυρὸν τῶν λαογραφικῶν καὶ φυσιογνωστικῶν του παρατηρήσεων κατορθώνει νὰ δίδῃ καὶ εἰς τὰς μικροτέρας τῶν διηγήσεων αὐτῶν ὄλον τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἀντικειμενικῆς ἐκείνης τέχνης, ἣ ὁποία θέλγει καὶ ἀναπαύει. Ἡ διηγηματογραφία του εἶναι συγχωνευμένη, οὕτως εἰπεῖν, μὲ τὴν φύσιν καὶ τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι ὁ συνεργάτης

των, ὅπως ἡ φύσις καὶ ὁ λαὸς εἶναι οἱ συνεργάται του. Διηγοῦνται καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ. Διηγεῖται ἀκόπως καὶ ἀφθόνως, μὲ ἀταραξίαν καὶ εὐτυχίαν. Καὶ ὅμως ἡ ἀπροσπάθητη αὐτὴ διηγηματογραφία του ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μὲ τὸ ὕφος του τὸ λαϊκὸν καὶ ἄνετον, περιγραφὰς τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἀριστοτεχνικὰς εἰς τὸ εἶδος των. Ἐξ ἄλλου τὰ διηγήματά του, τὰ ὁποῖα μᾶς δίδουν τὴν φύσιν καὶ τὴν λαογραφίαν τῆς Ἡπείρου, βαθύτατα κινοῦν τὸν ἰερωτικὸν μας κόσμον, ὅταν ὁ συγγραφεὺς θελήσῃ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸ ὑποτρέμον δάκρυ τῆς Ἡπειρωτικῆς ψυχῆς — τὴν νοσταλγίαν τοῦ ξενιτεμένου. Περιτέχνως ἔψαλε τὸ συναίσθημα τοῦτο εἰς τὸ «Ὀνειρον».

Ὅταν ἡ μεγαλοπρεπὴς περιγραφὴ Ἑλληνικῆς φύσεως «Χριστοῦγεννα στὸν Πίνδο», ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» τοῦ 1900, ὁ Βλ. Γαβριηλίδης ἔγραψεν : «Εἶναι ἀναμφισβητήτως μία τῶν ὠραιότερων σελίδων τῆς νεωτέρας φιλολογίας μας καὶ δὲν διστάζομεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ Τουργκένιεφ εἰς τὸ «Ἡμερολόγιον τοῦ Κυνηγοῦ», θὰ ἦτο εὐτυχὴς ἂν τὴν προσέθετε».

ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἐγεννήθη ἐν Ἀγρινίῳ τὸ 1870, ἀπέθανε δὲ τὸ 1920. Ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς ἐξαιρετικὰς φυσιογνωμίας τῶν Νεοελληνικῶν γραμμάτων, διακριθεὶς ὡς ποιητῆς, ὡς διηγηματογράφος καὶ ὡς ἀριστοτέχνης μεταφραστῆς. Ἐγραψε τὰ «Τραγούδια τῆς ἐρημιᾶς», τοὺς «Ἀπλοῦς τρόπους», τὸν «Πύργον τοῦ Ἀκροποτάμου» καὶ ἄλλα, μετέφρασε δὲ τὸν «Φάσουστ» καὶ τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Ταύτοις» τοῦ Γκαίτε καὶ ἄλλα δράματα.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α΄. ΠΕΖΑ

1.	ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ	σελ.
	α΄) Σχετικά πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν μυθολογίαν.	
1.	Βραχογιάννη Ἰω. Ἀνέκδοτα Κολοκοτρώνη	1
2	Χαρ. Ἡμερινοῦ. Ἡ Ἁγία Σοφία	6
3	Δέλτα Ἀλεξάνδρας. Ἡ Ἀράχνη	11
	β΄) Σχετικά πρὸς τὴν ἠθικὴν.	
	Ξενοπούλου Γρηγ. Πλούτος καὶ εὐτυχία	15
2.	ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ	
	α΄) Σχετικά πρὸς τὴν ἀγάπην τῶν ζώων.	
1.	Χρηστοδασίλη Χριστ. Κυνηγημένη πέρδικα	22
2.	Παπαντωνίου Ζαχαρ. Τὸ ἄλογο	28
	β΄) Σχετικά πρὸς τὴν πατρίδα.	
1.	Δαμιβέργη Ἰω. Ἡρωϊσμός μιᾶς γυναίκος	36
	γ΄) Σχετικά πρὸς τὴν οἰκογένειαν.	
	Παπαδιμιάντη Ἀλεξ. Ἡ τελευταία βαπτιστικὴ	42
	δ΄) Σχετικά πρὸς τὸν ἠθικὸν χαρακτήρα.	
	Χρηστοδασίλη Χρίστου Ὁ μικρὸς κριτής	51
3	ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ	
	α΄) Τοποθεσιῶν.	
1.	Λυκούδη Ἐμμαν. Ἐνα ἐρημονήσι	59
2.	Παπαμάρκου Χαρ. Τὰ Τέμπη	67
3.	Χρηστοδασίλη Χρίστ. Στὰ Μετέωρα	69
	β΄) Ζώων.	
1.	Λυκούδη Ἐμμαν. Οἱ φτερωτοὶ μετανάσται	77
2.	Λυκούδη Ἐμμαν. Ὁ λαγός	81
3.	Γρανίτσα Ε. Τὸ ὄρνις	84
	γ΄) Γεγονότων.	
	Εὐστρατιάδου Εὐστρ. Ἡλιοδασίλεμα	88

ΜΕΡΟΣ Β'. ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1. ΕΠΙΚΑ

Α' ΑΡΧΑΙΑ

1. Όμηρου Όδυσσειας Ραψωδία Ε. (μετάφρ. Ί. Πολυλά) 94
2. Ήσιόδου. Ό κάτω κόσμος (μετάφρ. Σίμου Μενάνδρου) 109

Β' ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ

1. Τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου 111
2. Τοῦ Κάστρου τῆς Ὠριᾶς 112

Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΑ

1. Ἡ ζωή τοῦ κλέφτη 115
2. Ὁ γέρω κλέφτης 115
3. Τοῦ Χρίστου Μηλιώνη 116
4. Τῶν Κολοκοτρωναίων 117
5. Τοῦ Μπουκουβάλα 118
6. Τοῦ Λιάκου 118
7. Σουλιώτικο 119
8. Τοῦ Δράμαλη 120

Δ' ΝΕΩΤΕΡΑ

α) Σχετικά πρὸς τὴν ἱστορίαν.

1. Βαλαωρίτου Ἀριστ. Ὁ Κατσαντώνης 121
2. Βιζυηνοῦ Γεωργ. Ἡ Ἁγία Σοφία 124

β') Ἀλληγορικά.

1. Παλαμᾶ Κωνστ. Ὁ Διογένης Ἀκρίτας 127

γ') Μῦθοι.

1. Παπαντωνίου Ζαχαρ. Ὁ παπαγάλος 128
2. Σούτσου Παν. Ὁ δάτραχος 129

2. ΛΥΡΙΚΑ

Α' ΔΗΜΟΤΙΚΑ

1. Του λαθωμένου κλέφτη 131
2. Τὸ μήνυμα 131
3. Τὸ μοιρολόγι 132
4. Τοῦ Κίτσου 132

α') Σχετικά πρὸς τὴν θρησκείαν.	
1. Στρατήγη Γεωργ. Στὰ εἰκονίσματα	133
2. Παπαντωνίου Ζαχ. Τὸ εὐλογημένο καράδι	135
3. Δροσίνη Γεωργ. Τῆς Ἁγίας Θεοδοσίας	136
β') Σχετικά πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν.	
1. Παπαντωνίου Ζαχαρ. Ὁ πόνος τῆς μάνας	137
2. Βικέλα Δημ. Ἡ μητρικὴ τύφλωσις	138
3. Πάλλη Ἀλεξ. Ὁ χωρισμὸς	139
4. Παπαντωνίου Ζαχαρ. Ὁ ξενιτεμένος	139
5. Τανταλίδου Ἡλία. Ἡ Κυριακὴ	140
γ') Σχετικά πρὸς τὴν Πατρίδα.	
1. Βιζυηγοῦ Γεωργ. Νοσταλγία	141
2. Πολέμη Ἰω. Τὰ χελιδόνια	142
3. Πολέμη Ἰω. Ὁ λιποτάχτης	144
δ') Σχετικά πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν ἐν γένει.	
1. Τανταλίδου Ἡλία. Ὁ γάτος	145
2. Δροσίνη Γεωργ. Ὁ καλογιάνος	145
3. Παπαντωνίου Ζαχαρ. Ἡ κατάρα τοῦ πεύκου	146
4. Παπαντωνίου Ζαχαρ. Ἀγροτικὸν	149
5. Φωτιάδη Ἀλ. Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ	150
6. Δροσίνη Γεωργ. Τὸ σταφύλι	150
7. Στρατήγη Γεωργ. Ἡ θημωνιά	151
8. Χατζοπούλου Κωνστ. Χιονισμένη νύχτα	152
9. Πάλλη Ἀλεξ. Τέσσαρ' ἀδέρφια	152
ε') Σχετικά πρὸς ἔργα ἀνθρώπων.	
1. Προβелеγγίου. Ὁ ἀνεμόμυλος	154
2. Δροσίνη Γεωργ. Ἡ ψαρόβαρκα	156
Πίναξ ἐρμηνευτικῶς ἀγνώστων λέξεων καὶ πραγμάτων	157
Βιογραφικαὶ σημειώσεις τῶν συγγραφέων	173

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

109 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

110 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

111 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

112 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

113 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

114 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

115 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

116 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

117 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

118 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

119 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

120 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

121 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

122 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

123 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

124 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

125 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

126 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

127 Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπουργείον
Παιδείας και Θρησκευμάτων

Έν Αθήναις τῆ 7 Ἰουλίου 1931

Ἀριθ. Πρωτ. 34.941
Διεκπ. ....

Πρὸς

τοὺς κ. κ. Ζαχ. Παπαντωνίου καὶ Ἐμμ. Τρουλλινὸν

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ταύταριθμου πράξεως ἐκδοθείσης τὴν 10 Ἰουλίου ἐ. ἔ. καὶ δημοσιευθείσης τὴν 16ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 89 φύλλον τοῦ τ. Ε' τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη συμφώνως πρὸς τὸν νόμον 3438 τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθέν πρὸς κρίσιν βιβλίον σας ὑπὸ τὸν τίτλον «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ» διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Α' τάξεως τῶν γυμνασίων καὶ ἡμιγυμνασίων διὰ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τὸ σχολικὸν ἔτος 1931-1932 ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ληφθοῦν ὑπ' ὄψει καὶ ἐκτελεσθοῦν αἱ τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπεδείχθησαν ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς διὰ τῆς αἰτιολογικῆς τῆς ἐκθέσεως.

Ὁ Ὑπουργὸς
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧΜΑΙ 42.20

Βιβλίεσημον	Δρ. 11.10	
Ἀναγκαστ. Δάνεια	3.30	89.030
	14.40	10-10-38

Τὰ διδασκτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 ο/ο τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμέτωπον τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν. (Ἄρθρον 9 Διατάγματος «περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως διδασκτικῶν βιβλίων καὶ χορηγίας ἀδείας κυκλοφορίας αὐτῶν», 26/8/1929.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

024000025272

